

PROJEKT LIDSTVO

od počátků člověka - k naplnění dějin

PROJEKT LIDSTVO

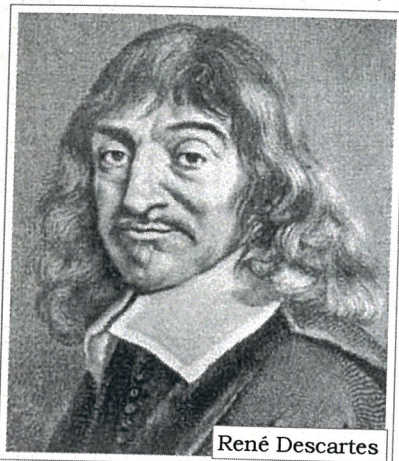
historicko - teologická filantropická a futuristická studie

PŘEDMLUVA

ijeme v době kritického myšlení. Je to správně, či špatně? Mnoho věřících naší historie to chápalo a dodnes chápe jako „špatně“. Dokonce i mistr Jan Hus, slavné paměti, ve věcech víry kritické myšlení odmítal.

Jenže od dob pana Descarta se kritické myšlení velmi neodbytně prohnalo Evropou a zanechalo za sebou „hotovou spoušť“; podle tehdejšího mínění tedy. Obnažilo „do naha“ metafyziku – antické základy evropského myšlení, stejně jako její odnož – středověkou scholastiku a nakonec se pustilo do samotných základů křesťanství – do Svatého Pisma a potažmo i dogmat křesťanské církve.

René Descartes

Historický výzkum a výzkum v oblasti textově kritických analýz¹ (exegeze), trvající od konce 19. století, odhalil vnitřní závažné nedostatky v textu Pisma, takže to začalo vypadat, že údaje v Pismech neodpovídají historické skutečnosti a pokud ano, tak jen zkresleně. Z toho vyplynula změna pohledu světa na tuto knihu. Uznává se sice její mimořádná hodnota, jakožto tvůrkyně západní kultury, ale síla její autority byla otřesena.

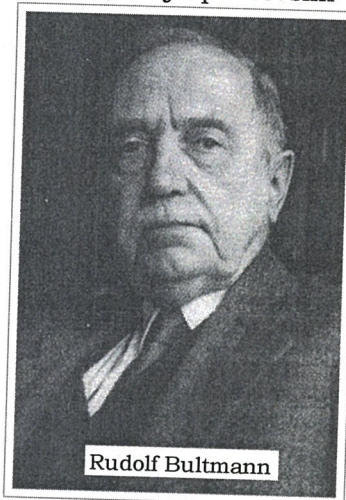
Křesťanství přesto přežilo tento otřes a potvrdilo tak svůj status trvající nejméně už od čtvrtého století, a to ten, že je především náboženstvím víry a teprve potom náboženstvím pravdy – dokázalo, i když ne už tak vesele, žít dál i s tímto „kostlivcem ve skříni“.

V dnešní době jsou ale takové postoje a ignorace zjevných faktů konzervativním táborem křesťanů už jen „strkáním hlavy do písku“.

Progresivní křesťané, znalí této problematiky, zase zůstali stát v půli cesty a neví jak dál. Křesťanství je dnes velice oslabené, stojí na rozcestí a hledá svojí novou podobu. Stane se reliktem a skanzenem středověku nebo se přerodí v novou progresivní kvalitu, podobně jako židovství se přerodilo v křesťanství?

Ale nebyl snad právě Kristus katalyzátorem změn v základních věcech duchovního života, používajícím brilantní logiku? Nestal se snad právě v těchto procesech příkladem a doslova majákem? Nebyl snad on sám nositelem kritického myšlení ještě daleko před René Descartem?

Nebyl snad právě kvůli tomu ukřižován? A nemáme snad být my jeho následovníky? Tak na co ještě čekáme ...?

Rudolf Bultmann

Kritické myšlení přineslo nesporně mnoho vynikajících výsledků. Naše celkové nazírání na svět a na nás samotné se velmi zpřesnilo. Rozvoj věd změnil svět. Kontrastní výsledek kritického bádání lze pozorovat např. na historické vědě. Důsledné bádání v posledních desetiletích přineslo mnohem realističtější pohled na naši minulost než tomu bývalo dříve a definitivně odvanulo idealizované představy romantismu. Pravda sice v prvopočátku nemusí být příjemná, ale v konečném důsledku je skutečně osvobozující.

„... a poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ ... výrok Ježíše Krista u Jana 8:32

Co se týká Bible, vypadá to, že byla doposud zkoumána pouze dvěma způsoby. A to buď teologicky, a tedy tendenčně - tzn. podle předem daného naukového schématu, nebo historicky a textově kriticky, což zase neřeší její vnitřní obsah.

Teprve koncem dvacátého století začal její vnitřní obsah zkoumat vědeckou metodou fenomenální pražský badatel ing. Jiří Holeček. Tato kniha je už sice dílem jeho žáků, ale staví na základech Holečkova asi třicetiletého výzkumu.

Výsledky našeho společného zkoumání, jak budete mít možnost se sami přesvědčit, jsou velmi překvapivé.

Jiří Holeček

¹ Vrcholem biblické exegeze je práce protestantského teologa Rudolfa Bultmanna. Jde o nejvýznačnějšího představitele směru demytologizace Bible a hledání historického Ježíše. Jemu vdčíme za převratný objev pramene Q (z něm. quelle) – společného zdroje synoptických evangelií. Přes Bultmannův protestantismus byla jeho práce oceněna Vatikánem.

Pro ateistické čtenáře půjde možná jen o vzrušující historickou zajímavost. Ale od věřících, zvláště těch upřímných, to bude vyžadovat skutečně velkou dávku odvahy. Jejich víru to možná zásadně změní, ale rozhodně je o ni nepřipraví.

Máme totiž velkou úctu k židovskému mistru a nezdřáháme se používat ve věcech víry logiku se stejnou odvahou jako on. Dovolte tedy, abychom Vás s výsledky naší mnohaleté práce seznámili.

ÚVOD

*„Já jsem Alfa a Omega, praví Pán Bůh, Ten který jest, který byl a který přichází, Všemohoucí.“
(Zjevení Jana 1:8, Český studijní překlad)*

Tento spis je o člověku, o jeho minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Svůj námět a inspiraci čerpá především z Knihy knih, konfrontuje je s poctivými vědeckými poznatky a se schopností lidského rozumu přemýšlet.

Jako autoři toho spisu jsme v souladu s duchem Písma pozitivisté, věříme v poznatelnost všech věcí, ve smysl poznání a v jeho pokrok.

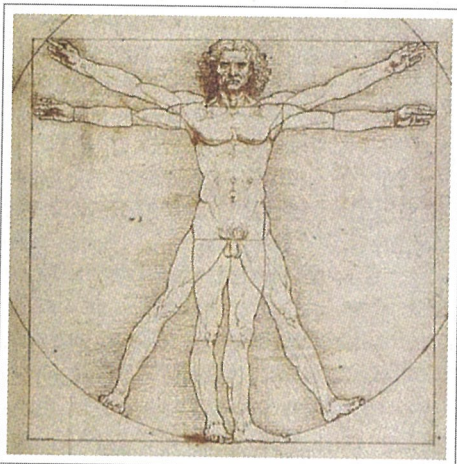
„Vždyť nic není utajené, co nevyjde najevo, ani nic pečlivě skryté, co se nikdy nestane známým a nikdy nevyjde najevo.“ (Lukáš 8:17)

„Kéž ti do srdce vstoupí moudrost a poznání se stane příjemným samotné tvé duši.“ (Př.2:10)

„Můj synu, kéž ti nesejdu z očí. Bedlivě střež praktickou moudrost a schopnost přemýšlet a prokáži se jako život pro tvou duši a půvab pro tvé hrdlo.“ (Př.3:21,22)

„Máme totiž částečné poznání a částečně prorokujeme, ale až přijde to, co je úplné, bude odstraněno to, co je částečné.“ (1.Kor.13:9,10)

Člověk byl, jak je patrné ze starověkých textů Bible², stvořen s určitým konkrétním záměrem. Tento záměr je ale natolik překvapivý, že zůstal prakticky bez povšimnutí. V případě starověkého ale ještě i středověkého člověka by v jeho metafyzickém chápání světa taková myšlenka nepřipadala v úvahu.

Jako autoři nejsme vázáni žádnými konvencemi náboženskými ani společenskými, ale pouze svou lidskostí, svým svědomím. To nám dává mimořádnou míru svobody v rozvoji našeho uvažování a výzkumu.

Ačkoliv mnohá témata nebo závěry této knihy mohou působit neuvěřitelně a mohly by způsobit u mnohých věřících značné pohoršení, tato témata prostě jsou přehlédnutými součástmi Bible, ať se nám to líbí nebo ne.

Ve snaze porozumět alespoň trochu lépe řeči Bible, bude nutno postupovat systematicky. Analyzovat, objasnit a přehodnotit nejprve základní pojmy a termíny a dále základní události (obecné premisy), jejichž smysl může být širší nebo až odlišný od našich současných tradičních představ.

Pokud pochopíme, že náš vesmír, včetně života, nemohl vzniknout slepou náhodou, bylo by bláhové se domnívat, že jeho konstruktér se po tak nepředstavitelně náročném výkonu o výsledky své práce vůbec nezajímá, jak to již mnoho myslitelů napadlo.

Ať už si toho konstruktéra představujeme jakkoliv, ať už život na této planetě bývá mnohdy i drsný a surový, a ať už je náš vesmír třeba jen pokračovatelem jakýchkoliv předešlých vesmírů.

Bůh stvořením našeho vesmíru nesporně něco řeší a člověk je jeho „horkým železem v ohni.“

Bibli dnes již nechápeme jako „dopis psaný od Boha“, na to je příliš lidská, příliš nesourodá, plná nesrovnalostí – jako sám člověk. Přesto nelze nesouhlasit s jejím tvrzením, že čerpá svoji inspiraci z vyššího zdroje. Na to je příliš nadčasová, plná velmi překvapivých a velmi závažných informací.

Pojďme nyní společně podívat po zjevných stopách této inspirace. Pro názornost začneme podrobnou analýzou velmi populárního příběhu o Adamovi a Evě. Začneme tedy od Adama.

Budeme uvádět vždy nejprve některá upřesňující tvrzení, která budeme snažit postupně dokazovat.

Ještě před tím ale udělejme odbočku a malou exkurzi do našeho vesmíru. Podívejme se na něj z poněkud jiné perspektivy a pozastavme se nad běžným vnímáním našeho okolního světa.

² Podobné motivy se ale objevují i v Koránu.

Kapitola 1. SPOR O VZNIK VESMÍRU A ŽIVOTA

ovol tedy, vážený čtenáři, změnit na okamžik optiku našeho běžného pohledu na svět a nabídnout pár malých postřehů k zamyšlení.

Na naše vnější (fyzikální) prostředí si během let života natolik zvykneme, že nám vše kolem nás připadá naprosto samozřejmé. Co tím konkrétně myslíme? Vezměme to po pořádku ...

Pokoušíme se vysvětlit způsob vzniku vesmíru a domníváme se, že před asi patnácti miliardami let se z nekonečně malého bodu o nekonečné hustotě (singularity) začal z námi nezjistitelných příčin rozpínat (Big-Bang) a vyvíjet náš vesmír. Vyvinul se do velmi specifické podoby, která po této jen těžko představitelně dlouhé době (měřeno našim časem) umožnila, jak se někteří domnívají, samovolný vznik živé hmoty.

Tato živá hmota se pak velmi dlouhým a složitým samovolným procesem vyvinula v obrovské množství (řádově miliony druhů) životních forem a jako koruna tohoto procesu pak vznikla i živá myslící a cítící bytost – člověk.

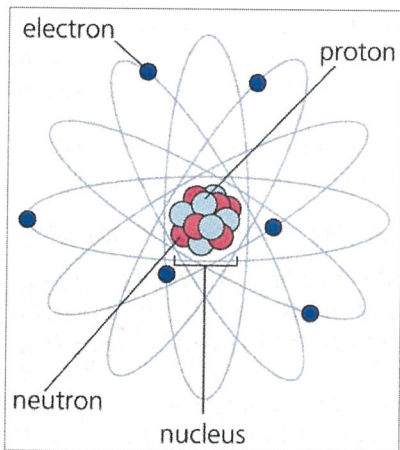
Jak naše současná věda prakticky předpokládá, vesmír by měl být systémem, jehož jedna ze základních vlastností je soustavná a stále se zvyšující organizovanost (samoústrojnost). Tato organizovanost v současné astronomické etapě dosáhla úrovně, která je pro jakéhokoliv jednotlivého člověka prakticky nepředstavitelná. Vědci jednotlivých oborů mohou pozorovat nebo mnohdy jen tušit složitost pouze jednotlivých oblastí tohoto systému - oblastí spadajících do oboru jejich kvalifikace.

Vznik planetární soustavy, současná představa

KOMPONENTY VESMÍRU

Dále se hovoří se o kosmologické konstantě. Jde o speciální vyvážení vlastností vycházející z počáteční singularity³, které následně stanovilo vlastnosti všech elementárních částic a potažmo i vlastnosti celého vesmíru. Toto počáteční (a trvalé) nastavení pak může za to, že vesmír a jeho vlastnosti (přírodní zákony) jsou přesně takové, jaké jsou, a ne jiné.

Málokoho asi napadne se ptát, proč Mendělejevova periodická tabulka chemických prvků obsahuje přesně ty prvky, které obsahuje, a ne jiné. Nebo proč tyto prvky mají přesně ty vlastnosti, které mají, a ne jiné. Proč se tyto prvky vzájemně slučují do předem určených (determinovaných) a de facto uskutečnitelných sloučenin, a ne do jiných.

Můžeme zušlechťovat a dnes dokonce i syntetizovat materiály do fyzikálně a chemicky uskutečnitelných a tím pádem předem určených podob a nikoliv tak, jak nás napadne. Ve skutečnosti tyto možnosti stále jen objevujeme a nikoliv tvoříme. Pokud bychom hypoteticky chtěli tvořit skutečně nové možnosti, museli bychom zasáhnout do vnitřních základních (elementárních) nastavení hmoty – do kosmologických konstant vesmíru.

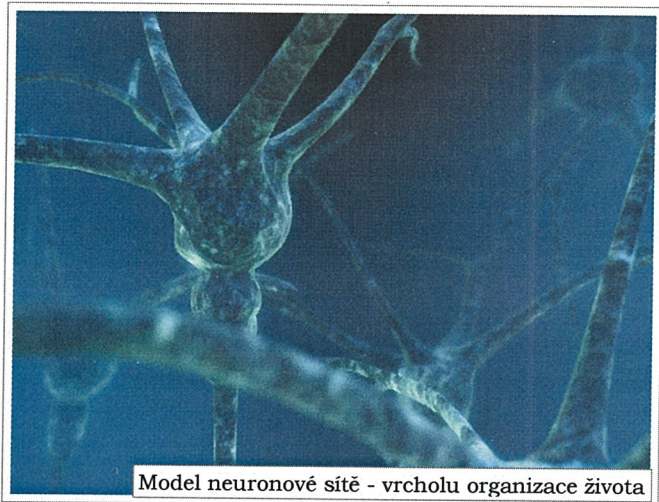
Tento výše nastíněný popis je jen jakousi primitivní pomůckou pro vytvoření představy, jak vysoce složitý a sofistikovaný systém představuje náš vesmír. Jde zjednodušeně vzato o velmi složitou stavebnici s gigantickou variabilitou možností.

KOMPONENTY ŽIVOTA

Mnozí vědci do dnešní doby urputně obhajují samovolný vznik života a možná neberou příliš v potaz skutečnost, že aby vůbec mohla vzniknout organická hmota, musí být speciální vlastnosti

³ Singularita představuje, podle současného chápání, výchozí stav nekonečně velké hustoty hmoty (energie) koncentrované v nekonečně malém prostoru. Z tohoto stavu se pak hypoteticky měl začít rozpínat náš vesmír.

vesmíru takové, že musí umožňovat syntézu anorganické hmoty do velmi specifických organických molekul pro výstavbu skutečně velkého množství všech potřebných organických látek – stavebních kamenů (komponent) živé hmoty.

Model neuronové sítě - vrcholu organizace života

s tak specifickými vlastnostmi, vůbec existují.

Je tu problém uskutečnitelnosti analogický se zmíněnými syntézami chemických látek - jen s tím rozdílem, že organická hmota je nesrovnatelně složitější.

Nejen vesmír, ale dále především organická hmota a fungující živé organismy potřebují neuvěřitelné množství druhů látek (komponent) pro své fungování. Náš vesmír tedy musí být nastaven tak, aby vznik všech těchto látek vůbec umožnil.

Evolucionisté tedy pracují už s hotovými komponentami vesmíru a života, ale jejich existenci jakoby považovali za samozřejmost.

Je otázkou, zda se tito lidé skutečně pozastavují nad problémem, jak je možné, že tyto komponenty, v takové rozmanitosti a

ANTROPICKÝ PRINCIP

Z úžasu nad těmito skutečnostmi hovoří vědci o antropickém principu. A hovoří se o něm opět ze dvou pohledů.

Jeden pohled tvrdí, že můžeme pozorovat náš vesmír (a tedy že vůbec jsme) jen díky tomu, že nesmírně dlouhý řetězec šťastných událostí tomu prostě chtěl. Jen díky tomu, že tyto události prostě nastaly, se můžeme dívat zpět a žasnout nad podivuhodností vesmíru a mít při tom pocit, že vše bylo vytvořeno v náš prospěch.

Tento pohled podporují kosmologické hypotézy, které předpokládají existenci prostředí umožňujícího neustálé vznikání velkého množství vesmírů (tzv. vesmírná miminka, autor Stephen Hawking), z nichž jen minimální množství má šanci na přežití. Ostatní s příliš nevyváženými konstantami se ihned zhroutí.

Evoluční proces se tím tedy vlastně časově posouvá ještě mnohem dále – daleko za hranice vzniku našeho vesmíru, daleko před moment Velkého třesku. Co dnes vede vědce až k takto zběsilým úvahám? Uveďme další skutečnosti, které nám možná napoví.

Druhý pohled totiž říká, že nahodilost takové věci prostě nedokáže a že tak citlivé nastavení kosmologických konstant a následný nesmírně dlouhý řetězec šťastných událostí musel být proveden cílevědomě v náš prospěch. Podle toho pojetí stav věci svědčí pro fakt, že vesmír byl stvořen nebo formován přímo pro potřeby člověka.

Je jak poznatelný, tak i velmi efektivně využitelný. A tady už záleží na osobním úsudku každého člověka, pro který pohled se vnitřně rozhodne.

NÁHODNÁ EVOLUCE

Teorie vzniku a vývoje anorganického vesmíru vychází z indicií, které jsou astronomicky pozorovatelné a logicky zdůvodnitelné. Lze je proto považovat za možné. Rovněž vývoj života je z biologického a paleontologického hlediska rámcově dobře doložitelný. Život se na zemi objevoval postupně od nejprimitivnějších forem až k člověku. Obrovské množství živočišných a rostlinných druhů již změnou klimatických podmínek na planetě zaniklo, a jakoby uvolnilo prostor druhům progresivnějším.

Tyto skutečnosti je ale nutno uvést do souladu nejen s výše uvedenými připomínkami, které rovnocenně popisují vlastnosti našeho světa, ale hlavně také s následujícími. Je totiž nutno vzít v potaz další charakteristickou vlastnost vesmíru:

Existuje zde zcela zjevná, velká disproporce mezi množstvím energie, informací a času nutných pro ničení a množstvím energie, informací a času nutných pro tvoření (vznik). Takže zatímco ničit lze velmi rychle a poměrně snadno, tvořit lze jen velmi pomalu a komplikovaně.

Tato vlastnost je velmi paradoxní při představě že by takový vesmír měl být zároveň i samoústrojný. Přičemž čas zde pracuje proti samoústrojnosti nikoliv pro ni. Dlouhá časová období teoreticky nutná a předpokládaná pro samovolnou evoluci nám díky této vlastnosti prostě nepomohou.

Tuto obecnou vlastnost vesmíru popisují i známé termodynamické zákony fyziky.

Zde totiž nejde jen o to, že by ve vesmíru náhodou něco velmi složitěho vzniklo (což by snad bylo možné), ale o to, že takto složitý proces (snížování entropie⁴) by musel probíhat prakticky neustále a po celou dobu jeho existence. Ale jak se potom vypořádat s následujícími problémy?

PROBLÉM PRAVDĚPODOBNOSTI

Matematikové vypočítali poměrně jednoduchým kombinatorickým počtem pravděpodobnost vzniku života – jediné živé buňky – ryze náhodným procesem.

Pravděpodobnost náhodného vzniku pouhé proteinové molekuly je $1:10^{113}$. To je číslo se sto třinácti nulami a jen pro názornost – je to číslo, které převyšuje odhadovaný počet všech atomů ve vesmíru⁵.

Pokud jde o pravděpodobnost náhodného vzniku jedné buňky v organické polévce, jde již o astronomicky vysokou nepravděpodobnost $1:10^{40000}$ (slovy deset na čtyřicet tisíc); za předpokladu tedy, že máme organickou polévku. A jak poznamenal astrofyzik Fred Hoyle pro něj typickou připomínkou – to už přesahuje možnosti tohoto vesmíru i kdyby se skládal celý z organické polévky.

Podobně astronomicky vysoké poměry bychom získali při určování pravděpodobnosti náhodného vzniku vyšších organismů a jejich jednotlivých druhů, vznik nových, velmi složitých orgánů u různých živočichů atd.

Přitom střizlivé odhady jen počtu druhů hmyzu hovoří o 3–5–ti milionech druhů. Některé odhady hovoří až o 50–ti milionech. Další statisíce, ne-li miliony druhů organismů bychom našli od říše mikroorganismů, plísní, různých hub a lišejníků, přes rostlinnou říši až k vysoce sofistikovaným organismům – savcům. A bezesporu další miliony zanikly v prehistorických dobách ...

Máme tedy naši planetu (a potažmo i celý vesmír) považovat za mimořádně výkonnou výrobní linku na prakticky nekonečnou nepravděpodobnost?

A čím jiným by měla být, pokud máme skutečně uvěřit tezí o ryze náhodném vzniku vesmíru a života?

Není existence a houževnatost takových tezí na půdě současné vědy, při současném stupni poznání, dána už jen společenskou poptávkou a vědeckou arogancí?

Ze současných trendů nelze nemít pocit, že s postupujícím poznáním vlastností vesmíru a jeho monumentality jsou nejlepší mozky lidstva skutečně nuceny vymýšlet cesty, jak rozšířit funkční a časový prostor samovolné evoluce daleko za hranici vzniku tohoto vesmíru, aby ji bylo možno vůbec nějak udržet a nepřijít přitom takřikajíc o rozum.

Naši úvahu ovšem můžeme rozvíjet dále. Naš vesmír totiž umožňuje ještě podivuhodnější věci, které rovněž nelze brát jako samozřejmost.

KOMPONENTY PRO TECHNOLOGICKÝ ROZVOJ

Není tomu tak dávno, kdy lidé používali pouze běžně dostupné přírodní materiály – dřevo, kámen, kůže a později i cihlu, kovy, sklo a to bylo prakticky vše. Vyráběli si poměrně jednoduché nástroje a případně i jednoduchá zařízení, která jim usnadňovala život.

Koho by třeba i jen před sto lety napadlo, co vše nám ta napohled obyčejná hmota umožní. Koho by napadlo, že je tak tvárná, využitelná a variabilní. Koho by napadlo, že objevíme a budeme moci syntetizovat nebo jinak vyrobit zcela nové velmi užitečné materiály. Materiály, které nám umožní neuvěřitelný technologický rozvoj. Vždyť lidé donedávna dokonce nechtěli věřit ani tomu, že stroj těžší vzduchu může vzlétnout. A přesto tu dnes máme efektivní leteckou a dokonce kosmickou dopravu.

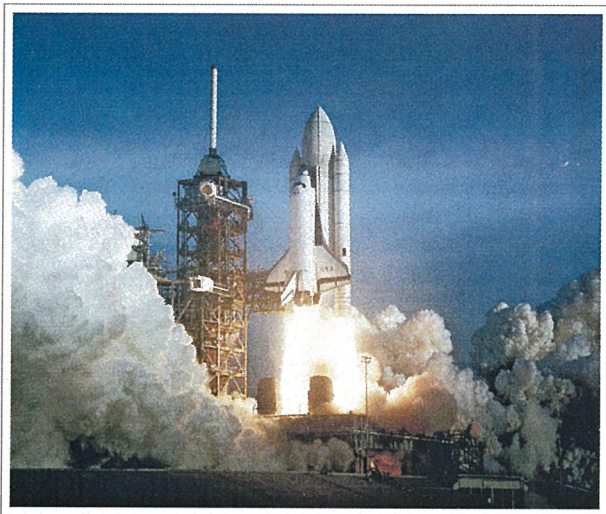
Koho by napadlo, že nám vlastnosti tohoto vesmíru umožní zkonstruovat nepřeberná množství různých zařízení a elektrické, spalovací nebo proudové motory pro pohon všech těchto zařízení

⁴ Entropie = míra neuspořádanosti, chaosu.

⁵ Ačkoliv se to na první pohled nezdá, je nutno si uvědomit, že jde o tzv. exponenciální růst čísel. Růst čísla, je každým dalším umocněním rychlejší a to desetinásobně. Materiál organické hmoty je mnohem složitější než jsme si běžně schopni uvědomit. Nenechme se klamat jeho všudypřítomností a zdánlivou samozřejmostí.

nebo i velmi těžkých letadel. Koho by napadlo, že zde nalezneme potřebné množství vhodných surovin, materiálů a energií pro tak fascinující technologický rozvoj, že najdeme nebo upravíme dostatek vhodného paliva pro všechny naše stroje. Snad jen „fantasty a snílky“ a la Jules Verne.

Koho by napadlo, že elektrina, která se v přírodě zdánlivě bez užitku vybíjí, nám umožní vytvořit zázraky - že stvoříme tak složitou elektroniku, výpočetní a komunikační techniku, že zde prostě budou materiály jako např. polovodiče, supravodiče, optická vlákna atd., které umožňují zázraky elektrotechniky zatím prakticky neomezeně rozvíjet a zdokonalovat.

A je to podobné jako s existencí života. Bylo by marné vymýšlet know-how, kdyby neexistovaly prostředky - suroviny, materiály a přírodní zákony k jeho realizaci.

Jak je možné, že všechny materiály a suroviny, které potřebujeme prakticky vždycky najdeme nebo že je lze vyrobit. A jde to dokonce tak daleko, že i když materiál, prostředek nebo technologii nemáme - jako např. k výrobě tokamaku (zařízení pro jadernou fúzi) - ze zkušenosti automaticky věříme, že je to jen otázka času, než jej objevíme. Zatím se to jeví skutečně tak, že prakticky vše, co nás napadne, lze nebo jednou půjde realizovat.

V nadsázce řečeno - bylo by nám k ničemu, kdybychom vymysleli třeba spalovací motor nebo žárovku, ale bylo tu jen dřevo a kámen. S jak těžko překonatelnými problémy bychom se

potýkali už jen v případě, kdyby nešla zakalit ocel.

A jak je naopak možné, že se zde nepovaluje spousta zbytečných materiálů a surovin, ale že pro všechno se časem najde velmi praktické využití? Přitom ještě před sto nebo dvěma sty lety to tak mohlo vypadat.

Dovolíme-li si být trochu ironičtí, vypadá to bez jakékoliv nadsázky tak, že se vesmír samoustrojil do takové podoby, aby umožnil nejen náhodný vznik a vývoj života, ale aby koruně tohoto života jednou dokonce umožnil splnit všechny její představy a přání.

Nuže tedy: „*kdo má ucho slyš ... !*„

Nyní bude skutečně mnoho co říci a dozrává čas k tomu, to udělat.

SYNDROM SAMOZŘEJMOSTI

Architektura našeho vesmíru je tedy taková, že umožňuje vznik komponent nutných nejen pro vývoj života, ale i pro vývoj a výrobu velmi složitých technologií a zařízení ve prospěch (ale zde už i k potenciální záhubě) lidstva.

Postmoderní doba se proto dříve či později bude muset zákonitě obrátit od současných plodů materialismu - od nihilismu a pohrdání smyslem. S rostoucím poznáním našeho vesmíru budeme mít podobně jako antičtí filosofové znovu pádný důvod užasnout na fenoménem své existence a vrátit se zpět k hledání vyššího smyslu našeho bytí, k hledání nové pravdivé morálky, odpovídající nové, rozvinuté úrovni našich znalostí a možností.

Je vůbec možné aby kniha, na níž je duchovně vybudována celá euroatlantická civilizace, ale hlavně kniha která nás věrně doprovází již tisíce let, nám měla co říci i k námětu, který jsme právě otevřeli?

„Šťastní“ jsou ti z křesťanů, kteří o obsah následujících stránek „*neklopýtou*“, protože právě jim by měla být určena tato kniha. Bude tomu tak ale skutečně?

Budou schopni unést rozšířený pohled na celou problematiku víry, umožněný uplatněním současných znalostí o našem světě?

Budou schopni vzít si poučení z celé řady obdobných precedentů judeo-křesťanské historie ... ?

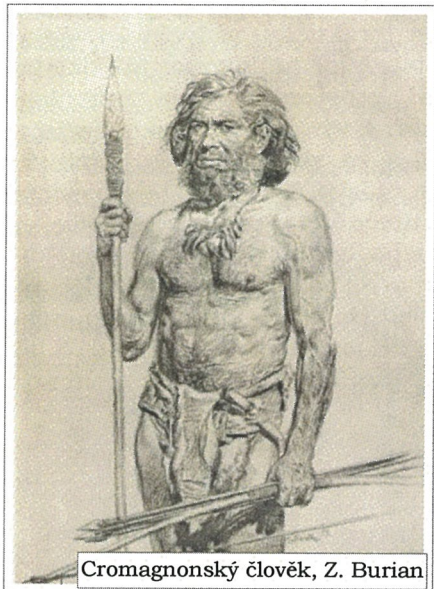
Vše je velmi, velmi prosté. Jen vysvětlit a už se pusobu složitě a to jen proto, že musí soustavně bojovat a překonávat hluboce vžitě myšlné představy a myty ...

Kapitola 2. POČÁTEK ČLOVĚKA

ZÁKLADNÍ TEZE:

Člověk byl stvořen se svobodnou vůlí a proto nemohl být stvořen s žádnými duchovními⁶ vlastnostmi. Právě ty se staly předmětem jeho vývoje a výchovy.

Jak je zjevné z Bible i z historie, Bůh i člověk, jako jeho obraz, postupuje ve své práci od jednoduchých věcí ke složitějším. Základní charakteristikou člověka je dále potřeba stálého pokroku. Lidská společnost se buď stále vyvíjí směrem kupředu, nebo se vrací zpět a upadáji. Jakékoliv snahy o konzervaci stávajícího stavu skončily vždy nezdarem. Jiná cesta pro člověka není možná⁷.

Cromagnonský člověk, Z. Burian

Tohoto, v ostatní přírodě, zcela mimořádného jevu si povšimli během historie mnozí velcí myslitelé.

Proto se ve skutečnosti pouze ve spojitosti s člověkem hovoří o historii. Pojem „historie“ už sám v sobě obsahuje prvek vývoje. *Historie* ostatních částí přírody není proto z filosofického hlediska historií v pravém slova smyslu.

Pokud se tedy člověk takto vyvíjí, musí se tak dít od nějakého počátečního stavu.

V odborných kruzích se nepejorativně nazývá nerozvinutý stav lidského společenství jako primitivní. V tomto smyslu, a ve vši účtě, budeme počáteční stav našeho prvního člověka (a'dam) rovněž nazývat jako primitivní. Ale jak si tento stav představit?

Srovnání mentality prvních stvořených lidí s mentalitou zvířat obdařených vyšší inteligencí – jakýchsi inteligentních opic – (jak to s oblíbenou nadsázkou činil Jiří Holeček), působí možná poněkud úsměvně, nicméně člověka na počátku si skutečně nelze představovat anachronicky jako člověka se současnou mentální vybavou oblečeného v kožešinách.

Poznámka: Anachronismus - umístění nějaké věci, představy nebo jevu do jiné doby než té, kam skutečně patří. Anachronismus je cizorodý, nedobový čili anachronický prvek, někdy nápadný svou nečasovostí. Vzniká nejčastěji mimovolně, tím, že člověk naivně promítá představy, skutečnosti a hodnocení své doby do minulosti. Jako příklad lze uvést výtvarné umění z dob kdy ještě neexistoval řádný historický a archeologický výzkum. Do zobrazovaných např. starověkých událostí jsou umísťovány dobové prvky – např. renesanční oděvy, zbraně a architektura. Anachronismy se pochopitelně hojně vyskytují ve futuristické a sci-fi literatuře, protože její autoři nutně promítají do budoucnosti své vlastní současné představy. (Zdroj: Wikipedie)

Bůh prostě nemohl, z důvodu rozvoje svobodné vůle, „naprogramovat“ duchovní vlastnosti člověku jako robotu. Ty měly být vychovávány a vyvíjeny zcela spontánně a originálně – svobodně jako konsenzus lidského společenství. Tento poznatek a závěr výše zmíněného badatele považujeme za správný a z teologického hlediska ve svých důsledcích i objasný⁸.

Ve snaze rekonstruovat počáteční mentalitu primitivních lidí snad může poskytnout jakousi inspiraci chování příslušníků přírodních národů, a to ještě nejlépe v době příchodu prvních kolonistů⁹.

V takovémto stavu se širší sociální vazby (např. kmenové) skutečně musely blížit spíše vztahům, které studuje současná primátologie.

Nad tímto konstatováním se není nutno ani z hlediska víry nijak pohoršovat. Základy těchto primitivních vztahů se dodnes projevují i ve vyspělých moderních sociálních vztazích a lidstvo se jich doposud nedokázalo zbavit. Pokud se máme, podle slov ap. Pavla (1. kapitola dopisu

⁶ Zde jsou míněny nikoliv utopické nebo mystické ale naopak praktické charakterové vlastnosti – např. soucit, statečnost, pracovitost, víra, tolerance, smysl pro humor, schopnost odpouštět atd. Tedy to, co bychom dnes nazvali souhrnně lidskostí. V NZ je to pojem „plnost lidství“.

⁷ Tento fakt platí mimochodem i pro každého jednotlivce. Mentální úpadek stárnoucích lidí bývá urychlen právě neschopností nebo spíše neochotou (omrzlostí a skepsí) k osobnímu růstu. (Mat. 13:8).

⁸ Jeho náznaky ale nacházíme už u Aristotela.

⁹ Viz dílo C.G. Junga, který se intenzivně zabýval právě vývojem emoční oblasti člověka a to i směrem zpět do starších historických dob.

Římanům) nebo i podle knihy Přísloví, učit o Božím jednání a potažmo i jeho vlastnostech z přírody, je tento náš postup zcela oprávněný.

Nicméně mezi vyššími savci a primitivním člověkem tu byl, kromě inteligence, ještě jeden velký rozdíl. Nelze se totiž domnívat, že duševní svět primitivních lidí byl nějak chudý.

V duševním vývoji člověka je tomu paradoxně právě naopak. Čili čím nižší je obecně stupeň mentálního vývoje člověka, tím pestřejší je svět jeho fantazie¹⁰ a duševních obrazů. Čím primitivnější kultura, tím barvitěji je u ní rozvinut svět představ a mytologie.

Primitiv žije v bizarním duševním světě, kde fantazii často nerozlišuje od reality. Protože jeho myšlení ještě není dostatečně diferencované, pohybuje se primitiv v imaginárním světě, který mu místy s realitou prostě splývá.

Poznámka: Současné přírodní národy již ale rovněž musely, vzhledem k naší poloze na časové přímce, prodělat jak svůj vývoj, tak svoji stagnaci a pravděpodobně i svoji dekadenci. Jako vzor pro představu mentality prvních lidí být ve skutečnosti nemohou.

Tato schopnost barvitého prožívání je dána patrně jakousi mentální predispozicí, která byla člověku dána, která je nesmírně důležitá a o které budeme ještě hovořit. Tento jev lze konečně pozorovat i v osobním vývoji moderního člověka - tedy v jeho dětském věku. Touto schopností se člověk, kromě inteligence, vždy výrazně lišil od jakéhokoliv zvířete.

Současná materialistická, duchovně bezprecedentně zploštělá doba právě tuto schopnost, tolik žádanou např. v kreativních a uměleckých oborech, a tolik potřebnou pro šťastný a duševně zdravý život, v člověku bezděky potlačuje.

Ačkoliv tedy u prvních stvořených lidí nepředpokládáme ještě existenci duchovních vlastností, můžeme předpokládat bohatou schopnost emocionálního nebo duševního prožívání a dále vysokou inteligenci - i v dnešním měřítku zjevně nadprůměrnou, jak si dále ukážeme.

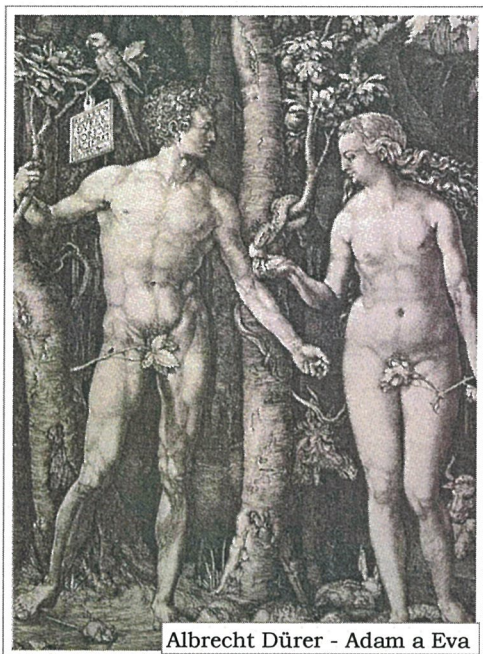
¹⁰ Nejedná se snad o nějakou vyšší úroveň, ale spíše o to, že tato schopnost zde ještě není ničím potlačena.

Kapitola 3. SPOR O "JABLKO"

ZÁKLADNÍ TEZE:

Bibličtí pisatelé – duchovně nejvyspělejší jedinci své doby – často (a zcela přirozeně) popisují své vlastní mínění o popisovaných věcech na základě zkušeností a jevů, jimiž byli inspirováni. Popisují je prostě tak, jak jim v daném období sami rozuměli. Pojetí některých veličin a jevů se tak v Písmu postupně vyvíjí nebo jednoduše mění. Proto musíme postupovat velmi obezřetně při posuzování popisovaných veličin nebo hodnocení jevů jejich pisateli, zvláště v raných částech Bible.

Dostáváme se konečně k rozboru příběhu o Adamovi a Evě, který dnes již ani mnohé církve nepovažují za historický. Budeme hovořit v biblických termínech a předpokládat, že celý příběh není pouhou metaforou, ale že má reálný základ, tedy že je historický. Velmi jednoduchý příběh a jednoduché veličiny tohoto příběhu nemusí ještě nutně znamenat, že jde o mýtus nebo pouhou alegorii.

Albrecht Dürer - Adam a Eva

Na samém počátku poznávání a výchovy (v primitivním stavu) totiž nelze jinak než pracovat s nejjednoduššími pojmy a úkony, jako například stromy, zvířaty, jedním atd. Podobně jako při výchově dětí, které ještě složitým pojmům nemají jak rozumět.

Pokud čteme Bibli v našich moderních jazycích, zdá se nám jejich text rovnocenný od počátku až do konce. Toto zkreslení je dáno „uhlazením“ překládaného textu. V originálním textu, čím jdeme hlouběji do časové vrstvy, tím jsou jazyk a jeho vyjadřovací prostředky jednodušší, primitivnější. Je to logické. Odpovídá to postupnému vzniku biblického textu.

Nejstarší části Bible jsou psány zcela archaickým jazykem. Pro židovskou kulturu byla vždy typická posvátná úcta ke svatým spisům. I pozdější textové redakce zjevně respektovaly a zachovaly tento stav. Jednoznačný překlad těchto textů je proto velmi problematický, ba až nemožný. Překlady jsou současně i výklady.

Tento archaický zápis textu nám proto umožňuje provést následující změnu interpretace - vlastně jakousi logickou úpravu překladu příběhu o Adamovi a Evě, který, jak

zjišťujeme, nebyl proveden a pochopen v moderních jazycích zcela správně.

Pro pochopení tohoto příběhu je totiž nutné si uvědomit jednu zásadní věc:

Bezprostředně po uvedení člověka na zem, byl utvořen¹¹ jistý uzavřený a chráněný ekosystém (ráj, zahrada Eden), kde platil následující potravinový status quo:

- **Potrava zvířat:** „Veškerému zemskému zvířeti i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu. A tak se stalo¹²“ (1.M. 1:30)
- **Potrava lidí:** „Z každého stromu zahrady smíš jíst. ...“ (1.M. 2:16)
- **Potrava Bohů (?):** „Bohové (elohim) však ví, že v den, kdy z něj (stromu) poznání dobrého a zlého pojiš, otevrou se vám oči a budete jako Bohové znát dobré i zlé.“ (1.M. 3:5)

Podle popisu knihy Genesis¹³ byla tedy situace takováto: potravou zvířat byly nižší rostliny – traviny, listy křovin, stromů atd. Potravou lidí byly plody všech stromů, příp. keřů v zahradě kromě jednoho.

Strom poznání dobrého a zlého byl nějakým způsobem spojován s Bohy. Víme to nejen z hadovy inspirace Evy – „*budete jako Bůh*“, ale i z následného Božího vyjádření:

¹¹ V Genesis 2:7-19 je popsáno tzv. 2. stvoření. Existují i hypotézy, že jde o opravné stvoření člověka a některých zvířat jako náhrada za první nezdařené v Gen. 1.kapitole. V souladu s židovským způsobem popisu jde ale spíš o rozvinutí detailů, zamlčených v 1.kapitole.

¹² Prohlášení „tak se stalo, příp. tak se staň“ je prohlášení totožné jako v případě jednotlivých stvořitelských aktů. Toto je konkrétně uvedeno až po stvoření člověka. Proto je možné, že platilo pouze pro Eden. V Genesis není ve skutečnosti nikde řečeno, že by na zemi nebyli dravci, jak to tradice někdy chápe.

¹³ Jde o knihu nazývanou v moderních překladech jako 1.kniha Mojžíšova.

„I řekl JHWH Bohové: Teď je (bude?) člověk jako jeden z nás, zná (pozná? hebrejšтина nemá časování) dobré a zlé.“ (1.M. 3:22)

Poznámka: Lidé pravděpodobně přirozeně vnímali, že zvířata nemají jíst potravu určenou lidem, stejně jako lidé neměli jíst potravu Bohů (kterou byl *Strom poznání*). Dále se v Genesis hovoří o stvoření domácích (domestikovatelných?) zvířatech. To nás vede k domněnce, že v Edeně žila pouze vybraná zvířata a že to byli býložravci. Vně zahrady, v okolní divočině, pak žila i všechna ostatní zvířata včetně dravců, a zřejmě proto bylo nutno zahradu střežit.

ANALÝZA UDÁLOSTÍ V EDENU

To, co se nám zde kniha Genesis snaží ve skutečnosti sdělit, proběhlo nejspíše takto:

Eva se prochází někde po okraji zahrady Eden. Zde narazí na jakéhosi plazivého tvora (dosl. „ten jenž se plazí“, [ještěř?] překládáno jako had), který vylezl na nějaký strom (libovolný) a žral jeho ovoce – lidskou potravu. To je mimořádný úkaz, protože všichni tvorové jsou naprogramováni tak, že žerou pouze zelené rostliny (Bod 1). Eva tvora pozoruje po delší dobu a zjišťuje překvapivou věc – tvor nezdechl ani není nijak postižen. Žije dál, jakoby se nic nestalo.

Co nás vede k této interpretaci? Je to analýza „dialogu“ Evy s tímto „hadem“ a všech následných událostí.

Vycházíme z předpokladu, že had, jako samozřejmě každé jiné zvíře, neumí mluvit. Že by had k ženě doslova mluvil je proto nesprávný překlad (a zároveň výklad).

Poznámka: Zvířata umí mluvit pouze v bájích a pohádkách. Bible ale v žádném případě není pohádková kniha, jak si na půdě našeho zkoumání opakovaně a ještě mnohem zřetelněji ukážeme.

O co zde tedy mohlo jít? Had (svým chováním) sděluje ženě určité informace a vyvolává v ní dilema. Konkrétně - vyvolává v ní otázku:

„*Je to skutečně tak, že vám Bůh zakázal jíst z každého stromu v zahradě?*“ (1.M. 3:1)

Realisticky vzato had nemohl tuto otázku před Evou vyslovit, ale mohl k ní inspirovat, mohl ji v Evě vyvolat. A pokud opravdu sežral ovoce, nadávalo by skutečně větší smysl spíše to, že Eva klade tuto otázku hadovi?

Eva pokračuje v dilematu a možná si s hadem i „povídá“, jak to lidé dodnes někdy dělají:

„(My) *Ze stromů v zahradě jíst smíme. Ale nesmíme jíst ze stromu, který je uprostřed zahrady* (abychom nezemřeli)“ (1.M. 3:2).

A pozor - žena nyní lokalizuje strom! Strom je tedy někde úplně jinde než kde se oba momentálně nachází – totiž uprostřed zahrady. Z toho plyne, že děj se odehrává na jiném místě a nikoliv u Stromu poznání.

V rozporu s tradičním pojetím (překladem) a povrchní četbou, Eva s hadem nejsou u Stromu poznání, had s Evou verbálně nemluví a přímo ji ani nesvádí, aby z tohoto stromu jedla. Svým chováním jí ale lidově řečeno „nasazuje brouka do hlavy“ a vyvolává v ní dilema.

Protože had nezdechl, („řekl“ ženě) inspiroval ženu k následujícímu, fatálnímu závěru¹⁴:

„... *nikoliv, ani vy (lidé) nezemřete* (budete-li jíst potravu Bohů, jako jsem já jedl tu vaši), *Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevrou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré a zlé.*“ (1.M. 3:4)

Poznámka: Zde stojí za povšimnutí že had je označen jako nechyťřejší (nejzchytralejší, nejbezpečnější) ze všech zvířat. To musí mít nějaký důvod – je to momentální chápání Evy, která začala hada, díky jeho husarskému kousku, považovat za inteligentnějšího než ostatní zvířata a čekala, že i ona bude z jedení analogicky vyšší potravy stejně profitovat. Nebo-li „*Bůh však ví, že v den, kdy z něho pojíte, otevrou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré a zlé.*“ - tak jako já (had) jsem se v chytrosti a poznání vyrovnal vám, ba vás ještě předčil, protože jsem přišel na něco, co jste nevěděli.

Žena chování hada velmi inteligentně a logicky zpracovává a vyhodnocuje. Je schopná i toho, čemu se dnes ve vědecké praxi říká extrapolace – s důvěrou očekává, že zákonitosti ověřené v nižším systému, budou platit i v systému vyšším? To by svědčilo o její vysoké inteligenci. Svým myšlenkovým schopnostem zcela důvěřuje a logické závěry i bezodkladně aplikuje. Apoštol Pavel se o ní mnohem později vyjádří, že:

„*Žena byla důkladně oklamána.*“ (1.Tim. 2:14)

¹⁴ Charakter člověka tvoří jeho činy a naopak později charakter činy podmiňuje. V takto ranných dobách (bez dopředu daného charakteru) první skutky vytvářely velmi silné základy pro charakter člověka a významně ovlivňovaly i genofond celých následujících generací. Projevy typické pro chování Adama a Evy jsou dodnes pozorovatelné u obou pohlaví.

Pokud by šlo o skutečný verbální projev hada, ženu by tento jev zaprvé nejspíše vyděsil, a za druhé by to bylo tvrzení proti tvrzení, což vzbuzuje minimálně rozpaky a nedůvěru k hadovu tvrzení jakožto tvrzení pozdějšímu. „Žena však byla důkladně oklamána“ – to podporuje náš výklad – had by ji totiž fakticky předvedl, že ovoce sníst smí – skutky jsou silnější než slova.

Žena tudíž považuje hada za nadaného prozíravostí a opakuje po něm jeho skutek. Tímto se žena z celé této situace „vyvíňuje“. Žena hadovou „zchytralostí“ také argumentuje, když Bohu vysvětluje důvod svého činu.

„Had mne podvedl.“

Na myšlenku, že had skutečně žral co neměl, a dokonce i lezl tam, kam neměl (do ekosystému Edenů pravděpodobně nepatřil), nás přivádí pozdější demonstrativní trest:

„Protože jsi to učinil, buď proklet a vyvržen ode všech zvířat ... Polezeš po břiše a po všechny dny svého života budeš žrát prach.“ (1M. 3:14)

Tento „trest“ pracovně považujeme jako demonstrativní a lze jej chápat jako akt uvádějící celou nevyváženou situaci zpět do duchovní rovnováhy. Delikt nebylo možno ponechat nepotrestaný. V přírodě - v řádu stanoveném Bohem (má-li správně fungovat) musí být rovnováha¹⁵.

Nicméně by de facto nemělo smysl trestat hloupé zvíře, pokud tedy nejde o alegorii poukazující směrem vzhůru. Písmo totiž už zde a dále i později naznačuje, že abnormální chování hada zde nemohlo nastat samo od sebe, ale že za ním stála konkrétní inteligence.

Jenže pojezení ovoce už nastartovalo jistý nezvratný proces ...

SKRYTÉ DĚJE

Už v příběhu o Adamovi a Evě tedy existuje jakýsi nevyřčený, skrytý nebo spíše tradici nepochopený děj, který ovšem lze velmi dobře logicky rekonstruovat a smysluplně doplnit. To dodává těmto textům vysokou míru autentičnosti. Takových míst je v Bibli celá řada a jejich rozpoznání a pochopení je zase základem pro úspěšnou interpretaci dalších částí Bible.

Dále je užitečné si všimnout, že akt svedení Evy je proveden v totožných intencích, v jakých byl Adam podnícen k poznávání a pojmenovávání zvířat a k hledání rovnocenné partnerky.

Kromě strategických cílů plození a podmanění země (které jsou dány příkazem) jsou ke všem dalším (operativním) cílům lidé ještě přiváděni a iniciováni zcela nenuceně a dokonce nepozorovaně. (1M. 2:19,20).

Člověk byl do těchto úkolů uveden - nejsou mu přikázány. Úkoly odpovídají nejen jeho možnostem, ale hlavně potřebám. Není mu např. direktivně řečeno: budeš milovat ženu jako sám sebe. Hledal ji a čekal na ni velmi dlouho a nemohl se jí dočkat. Do svých úkolů je uváděn spontánně a stejně spontánně je přijímá niterně (srdcem) nikoliv nařízením. Tuto metodu¹⁶ znovuobjevil a vědecky rozpracoval Jan Ámos Komenský.

Lze proto předpokládat, že i „Zákon“ (pravidla správy) měl být původně postupně „psán do jejich srdcí“ a to didaktickou metodou - pochopením jejich užitečnosti a potřebnosti.

To by opět odpovídalo našim předpokladům o Boží snaze nastolit na počátku co nejoptimálnější podmínky pro skutečný rozvoje svobodné vůle.

Záhy se ovšem mělo vše zásadně změnit.

Pochopení těchto událostí na počátku lidstva je důležité pro pochopení smyslu celé Bible. Proto nyní uvedeme sérii základních tvrzení, která se přímo vztahují k těmto prvotním událostem. Vysvětlení některých z nich ale bude možné až po uvedení nebo analýze mnoha dalších informací a bude to proto možné učinit až v závěru této knihy.

ZÁKLADNÍ TVRZENÍ PROTI TRADIČNÍMU POJETÍ

TVRZENÍ 1) „Zákaz“ jedení ze Stromu poznání nebyl zákazem v právním smyslu. Byl spíše výstrahou a zábranou před vstupem na alternativní cestu. Celé opatření mělo velmi praktický význam. Jeho podrobnější vysvětlení ale bude možno uvést až po později.

Komentář:

Bůh stvořil člověka se svobodnou vůlí a bylo by kontraproduktivní ji (vzhledem k jejímu plánovanému vývoji) takto omezovat nařízením a zákazy (v právním smyslu). Považovat toto varování za takový zákaz, je anachronismus. Čin prvních lidí nemohl být právním přestupkem.

¹⁵ Člověk je v konečném důsledku rovněž součástí přírody i když zákonům platným v jeho sféře říkáme společenské. Nerespektování těchto zákonů vede k nerovnováze a napětí, které se uvolňuje v různých krizích a válkách.

¹⁶ Právě myšlenky textu v 1M.2:19,20 si Komenský všimnul a na něj se i odvolává ve své Obecné nápravě. „Student má být lákán a nikoliv nucen do práce.“

Hledání právního smyslu této události bylo pochopitelně předem odsouzeno k nezdaru. Na samém počátku společenského vývoje ještě nemohli být první lidé schopni uvažovat v právních kategoriích. Skutečně si zde lze právní odpovědnost těžko představit.

Pokud by zákaz jedení byl zkouškou poslušnosti (jak tvrdí tradice, a bez právního podtextu si ji opět neumí představit), pak by se zkoušely právě duchovní vlastnosti. Jejich existenci zde ale ještě nemůžeme předpokládat.

Z jaké pohnutky by tato poslušnost měla plynout. Z lásky? Z úcty? To v případě absence duchovních vlastností přeci není možné! Ze strachu? To je krajně neoptimální (ve skutečnosti havarijní) opatření, kontraproduktivní pro rozvoj svobodné vůle. Za odměnu? Takto lze cvičit i zvířata, ale zde žádná odměna slíbená nebyla. Ne, za předpokladu plánovaného rozvoje duchovních vlastností a svobodné vůle Bůh po lidech poslušnost v právním smyslu zatím požadovat prostě nemohl.

Poznámka: Dále je nutné si uvědomit, že lidé na samém počátku vývoje měli prakticky nulovou zkušenost a opět si lze těžko představit, že by po nich mohla být požadována odpovědnost za tak závažné rozhodnutí. Svoji závažností by to byla srovnatelná situace, jako svěřit nezletilci řídicí panel s tlačítkem pro odpálení střel s jadernými hlavicemi a zakázat mu, aby na ně sahal. Následky pojezení ovoce jsou dokonce ještě fatálnější.

TVRZENÍ 2 Události a situace v Edenu jsou jedním z klíčů pro pochopení původního (výchového) záměru Boha s člověkem - pro pochopení „Projektu lidstva“.

Komentář:

Toto téma bude námětem pozdějších kapitol.

TVRZENÍ 3) Pozdější Boží výchovné metody (Zákon – zákazy, příkazy) a prostředky nápravy (tresty) jsou v případě člověka už jen havarijním řešením.

Komentář:

Jak už bylo řečeno, bylo by anachronismem vztahovat tyto zákonné principy (zákazy a příkazy) na situaci v Edenu. Tento anachronismus byl zavádějící a velmi zkomplikoval nalezení skutečného smyslu celé biblické zprávy.

Původní a asi nejstarší židovský pojem, který se překládá jako „hřích“, má význam „minout cíl“ (používaný ve smyslu dosl. např. - chybiti se prakem, šlápnouti vedle; Biblický slovník od Adolfa Novotného). Čili v prapůvodu znění ani samotný pojem „hřích“ není právní termín. Toto chápání pojmu přetrvávalo dlouhou dobu dokonce ještě po ustanovení Zákona¹⁷. Hřích je zde správně chápán pouze jako první krok na cestě, která se mýlí cíle.

„Skrze jednoho člověka totiž vešel do světa hřích a skrze hřích smrt; a tak smrt zasáhla všechny, protože všichni zhřešili.“ (Řím.5:12)

Otázka, kterou je zde nutno klást, zní: jaký že je to cíl, který byl předložen lidstvu?

TVRZENÍ 4 Vystoupení Ježíše je prvním pokusem masivně integrovat do tohoto havarijního řešení prvky původního „Projektu“ – a přiblížit tak podmínky vývojové cesty lidstva jeho vnitřnímu nastavení, lidským duševním parametrům.

Komentář:

Ale pozor, tyto prvky jsou už pokročilejší vzhledem k vyššímu vývojovému stupni lidstva.

Tvrzení 5 Původní „Projekt lidstva“ byl zpochybněn, napaden a téměř rozvrácen Odpůrcem.

Komentář:

Toto tvrzení už velmi koresponduje s tradičním chápáním. Liší se jen ve smyslu a způsobu, jak k tomu došlo. Bude možno vysvětlit opět až později.

¹⁷ Teprve poexilní literatura (patrně pod vlivem perským a řeckým [metafyzika?]) a NZ spojují hříšnost člověka (v právním smyslu) s pádem prvních rodičů. Biblický slovník, termín Hřích, Adolf Novotný. Apoštol Pavel je ale i zde zdrženlivý: *„mzdou za hřích je smrt“* - opět se vyhýbá se právnímu termínu.

Kapitola 4. POČÁTEK PRVNÍHO VĚKU

Sadla zde již zmínka o tom, že pojezení ovoce ze Stromu poznání nastartovalo jistý nezvratný proces ...

Rozeberme tedy nyní, k čemu zde vlastně došlo. Za prvé si lidé začali uvědomovat svoji nahotu a začali se stydět. To byly pocity, které dříve neznali.

*„Pak se jim oběma otevřely oči a začali si uvědomovat, že jsou nazí. ... **Na to (Bůh) řekl: Kdo ti řekl, že jsi nahý?** Jedl jsi ze stromu, o němž jsem ti přikázal, abys z něho nejedl?“ (1.M. 3:7,11)*

Pocit studu z nahoty má evidentní spojitost ze sexualitou. Proto býval tento text vysvětlován tak, že Adam z Evou zhřešili sexuálním aktem¹⁸. To je ovšem závěr postrádající jakoukoliv logiku. Odráží spíše dobovou sexuální prudérii. Lidé přeci dostali jednoznačný pokyn:

„Budte plodní a množte se, naplňte zemi a podmaňte si ji.“

Tento text je natolik notoricky známý, že snad ani není třeba uvádět jeho umístění v Bibli a dokazovat tak, že skutečně existuje. Sexuální aktivita byla od lidí nejen očekávána, ale dokonce požadována. Jak je to tedy?

Vše nasvědčuje tomu, že se nám Bible snaží touto zprávou sdělit jednoduše fakt, že lidé před pojezením ovoce pravděpodobně neměli nutkavý pohlavní instinkt, v podobě jak jej známe dnes.

Plod Stromu poznání tedy pravděpodobně obsahoval nějaké prostředky, které způsobily spuštění živočišného sexuálního instinktu. Změna se ovšem netýkala jen sexuality. Lidem totiž bylo po nastartování onoho procesu oznámeno i následující:

„Ženě řekl: Velmi zvětším útrapy tvého těhotenství; v porodních křečích budeš rodit děti a budeš žádostivě toužit po svém muži ... A Adamovi řekl: ... v útrapách budeš jíst výnos země ... V potu tváře budeš jíst chléb, dokud se nevrátíš do zemské půdy.“ (1.M. 3:16-19)

NÁSLEDKY POJEDENÍ OVOCE

Tyto texty lze tedy logicky chápat tak, že jako přímý následek pojezení ovoce došlo u lidí ke změně, kterou bychom dnes nazvali fyziologickou. V jejich tělech se cosi změnilo a ta začala fungovat poněkud odlišně.

- Byla změněna pohlavní funkce (pocit studu).
- Byl snížen práh bolestivosti (v bolestech budeš rodit)
- Byla snížena fyzická výkonnost (v útrapách, v potu tváře budeš jíst chléb).
- Je pravděpodobné, že změna zasáhla i jiné tzv. tělesné funkce (např. spuštění pudu sebezáchovy, což je primární příčina strachu). Zde to ale není výslovně uvedeno¹⁹. Lze to ale odvodit z pozdějších částí Bible.

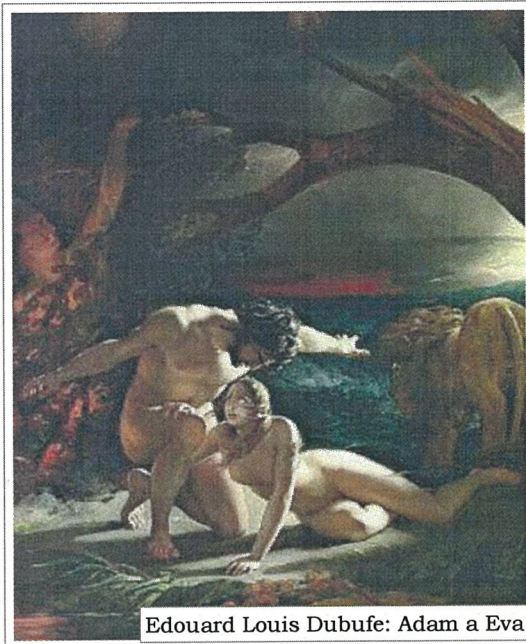
Život se stal v porovnání s předchozím stavem znatelně obtížnějším. Tento stav se dědil z generace na generaci.

Došlo k zásadní změně nastavení celého systému budoucího lidského společenství. Tato změna se stala trvalou (dědičnou) a určila tak podobu celé následující éře.

Apoštol Pavel se k tomuto stavu vyjádřil po mnoha tisíciletích takto:

¹⁸ Nebo dokonce zcela nesmyslný výklad, že se Eva spustila s hadem a pak k sexu svedla Adama.

¹⁹ Naše tělo potažmo i vědomí je řízeno několikaúrovňově – reflexní oblouk, instinkty, emoce a racionální funkce. Za situace, kdy daná úroveň na její řešení nestačí, přebírá kontrolu úroveň nižší – v extrémní situaci dochází až reflexivní reakce. Je možné předpokládat, že člověk měl na počátku možnost rozvíjet ještě nějakou vyšší mentální funkci, která byla pojezením ovoce prakticky vyražena nebo byla přinejmenším oslabena racionální funkce. Řídící úlohy vědomí (nebo spíše nevědomí) pak přebírají nižší funkce. Člověk je proto více emocionální až pudový – biblický tzv. tělesný člověk, řízený výše zmíněnými „tělesnými“ funkcemi. Teprve dnes víme, že jde o funkce nervové soustavy a že tedy jde o záležitosti skutečně biologické (tělesné) a nikoliv duchovní, ačkoliv se promítají do vědomí a chování.

Edouard Louis Dubufe: Adam a Eva

„V tomto obytném domě (myšleno tělo) totiž sténáme a vážně toužíme obléknout ten pro nás z nebe. ... my kteří jsme v tomto stanu, **vsutku sténáme, protože jsme přetížení**; nechceme jej totiž svléknout, ale chceme [obléknout] ten druhý, aby to, co je smrtelné bylo pohlceno životem. Ten, kdo **nás stvořil právě k tomu** je Bůh ... „ (2.Kor.5:2-5)

Nebo jinde:

„Víme totiž, že všechno tvorstvo nadále spolu **sténá a je spolu v bolesti až dosud**. Nejen to, ale též my, kteří máme první ovoce, totiž ducha, ano i my ve svém nitru sténáme, zatímco vážně čekáme na přijetí za syny, na propuštění ze svých těl výkupným.“ (Řím. 8:22,23)

PLODY STROMU ŽIVOTA

Ovoce Stromu života mělo mít spíše opačný, ale obdobně významný fyziologický účinek:

„A JHWH Elohim (doslova Bohové) dále řekl: **Hle člověk se stal (stane?) jako jeden z nás v poznání dobrého a špatného, a aby snad nyní nevztáhl ruku a skutečně nevzal také ze stromu života a nejedl a nežil na neurčitý čas**. Nato ho JHWH Bohové vykázal ze zahrady...“ (3. Mo.3:22,23)

Také ovoce Stromu života mělo s podobně trvalým účinkem změnit fyziologii lidského těla (spuštění trvalé regenerace) s podobným systémovým následkem.

Před pojetím ovoce z těchto stromů měla být těla lidí fyziologicky v jakési startovní, neutrální pozici, pravděpodobně s výchozím věkovým limitem jednoho tisíce let. Plody z těchto stromů pak měnily trvale a dědičně lidskou fyziologii výše popsáním způsobem.

Proto lze z rozboru celé této situace dedukcí dospět k následujícímu závěru:

Dva stromy byly dvěma branami ke dvěma kvalitativně zcela odlišným vývojovým cestám celé budoucí lidské civilizace.

BOŽÍ POZNÁNÍ DOBRA A ZLA

Dále se zde k velkému překvapení dozvídáme, že JHWH Bohové již měli poznání dobrého a zlého – a to takové, jaké měli nyní poznat i lidé. Jaký závěr z toho učinit? Absolvovali snad elohim (Bohové) tutéž vývojovou cestu – cestu poznání dobra a zla?

Z toho, že člověk ovoce Stromu poznání jíst neměl (a že neuposlechnutí je klasifikováno jako minutí cíle) je patrné, že pro lidskou civilizaci byl určen už jiný cíl - kvalitativně vyšší vývojová cesta, reprezentovaná Stromem života.

UČEBNICE & ŠKOLA ŽIVOTA

Takže jak byl původně životní a výchovný prostor člověka nastaven?

Od samého počátku pro člověka platilo, že celý okolní prostor – včetně přírody na planetě - mu má být jakousi interaktivní učebnicí:

„... protože co může být o Bohu poznáno, je mezi nimi zjevné, neboť jim to Bůh učinil zjevným. Jeho neviditelné [vlastnosti] jsou totiž jasně patrné od stvoření světa, protože je lze pochopit z učiněných věcí, dokonce i jeho věčnou moc a Božství, takže jsou neomluvitelní.“ (Římanům 1:20)

Podíváme-li se na tehdejší situaci, nacházíme zde vyšší ekosystém (zahrada Eden), nicméně systém vyžadující kontrolu, péči a rozvoj – aktivitu a práci jak manuální, tak postupně i intelektuální.

Tento základ vyššího systému byl obklopen systémem nižším – samoregulačním ekosystémem, jak jej známe dodnes. Systémem se vši svojí dravostí, vyznačující se bojem o životní prostor všech forem života.

Z možností, které nabízí už dnešní biologický výzkum, lze chápat některé biblické zprávy i tak, že později mělo dojít při rozšiřování Edenu i na vývojovou činnost – genetické úpravy a modifikaci živočišných a rostlinných druhů.

Mělo snad dojít k vývoji a projektu užitečného ekosystému se sofistikovanou²⁰ regulací rovnováhy a tím ke skutečnému ovládnutí života na planetě ekologickým a genetickým inženýrstvím?

Prorok Izajáš totiž popisuje velice zvláštní situaci:

„A vlk skutečně bude chvíli přebývat s beránkem a levhart ulehne s kůzlem a tele a mladý lev s hřívou a dobře živené zvíře, všichni spolu; a pouhý malý chlapec je povede. A kráva i medvěd se budou pást, jejich mláďata budou lehat spolu a dokonce i lev bude žrát slámu jako býk. A kojenec si jistě bude hrát nad kobří dírou; a odstavení dítě skutečně položí svou ruku na světelný otvor

²⁰ „Sofistikovaný“ znamená složitý, důmyslný, propracovaný, promyšlený.

jedovatého hada. A nebudou nijak škodit ... **Protože země jistě bude naplněna poznání JHWH jako vody pokrývají moře.**“ (Izajáš 11:6)

„Vlk a beránek se budou svorně pást a lev bude žrát slámu právě jako býk; a potravou hada bude prach. Nebudou nijak škodit ani působit zkázu na celé mé svaté hoře, řekl JHWH.“ (Izajáš 65:25)

Poznámka: Jakkoliv jsou tato vyjádření pouze básnická, velmi dobře zapadají do celkového obrazu původního projektu lidstva a lze je chápat jako alegorii, týkající se jeho předpokládaného ekosystému, vybudovaného již ale lidskou správou. Podle slov Pavla „*Jeho neviditelné [vlastnosti] jsou totiž jasně patrné od stvoření světa, protože je lze pochopit z učiněných věcí*“. Poznáním JHWH proto rozumíme především poznání přírodních zákonů – vědecký a technický²¹ rozvoj, jenž umožní nastolit výše popisovaný stav.

STOPY PŮVODNÍHO PLÁNU

Nejen z Pisma je zjevné, že člověk měl být od počátku podněcován k tomu, aby se stal nejprve přírodovědcem. Lidé měli přírodu poznat, zamilovat si ji a optimálně se do ní zintegrovat.

Z mimořádného půvabu pozemské přírody a z fascinující rozmanitosti života je zjevné, jak měla být tato práce pro člověka podnětná a inspirativní, a s jakou péčí a láskou byl tento projekt připravován.

Naše planeta je vybavena skutečně veškerými podmínkami, prostředky a nástroji k vytvoření opravdu nádherného životního prostředí. A podle všeho rovněž i lidská psychika (podvědomí) je takto nastavena.

Stávající nižší (dravčí) ekosystém systém tak měl být postupně nahrazován ekosystémem vyšším.

Už zde se vlastně promítá model ideje Logu: „*Světla svítícího ve tmě ...*“ která měla pro lidský svět obecnější uplatnění, a která se projevuje na mnoha úrovních lidské činnosti a kterou budeme později zevrubně rozebírat.

Po té, co nový projekt selhal, „spadli“ lidé automaticky - jak fyziologicky, tak i duchovně – do tohoto nižšího systému (vyhnání z ráje).

Tento systém je začal automaticky učit, jak se efektivně chovat a jak přežít bez ochranného

„deštníku“ jímž byl Eden. Původně plánovaná sofistikovaná výchova byla nahrazena standardní výchovou k boji o život – výchovou příkrého protikladu dobra a zla – která se však v případě lidstva už skončila katastrofou s fatálními následky ...

„JHWH tedy viděl, že špatnost člověka na zemi je hojná a že každý sklon myšlenek jeho srdce je po celou dobu jenom špatný. ... Tak JHWH řekl: Setru s povrchu zemské půdy lidi, které jsem stvořil.“ (1.M. 6:5)

Ale nepředbihejme.

DVĚ POTOMSTVA

„A pološím nepřátelství mezi tebe a ženu a mezi tvé semeno a její semeno. Ono ti zhmoždí hlavu a ty mu zhmoždiš patu.“ (1.M. 3:15)

Toto je výrok, který je zaznamenán jako závěrečné resumé po pojetí ovoce Stromu poznání dobrého a zlého. Jde o základní prognózu celé éry následné lidské historie až do dnešních dnů.

O co by to mohlo znamenat ?

SEMEÑO ŽENY

Už na počátku se začali vzácně objevovat lidé, kteří přes změněné podmínky začali projevovali pozitivní duchovní vlastnosti ve shodě s původním projektem – *světlem svítícím ve tmě* nyní na úrovni lidí. První náznak máme už u Abela:

„Avšak Abel, ten také přinesl něco z prvotin svého stáda, dokonce jeho tučné kusy. A zatímco JHWH příznivě hleděl na Abela a na jeho oběť ...“ (1.M. M.4:4)

²¹ K mnoha skvělým technickým vynálezům člověka inspirovaly právě technické dovednosti a „technická zařízení“ živočichů a rostlin (Bohem stvořené). Moderní techniku proto nelze právě z hlediska víry považovat za vynález „opačné“ strany, přes všechny její současné neblahé dopady, zapříčiněné jen jejím chybným uplatněním - vždyť žádný učený z nebe nespadl.

Dále to byl především Henoch, který se stal nositelem genu vlastností, který u těchto lidí začal rychleji vyvíjet pozitivní duchovní vlastnosti – víru a tzv. spravedlnost²². O jiných aktivitách však není žádná zmínka.

„I chodil Henoch s Bohem. A nebylo ho, neboť ho Bůh vzal“ (Gen.5:24)

„Toto je rodopis Noema: Noe byl muž spravedlivý, bezúhonný ve svém pokolení. Noe chodil s Bohem“ (Gen.6:9) Noe byl Henochovým pravnukem.

SEMENO HADA

V úvodu prvních pokynů bylo lidem především řečeno:

„A Bůh jim požehnal a řekl jim: Plodte a množte se a naplňte zemi. **Podmaňte si ji** a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším co se hýbe na zemi.“ (Gen.2:28)

Ke splnění úkolu podmanění planety bylo zapotřebí zvládnutí dvou základních věcí.

- Naučit se spolupracovat. To představuje zformování společenských vztahů a pravidel chování – čili vytvoření etiky a mravnosti, což znamená duchovní rozvoj. Jedinec sám ničeho nedosáhne, vyšších cílů se dá dosáhnout jedině spojením sil.
- Naučit se mnoha dovednostem. To představuje získání mnoha znalostí, vyvinutí mnoha potřebných nástrojů jak technických tak mentálních a později vyvinutí i mnoha technologií.

Poznámka: Už v historických dobách lidé moudře rozdělili správu svých věcí do dvou kategorií – výkonnou a duchovní neboli královskou a kněžskou. Výkonná se stará obecně o materiální záležitosti – výstavbu a její rozvoj. Duchovní pak o správu a její rozvoj. To přesně odpovídá výše zmíněným potřebám.

Prvním představitelem tohoto semene byl Kain, Abelův bratr. Kainovi potomci jsou popsáni jako stavitelé měst, vynálezci kočovnictví, hudebníci, metalurgové a lidé obratně uplatňující moc, zde zatím ještě velmi neetickým způsobem. (Gen. 4:17-25).

Prvního části úkolu (duchovní rozvoj, kněžská funkce) se tedy začali lépe ujmát menšinoví dědicové původního projektu – semeno ženy.

Ve druhé části (kreativní, budovatelská, mocenská – královská funkce) byli přesvědčivě úspěšnější většinoví potomci druhé linie - semeno hada.

Ale právě zpoždění mravního vývoje přivedlo první svět k morálnímu zhroucení.

„JHWH tedy viděl, že špatnost člověka na zemi je hojná a že každý sklon myšlenek jeho srdce je po celou dobu jenom špatný.“ (Gen. 6:5) Zde je vyjádřena trojnásobná negace !

Odklonem od původního projektu nastaly už zmiňované standardní podmínky. Na tyto podmínky však z určitých důvodů reagovalo lidstvo katastrofálně. Nastal stav, který popisuje apoštol Pavel v listu Římanům, kde cituje ze starých textů:

„... právě jak je napsáno: *Není žádný spravedlivý (člověk), ani jediný; není žádný, kdo má pochopení, žádný, kdo hledá Boha.*“ Všichni se odklonili, všichni společně se stali bezcennými; není žádný, kdo prokazuje laskavost, není ani jediný. Jejich hrdlo je otevřený hrob, svého jazyka užívají ke klamání. Zmijí jed je za jejich rty. Jejich ústa jsou plná proklínání a hořkého vyjadřování. Jejich nohy spěchají prolít krev. Zkáza a bída jsou na jejich cestách, a nepoznali cestu pokoje. Před jejich očima není bázeň před JHWH.“ (Řím. 3:10–18)

START LIDSKÉ CIVILIZACE

Nyní se dostáváme k vyslovení velice závažného závěru: Podle Bible lidská civilizace utrpěla na počátku velice vážné duchovní poškození, což zkomplikovalo celý její následující vývoj. Mnoho skutečností (např. historický vývoj) nasvědčuje tomu, že s následky tohoto poškození se potýkáme dodnes.

ZÁPAS VĚKŮ

Dnešní lidstvo by pak z převážné části měli tvořit míšenci těchto dvou výše zmíněných linií - lidé mající své *dobré* a *zlé* „já“. Na většinu lidstva by proto mělo jít kladně (ale i záporně) výchovně působit. Začali se ale objevovali i vyhranění reprezentanti obou protichůdných skupin.

Jednak šlo o lidi duchovně vyspělé (altruisté), usilující se vši upřímností o všeobecný prospěch - duchovní vůdci, různí tzv. svatí, geniální státníci, osvícenci, objevitelé atd.

²² O tom, co tato vlastnost skutečně znamená, bude pojednáno později.

A jednak o lidi bezohledné a ničemné, jejichž životní filosofie je zcela lhostejná vůči obecnému prospěchu, považující spravedlnost za pouhou utopii. Pokud jde v tomto případě o lidi nadprůměrně inteligentní, stávají se hrozbou jak jednotlivcům, tak celé společnosti, na níž parazitují. Pro uhájení a rozvoj svých pozic se pak neštítí žádného zločinu - hrůzovládci, geniální zločinci, dobyvatelé a diktátoři.

Jak zkušenost ukazuje, mají lidé s hypertrofovaným sebevědomím a nízkou morálkou tendenci obsazovat klíčové a vůdčí pozice ve společnosti. Díky své amorálnosti se jich také s úspěchem zmocňují. Kvůli jejich poměrně hojnému výskytu ve vůdčích pozicích, a to až v nejvyšších společenských vrstvách, se politika řídí machiavelistickými principy a jednotlivé státy se chovají jako biblické šelmy.

O těchto dvou skupinách lidí se vyjádřil Ježíš Kristus takto:

„Vždyť synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla.“ (Luk. 16:8)

Zjevení předpovídá, že duchovního vývoj těchto linií bude v dané popisované době dále gradovat:

„Kdo škodí, uškodí ještě; kdo jest poskvrněn, poskvrň se ještě, a kdo jest spravedlivý, ospravedlní se ještě, kdo svatý, posvěť se ještě.“ (Zj. 22:11,12; Sýkora)

Vývojová linie *semene hada* měla bezesporu i své kladné stránky - její „dětí“ jsou nebo byly v praktickém životě zdatnější. Drží více krok s realitou života na rozdíl od *synů světla*, kteří se v praktických dovednostech vyvíjeli znatelně pomaleji, ale mají větší úctu k morálním zásadám. Těmito vlastnostmi odpovídají původnímu nastavení, které počítalo s mnohem delším nebo až časově neomezeným životem. Podvědomě jako by měli stále dost času, svým založením jsou idealisté.

APOKALYPSY

V souladu s nejstarším biblickým proroctvím jsou tyto dvě skupiny lidstva (dva geny, potomstva), vědomě či nevědomě, v neustálé konfrontaci.

Podle biblických prognóz má *semeno ženy* nakonec *semeno hada* v praktických schopnostech dohnat a díky své mravní převaze nad ním zvítězit.

Vývoj v těžkých podmínkách vnucený Odpůrcem způsobil upřednostnění praktických schopností²³ bez ohledu nebo přímo na úkor rozvoje duchovního vlastností, což má konečném důsledku způsobit neřešitelné celosvětové problémy, hlubokou skepsi (opak víry) *hadova semene* a umožnit tak jeho porážku.

Tento předvídatelný vývoj umožňoval už hluboko ve starověku sestavení katastrofických tzv. apokalyptických²⁴ prognóz (proroctví) vývoje lidstva.

Nejen hebrejská písma (Starý zákon, dále SZ), ale i řecká písma (Nový zákon, dále NZ) vysvětlují, že Bůh přijímá odpovědnost za vznik a výchovu obou těchto skupin lidí. Jedná se prakticky o zákonitě důsledky počátečního vývoje a naplňování prvního proroctví v Genesis 3:15.

„Já vytvářím světlo a tvořím tmu, působím pokoj a tvořím zlo, já JHWH konám všechny tyto věci.“ (Iz. 45:7)

Bůh jakožto tvůrce výchozího stavu lidstva a dále všech fyzikálních, biologických a duchovních zákonů, kterými se lidský svět řídí, přijímá ve vyšším smyslu jakoby zodpovědnost nejen za všechny dopady těchto zákonů (včetně negativních), ale v konečném důsledku také za nápravu těchto dopadů.

„... a budete syny Nejvyššího, protože je laskavý k nevďečným a ničemným.“ (Luk. 6:35)

Podobně vysvětluje apoštol Pavel:

„Aby však zůstalo v platnosti Boží vyvolení, o kterém bylo **předem rozhodnuto...** Snad mi řekneš, proč nás tedy Bůh ještě kárá? Může se někdo vzepřít jeho vůli? Člověče, kdo vlastně jsi, že odmlováš Bohu? Řekne snad výtvar svému tvůrci: proč jsi mne tak udělal? Nemá snad hrnčír hlínu ve své moci, **aby z téže hroudě udělal jednu nádobu k vznešeným účelům a druhou ke všedním**“ (Řím. 9:11,19,20; srov. Iz. 45:7, 9,10)

Poznámka: Pavel se zde snaží, pochopitelně velmi opatrně, vysvětlit původ špatných vlastností v člověku a přitom zachovat tehdy ještě nutnou utopicky superlativní představu Boha. Nedostatečné pochopení těchto principů a fascinace utopickou představou Boží všemohoucnosti, dovedenou až k absurditě, vedlo některé protestantské myslitele k vytvoření nauky o predestinaci – o předurčení

²³ Za hlavního představitele lze považovat různé mafie, s jejich velice efektivním řízením a fungováním.

²⁴ Ačkoliv slovo „apokalypsa“ znamená zjevení ve smyslu odhalení, obsahem těchto zjevení jsou katastrofické scénáře (válečné a dále i klimatické a další), a teprve po nich nastupuje období míru a prosperity. To odpovídá periodickým cyklům lidských dějin.

osudu (prakticky záměrného) lidských jedinců i celých národů. Fatalismus je škodlivá idea, komplikující pozitivní lidský vývoj a nápravu, činící z Boha (domyšleno do důsledku) sadistu nejtěžšího formátu.

To je také skutečným důvodem toho, proč se Bůh v novozákonní době začíná chovat až nepochopitelně milosrdně²⁵. Bůh totiž ví nejlépe, v jakém stavu jsou lidé, jakou cestou se do něj dostali a jak těžké je za dané situace obstát:

„Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého syna aby žádný, kdo v něj projevuje víru nezahynul, ale měl věčný život.“ (Jan 3:16)

„... abyste se prokázali jako synové svého Otce, který je v nebesích, protože působí, aby jeho slunce vycházelo nad lidmi ničemnými i dobrými a dává déšť na lidi spravedlivé i nespravedlivé.

„... Jestliže totiž milujete jen ty, kteří milují vás, jakou máte odměnu? ... Budete tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Matouš 5:45)

²⁵ Toto závažné téma a důvod této změny chování bude rozvedeno později.

Kapitola 5. BŮH

V předchozí části již padly nejasné zmínky o jiné identitě Boha, než jakou předkládá náboženská tradice. Bude tedy na místě, podat o tomto fenoménu podrobné vysvětlující informace.

Pravdivá identifikace inteligence, kterou Bible a potažmo i všechna náboženství Knihy chápou pod pojmem Bůh, je informace klíčového významu.

Její nepochopení, jak bude dále zjevné, znemožňuje pochopení jak značné části biblických informací, tak pochopení celkového smyslu Pisma vůbec. Jde o premisu²⁶ zcela zásadního významu. Provedme nyní srovnání několik textů hovořících o Bohu a zamysleme se na chvíli nad jeho důsledky:

„Boha nikdo nikdy neviděl“ (1. Jana 4:12, Jan 1:18)

„... a viděli Boha Izraele. A pod jeho nohama bylo něco, co vypadalo jako dílo ze safírových dlaždic ... a jedli a pili.“ (2.M. 24:10)

nebo jinde:

„A kromě toho se Izraelova Znamenitost neprokáže jako falešná a On nebude pociťovat lítost, vždyť On není pozemský člověk, aby pociťoval lítost.“ (1. Samuelova 15:29)

„A JHWH pocítil lítost, že udělal na zemi lidi, a v srdci ho zabořelo.“ (1. Mojžíšova 6:6)

„A JHWH pocítil lítost nad zlem, o němž mluvil, že je učiní svému lidu.“ (2. Mojžíšova 32:14)

ZÁKLADNÍ TEZE:

Zarážející a někdy velmi příkré rozpory v biblickém textu jsou signálem nedostatečné nebo až zcela mylné interpretace dané veličiny. Ve stavu tradičního velmi zmateného porozumění Bible jsou však velmi důležitými a užitečnými indiciemi, podobně jako některé zdánlivě nesmyslné a zatím nikam nezapadající biblické výroky nebo zprávy. Jsou vodítky a vstupními branami pro nalezení nepochopené nebo i zcela nepovšimnuté problematiky, kterou Bible ve skutečnosti řeší.

Křesťanství, ale ještě více judaismus nebo islám, jsou systémy přísně monoteistické. Ukážeme si ale, že zdrojový text všech těchto náboženství (Starý zákon), ve svých ranných statích rozumí pojmu Bůh poněkud jinak.

ZPŮSOB PRVOTNÍ KOMUNIKACE A JEJÍ KOMPLIKACE

Člověk má velký sklon vytvářet mýty byť i jen o nepříliš dávných událostech nebo jejich veličinách. A platilo to ve všech dobách a za všech okolností – historikové by o tom mohli vyprávět. Bude tedy rozumné připravit se na to, že v případě Boha to bude platit rovněž a to s mimořádnou intenzitou, jak se na takovou veličinu sluší.

Mýtus Boha je pochopitelně velmi posílen majestátností toho, co lidé správně chápali jako Boží stvoření, a hlavně tím, že v dobách, kdy tyto představy²⁷ vznikaly, věděli lidé o Bohu a podstatě tohoto stvoření (přírodních zákonech) jen velice málo.

Stvořitel potřeboval od počátku lidem sdělovat některé nezbytné informace. Ve svém sdělení však byl velmi omezen znalostmi lidí. Jenže na těchto znalostech byla závislá schopnost lidí sdělené informace chápat:

„Vždyť jako jsou nebesa vyšší než země, tak jsou mé cesty vyšší než vaše cesty a mé myšlenky než vaše myšlenky.“ (Izajáš 55:9)

Nutně proto muselo docházet ke zjednodušování a pouhému připodobňování mnoha sdělení. Už toto nutné zjednodušování, ale hlavně **neochota aktualizovat své poznání**, vedlo postupně prakticky u všech duchovních správců ke vzniku velmi zkreslených představ. S tímto problémem bojovali už jak starověcí proroci:

Raffael Santi: Stvoření zvířat

²⁶ Premisa: předpoklad - základní, výchozí informace.

²⁷ Je třeba podotknout, že obecná představa Boha u křesťanů v současnosti vychází ze starokřesťanské představy 4.-5. století, kdy probíhal boj o formulaci vyznání víry. Odráží tedy tehdejší úroveň chápání světa.

„Kdo je slepý, ne-li můj sluha, a kdo je hluchý jako můj posel, kterého posílám? Kdo je slepý jako ten odměněný, nebo slepý jako JHWH (Jehovův) sluha? Šlo o vidění mnoha věcí, ale ty jsi stále nebděl. Šlo o otevření uší, ale ty jsi stále nenaslouchal.“ (Izajáš 42:19, 20)

... tak i později Kristus:

„Ježíš jim odpověděl a řekl: Mýlíte se, protože neznáte ani Písma ani Boží moc.“ (Matouš 22:29)

„Tento lid mne ctí rty, ale srdce jejich je daleko ode mne; marně mně uctívají, neboť učí naukám, jež jsou jen příkazy lidskými.“ (Matouš 15:9)

Poznámka: Zde Ježíš cituje opět z knihy Izajáše. Tento stav zkreslování a mytologizace byl a je skutečně všudypřítomný. I křesťanská teologie, následující po židovské, celý problém spíše ještě zkomplikovala, než že by přispěla k jeho řešení. A i později křesťané, pokud měli zásadněji aktualizovat své porozumění a poznání o Bohu, byli stále velmi nepřístupní. Svě reformátory odmítali a zabíjeli stejně jako Židé proroky.

Na počátku Bůh potřeboval vzbudit u lidí respekt, a proto se nejprve prezentoval vlastnostmi, které mu v očích lidí respekt vzbuzovaly. O tom svědčí i to, že jej dodnes titulujeme výrazem Bůh, což v původní významu znamenalo „mocný“. Síla a moc byla v dávném starověku zřejmě tou nejsnáze srozumitelnou vlastností, vzbuzující respekt.

A proto každý (někdy i člověk), kdo se prokázal mocí, která se vymykala lidskému chápání, byl lidmi ve starověku automaticky označen jako bůh (Bůh) a jako takový i respektován (uctíván).

Protože Bůh z principu respektuje²⁸ lidskou kulturu a mentalitu (je to záležitost práv, která lidem podle Bible dal), přijal i tento způsob dorozumívání. A tak bytosti z prvních, druhých i třetích nebes (viz dále) jsou označeny a zároveň se i představují titulem *Bůh* (hebrejsky ale *Elohim* = mocní!) nebo také *JHWH Bůh*. A od těch dob Bůh takto s lidmi komunikoval.

SÍLA TRADICE

Velmi zjednodušené představy se díky své prastarosti oděly posvátným hávem a došlo tak k jejich velmi tuhé konzervaci. Prakticky ve všech náboženských systémech existuje silně zakořeněná představa transcendentního²⁹ Boha, jedajícího nadpřirozeným způsobem a majícího i podobně nadpřirozené vlastnosti.

Je to podobné jako v pohádkách, kde mocný čaroděj dokonce jen mávne kouzelným proutkem, vysloví kouzelnou formuli a věci se začínají dít. Takovému čaroději jsou nějaké přírodní zákony úplně ukradené - proměňuje lidi a předměty na co si vzpomene. Z princezny udělá třeba žabu, z šišek dukáty anebo v mžiku vyčaruje celý zámek - jen tak, z ničeho. Atomová fyzika ať se postaví třeba na hlavu³⁰.

Některé tradiční náboženské představy ale dodnes skutečně působí velmi podobně. S trochou nadsázky miliony lidí něčemu podobnému po staletí věřily a dodnes věří - věří, že Bůh to nejen dokáže, ale že vlastně nic jiného ani nedělá! Je přece *všemohoucí* - proč by se tedy namáhal a ztrácel čas složitými fyzikálními a chemickými procesy nebo náročnou technologií³¹? Ale Bible není pohádková kniha.

CO K TOMU ŘÍKÁ BIBLE

Pokud budeme číst Bibli skutečně nezaujatě a nebudeme obsah textů vtěsňovat (vědomě či nevědomě) do předem připraveného výkladového rámce, začnou se nám objevovat zajímavé i když z počátku možná poněkud nesrozumitelné dějové obrazy:

„Bůh (doslova Bohové, elohim) dále řekl: Udělejme člověka ke svému obrazu a podle své podoby“.
(1.M.1:26)

„A JHWH Bůh (Bohové, elohim) dále řekl: Hle, člověk se stal jako jeden z nás ...“ (1.M.3:22)

²⁸ Např. uctívání Boha obětmi byl lidský vynález. Podobně Bůh vyhověl Židům, když jej chtěli uctívat v chrámu nebo když si chtěli ustanovit lidského krále. Z téhož důvodu mohl Kristus říci apoštolům: „Cokoliv byste svázali na zemi, bude svázáno i v nebi ...“ (Mat. 18:18) Nebo srov. 1.M.15:17 a Jer.34:18 atd.

²⁹ Transcendentní – nadsvětý, nepodléhající fyzikálním zákonům, pocházející ze zcela jiného, rozumem nepostižitelného světa.

³⁰ Ačkoliv moderní astrofyzika a kvantová fyzika odhalují, že naše vnímání světa může být velmi iluzorní, stále platí fakt, že prostor, který nám byl svěřen, se chová podle pravidel, kterým můžeme plně důvěřovat a na nichž můžeme budovat vše potřebné. Je to prostor, který nám plně umožňuje náš rozvoj a bylo by kontraproduktivní snažit se jej nějak obcházet, dokud jsme nevyčerpali všechny jeho možnosti. Protože právě pro účely našeho rozvoje byl takto zkonstruován.

³¹ Dnes ale např. víme, že základní stavební kameny hmoty - prvky, vznikají pomocí termojaderných reakcí v jádrech hvězd. Rozšíření prvků do okolního kosmu pak dochází explozí takové hvězdy - výbuchem supernovy. Stvoření hmoty už tedy nechápeme jako zázrak, naopak tušíme nesmírnou náročnost tohoto procesu, a to nejen časovou, ale i energetickou a technologickou.

Už zde, na samém počátku Bible, začíná s tradiční představou Boha poněkud kolidovat fakt, že tento Bůh zde překvapivě vystupuje v množném čísle. Takových textů, kde Bůh zjevně vystupuje v množném číslem, je v knize Genesis více.

Spolu s dokoncem množným číslem slovesného tvaru je to jev, se kterým si teologové hodně lámali hlavy a nakonec jej vysvětlili jen velmi provizorně, a to tak, že jde o tzv. pluralis majestatis.

Vyšli při tom, zcela anachronicky, z mnohem pozdějšího zvyku panovníků titulovat se množným číslem. V pozdějších částech Bible mívá už sice Bůh sloveso v jednotném čísle, ale termín Elohím (tedy bohové) zůstává jako tradice zachován.

Staří Hebrejové ovšem termín *elohim* zjevně chápali zcela nekomplikovaně. Slovo *elohim* bylo totiž užíváno i pro označení tzv. *falešných bohů* a zde jej i naše bible překládají správně – tedy jako množné číslo.

„A jistě řekne: Kde jsou jejich bohové (elohim), skála, u níž hledali útočiště, ...“

(5. Mojžíšova 32:37)

„Osvobodili vůbec bohové (elohim) národů každý svou vlastní zemi z ruky asyrského krále?“

(2. Královská 18:33)

Poznámka: Už zde tedy začíná určité tendenční retušování původního textu, a s tímto jevem se budeme na stránkách této knihy stále setkávat a s ním se i potýkat. Právě tato teologicky kontroverzní, a proto zaretušovaná, místa často poukazují na existenci důležitých a nepovšimnutých skutečností.

Argument, že jde o *pluralis majestatis*, skutečně neobstojí - Bůh má bezpochyby charakter v pořádku a podsouvali bychom mu lidské vlastnosti, kdybychom tvrdili, že je mu zapotřebí vyjadřovat svoji velikost tímto způsobem. *Plurál* je produktem našich novodobých dějin, ješitnosti lidských panovníků a má navíc obrácený sled, takže v našem případě by musel znít – „*My Bůh*“ a nikoli „*Já Bohové*“.

Že v případě hebrejského JHWH jde skutečně o božstvo, uvádějí rovněž i teologické autority, ovšem bez vyvození dalších důsledků. (Biblický slovník, Adolf Novotný a další)

ZÁKLADNÍ TEZE MONOTEISMU

Hebrejský výraz *elohim* je množným tvarem od výrazu *eloáh* (zkráceně *el* - bůh, arabsky Alláh) a znamená, jak již bylo řečeno, doslova „mocný“. Přesto základní teze hebrejského monoteismu vycházející z 5.Mojžíšovy 6:4, zní takto:

„*Slyš Izraeli: JHWH tvůj Elohím* [doslova ale tvoji bohové] *je jeden JHWH. Budeš milovat JHWH...*“
(5.M.6:4)

Všimněme si, že v prohlášení není vůbec řečeno, že *bohové* je jeden (což by originálním jazyku byl do očí bijící protimluv), ale že JHWH je jeden.

Poznámka: Obdobné vyjadřování nacházíme i u výrazu Adam (člověk, dosl. *ten z hlíny*). Nepatřil jen prvnímu muži, ale znamenal muže i ženu dohromady a patrně i všechny jejich potomky – tedy celé budoucí lidstvo. Text v knize Genesis zní totiž doslova takto: „*A řekl Bůh: Učtíme člověka (hliňáka) k obrazu (iluzorní zobrazení) našemu jako představu (podobenství) naši, ať panují (ovládají) nad rybami mořskými, nad létavci nebes, nad dobyttem a nad celou zemí i každého hýbavce plazícího se na zemi*“ (Gn 1: 27, Vytlačil) Bible zde zjevně chápe Boha i člověka jako organismus nikoliv unifikovaný, ale spolupracující, kooperující.

Hebrejský monoteismus se tedy zaměřuje na jméno JHWH. Spočíval původně snad v tom, že [praví] *Elohim* nesoucí toto jméno postupovali ve svých aktivitě jednotně, podle dohodnutého postupu. Ostatní božstva popisovaná v Bibli tzv. *falešní elohim*, nerespektovala tento postup. Jejich prostředky byly odlišné.

Tyto bohy odlišuje velkými a malými písmeny a jednotným a množným číslem až naše gramatika, tedy až naše moderní překlady.

Originální text je odlišuje pouze jmény, vlastnostmi a různými přívlastky. Zde bychom tedy jejich popisy viděli takto:

JHWH bohové, bohové Izraele, praví bohové, a naproti tomu: *falešní bohové, bohové národů, bohové Egypta* atd.

Pojďme se nyní podívat na konkrétní popisy biblického Boha v raných dobách.

BŮH V DOBĚ ABRAHAMOVĚ

Celé chování lidí vůči Bohu je v počátcích (z pohledu tradičního chápání) jaksi zmatené – bez patosu tutéž bytost nazývají jednou *JHWH* a hned vzápětí *JHWH (Jehovův) anděl* (1.M.16:9-13; Sd.6:11-15).

Při návštěvě Abraháma třemi posly jméno JHWH dokonce koluje. Jménem JHWH jsou uvedeni všichni tři a potom Abrahám oslovuje toho, jež zřejmě chápe jako nadřazeného. Lot pak stejně oslovuje zbývající dva, kteří večer dorazili do Sodomy.

„Potom se mu (Abrahamovi) JHWH objevil mezi velkými stromy Mamre, když seděl za denního horka u vchodu do stanu. Když pozvedl oči a podíval se, na nějakou vzdálenost od něj stáli tři muži. ... Potom řekl: JHWH (Jehovo), jestliže jsem nyní našel přízeň v tvých očích, prosím, nepřecházej svého sluhu. Ať je přineseno trochu vody a budou vám umyty nohy. ... V tom se muži obrátili a vydali se na cestu k Sodomě; ale JHWH, ten ještě stál před Abrahamem. ... A k večeru přišli do Sodomy dva andělé. ... A sotva je (Lotovu rodinu) vyvedli na okraj, stalo se, že začal říkat: Unikni pro svou duši! Neohlížej se a nezastavuj v celé této oblasti. Unikni do hornatého kraje, abys nebyl smeten. Lot jim pak řekl: Ne tak JHWH (Jehovo). Prosím tvůj sluh nyní našel přízeň ve tvých očích ... já nejsem schopen uniknout do hornatého kraje, prosím toto město je poblíž, smím tam, prosím, uniknout? ... Pospěš si unikni tam, protože nemohu udělat nic, dokud tam nedojdeš.“

(1. Mojžíšova 18:1-19:22)

Je zjevné, že tehdejší lidé oním jménem oslovovali každého, kdo je přesvědčil o tom, že přišel s autoritou JHWH.

Poznámka: Zde stojí rovněž za povšimnutí, že JHWH varuje Lota, že nastartovaný proces destrukce již nelze zastavit a ani příliš regulovat – vybízí jej opakovaně ke spěchu. Bůh nemůže libovolně měnit zákonité fyzikální nebo geologické procesy, ale musí činit příslušná opatření.

JISTĚ ZEMŘEME NEBOŤ JSME VIDĚLI BOHA

V Soudcích 13. kapitole je asi nejnázornější příklad potíží při určování totožnosti dotyčného podle projevů jeho moci:

- napřed Boží muž (prorok)

„Žena potom šla a řekla svému manželovi: „Přišel ke mně muž [pravého] Boha a jeho vzhled byl jako vzhled anděla [pravého] Boha, velmi vzbuzující bázeň. A neptala jsem se ho, odkud je, ani mi nepověděl své jméno.“ (Soudců 13:6)

- po dalších událostech jej pisatel chápe jako JHWH (Jehovova) anděla

„Ale JHWH anděl řekl Manoovi, nebudu se živit tvým chlebem, ale jestliže chceš dát zápalnou oběť JHWH, můžeš ji obětovat. ... On něco podivuhodným způsobem konal, zatímco Manoa a jeho manželka přihlíželi. Stalo se tedy, když plamen vystupoval z oltáře k nebi, že JHWH anděl pak vystoupil v plameni oltáře, zatímco Manoa a jeho manželka přihlíželi. Ihned padli na tvář k zemi.“ (Soudců 13:16-20)

- nakonec je chápán jako sám JHWH Bůh přijímající oběť:

„Manoa tedy řekl své manželce: Rozhodně zemřeme, protože jsme viděli Boha. Ale manželka mu řekla, kdyby byl JHWH měl potěšení jen v tom, aby nás zahubil, nebyl by přijal zápalnou oběť ...“ (Soudců 13:22,23)

Konkrétní podoba nebo totožnost JHWH nebyla evidentně nijak přesně určena. Elohim (andělé 1.nebes) navíc vypadali a chovali se velmi podobně jako lidé. Oblékali se dobově, aby nebudili pozornost. Nechali se hostit - přijímali potravu, chodili pěšky a někteří z nich dokonce měli kdysi poměr s lidskými ženami. Jejich identifikace byla spontánní a nahodilá a to jen podle jejich mimořádných projevů moci.

Jenže toto nebyly jediné bytosti JHWH, se kterými se lidé setkali. A je to zřejmé už z příběhu o Manoovi.

VYŠŠÍ NEBESA

Při osobním setkání lidí s Elohim jsou dotyční někdy (ve skutečnosti ale bezdůvodně) ochromeni strachem ze smrti.

„Jákož tudíž nazval to místo Peniel, protože, jak uvedl: „Viděl jsem Boha tváří v tvář, a přece byla má duše osvobozena (byl mi zachován život EP).“ (1. Mojžíšova 32:30)

Proč ten strach? Odkud pramenil?

Podívejme se nyní na nejokázalejší defilé nebes, jaké kdy na zemi proběhlo. Je to situace, kdy se Izraelský národ po odchodu z Egyptského otroctví shromáždil před horou Sinaj, aby zde byla uzavřena smlouva s Bohem a ustanoven Zákon. Zde na hoře obdržel Mojžíš mimo jiné desky zákona s desaterem Božích přikázání. Odpověď na zmíněné otázky zde vyplyne sama.

Zde Bůh JHWH sestupuje dokonce třikrát za sebou, přičemž Mojžíš se zde setkává pokaždé s jinou, o řád vyšší bytostí. Také bezpečnostní opatření se stupňují:

Gustave Doré: Moses

- **elohim**: JHWH už na hoře je (sestoupil někdy dříve) a dává Mojžíšovi pokyny:

„A Mojžíš vyšel k pravému Bohu a JHWH na něj zavolal z hory A JHWH dále řekl Mojžíšovi: Jdi k lidu a posvětiš je dnes a zítra, a vyperou si přehozy. A prokáží se, že jsou přichystáni na třetí den, protože třetí den JHWH sestoupí před očima všeho lidu na horu Sinaj. A stanovíš lidu meze všude kolem dokola a řekneš: Střežte se, abyste nevyšli na horu a nedotýkejte se jejího okraje.“ (2.M. 19:3-12)

- **vyšší nebesa**: Bůh Izraele sestupuje, dává se vidět Mojžíšovi a izraelským předákům

„... A z celé hory se kouřilo, poněvadž na ni JHWH sestoupil v ohni; a její dým stoupal jako z vypalovací pece, a celá hora se velmi chvěla ... A Mojžíš a Áron, Nadab a Aninu a sedmdesát izraelských starších mužů vyšli a uviděli Boha Izraele. A pod jeho nohama bylo něco, co vypadalo jako dílo ze safírových dlaždic a čisté jako samotná nebesa.“

(2.M. 19:18-24:10)

- **nejvyšší nebesa**: JHWH sestupuje za nejvyšších bezpečnostních opatření. Nesmí jej spatřit nikdo, ani Mojžíš:

„A dodal: Nejsi schopen vidět můj obličej, protože žádný člověk mne nemůže vidět a přesto žít A musí se stát, že zatímco bude můjet má sláva, umístím tě do díry ve skále a položím přes tebe svou dlaň jako zástěnu, dokud nepřejdu kolem. Nato odejmu svou dlaň, a vsutku uvidíš má záda. Ale můj obličej nemůže být spatřen

A přichystej se na ráno, jelikož vyjdeš ráno na horu Sinaj a postavíš se tam u mne na vrcholku hory. Ale nikdo nesmí s tebou vyjít, a také nikoho jiného ať není vidět na celé hoře. A co víc, před tou horou by se neměl pást žádný brav ani dobytek. ... A JHWH sestoupil v oblaku a postavil se tam u něho a oznámil JHWH jméno. A JHWH procházel před jeho obličejem ... a Mojžíš nevěděl, že jeho kůže vyzařuje paprsky, protože mluvil s Ním.“

(2.M. 33:20-34:29)

Lidem dávných věků bylo tedy očividně známo, že existuje Bůh (bytost, bytosti?), jehož přímý kontakt je člověku životu nebezpečný. A protože neměli jasno v uspořádání nebes, a pravděpodobně neměli vůbec žádnou představu o jakémkoliv uspořádání, tento strach se prostě objevuje obecně při náhlém setkání s kýmkoliv z Bohů. Kniha Genesis všechny tyto bytosti označuje společným jménem JHWH.

Případ Mojžíšova setkání nám opět sděluje velice důležitou věc. Je zřejmé, že ani Bůh nejvyšší instance nemůže libovolně měnit fyzikální projevy dokonce ani své vlastní přítomnosti. Naopak musí je respektovat a činit patřičná opatření – stejně jako lidé při práci s nebezpečnými látkami nebo energiemi. Boží činnost a působení nemá nic co do činění se skutečnými zázraky. Šlo vždy o vysoce sofistikovanou činnost, kterou lidé jako zázrak pouze chápali, protože jejímu principu nerozuměli. Archaická představa Boží všemohoucnosti – že Bůh je kouzelník, který může cokoli – je nejen utopická ale i nebiblická. V době pokročilých znalostí přírodních zákonů již působí směšně. Úporně přezívající středověké představy a dogmata velmi snižují kredit všeho křesťanstva.

Souhrn výše zmíněných informací je možná stále poněkud neuspořádaný. Uvedme tedy tento zmatek do pořádku. Postavme je ale nejprve na ještě pevnější teologický základ.

POŽADAVEK ZÁKONA

Jedno z desatera Božích přikázání zní „Nepoužiješ jméno Boží nadarmo“.

Toto přikázání bylo lidem dáno dokonce 3. nejvyšší instancí nebes na hoře Sinaj, a to přímo v době, kdy toto jméno, tedy jméno JHWH, bylo samotnými nebesy uplatněno na bytosti všechny tři úrovně.

Pokud je tedy Boží jméno JHWH samotným Písmem a samotným Bohem takto užito – tedy pro celou škálu bytostí – nenavědčuje tento fakt, že právě toto užítí je správné?

Jak je to tedy s pozdější představou jednoho Boha (JHWH)? Bůh od lidí vždy vyžadoval pokoru a respekt (bázeň), nikoliv ustrašenost a poníženost (devótnost) jako lidští vládcové. Pokud o sobě Bůh dal vědět tyto informace, není to proto, aby se jich věřící zalekli, když se díky chybnému historickému vývoji dostanou do rozporu s jejich tradiční představou.

Pokud je Boží jméno JHWH samotným Písmem a samotným Bohem takto užito - tedy pro celou škálu bytostí, můžeme si být naprosto jisti, že toto užití je správné a že chybná byla celá naše dosavadní historická představa Boha (Boha JHWH). A to jak na úrovni židovstva, tak na úrovni křesťanstva.

TŘI ÚROVNĚ NEBES

Podle biblického podání za stvoření a běh našeho světa přímo nebo nepřímo odpovídají tři skupiny nadzemských bytostí, které byly lidmi zvány:

- Andělé (malachim, 1.M.32:1)
- Cherubové (cherubim, Ez. 28:14)
- Serafové (serafim, Iz.6:2)

Podle slov apoštola Pavla víme o existenci minimálně tři nebeských úrovní:

„Vím o člověku v Kristu, který byl před čtrnácti lety přenesen až do třetího nebe.“ (2.Kor.12:2).

„... v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi ... jak nebeské trůny (3.nebesa) tak i panstva (2.nebesa), vlády (králové země) a mocnosti (1.nebesa)...“ (Kol.1:16)

Jelikož nám zde souhlasí počet druhů bytostí, které se vyskytují v biblických záznamech, s počty nebes, které uvádí apoštol Pavel, lze z toho vyvodit, že každý druh obývá a ovládá svoje nebesa (vesmír?) - svůj vlastní svět. Čili jde vlastně o tři zcela samostatné, svobodné civilizace.

A opět důležitá věc - z jejich projevů je lze seřadit podle inteligence, moci, a tím pádem zřejmě i podle věku.

ANDĚLÉ

Jsou to nejmladší a tedy lidem nejbližší bytosti, a to dokonce i fyziologicky:

„Později slyšeli hlas JHWH Boha, který se procházel po zahradě v době denního vánku, a člověk a jeho manželka se před obličejem JHWH Boha odešli schovat mezi stromy zahrady.“

(1. Mojžíšova 3:8)

„V těch dnech byli na zemi Nefilim, a také potom, když synové [správého] Boha mívali poměr s lidskými dcerami a ty jim rodily syny, byli to ti silní, kteří byli odedávna, věhlasní muži.“

(1. Mojžíšova 6:4)

Andělé se společně s cheruby přímo podíleli na stvoření našeho světa.

„Kdes byl když jsem zakládal zemi, ... když spolu radostně provolávaly jitřní hvězdy a všichni Boží synové začali pochvalně křičet?“ (Job 38:7)

Ale v této sféře došlo také k rozdělení a nejednotě:

„Opravdu víš, proč jsem k tobě přišel? A teď půjdu zpět, abych bojoval s knížetem Persie. Až budu vycházet, pohleď, bud přicházet také kníže Řecka. Povím ti však věci zaznamenané ve spisu pravdy, a nikdo se mnou silně nedrží v těchto věcech, kromě Michaela, vašeho knížete.“ (Dan.10:13,21)

Poznámka: I podle tohoto textu mají mít andělé z prvních nebes zemi rozdělenou na jakési sféry vlivu, jak o tom budeme ještě hovořit v jedné z pozdějších kapitol.

CHERUBOVÉ

Vzhledem k stvořitelské činnosti zde na zemi plní úlohu dílovedoucích (jakýchsi garantů) a ručí za zdárný průběh stvoření a vývoje. Fyziologicky jsou od lidí značně odlišní:

„A jeho tělo se podobalo chryzolitů a jeho obličej vypadal jako blesk a jeho oči jako ohnivé pochodně, a jeho paže a místo jeho nohou se podobaly pohledu na nablýskanou měď, a zvuk jeho slov se podobal zvuku zástupu. ... A nezůstala ve mně žádná síla a má vlastní důstojnost se ve mně změnila ke zhoubě a neuchoval jsem si žádnou sílu. A uslyšel jsem zvuk jeho slov; a zatímco jsem slyšel jeho slova jsem také tvrdě spal obličejem k zemi.“ (Daniel 10:6)

„Otočil jsem se abych viděl hlas, který se mnou mluví ... Kromě toho jeho hlava a vlasy byly bílé jako bílá vlna, jako sníh a jeho oči jako ohnivý plamen; a jeho nohy byly jako čistá měď, když žhne v peci; a jeho hlas byl jako zvuk mnoha vod. ... A když jsem ho viděl padl jsem jako mrtvý k jeho nohám.“ (Zj. 1:14-17)

Abraham spatřil cheruba v noci a proto viděl jen jeho svítící části:

„Za chvíli mělo zapadnout slunce a na Abrahama padl hluboký spánek. ... Slunce již zapadlo a přišla hustá tma, a pohleďme dýmající pec a ohnivá pochodeň, která prošla mezi těmi kusy. Toho dne uzavřel JHWH s Abrahamem smlouvu.“ (1.M.15:12-17, srov. Jer. 34:18,19))

Organismus cherubů vydává (někdy i velmi intenzivní) světelné záření. Časově velmi vzdálené popisy se poměrně přesně shodují.

Cherubové svým kontaktem ochromují člověka - určitě psychicky (vzhled vyvolávající bázeň), ale zřejmě i fyzicky. Abrahám, Daniel i Jan vnímají jejich přítomnost v jakémisi ochromení, připomínajícím spánek. Tuto úroveň nazýváme druhými nebesy.

SERAFOVÉ

Serafové jsou fyziologicky zcela odlišní od lidí. Vyzařují zřejmě mocnou, blíže neurčenou energii³², protože fyzický kontakt s nimi je pro člověka životu nebezpečný. Mojžíš i Eliáš (1.Královská 19:13) proto byli z bezpečnostních důvodů ukryti v jeskyni.

Člověku z těchto důvodů není dovoleno pohledět na jejich zjev („vidět Jeho tvář“). Mojžíš viděl serafa jen přes jakýsi ochranný štít a to ještě pouze zezadu. Serafové navštěvovali naši planetu už i v dřívějších dobách, daleko před Mojžíšem. Povědomí o nebezpečí přímého kontaktu s Bohem bylo známo již v dobách Jákobových. Tuto úroveň nazýváme třetími nebesy.

NEJVYŠŠÍ BŮH

Hebrejsky „el ejlón“. Toto označení Boha stojí v Bibli někdy zcela osamoceně (nikoliv tedy Nejvyšší Bůh - el ejlón, ale prostě jen Nejvyšší - ejlón) z čehož už i mnozí badatelé usuzují, že jde o samostatné božstvo (Encyklopedie Bible).

O jeho podstatě zjevuje Bible jen velmi málo konkrétních informací. My se však právě tímto Bohem budeme později ještě zabývat.

Ačkoliv o jeho existenční platformě nezjevuje Bible naprosto nic, známe soubor čtyři jeho základní vlastností, jejichž harmonický rozvoj je cílem výchovy všech ostatních bytostí, a jež jsou dosavadním cílem i výchovy člověka. Jsou to moc, spravedlnost, moudrost a láska.

Na rozdíl od všech ostatních výše zmíněných úrovní není popsán žádný přímý kontakt Nejvyššího s člověkem. Tohoto Boha skutečně nikdo nikdy neviděl. (Jan 1:18). Nelze vyloučit, že jde o metainteligenční větší množství bytostí (Efezským 2:21).

PODTRŽENO, SEČTENO ...

Pod pojmem Bůh vystupuje ve starozákonních textech celá komplikovaná struktura inteligentních a mocných bytostí.

Duch Pisma dokonce opravňuje legitimní užití titulu Bůh i na všechny bytosti splňující potřebné parametry, a to dokonce i na lidi:

„JHWH proto řekl Mojžíšovi: Podívej se, udělal jsem tě pro faraóna bohem, a tvůj vlastní bratr se stane tvým prorokem.“ (2.M.7:1; nebo také Jan 10:34,35)

Z celé výše uvedené analýzy vyplývá, že existujícím nebeským úrovním (serafům, cherubům a andělům) byly svěřeny nesrovnatelně větší pravomoci, funkce a odpovědnosti, než se dosud tradičně chápalo.

³² Hypoteticky by snad mohlo jít o aktivní zrak (radar) vzhledem k potřebě pohybovat se v hlubinách kosmu, v místech kam nedosáhne sluneční (hvězdné) světelné záření.

Kapitola 6. HENoch – PRVNÍ POZITIVNÍ VÝSLEDKY

Pokračujeme nyní dále v příběhu člověka, který nám Bible sděluje. V počátečních podmínkách krajně neuspokojivého duchovního a mravního vývoje se náhle (v sedmé generaci) objevil člověk, který byl jiný. Dostal jméno Henoch a již jsme se o něm zmiňovali. Byla to postava natolik vyjimečná, že působí až kontroverzně.

Existuje o něm poměrně velké množství zpráv v mimobiblické literatuře. A to od poměrně solidních zdrojů (např. deuterokanonická Kniha moudrosti) až po prakticky bezcenné bajky typu falzifikátů Henochovy knihy. Tento Henoch své vrstevníky natolik převyšoval, že musel být Bohem přenesen, aby byl uchráněn před záhubou.

Kniha Židům o něm píše toto:

*„Henoch věřil a proto **nespatřil smrt**, ale Bůh ho vzal k sobě. Nebyl nalezen, protože Bůh ho přijal. Ještě než ho přijal, dostalo se Henochovi svědectví, **že v něm Bůh našel zalíbení**.“ (Židům 11:5)*

Nanebevstoupení Henocha

Poznámka: Co o tomto Henochovi víme? Henoch byl potomkem Šeta, Adamova syna. Šet měl být náhradou za Abela, jehož Kain zabil. O Šetovi je psáno, že *byl* (Adamem) *zplozen k jeho podobě a podle jeho obrazu*. Přičemž z původního textu není jasné, zda k obrazu Adamovu (což je trochu zvláštní) nebo k obrazu Božímu (což se zdá pravděpodobnější). V době Šetova syna Enoše začalo být uctíváno jméno JHWH. Tato linie byla patrně od počátku pod Boží ochranou a dohledem. Patně po zkušenosti se ztrátou Abela.

SYN ČLOVĚKA

Biblický pojem „syn“ („dcera“) představuje v právním smyslu dědice³³ nějakého majetku, vlastností – nějakých hodnot. A je v Pismech poměrně často v tomto smyslu i používán. *Synové* Izraele (Jákoba), *dcery* Sionu, *dcery* Egypta a Babylonu, *syn* Davidův, *synové* Nejvyššího atd.

Označení „syna člověka“ uplatňuje Bible na jedince lidského rodu, kteří svým životem prokazují, že si uvědomují určitou odpovědnost a aktivně podporují naplnění úkolu daného prvnímu člověku při jeho stvoření - ve smyslu původního cíle. A jsou Bohem takto přijímáni. Tímto úkolem je naplnění velice komplexního příkazu „podmanění země“. Doslova jde totiž o termín syn Adamův, *ben/bar Adam* (a³dam = člověk).

Osobní vývoj Henocha byl převratnou událostí. Byl prvním, kdo tzv. chodil s pravým Bohem. Skutečný význam tohoto člověka Pisma poměrně úspěšně zakrývají. Není nijak zvlášť preferován ani oslavován. Je zcela zastíněn postavami mnohem menšího významu jako např. starověkým Noemem, Abrahamem a řadou pozdějších proroků a svatých církevního panteonu.

Jeho význam ale náhle vynikne uvědomíme-li si, že právní hebrejský termín, jenž čeština překládá jako „syn člověka“ – *ben (bar) adam*, hebrejská (aramejská) Pisma později na některých místech mění na tvar *ben (bar) enoch*.

A to je pro nás informace zcela zásadního významu.

Ačkoliv nám starozákonní spisy dávají o Henochovi jen minimum konkrétních informací, máme zde indicie mimořádného významu. Vzhledem k tomu, že se lidé hned na počátku vychýlili z plánované trasy, musel být Henoch prvním, který se k ní nějakým způsobem vrací a stává se i symbolem a vlastníkem lidského dědictví. Své současníky se pravděpodobně snažil přimět zpět k obrácení, což jej málem stálo život. (Juda 14).

Henoch si patrně první uvědomil nutnost práce nikoliv jen ve svůj osobní prospěch nebo jen ve prospěch vlastní rodiny, ale i nutnost práce ve prospěch celku, ve prospěch celého lidstva.

To je ve stručnosti poselství pojmu platného pro všechny následující generace – „syn člověka“; doslova syn Adama, později syn Henocha neboli dědic Adama, dědic Henocha.

Poznámka: V této době byl Henoch na počátku své cesty a nelze zde ještě počítat s jeho duchovní vyspělostí a kultivovaností. Na své současníky „hřímá“, hrozí Božími soudy a záhubou. Henoch nemohl být ničím jiným než synem své doby, žijící v této době. Potenciál jeho kvality, zřejmý z jeho počátečních sklonů, se musel ještě rozvíjet, prokázat a potvrdit. Tak si vysvětlujeme důvod jeho vynětí z destruktivního prostředí své doby. Elohim prostě viděli, že je jiný, perspektivní a vzácný a vzali jej pryč.

³³ Přesněji v židovském smyslu přijetí za syna znamenalo přijetí za dědice.

Vzhledem k tomu, že Noe je Henochův pravnuček, a všechny ostatní rodové linie byly vyhlazeny, je Henoch doslova „druhým Adamem“ - otcem celého dnešního žijícího lidstva.

Proč je to důležité? Henoch dostal jako první přímo od Boha potvrzení o svém schválení. Dále je o něm psáno, že „*nespatřil smrt*“.

To jsou superlativy, kterých se kdekomu smrtelníku jen tak nedostalo. Je možné, že by se tento člověk stal adeptem naděje, které byla lidem dána na počátku? Naděje na časově neomezený život?

Pokud by tomu tak skutečně bylo, měla by o tak významné události být pro nás v Písmech zaznamenána alespoň nějaká zpráva, nějaká stopa umožňující pokročit v poznání.

A skutečně, v biblické zprávě se z období po potopě opravdu objevuje postava, která splňuje všechny kladené požadavky. Následující spojitosti jsou velice překvapivé.

MELKISEDEK

Abraham a Melkisedek, tapisérie

Melkisedek, král Salemu se v 1. knize Mojžíšově objevuje jako současník praotce všech Hebrejů, Abrahama (tehdy ještě Abram). Po Abramově vítězství nad koalici králů vychází Aramovi vstříc a přináší chléb a víno, jakožto rituální poživatiny, jelikož byl knězem Nejvyššího.

Melkisedek přichází, aby Abramovi požehnal a Abram mu odevzdává desátek z kořisti.

Celé toto setkání se tedy respektuje jakýsi dobový ritus. Kniha Židům dává k této postavě následující komentář:

„Tento Melkisedek, král Sálemu a kněz Nejvyššího Boha, vyšel vstříc Abrahamovi, když se vracel po vítězství nad králi. Požehnal mu a

Abraham mu z veškeré kořisti dal desátý díl. Jméno Melkisedek se vykládá jako **král spravedlnosti**, král Sálemu pak znamená **král pokoje**. **Je bez otce, bez matky, bez předků, jeho dny nemají počátek a jeho život je bez konce**. A tak podoben Synu Božímu zůstává knězem navždy.

Hleďte jak vznešený je ten, jemuž sám praotec Abraham dal desátek, nejlepší část své kořisti. A není sporu že větší žehná menšímu.“ (Židům 7: 1-7)

To je zarážející popis velice podivné postavy. Jako by byla až vytržena z celkového kontextu Bible, která jak jsme si ukázali a ještě ukážeme, je jinak velice realistická. Co si počít s takovou postavou?

Rozeberme si nejprve okolnosti, které můžeme z popisu tohoto Melkisedeka vydedukovat. K čemu zde muselo dojít?

Do starověkého města zvaného zde Sáleem přišel jednoho dne záhadný cizinec. Není schopen uvést naprosto žádné své personálie - rodiče ani předky a dokonce ani svůj věk a místo původu!

Poznámka: Uvědomme si, že potopou bylo vše zničeno. Krajina se zcela změnila.

Přesto se po nějaké době stává králem tohoto městského státu a aby toho nebylo málo, stává se rovnou i knězem. Dochází zde ke zdvojení funkcí, což nemá známý precedens jak předtím, tak ani období ještě velmi dlouho potom (až do Ježíše a zde ještě jen formálně).

Jak by k takové nejvyšší paradoxní události mohlo dojít? Kdo svěří svůj osud do rukou neznámého cizince? Jediné vysvětlení je takové, že to musel být člověk, který si získal důvěru nejen svými mimořádnými znalostmi a schopnostmi, ale také velmi přesvědčivým charakterem. Jméno, jež si vydobyl, nese atribut spravedlnosti a město, kterému vládne nese název pokoje.

Poznámka: V historických dobách byl rodový původ odpovědných osob (aristokracie) velice důležitý. Ze zkušenosti se vědělo, že vlastnosti a schopnosti se dědí v pokrevní linii. Vývoj vlastností se tak dal dobře sledovat. V některých kulturách je dodnes součástí osobního jména jméno otce (Rusko) nebo i dalších předků (semitské národy). Všimněme si dále, že jména s tímto králem spojovaná neobsahují žádné superlativy, jako Veliký, Chrabrý, Sličný atd., ani nejsou spojena s vojenstvím, jak to známe z dějin. Naznačuje to leccos o nadčasovém formátu tohoto muže. Právem jej kniha Židům popisuje jako vznešeného.

Tyto charakteristiky velmi dobře vyhovují našemu hledanému Henochovi. Tento člověk prožil několik set let (365) před biblickou potopou. Do potopy je to dalších asi 640³⁴ let, které strávil neznámo kde, ale ze zpráv víme, že byl v přímém kontaktu s elohim, anděly 1. nebes. Naše Bible o něm říká, že jej nebylo, neboť jej Bůh vzal. Rovněž podle židovské tradice byl vzat ze země.

Tyto dlouhověké zkušenosti a kontakty by odpovídaly mimořádným schopnostem a znalostem tohoto muže. A to, že byl anděl přenesen přes potopu a vysazen zpět do prostředí obnovené země, zase dobře odpovídá nemožnosti, identifikovat jeho původ a to jak časový, tak ani místní. Pravděpodobně ale přesvědčil své posluchače o tom, že přichází z dob velmi dávných³⁵.

Pochopení totožnosti a významu této velmi důležité biblické postavy nám otevírá cestu k pochopení mnoha dalších částí Bible.

PODOBENSTVÍ O PŠENICI A KOUKOLU

Pomůže nám to například porozumět tomu, o čem skutečně Ježíš hovořil ve svém podobenství o pšenici a koukolu?

„Předložil jim jiné podobenství: S královstvím nebeským je to tak, jako když jeden člověk zasal dobré semeno na svém poli. Když však lidé spali, přišel jeho nepřítel, nasel plevel do pšenice a odešel. Když vyrostlo stéblo a nasadilo na klas, tu se ukázal i plevel. Přišli sluhové toho hospodáře a řekli mu: Pane, cožpak jsi nezasal na svém poli dobré semeno? Kde se vzal plevel? On jim odpověděl: To udělal nepřítel. Sluhové mu řeknou: Máme jít a plevel vytrhat? On však odpoví: Ne protože při trhání plevelu byste vytrhali z kořenů i pšenici. Nechte ať spolu roste obojí až do žně; a v čas žně řeknu žencům: seberte nejprve plevel a svažte jej do otýpek k spálení, ale pšenici shromážděte do mé stodoly.“ (Mat.13:24-30)

Jak tomu rozumět? Ježíš sám dal svým učedníkům návod pro porozumění tohoto podobenství:

„Rozséváč, který rozsévá dobré semeno, je Syn člověka a pole je tento svět. Dobré semeno jsou synové království, plevel jsou synové toho zlého; nepřítel, který jej nasel je ďábel. Žeň je skonání věku a ženci jsou andělé.“

Toto podobenství bývá přesto chápáno nesprávně. Vzhledem k tomu, že titul *Syn člověka* bývá striktně uplatňován na Ježíše, nabízel se zcela spontánní, leč mylný výklad tohoto podobenství. Podle něj rozséváčem byl Ježíš a sklizeň by měla proběhnout někdy na konci věků – v době posledního soudu. Jak je ale potom možné, že sám Ježíš posílá své učedníky na takovou žeň?

*„Ježíš jim řekl: Můj pokrm je, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonat jeho dílo. Neříkáte snad: ještě čtyři měsíce a budou žně? Hle pravím vám, pozvedněte zraky a **pohleďte na pole, že již zbělela ke žni**. Již přijímá odměnu ten, kdo žne, a shromažďuje úrodu k věčnému životu, **aby se společně radovali rozséváč i žnec**. Přitom je pravdivé rčení, že jeden rozsévá a druhý žne. Já jsem vás poslal, abyste žali tam, kde jste nepracovali.“ (Jan 4:34-38)*

Rozséváč tomto podobenství tedy nebyl Ježíš, patřil zjevně k oněm žencům. Kdo je ale potom rozséváč? Evangelia nás v této otázce dokonce nenuti k žádným složitým analýzám – odpovídají přímo, Matoušova 13. kapitola komentuje toto podobenství takto:

*„Toto vše mluvil Ježíš k zástupům v podobenstvích; bez podobenství k nim vůbec nemluvil, aby se splnilo, co bylo řečeno ústy proroka: Otevřu v podobenstvích ústa svá, vyslovím, co je **skrýto od založení světa**“ (Mat.13:34-35)*

ZALOŽENÍ SVĚTA

Bible dělí dějiny světa na velmi dlouhá časová období – tzv. věky (věk – hebr. *ólam*, řecky *kosmos* nebo *aión*). Ježíš a jeho apoštolé žili ve své době na konci jednoho takového důležitého cyklu. Řecký termín „*kosmos*“ se překládá jako věk, ale také jako svět – ve smyslu určité etapy. Rozumělo se tomu tedy tak, že každá z oněch etap – věků, byla specifickým světem. Tomuto chápání je velice pěkně rozumět v knize 2. Petra 3:5:

„Vodou byl tehdejší svět (kosmos) zatopen a zahynul. Týmž slovem jsou udržována nynější nebesa a země (tedy nynější svět), dokud nebudou zničena ohněm.“

³⁴ Nejen moderní astrofyzika, ale i Bible hovoří o relativitě času, kdy *u Pána je tisíc let jako jeden den a jeden den jako tisíc let*. Vzhledem k tomu mohlo jít (měřeno časem mimo naši planetu) o mnohem kratší časový úsek.

³⁵ V židovské tradici a pověstech je jedna legenda, které přešla i do obecného povědomí. Je to legenda o „věčném Židu“. Ten neumírá, putuje světem a přechází z generace na generaci – Ahasver. V této legendě sice vystupuje s vlastnostmi spíše negativními, ale z biblického hlediska by věčný život nebyl udělen za trest, ale z důvodů přesně opačných. Ale nebylo by to poprvé, kdy by folklór obrátil skutečnost naruby.

Problému lze tedy rozumět i tak, že *věci skryté od založení světa* jsou věci skryté od založení současné civilizace (světa). Protože došlo k totálnímu přerušení civilizačního vývoje, máme o předchozí zničené civilizaci jen minimum průkazných informací. Ve spojitosti s ní jde tudíž o věci skryté.

Podle biblického podání byla tehdy stávající lidská populace vyhlazena a v symbolickém jazyku bylo zaseto nové semeno – nové lidstvo, v nové naději. Z dalšího rozboru postupně vyplyne, že právě Henoch hrál v této obnově klíčovou roli. Zde se nám skutečně nabízí biblický Henoch, potažmo jeho potomek Noe, jako onen rozsévač z Ježíšova podobenství ...

Genetická příměs potomků Hada však nebyla a ani nemohla být potopou zcela vymýcena. Ihned po založení nového světa vyrašil i „koukol“. Lidstvo ale bylo tímto radikálním selektivním procesem zbaveno nejhoršího.

Na rozdíl od onoho světa, v našem světě už *pravda a láska v konečném důsledku* má šanci zvítězit nad *lží a nenávistí*.

PRVNÍ ÚRODA

Na konci stanovené éry začal Kristus s výběrem lidí, kteří prošli mnohageneračním vývojovým procesem a začali výrazně projevovat duchovní vlastnosti (narodili se z ducha) – s výběrem křesťanů.

Odkrytí těchto spojitostí je možná velmi překvapivé a vzniká otázka, jak je možné, že se o nich neví, a že o nich křesťanská teologie neučí?

Ale připomeňme znovu, že Ježíš *„nikdy nemluvil k zástupům jinak než v podobenstvích, aby vyslovil to, co je skryto“*. Řekl jen to, co bylo nutné, aby to, co je skryté zůstalo zachováno.

Zní to možná poněkud záhadně, ale odkrytí těchto věcí mělo mít evidentně smysl až pro budoucí generace. Pro jeho současníky a dokonce i apoštoly, by to bývalo bylo v mnoha případech stále ještě neúnosné, jak o tom budeme ještě hovořit.

Poznámka: Není v omezených možnostech této publikace rozebírat fenomén biblické potopy. Tato problematika je velmi rozsáhlá a koliduje s klasickou vývojovou geologickou a paleontologickou teorií. Navíc ve skutečnosti nelze hovořit o biblické potopě, protože jako legenda je velká potopa obsahem mýtů snad všech národů světa, včetně ostrovních národů. Ačkoliv biblická zpráva o potopě působí velmi stylizovaně, bereme ji v této publikaci pracovně jako nedokazovaný fakt (postulát). Asi nejkomplexnější poznatky ohledně pozůstatků kataklyzmatu obdobného charakteru shromáždil prof. Dr. Walter J. Veith z Univerzity Západního Kapska (JAR). Např. jeho kniha *Genesis konflikt*.

Kapitola 7: NÁBOŽENSKÝ UTOPISMUS

Než se pustíme do duchovně velmi citlivého tématu této knihy – tématu Ježíše Krista, bude nutné provést malý vhled do historie a vysvětlit určité skutečnosti a psychologické jevy s ní spojené.

Všechny náboženské systémy, jsou více či méně utopické. O křesťanství to platí stejnou měrou rovněž, ať se to komukoliv líbí nebo ne.

V moderním racionálním světě je tato skutečnost už velkým handicapem a vyspělé státy se proto logicky sekularizují³⁶. Z tohoto důvodu i křesťanství přestalo být státotvorným náboženstvím, ačkoliv jako právě takové zaznamenalo na počátku největší růst a úspěch.

Představa svatého Augustina o středověkém Božím království (teokracii) na zemi se jeví řadovým křesťanům jako příliš filosofická nebo až urážlivá, protože moc tohoto panství byla udržována mečem a Bůh je přeci láska, ne?

Běžnému křesťanu je mnohem bližší představa, že milující Bůh se o všechno postará a jeho úkolem je „modlit se a být poslušný“ - v lepším případě se ještě zabývat nějakou charitativní činností nebo šířit evangelium. Bůh je velmi zkratkovitě spojován s „dokonalostí“, s láskou a dobrem. Vše, co není nositelem těchto značek, je věřícími opět zkratkovitě odmítáno a automaticky vyřazováno na „opačnou stranu“. Ačkoliv je v naprostém pořádku, že lidé dobré vůle touží po lásce a spravedlnosti atd., realita našeho světa je pro průměrného křesťana nebo kteréhokoliv člověka přinejmenším - velmi šetrně řečeno - matoucí.

S fenoménem zla si neví rady nejen teologie, ale ani filosofie. Jak si s ním má poradit běžný člověk? Každý se s tím vždy musel srovnat, jak jen nejlépe uměl.

Zcela přirozeně proto byly vytvářeny různé pomůcky ve formě náboženských představ a tezí, aby pomohly běžnému člověku tento stav přežít. Byly to pomůcky různých kvalit, které nicméně pomohly lidem uchovat svoji víru a nepřijít přitom takřkajíc o rozum.

Pisatelé Bible si byli dobře vědomi delikátnosti této záležitosti a proto jen výjimečně napsali otevřeně, co by člověku mohlo samo dojít, kdyby sledoval svět s „otevřenými očima“:

„Utvářím světlo a tvořím tmou, působím mír a tvořím neštěstí, já JHWH, tvořím všechny tyto věci.“
(Izajáš 45:7)

Ne, jak už bylo řečeno, Bible není ani pohádková, ale ani utopická kniha. Utopické představy o Bohu a dokonalosti jeho počínání si spontánně vytvořili lidé ve snaze unést často velmi neutěšenou realitu života; a vytvořili si je již v antice dávno před křesťanstvím. Pokud ale chceme pochopit, co se zde skutečně děje, bude nutno uvést některé věci na pravou míru.

IDEA KONTRA REALITA

Svět podléhá Bohem jednou stvořeným zákonům a ty mohou působit jak k dobru, tak i ke zlu člověka. Stvořil rovněž lidstvo i s nastavením všech základních parametrů určujících chování a vývoj lidské společnosti.

Bůh ve výše zmíněném citátu Izajášovy knihy v tomto smyslu otevřeně přijímá odpovědnost za všechny věci, které se dějí pod sluncem.

Pokud tedy například pozdně středověká teokracie přinášela i mnoho zla, ve formě zcela absurdního hromadění majetku, inkvizičního pronásledování atd. není tím ještě nutně zcela diskvalifikována. Už podle zjevného precedentu starověkého Izraele, který ani v dobách největšího duchovního a mravního úpadku nepřestal být Božím lidem.

Bůh měl a má opravdu jen dvě možnosti. Buď lidstvu pomáhat žít, vyvíjet se a učit se - nyní už formou pokusu a omylu (*poznáním dobra a zla*) - nebo je nechat zničit. V tomto smyslu má moc přivést lidstvo k dokonalosti.

Na této cestě k dospělosti a navíc za stavu způsobeném prvotní havárií však nemá utopickou moc zbavit lidstvo skutečně velmi těžkých vývojových problémů.

A je zde ještě jeden velmi důležitý faktor: BŮH LIDEM VĚŘÍ, ŽE TO DOKÁŽOU. Bůh věří v člověka. Věří v nadání ducha, kterým člověka vybavil a v jeho sílu.

„Ani výška ani hloubka ani žádné jiné stvoření nás nebudou schopna oddělit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Římanům 8:39)

Člověku, trpícímu v kterékoli době útlakem nebo dokonce zvlí, mohl připadat svět beznadějný, člověk ztracený a Bůh nepřítomný nebo dokonce neexistující. Neměl šanci vidět z nadhledu smysl celého dějinného procesu. A i kdyby, asi by jej ve své prostotě nepochopil - a nebylo by mu to

³⁶ Sekularizace – potlačení vlivu náboženství, zesvětštění společnosti. Sekulární společnost je opak teokratické.

v dané chvíli mnoho platné. Takže co mu zbývalo - mohl buď na celý osud a celý svět zanevřít nebo se ve své duši utéct do transcendentní říše náboženských představ. Utéct se do říše pokoje, míru a spravedlnosti, tak reálné, jak mu to jen jeho duševní síly a schopnosti umožňovaly.

Bylo by nad jeho síly uvěřit, že k optimálnímu a harmonickému stavu se lidstvo bude muset dopracovat velmi dlouhým, složitým a bolestným procesem. A mnohdy je to ještě i nad síly naše.

Poznámka: Základ utopických představ ovšem pramenil především z neznalosti. V historických dobách neměli lidé ponětí o mocných nástrojích, které jednou přinese lidstvu vědeckotechnický rozvoj, a ani o tom, že něco takového stvořený fyzikální systém vůbec umožňuje. Podobně tomu bylo i s možnostmi kultivace lidského ducha a jeho probuzením. Naplnění biblických vizí si proto přirozeně představovali jako přímý zásah Boží transcendentní moci. Církve mnohdy stále ještě věří, že vědeckotechnický rozvoj a jeho aplikace jsou dílem ďábla. Neuvědomují si, že tíživé dopady tzv. průmyslové revoluce jsou následkem „pubertální“ vývojové fáze lidstva a že jsou pouze přechodné.

Jeho osobní představa Boží lásky, spravedlnosti a všemohoucnosti mu dodávala naději, protože ji naštěstí nedomýšlel do důsledku ...

Ježíš kdysi pronesl výrok o němž se dodnes vedou spory:

„Blaze chudým v duchu³⁷, neboť jejich je království nebeské.“ (Mat. 5:3)

Realita světa, ve kterém lidé tehdy žili a mnohdy ještě i dnes žijí, může být velmi neutěšená. Tento výrok napovídá, že Kristus to velmi dobře věděl a nezavíral před tím oči.

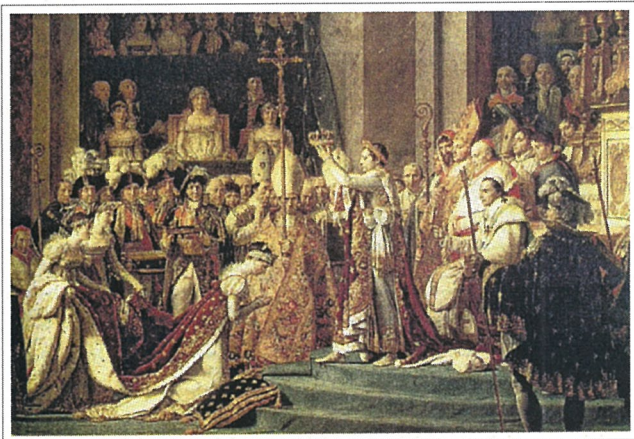
Věděl o světě, kde zachovat si víru a nepřijít při tom o rozum mohli buď lidé mimořádně duchovně vyspělí (ale zároveň velmi silní), schopní pochopit a unést pravdu nebo intelektově spíše průměrní (nebo alespoň obdaření nezbytnou dávkou naivity), schopní přijmout velmi nedostatečná utěšující vysvětlení a náboženské představy. Proto byla víra vždy považována za dar.

Ostatní, lidé mezi těmito póly (tedy obdaření duchem, ale stále ještě ne dostatečně) byli vždy v ohrožení duchovního zhroucení – v ohrožení stát se bezvěrci, svévolníky, zločinci nebo jinými rebely.

Tento Ježíšův výrok nevyjadřuje nic o povaze Božího království – odráží velmi krutou skutečnost tehdejšího světa a jako ostatní výroky *Kázání na hoře* ukazuje na podmínky, které posilují možnost udržet se „na cestě“. Je nutno dodat, že v historických dobách byl život nesrovnatelně drsnější, než je tomu dnes.

KŘEŠŤANSKÁ CIVILIZACE

Po tomto úvodu si můžeme dovolit vyslovit poněkud troufalou myšlenku. Pokud se zbavíme utopických představ o dobru a spravedlnosti křesťanského Božího království, jeví se západní euroatlantická civilizace, přes všechny závažné nedostatky které má, jako jediná relativně úspěšná – nejlepší ze špatných.

Jde především o to, že projevila schopnost stálého a spojitého vývoje a urazila na této cestě už skutečně velikou vzdálenost. A není to vázáno jen na křesťanství.

Tento vývoj začal prokazatelně už helénskou kulturou, na jejíchž výsledcích povstala kultura římská. Idea římské republiky byla velmi progresivní, velmi nadčasová a proto ve své době neuskutečnitelná, podobně jako současná idea komunismu.

Její štafetu převzala Svátá říše římská, což byl další stupeň kultivace tohoto kulturního regionu, který se nyní rozšířil na celou Evropu.

Pod vládou křesťanů pokračoval soustavný vývoj ve všech oblastech života, který vyvrcholil

teprve v nedávné době sjednocením Evropy. V porovnání s ostatními kulturami, ať muslimskou nebo východní např. čínskou nebo indickou, které v historických dobách existovaly už dávno před kulturou křesťanskou a dokonce antickou, nechala ve dvacátém století euroatlantická civilizace ve svém vývoji všechny okolní svět daleko za sebou.

Mimořádně důležité je to, že tato kultura je i na svém současném vrcholu schopna sebereflexe. Velká péče je věnována kulturnímu dědictví. Tato kultura zkoumá sebekriticky svoji historii, což jí dává naději na růst alespoň v kulturní oblasti, přestože v duchovní (pokud takto rozdělíme pojmy)

³⁷ Ježíš musel ohromovat své posluchače mimořádnými schopnostmi a znalostmi jejichž původ si ještě později vysvětlíme. Lidé si vedle něj museli připadat nicotní. Snad proto jim jakoby říká: buďte rádi, že víc nevíte; respektive – ani nechtějte víc vědět. Patrně i proto hovořil v podobnostech, a jinak než v podobnostech k zástupům vůbec nemluvil.

oblasti je velmi zmatená a v aktuální době (doufejme že přechodně) značně úpadková³⁸ a hledá nové sebeurčení.

VÝVOJOVÉ PROBLÉMY LIDSTVA

Než se lidstvo propracovalo k vyšším ideálům křesťanství, muselo projít velice dlouhým a velice bolestným procesem kultivace. Z následků tohoto procesu se vzpomíná dodnes.

V době romantismu vznikl nešvar dívat se s nostalgií na doby minulé jako na doby, kdy měl být svět lepší, život radostnější, zdravější atd. Opěvovaly se slavné události, historie se idealizovala a bylo na ni pohlíženo velmi anachronicky. Neinformovaný člověk může trpět takovou představou i dnes.

Děje se to tak, že kultivovaný společenský duch současný nebo nedávný, se jednoduše přenese do minulosti a člověk si představuje, jak se tehdy dobře žilo, když neexistovalo to či ono, co se nám na současnosti nelíbí. To je ovšem nepřipustná a zavádějící retuše. Pokud chceme zjistit, jaký byl dříve skutečně život, je nutno pátrat po mentalitě, mravech, zvycích a skutečném společenském klimatu té či oné historické doby. Výsledek může být potom nejen překvapivý, ale až odpudivý.

Nicméně teprve uvědomění si těchto věcí může pomoci vytvořit si alespoň základní představu, jak dalekou cestu lidstvo ve svém vývoji už urazilo. Společenské hodnoty, na které jsme zvyklí a kterých si ceníme, jsou výsledkem dlouhé cesty, což mnohdy není bráno na vědomí, protože studenty dějepis prostě nebaví a nezamýšlí se nad ním.

SPOLEČENSKÉ KLIMA MINULOSTI

Čím dále bychom šli jako pozorovatelé zpět do minulosti, tím méně by se nám svět zamlouval. Charakter lidí, žijící v dávných dobách si není radno idealizovat – pravděpodobně bychom si s nimi lidsky nerozuměli.

I kdybychom pominuli závažné hygienické nedostatky, byl by to svět, ve kterém by asi nikomu ze současníků nelíbilo žít. Příkrou

odlišnost tehdejšího světa lze demonstrovat názorně například na represivním systému. Ten byl tak brutální, že z pohledu dnešní psychologie bychom celou tehdejší společnou museli označit jako duševně vyšinutou. Tak třeba ona morbidní záliba v odtínání končetin zaživa nebo čtvrcení popravených těl přežívala ještě v novověku. Ještě popravě 27 českých pánů po stavovském povstání roku 1620 předcházelo odtínání rukou a vytrhávání jazyků. Hlavy statých českých pánů byly nakonec vystaveny na hradbách. Bývalo zvykem vystavovat kompletní rozčtvrcená těla pro

výstrahu³⁹ – těla brutálně mučených a popravených lidí. Doktora Jesenia chtěl císař nechat čtvrtit dokonce zaživa, až na přimluvu pana Lobkovice mu byl trest zmírněn. Představa takových exekucí snese srovnání snad jen s hororovými filmy té nejhorší kvality.

Takováto řezničina, velmi mírně řečeno, zavání duševní úchylkou. V historických dobách byly podobné praktiky ovšem běžnou a oficiální praxí, přičemž veřejnost nezřídka přijímala tyto excesy jako divadlo – popravy bývaly veřejné.

³⁸ Jak známo, vývoj civilizace probíhá spirálovitým procesem. Viz kapitola Cykly JHWH dní a nocí.

³⁹ Jaký rozruch a pohoršení naproti tomu vzbudila v dnešní době jen výstava preparovaných těl na výstavě „Bodies“

Ochota tehdejšího člověka rozdělat oheň pod jiným živým člověkem – chladnokrevně jako úřední výkon - a ochota sledovat toto úchylné divadlo, jen dokresluje míru „patologie“ celé společnosti.

Pokud takové chování společnost tolerovala v dobách míru, těžko se lze divit, že dobách válečných konfliktů se mohlo dít prakticky cokoliv. Sadisté nebyli voláni zákonem k odpovědnosti - naopak byli vítáni jako efektivní vojáci. Baron Trenck proslulý svojí brutalitou, nechával s oblibou zajaté rebely nebo bandity narážet zaživa na kůly.

A byl to náš starý slovanský zvyk ještě z dob divokých nájezdů na Balkán, kdy slovanské kmeny „holubičí povahy“ terorizovaly původní obyvatelstvo i na tehdejší poměry s neslýchanou a nesmyslnou surovostí, podobně jako Hunové.

Tyto věci se ve vypjatých válečných dobách beztrestně děly ještě v době osvícené panovnice Marie Terezie. Baron Trenck byl totiž tak vynikající a odvážný voják a tak schopný velitel, že byl opakovaně povoláván do služby, zvláště při válkách s Turky, a to i přes jeho velmi problematické chování k nadřízeným.

Moderní pojem „válečný zločin“ by tehdy působil směšně. Navíc hrůzu co nestihla završit válka, dokončil hlad a mor, na který byla tehdejší medicína krátká. V dobách vojenských tažení bývalo

součástí vojenského řemesla drancování, vraždění a znásilňování civilního obyvatelstva. Velitelé nad tímto řáděním zpravidla zavírali oči, protože armádu bylo nutno nasytit i v případě zásobovacích problémů a nebylo prostě účelné potlačovat její pěstovanou agresivitu.

Stávalo se pak, že bylo drancováno i vlastní obyvatelstvo nebo obyvatelstvo spojence. V dobách válek vrchnost i nad tím přimhouřila oko – přednostní bylo nasycení a bojeschopnost armády.

Tato praxe se v Evropě (západní a střední⁴⁰) postupně zmírňovala, ale definitivně vymizela prakticky až koncem 19. století! Což je historicky skutečně ve velmi nedávné době. Pojem válečný zločin se objevil až v polovině dvacátého století! Jako odpověď na zločiny 2. světové války. Tak je ale skutečně posoudilo až 20. století a to **pouze** jeho demokratická (křesťanská) část, což nechtěli pochopit a uznat např. nacisté při Norimberském procesu.

Poznámka: Stojí za povšimnutí, že ani starověcí ani středověcí filozofové se proti nehumánní praxi, která nám dnes připadá obłudná, nebouří. Tepají do kdejakého společenského nešvaru, ale brutální praktiky válečnictví nebo hrdelního práva zřejmě považovali za natolik samozřejmé a nevyhnutelné zlo, že k tomu nebylo co dodat. Teprve moravský Jan Amos Komenský odsuzuje „karabáče, okovy a žaláře“ jako nelidské a neadekvátní prostředky nápravy člověka a navrhuje didaktické metody, jako způsob, jak těmto praktikám předjet⁴¹.

Projevy brutality současného člověka lze tedy chápat na pozadí těchto historických faktů spíše jako relikty – jako pudové pozůstatky minulých dob, které postupně mizí. Veškeré takové projevy jsou již veřejností považovány nejen za nepřipustné, ale už za patologické, veřejnost je jimi zděšena a projevuje velkou míru soucitu jejím obětím. Lidem žijícím v historických dobách by tyto rysy současnosti připadaly jako naprostá utopie. „Utopie“, kterou my máme možnost žít, ale kterou máme také povinnost dále rozvíjet, protože je stále ještě velmi nedostatečná.

A nyní si výše zmíněná fakta dejme do kontrastu s křesťanskými ideály a s křesťanským chápáním Boha, jehož království tu podle Augustina mělo již panovat! Pro kolik lidí by taková představa byla únosná? Idea se zde s realitou dostává do velmi příkrého rozporu.

V moderní době diferencovaného myšlení už hrůzy a absurdita první světové války skutečně zlomily křesťanství vaz. Prozíravým lidem se už mnohé jeho dříve velmi účinné představy začaly jevit jako falešné. A křesťanství už nikdy nezískalo zpět svou slávu.

Jenže přežilo by křesťanství bez těchto účinných představ? Přežilo by jakékoliv náboženství bez svých utopických vizí? Ale hlavně mělo by takové hypotetické realistické náboženství vůbec nějaký didaktický a stabilizující duchovní účinek? Šlo o havarijní, jediné možné řešení dané vývojové etapy lidstva a nikoliv o opium lidstva, jak se mylně domníval Karel Marx.

Ještě i v dnešní době bude přijetí „pravdy“ pro mnoho lidí velmi problematické .

VYVRCHOLENÍ KŘESŤANSTVÍ A JEHO DOHRA

Ve starověku bylo velmi rozšířené mínění, že úspěšní a bohatí jsou požehnání Bohem a obecně se považovali za ty lepší z lidstva. Příkoří působené chudým proto nebylo chápáno jako

⁴⁰ Východní Evropa a Balkán má určité zpoždění, ale během historicky dohledné doby je může dohnat.

⁴¹ J.A. Komenský – „Obecná porada o nápravě věcí lidských“.

nespravedlnost, ale jako přirozený řád věcí. Dokonce i nemoc nebo neštěstí bývaly často posuzovány v duchu této pověry – jako spravedlivý Boží trest. (Luk. 13:4)

Toto zvrácené sociální a mravní chápání světa přežívalo ještě dlouho po tom i v křesťanském světě, a to i přes důrazný Ježíšův protest, který své učení postavil jako přímou konfrontaci s příkrou sociální nerovností a nespravedlností.

Toto citění v modifikované formě přežilo až do dnešní doby a povaha lidské společnosti je i v těch nejvyspělejších zemích ještě stále stejně nespravedlivá.

Starověká exekuční praxe byla v některých ohledech ještě surovější než středověká. A ačkoliv by se mohlo zdát, že v projevech brutality se středověk od starověku příliš nelišil, jeden významný rozdíl tu je. Zatímco středověk krutými tresty usiloval především o zachování pořádku a spravedlnosti, starověk dokázal mučit a zabíjet lidi pro demonstraci moci nebo dokonce pro pouhou zábavu.

A nyní je nutno si připomenout, jaký svět dostalo křesťanství za úkol zkultivovat, jaké k tomu mělo prostředky a s jakým monstrem v člověku muselo bojovat. A trvalo celých 2000 let, než se mu alespoň rámcově podařilo toto dědictví starých časů zlomit.

Kapitola 8. KŘESŤANSTVÍ - NÁBOŽENSTVÍ NEBO MOC?

Pojďme se nyní podívat na samotné křesťanství zevrubněji. Křesťanství totiž má nejen svůj utopismus, ale také svoji mytologii.

To je obecný problém mnoha lidských institucí. Svoji mytologii má historie, má ji žurnalistika, má ji i samotné obecné mínění. Člověk si prostě zjednodušuje nebo přikrášluje skutečnost vytvářením mýtů podle toho, jak potřebuje vidět realitu. Cesta poznání je proto neustálý boj se zakořeněnými mýty. Nelze než počítat s tím, že i křesťanství si o sobě takový mýtus vytvořilo.

Události životního boje Ježíše Krista zapůsobila na jeho zasvěcené učedníky mimořádně silným dojmem. Obecně odmítnutý a popravený židovský prorok po sobě zanechal poněkud zmatené, ale velmi horlivé následovníky. Ti záhy začali hledat smysl všech událostí spojených s Ježíšem. Začali ale také hledat svoji roli a své sebeurčení pro dobu následující.

Toto období je nejen nesmírně zajímavé, ale znalost poměrů a vývoje raného křesťanství otevírá cestu k pochopení, proč je křesťanská věrouka taková jaká je a jak křesťanství dospělo ke své současné podobě. I toto poznání, jako kterékoliv jiné pravdivé poznání, je nakonec osvobozující.

Církev katolická pochopitelně toto období ve své katechezi nerozebírá – v zájmu zachování své autority. Podobně i ostatní mladší církve svojí věroukou vytvářejí dojem jakéhosi spojitého, příkladného vývoje rané církve. Vzhlíží k ní jako k ideálu původních nezkažených hodnot a prohlašují se za její pokračovatele. Z této pozice pak kritizují katolickou církev jako zbloudilou.

V konečném důsledku je ovšem toto vše pouze jakési politikum, mající za cíl podporu a oprávněnost autority té které církve. Takové církve buď nevědí nebo nechtějí vědět, jaké iluze se dovolávají. Skutečnost byla totiž docela jiná. Podívejme se nyní, co nám říkají historická data.

REALITA RANÉ CÍRKVA

Historickou skutečností je fakt, že raná církev se velmi brzy rozštěpila – a to už za života apoštolů. V tomto smyslu vlastně žádná jednotná raná církev prakticky nikdy neexistovala. Šlo ve skutečnosti o rané církve.

Kniha Skutky apoštolů, jež je vlastně apologetickou⁴² knihou, se snaží tuto skutečnost mírnit a to velmi intenzivně – ve smyslu velmi prozíravého rčení, že *Písma popisují události s odstupem a moudřeji, než se ve skutečnosti udály*.

Například konflikt mezi apoštolem Pavlem a Jeruzalémskou církví byl ve skutečnosti závažnější, než je zde popsáno⁴³. Samotné Pavlovo vyjádření o návštěvě této církve je v dopisu Galatským vyličeeno poněkud odlišně, přičemž Pavel ji zde posuzuje s určitým despektem.

Později došlo k dalšímu názorovému konfliktu a Pavel byl jako kacíř z židokřesťanských církví exkomunikován. Dokonce i mnoho jeho bývalých stoupenců jej opustilo (2. Tim. 1:15; 4:16). Došlo k rozdělení mezi helénskými křesťany (pohanokřesťany) a židovskými křesťany (křesťany dodržujícími zákon jako Ježíš).

Co se obecně neví je fakt, že Pavlovy listy dokonce upadly na čas v zapomnění a nechybělo mnoho a ztratily by se úplně⁴⁴. Po zničení Jeruzaléma a chrámového uctívání se křesťané rozvzpomněli na teologii tohoto geniálního myslitele a jeho dopisy musely být znovu kompletovány; některé se vůbec nedochovaly.

Začala nová éra křesťanské teologie – helénské teologie, jejímž pilířem byly právě Pavlovy listy. Teprve až po Pavlově smrti začala být sepisována evangelia, kolující dosud jen jako ústní podání v jakési útržkovité formě.

Tento proces způsobil další štěpení už tak teologicky velmi nejednotných církví. V průběhu dalších století tak byl na scéně už velmi pestrý kaleidoskop mnoha křesťanských církví a mnoha

⁴² Apologie je česky obhajoba. Množství apologetické literatury vznikalo v dobách ranného křesťanství, kdy se církve musely bránit proti značně fundovaným útokům odpůrců i z řad antických učenců.

⁴³ Tato problematika bude rozebírána drobněji ve speciální kapitole.

⁴⁴ Viz. např. vynikající kniha Zenona Kosidowského: „Na počátku bylo slovo“.

někdy až diametrálně odlišných teologií a učení. Tyto církve by se však daly rozdělit na dva hlavní proudy.

DVA HLAVNÍ SMĚRY RANÉHO KŘESŤANSTVÍ

- Za prvé v oblasti Alexandrie - v Egyptě, se rozmáhaly církve mystického zaměření. Hovoří se o tzv. alexandrijské mystické škole.
- A za druhé v oblasti Antiochie, bývalého působiště apoštola Pavla, zase převažovala racionální teologie, pracující s logikou a rozumovými argumenty. Hovoří se o tzv. antiochijské racionalistické škole, jejíž práce se více blížila práci vědecké.
- Kromě toho zde byly církve gnostické a jiné drobné odnože, např. Johanité atd.

Nebyla zde ovšem autorita, která by sjednotila teologie ani v rámci základních teologických směrů, natož pak mezi těmito směry navzájem.

O nějaké ústřední (hlavní) církvi, na kterou by mohla ponicejská katolická církev navázat, nemůže být v těchto dobách vůbec řeč. Všechny církve se považovaly za pravověrné. Kolovalo mezi nimi skutečně velké množství apokryfní literatury (podle dnešního hodnocení) často mnohdy velmi nízké úrovně. Šlo spíše o jakési bajky o Kristu, apoštolech a světcích.

Tyto spisy byly ovšem tehdy brány s velkou vážností a stály rovnocenně s dnešními kanonickými biblickými knihami. Ale proč to všechno zmiňujeme?

Ačkoliv by se mohlo zdát, že tento stav diskredituje ranou církev a křesťanství vůbec, tento vývoj byl akceptován a byl i součástí pozdějších novozákonních prognóz.

A opět zde musíme vyzdvihnout realismus Bible, která počítala s tím, že vývoj křesťanství nebude jednoduchý a kromě knihy Skutků apoštolů jej nijak neglorifikuje.

Je tomu tak i proto, že na rozdíl od Židů byla křesťanům již svěřena vysoká míra samostatnosti a křesťanství muselo nejprve samo sebe najít. Muselo najít svoji konkrétní a hlavně funkční podobu. Podívejme se na jednotlivé body těchto prognóz.

PROGNÓZY VÝVOJE KŘESŤANSTVÍ

Ačkoli Ježíš velmi nabádal své učedníky k jednotě a apoštolé usilovali o jednotu učení a víry, už v průběhu prvního století začalo být zjevné, že dosažení jednoty bude vyžadovat složitější proces, během něž bude docházet k tříbení a to vše bude vyžadovat delší časové období.

Je to vidět z toho, že se už v knihách NZ začalo mluvit o vytvoření konkurenčního prostředí, které se již začalo přirozeně tvořit. Nebesa tento vývoj pochopitelně respektovala a snažila se pro něj vytvořit legální rámec.

Tak například apoštol Pavel komentoval tento stav takto:

„Vždyť i mezi vámi také musí být sekty, aby se i schválené osoby mezi vámi staly zjevnými.“

(1.Kor. 11:19).

V tomtéž listu uvádí ještě:

*„Nevíte snad, že ti, kteří běží na závodní dráze, běží sice všichni, **ale jen jeden** dostane cenu? Běžte tak, aby jste ji získali.“* (1.Kor. 9:24)

Že nejde jen o nějakou metaforu, ale o skutečný reálný „zápas“ a reálný cíl, k němuž měli být křesťané motivováni konkurenčním prostředím, je jasně patrné z textu Zjevení 3:21:

*„**Tomu, kdo zvítězí, dám usednout se mnou na trůn, tak jako já jsem zvítězil a usedl s Otcem na jeho trůn.**“* (Podobně i Zj. 2:11, 17, 26, 28, 3:5,12)

PROCES HLEDÁNÍ „PRAVÉ“ CÍRKVE

Je nutno si uvědomit, že žádná křesťanská teologie nebyla v počátku zformována. Mezi apoštoly se vedly spory o tom, co a jak se bude dělat. Hledaly se odpovědi na smysl událostí týkajících se života a smrti Ježíše Krista. Církve ležely daleko od sebe, komunikace a přenos informací v té době nebyl tak snadný jako dnes. Církve se množily a přibývalo jich rychlým tempem, množící se otázky vyžadovaly odpovědi. V tomto neuspořádaném prostředí vznikaly základy současné křesťanské teologie, liturgie a správy věcí.

Vysokou míru svobody a tvořivosti v duchovní práci v této složité době připouští Pavel v následující stati:

„Kdo sází a kdo zalévá, patří k sobě, ale každý podle vlastní práce obdrží svou odměnu. Jsme spolupracovníci na Božím díle, a vy jste Boží pole, Boží stavba. Podle milosti Boží, která mi byla dána, jako rozumný stavitel jsem položil základ a druhý na něm staví. Každý ať dává pozor, jak na něm staví. Nikdo totiž nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš

Kristus. Zda někdo na tomto základu staví ze zlata, stříbra, drahého kamení, či ze dřeva, trávy, slámy - dílo každého vyjde najevo. Ukáže je onen den, neboť se zjeví v ohni; a oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka. Když jeho dílo vydrží, dostane odměnu. Když mu dílo shoří, utrpí škodu; sám bude sice zachráněn, ale projde ohněm.“ (1.Kor. 3:11-15)

Z tohoto textu je patrné, že už tehdy zde byl otevřen prostor pro tvůrčí práci při hledání optimálního postupu při budování církve, což zahrnovalo především formování didaktického postupu – účinné věrouky a obřadu.

Pavlovy znalosti a jeho teologie byly velmi pokročilé, náročné a pro běžnou církevní praxi při tehdejší úrovni vzdělání nepoužitelné. Pavel trval na zachování pouze jednotného základu, Kristu a zbytek už nechával na tvořivosti jednotlivých kazatelů a episkopů (biskupů, tj. starších církve).

Každá církev postupně začala žít vlastním životem a stavět z „odlišných materiálů“, podle schopností a nadání svých představených. Oheň byl už ve SZ symbolem zkoušky, a jak uvádí Pavel - na cíl, tj. záchranu⁴⁵, nemělo mít vliv, jestli dílo ob stojí nebo ne, důležitá byla cesta a její hledání.

Poznámka: Velmi názorně jsou raněcírkvní chaos a klima patrné právě z apokryfů a dalších spisků té doby, kde se objevují skutečně velmi různorodá podání a až bizarní a fantazijní představy o Ježíši, apoštolech a dobových událostech. S nějakým zkoumáním Písma nebo teologickou prací nemají tato díla mnohdy skutečně nic společného. Už Ježíš se velmi potýkal s neschopností apoštolů chápat hlubší souvislosti, a tak po vlastních zkušenostech realisticky pouze konstatoval, že jeho učedníky poznají podle ovoce (skutků) a nikoliv podle stupně porozumění Písma.

Na „trůn“ podle knihy Zjevení, totiž měla na konec usednout, čili získat autoritu, ta církev, která vyjde z tohoto zápasu vítězně. Nejúspěšnější cesta, nejúspěšnější teologie, nejúspěšnější didaktická metoda. Její postupy měly být posléze „svázány“ i v nebi:

„Vpravdě vám říkám: Cokoli byste svázali na zemi, bude tím, co je svázáno v nebi, a cokoli byste rozvázali na zemi, bude tím, co je rozvázáno v nebi.“ (Mat. 18:18)

SVÍCNY

Potvrďme ještě tento popisovaný stav vývoje raných církví jejich tehdy aktuálním popisem v knize Zjevení, kde pisatel viděl postavu obklopenou sedmi svícny:

„Pokud jde o posvátné tajemství sedmi hvězd, které jsi viděl na mé pravici, a sedmi zlatých svícnu: Sedm hvězd znamená anděly sedmi sborů a sedm svícnu znamená sedm sborů (církví).“

(Zjevení 1:20)

Struktura Božího lidu je v Písmu znázorňována svícny. V Izraeli to byl jeden sedmiramenný svícen symbolizující národní celistvost a jednotu Zákona a uctívání.

Tento sedmiramenný svícen se dochoval do dnešní doby jako jeden ze symbolů judaismu.

Starozákonní instrukce k jeho výroby zněly takto:

„A uděláš svícen z ryzího zlata ... A z jeho stran vyběhají šest ramen, tři ramena svícnu z jeho jedné strany a tři ramena z jeho druhé strany. ... A uděláš pro něj sedm lamp ...“ (2.M. 25:31-37)

V křesťanství je tomu již jinak. Ve Zjevení Jana se objevuje sedm samostatných svícnu. To má svůj význam. Je zde doslova řečeno, že to znamená sedm církví - každá je oslovena zvlášť a každá je zvlášť posuzována. Tento výjev popisuje aktuální pluralitní stav křesťanstva a oslovuje v obecném smyslu všechny tehdejší křesťanské církve jak v tehdejší aktuální, tak i následující době.

Židovští zajatci nesoucí svícen, Titův oblouk

VYVRCHOLENÍ VÝVOJE - SELHÁHÍ KŘESŤANSKÉ TEOLOGIE

Toto období nejednoty ovšem mělo být přechodné. Jak bylo v minulé kapitole naznačeno, před křesťany stály velice náročné úkoly. Jednota každého společenství je ryze praktická věc a pro křesťany to platilo dvojnásob.

⁴⁵ Problém záchran (spásy) byl od počátku křesťanství sledován s velkými obavami ba až s úzkostí. Jak bude ukázáno později, Kristův úspěch bylo nutno potvrdit pozitivním vývojem dalších z lidstva – vývojem Kristových následovníků. Raní křesťané měli o tomto problému určité povědomí.

Ukázalo se, že vytvoření jednotné, smysluplné a tedy racionální teologie, čili výkladu dějinného smyslu a vnitřního obsahu Písma, bylo nad síly raných křesťanů.

Obsah racionálně zaměřených teologií se sice dochoval jen útržkovitě, ale z historických zpráv vyplývá, že většinou nebyly dostatečně fundované, teologové vedli stále spory a nebyly s to se dohodnout. To zapříčinilo zákonitý vzestup mystických teologických škol, které vytvořily lepší zázemí pro pěstování víry a praktického křesťanství.

Křesťanství se dostalo do vážné krize. Úspěšný výklad Písma a odhalování jeho vnitřního obsahu (pravdy) bylo totiž jedním z jeho historických poslání:

*„Přichází však hodina, a je [již] nyní, kdy praví ctitelé budou uctívat Otce duchem a pravdou, neboť Otec skutečně hledá takové [lidi], aby ho uctívali. Bůh je Duch a ti, kteří ho uctívají, **musí uctívat duchem a pravdou.**“ (Jan 4:23,24)*

„Posvěť je pravdou; tvé slovo je pravda.“ (Jan 17:17)

„A posvěcují se v jejich prospěch, aby také oni byli posvěceni pravdou.“ (Jan 17:19)

„... a poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“ (Jan 8:32)

Zde se ovšem opět dostává idea do rozporu s realitou. Neschopnost dostát tomuto poslání a nyní již bezvýchodná situace věroučného zmatku byla vážným dílčím selháním křesťanství.

Opakoval se prakticky precedent první smlouvy. Tehdy rovněž na konci zkušebního období, těsně před uvedením do moci, tento národ opakovaně selhává a není schopen se ujmout svých odpovědností. Situace se vyhrotila téměř vyhlazením Izraele:

„A JHWH dále říkal Mojžíšovi: Pohlédl jsem na tento lid a hle, je to lid tvrdošijný. Nech mě tedy nyní, aby proti němu vzplanul můj hněv a abych ho zahubil, a z tebe ať udělám velký národ. A Mojžíš obměkčoval obličej JHWH svého Boha ...“ (2. Mojžíšova 32:10)

Nastupuje proto opět havarijní řešení této situace.

TEOLOGICKÁ KRIZE KŘESŤANSTVÍ - JEJÍ HAVARIJNÍ ŘEŠENÍ

Muselo nastoupit něco, co naplní alespoň zbývající, a v konečném důsledku vlastně důležitější, část křesťanského poslání – duchovní kultivace nové společnosti.

Mystické školy fungovaly efektivně a přinášely svým zastáncům mnohem více pokoje a duchovního naplnění. Problematická témata a sporné body se jednoduše vyřešily tak, že se zahalily do tajemného hávu a nahradily mystickými obrazy a symboly.

Pro inspiraci takových představ nebylo nutno chodit daleko – poskytla ji velmi početná a populární okolní antická mystéria. A tak „gordický uzel“ vnitřní biblické teologie zde nebyl rozmotán, ale rozetnut.

Poznámka: Jak si ukážeme v jedné pozdější kapitole, křesťanství muselo být vlastně už zahájeno jako synkreze (čili srůst) židovství s jistou antickou ideou a to už za Ježíšova života. Bylo to z podobného důvodu - jako nouzové řešení situace po odmítnutí Krista Židy. Fenomén synkreze tedy byl posvěcen nebo dokonce zahájen nebesy a nelze jej proto chápat jako svévolný. Problém přijímání nových myšlenek provází lidstvo prakticky celou jeho historií.

V době vyvrcholení této teologické krize bylo již křesťanství velmi rozšířené a populární. Bylo proto potřeba už jen postavit je na nějaký pevný základ. Šlo o to, aby se křesťanství stabilizovalo, křesťanská idea se sjednotila a začala plnit svoje historické poslání.

NICEJSKÝ KONCIL

V době, kdy už se jasně rýsovala progresivita křesťanského hnutí, byl svolán do Niceje koncil aby rozhodl o pravosti křesťanského učení. Spor se vedl mezi protagonisty dvou hlavních směrů – racionalistického Aria a mystického Athanasia. Role rozhodčího ve sporu se neujal nikdo menší než sám římský císař Konstantin Veliký.

V té době ještě jako nepokřtěný pohan si císař nechal pozvat biskupy soupeřících církví, aby vyslechl jejich argumenty. Těžko dnes přesně říci, na základě jakých kritérií se císař Konstantin na koncilu v Niceji rozhodoval. Jisté je jen to, že jako vladař potřeboval ideologii, která podepře jeho mocenský aparát – dnešními slovy řečeno ideologii, která bude státotvorná. Nebo-li, která umožní správu věcí. Touto funkcí měla prokázat svoji praktickou životaschopnost. Křesťané již z principu své víry totiž pracovali ve prospěch fungující vlády. Pěstovali v lidech vlastnosti umožňující jejich správu - spravedlnost⁴⁶. Usilovali o Boží království, jak jim to přikázal Ježíš Kristus, ačkoliv většina nechápala hlubší pragmatické mechanismy tohoto počínání.

„Neustále tedy hleďte nejprve království a jeho spravedlnost, a to všechno [ostatní] vám bude přidáno.“ (Matouš 6:33)

Náboženství, které na základech Ježíšova učení vzniklo, není pochopitelně cílem⁴⁷, ale pouze prostředkem k dosažení správy věcí tj. dosažení Božího království.

Poznámka: Tomuto tématu bude dále věnována celá kapitola

Podle historických zpráv chápala nastolení Božího království většina křesťanů opět velmi utopicky. Nicméně Konstantin se přesto moudře rozhodl využít tohoto potenciálu ve prospěch své říše a budovat království s těmito principy v jejích hranicích.

Je nasnadě, které teologii dal přednost. Zcela v souladu s Ježíšovým:

„Vpravdě vám říkám: Cokoli byste svázali na zemi, bude tím, co je svázáno v nebi, a cokoli byste rozvázali na zemi, bude tím, co je rozvázáno v nebi.“ (Mat. 18:18)

padla volba na Athanasiánské vyznání víry. Vyznání víry, které hlásalo mysticky chápané dogma o soupodstatnost Boha Otce a Boha Syna. Logické ariánské vyznání, které chápalo naopak, že Ježíš byl Božím synem v tom smyslu, že byl Bohem stvořen, bylo koncilem formálně prohlášeno za mylné. Vznikla jednotná katolická (čili všeobecná) církev.

Poznámka: Sám Konstantin se ale nakonec na smrtelné posteli nechal pokřtít ariánským biskupem! Zde není třeba žádný komentář.

Zelenou tedy nakonec dostala nikoliv ta verze křesťanství, která byla úspěšnější v hledání pravdy, ale ta, která budovala silnější víru a silnější společenství. Prostě verze, která dávala naději, že bude fungovat.

Tato strategie vtiskla podobu celé následující křesťanské éře. Kritické body a situace řešila teologie ryze v duchu tohoto vývoje – vznikala často další, velmi efektivní synkretická dogmata. Jejich základem byly zcela iracionální mystické představy vyhovující duševním a duchovním potřebám antického a později ještě i středověkého člověka. Křesťanství se stalo především náboženstvím víry a až teprve potom náboženstvím pravdy, jejímž nositelem byl Ježíš.

Tento stav pochopitelně pobuřoval některé upřímně smýšlející křesťany, z nichž se později rekrutovali kacíři. Byl to pro ně důkaz, že křesťanství bylo zneužito jako pouhý mocenský nástroj. To bylo ovšem tragické nedorozumění. Ačkoliv tento stav zdaleka nebyl optimální, nebyl nalezen lepší, podobně účinný.

Katolická teologie později po mnoho staletí velmi intenzivně hledala smysluplný výklad Písma. Za stavu chybně položených premis⁴⁸ posvěcených tradicí, jimiž nebylo možno hýbat, však uspokojivého výsledku už nemohlo být dosaženo.

Kapitáni raného křesťanství měli zase plně ruce práce s provozem a formováním prudce se rozvíjející církevní instituce a s potíráním pohanství. Hledání teologické pravdy takřikajíc nebylo na programu den.

Ve stavu nedostatečných teologických základů, kdy většina dogmat stejně neměla skutečnou oporu v Písmech, se volila prostě jen schůdná cesta.

KOŘENY TOHOTO STAVU

Ani tak mistrný učitel jako byl Ježíš Kristus nebyl schopen si poradit s „neoranou půdou“ myšlení prostých lidí v antickém starověku. Svá sdělení se snažil soustavně a velmi houževnatě předat především židovským učencům. Evangelia jsou plná jeho stálých rozprav a konfrontací

⁴⁶Český termín spravedlnost, jak již sám tvar napovídá, je archaickým tvarem s poněkud posunutým významem. Modernější tvar je snad spravedlivost, ale ještě přesněji jde o spravovatelnost – tedy o ochotu a schopnost člověka podrobit se společné správě věcí. K tomu patří i respektování práva, pod kterýmžto užším smyslem chápeme tento termín dnes. Správa musí být založena na právu, nemá-li být diktaturou.

⁴⁷Zaměňování prostředků s cíly je v podstatě tím, co je postaru zváno modlářstvím - projevuje se vším jeho dogmatismem a duchovní křečovitostí. Pro uctívání prostředku se zapomíná na cíl. Všimněme si, že zde není ani pobídka k hledání pravdy, to tehdy ještě nebylo prioritou a posléze se to prokázalo nad síly křesťanů.

⁴⁸Premisa: předpoklad - základní, výchozí informace.

s farizeji, saduceji a zákoníky. Je zaznamenán i jeho oběd u jednoho z farizejů a důvěrný rozhovor s Nikodémem, členem sanhedrinu, židovské velerady.

Ale nakonec jediní, kdo byli ochotni jej skutečně následovat, byli prostí rybáři, celník a další z řad neprostších. A zde je namístě zdůraznit, že to byl opět stav nouze, jaký Ježíš vyjádřil v jednom ze svých podobenství:

„Potom řekl svým otrokům: Svatební hostina je sice přichystána, ale ti, kteří byli pozváni, [toho] nebyli hodni. Proto jděte na silnice vedoucí z města a pozvěte ke svatební hostině každého, koho najdete. Ti otroci tudíž vyšli na silnice a shromáždili všechny, které našli, ničemné i dobré (u Lukáše chudé, slepé a chromé); a místnost pro svatební obřady byla naplněna těmi, kteří spočinuli u stolu.“ (Matouš 22:8-10)

Tito lidé ale byli schopni pochopit jen zlomek toho, co jim Ježíš potřeboval říci. Stále se hašteřili, soupeřili mezi sebou a přeli o zcela nicotné věci.

„Potom mezi sebou začali uvažovat, kdo by z nich byl největší.“

„Vyvstal však také mezi nimi prudký spor o tom, který z nich se zdá být největší.“ (Luk 9:46, 22:24)

Ježíš tak neměl na čem budovat víru apoštolů a jejich chování a omezenost jej někdy přivádí k zoufalství:

„Ježíš odpověděl: „Pokolení nevěřící a zvrácené, jak dlouho ještě budu s vámi? Jak dlouho vás mám ještě snášet? Přiveďte mi ho sem!“ (Matouš 17:17)

Ježíš tedy mnoho informací nebyl schopen předat a jejich sdělení odložil v naději, že snad později jeho učedníci pokročí ve své schopnosti přemýšlet.

„Mám vám ještě mnoho co říci, ale nyní nejste schopni to unést. Ale až přijde ten duch, uvede vás do celé pravdy, neboť nebude mluvit ze svého vlastního popudu, ale bude mluvit to, co slyší, a bude vám oznamovat to, co přichází.“ (Jan 16:13)

Tímto slíbeným duchem byl později obrácený apoštol Pavel.

JEŽÍŠOVA ZNAMENÍ - OPĚT HAVARIJNÍ ŘEŠENÍ

Aby Ježíš své nevzdělané posluchače vůbec nějak zaujal a přesvědčil, musel jim předvádět věci, které dovedl díky svým mimořádným znalostem a zkušenostem a které oni považovali za zázraky⁴⁹.

„Ježíš to vykonal v galilejské Kaně jako začátek svých znamení a učinil svou slávu zjevnou; a jeho učedníci v něj uvěřili.“

„Ježíš mu však řekl: Pokud neuvidíte znamení a divy, rozhodně neuvěříte.“

„Stále ho však následoval velký zástup, protože viděli znamení, jež prováděl na těch, kteří byli nemocní.“ (Jan 2:11, 4:48, 6:2)

Někdy bývaly pohnutky k jeho následování dokonce ještě primitivnější:

„Ježíš jim odpověděl a řekl: „Vpravdě, vpravdě vám říkám: Nehledáte mě proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste jedli z chlebu a nasýtili jste se.“ (Jan 6:26)

Na Ježíšova znamení spíše než na jeho argumentaci ale reagovali dokonce i tehdejší učenci - farizejové a Nikodém! (Jan 3:2, 9:16)

To byl ovšem opět zcela zoufalý stav neschopnosti nebo neochoty naslouchat a přemýšlet a Ježíš musel použít opět nouzového řešení. Zjevně totiž nepřišel se záměrem předvádět nějaké ohromující kousky a díky nim získávat vliv. Přišel s informacemi mimořádného významu a potřeboval je sdělit.

„A řekli jeden druhému: „Nehořelo snad naše srdce, když k nám po cestě mluvil, jak nám plně otevíral Písma?“ (Lukáš 24:32)

„Zkoumáte Písma, protože si myslíte, že jejich prostřednictvím budete mít věčný život; a právě ta vydávají svědectví o mně.“ (Jan 5:39)

⁴⁹ Jak tyto schopnosti získal si ukážeme hned v následující kapitole.

Jenže tyto informace nezapůsobily a Ježíš byl v podstatě nucen chovat se jako ostatní šarlatáni jeho doby a získávat tak pozornost. V zoufalství nad nemožností už cokoliv vysvětlit, pak říká Židům:

*„Jestliže je však činím, **a nevěříte mně, věřte těm skutkům**, abyste jednou provždy pochopili, že Otec je ve mně a já v Otci.“ (Jan 10:38)*

Jinými slovy nevěříte-li mým slovům (argumentaci), věřte aspoň mým skutkům („zázrakům“).

OBEČNÝ STAV BIBLICKÉHO POROZUMĚNÍ

Jak se tedy snad podařilo vysvětlit, křesťanství trpí od samotného počátku velkým handicapem, co se týká porozumění Písma. Jeho ideje převzali a jeho věrouku začali rozvíjet lidé velmi prostí a svým intelektem pro tuto práci zcela nevhodní. Následný historický vývoj to jen potvrdil a jak je vidět, tyto již chronické problémy mají velice hluboké kořeny.

Ani Pavlova intervence tento stav nezvrátila, protože Pavel nemohl než pracovat s lidmi podobné úrovně jako Ježíš. Byl jediným učencem mezi nevzdělanými. Pavlovi lidé v jeho době jen stěží rozuměli podobně jako Ježíši. To se vědělo již v dobách nejstarší tradice:

*„Dále považujte trpělivost našeho Pána za záchranu, právě jak vám také psal náš milovaný bratr Pavel podle moudrosti, která mu byla dána, když o tom mluvil, jak to činí také ve všech dopisech. **Jsou v nich však některé věci těžko srozumitelné, jež neučení a nestálí přeručují**, jako také ostatní písmata, ke svému vlastnímu zničení.“ (2. Petra 3:15,16)*

Poznání nicméně nemůže přicházet jinak než postupně. Proto i Pavel hovořil o budoucím, dále zpřesněném poznání.

„Máme totiž částečné poznání a částečně prorokujeme, ale až přijde to, co je úplné, bude odstraněno to, co je částečné.“ (1.Kor.13:9,10)

Ale ani helénští učenci, kteří začali do církve přicházet někdy od poloviny druhého století – tzv. církevní otcové - už nastoupenou cestu nezvrátili, ale naopak ji ještě utužili.

Výzkum Písma je totiž jako každý výzkum několikaúrovňový – základním výzkumem počínaje. Výzkum vyšší úrovně je přímo závislý na výsledcích úrovně nižší. A pokud je chyba ve výkladu základních pojmů a veličin - v premisách, nelze dojít ke správnému výsledku.

Pokud tedy raná teologie položila chybné premisy a později je potvrdila různými koncily a autoritami svých svatých, jejich tolik potřebná a kompletní revize byla tudíž i při nejlepší vůli nemožná.

Od dob apoštola Pavla, křesťané neudělali v racionálním výkladu Písma téměř žádný významný pokrok. A tak jsme ve vleku těchto mystických a utopických představ o Bohu i my, na počátku jednadvacátého století.

Dnes žijeme v době přehodnocování všech věcí. Přehodnocuje se historická věda. Bylo by fatální chybou ustrnout v archaických představách a nepřehodnotit stejně komplexně i teologii. Vždyť sám Kristus byl svěžím příkladem a dává odvahu k tomuto kroku.

SLOVO ZÁVĚREM

Hledání legitimacy (rádoby) navazováním na apoštolskou církev a vzájemné kaceřování, je spíše projevem vnitřní nejistoty církví a projevem nevědomého hledání jistot. Křesťanské církve si nejsou jisté svým učením a ani nemohou být.

Písmu žádná z nich dostatečně nerozumí a každá ji vykládá více nebo méně tendenčně, pro obhajobu své vlastní legitimacy. Je to stigma, které si všechny církve nesou od samého počátku křesťanství.

Kapitola 9. JEŽÍŠ KRISTUS

„Synu člověka, postav se přede mě, abych s tebou mluvil.“

Nyní již můžeme přikročit k jednomu z nejcitlivějších témat této knihy – k tématu Ježíše Krista. Nenechme se nyní zmást výše zmíněným výrokem - není jím osloven Ježíš Kristus; oslovení patří starozákonnímu proroku Ezekeiovi (Ezekiel 2:1).

Pojem Syn člověka ale skutečně vešel v obecnou známost díky Kristu, který jej na sebe často vztahoval. Ježíš se tímto označením sám postavil do řady všech svých předchůdců hodných tohoto titulu.

Postavu Ježíše Krista doprovází rovněž mnoho mýtů, podobně jako postavu Boha. Moderní biblistika vynakládá už asi 150 let mimořádné badatelské úsilí o demytologizaci této bezesporu historické postavy. Výsledky jejich historických a textových analýz ale nejsou uspokojivé. Historického Ježíše se průkazně odhalit nepodařilo.

To co se ale podařilo odhalit, je fakt, že i nejstarší písemné doklady o Ježíšovi (evangelia) jsou jen záznamy ústních tradic a jsou zatíženy rozporným podáním a příměsí raně církevní tradice, tedy příměsí již určité formy mýtu. O tom ještě budeme hovořit.

Biblisté, jakožto vědci, nakonec nachází ryze lidský Ježíšův příběh, respektive poodhalují Ježíše spíše jako smrtelného člověka, výjimečného pouze svým nadáním.

Na druhé straně většina církví vidí v Ježíši Boha jenž sestoupil na zem. To, co nám Bible o Ježíši naznačuje po logickém rozboru, se poněkud vymyká oběma těmito závěry.

Uvedeme nyní sérii textů se zjevnými spojitostmi. Tyto

texty navazují i na texty a komentáře uvedené v předchozí části. Nechť zváží každý sám, jak směřovatné tyto spojitosti jsou.

Poznámka: V tomto spisu se rovněž držíme určitého vědeckého postupu, nicméně nechceme se nechat svazovat všemi současnými vědeckými konvencemi. To nám dovoluje chápat náš svět jako otevřený systém – systém, do nějž vstupuje a zasahuje nadlidská inteligence, o jejíž existenci nepochybujeme, ale naopak hledáme její konkrétnější podobu. Jsme totiž přesvědčeni, že vyškrtnutím stvořitele z našeho existenčního prostoru se věda ke své vlastní škodě filosoficky poněkud „sterilizovala“. Rádi bychom podotkli, že pro nás samotné jako autory byla některá zjištění velmi překvapivá. I naše vlastní duchovní schéma dlouho jen kopírovalo mnohá tradiční pojetí. Nicméně logika sem vede, ať se nám to líbí nebo ne. V konečném důsledku je celá *kauza Kristus* mnohem přirozenější a smysluplnější. Ale i tak jde o události vymykající se jakékoliv lidské zkušenosti. Jde o události, jejichž realizace by se neobešla bez asistence vyšší moci. Pro klasickou materialistickou vědu bude proto i tento zcela nový, racionální pohled na Ježíše nepřijatelný. To co nás zajímá, je spíše reakce teologie.

Následující texty naznačují cosi o totožnosti kohosi zatím neznámého ...

ČLOVĚK Z NEBE

V knize Přísloví se například píše:

„Slova Agura (mudrc neizraelského jména) syna Jakeho, závažné poselství (!) Vždyť já jsem nerozumnější než kdo jiný a nemám porozumění lidstva; a nenaučil jsem se moudrosti; a poznání Nejsvětějšího neznám. **Kdo vystoupil do nebe, aby mohl sestoupit?** Kdo nabral vítr do dlaní obou rukou? Kdo zahalil vody do přehozy? Kdo způsobil, že se zvedly všechny konce země? Jaké je jeho jméno a **jaké (je) jméno jeho syna**, víš-li to snad? (Př.30:1-4, PNS)

Poznámka: Dodejme jen, že tento Agur, jak se říká, „měl velmi dobré informace“. Svá úvodní slova říká, jak bylo ve starověku u proroků zvykem, jen ze skromnosti. A připomeňme, že kromě Adama se ve SZ dobách titulu „syn Boží“ blížil už jen náš známý Melkisedek. Adam o své synovství velmi brzy přišel.

Je zajímavé, že prakticky tutéž formulaci opakuje Ježíš při rozhovoru s farizejem Nikodémem:

„Jestliže jsem vám pověděl o pozemských věcech, a přece nevěříte, jak uvěříte, budu-li vám povídat o věcech nebeských? Žádný člověk nadto **nevystoupil do nebe, jen ten, který sestoupil z nebe, Syn člověka.**“ (Jan 3:13)

O kom zde Ježíš mluví? Obecně se má za to, že mluví sám o sobě, protože i jinde říká:

„Jsem ten živý chléb, který sestoupil z nebe; jestliže někdo jí z tohoto chleba, bude žít navždy; a vsutku chléb, který dám, je mé tělo ve prospěch života světa.“ (Jan 6:51)

Jenže tyto texty se důsledně nedomýšlí, protože předchozí citát by potom znamenal, že Ježíšův původ není v nebi. Jak vysvětluje, jeho sestupu z nebe musel předcházet výstup. Vrací se tedy pouze tam, kde byl původně – na Zemi.

A dále se zde jednoznačně mluví o člověku a dokonce o jediném člověku, který kdy takovou expedici absolvoval. Co to tedy znamená?

Ježíš se zde pokouší Nikodémovi něco vysvětlit. Zjevně se přitom odvolává na jakousi starozákonní kauzu, o které by, jak vyplývá z kontextu, měl snad Nikodém vědět. Ježíš ji uvádí jen jakoby mimochodem.

Toto místo jeho výpovědi je velmi zarážející, protože neodpovídá žádné obecné představě o Kristu. O čem to tu Ježíš s Nikodémem hovoří?

Najdou nyní věřící odvahu podívat se na tento problém nezaujatým pohledem?

EGO EMINI

Evangelia zaznamenávají poměrně rozsáhlé rozpravy a spory Krista s náboženskými činiteli na téma jeho totožnosti. V jedné z pozdějších se Ježíš farizejům snaží cosi naznačit:

„**Abraham**, váš otec, se velmi radoval z vyhlídky, že uvidí můj den, **a viděl jej a radoval se.** Proto mu Židé řekli, ještě ti není padesát, a přesto jsi viděl Abrahama? Ježíš jim odpověděl: Vpravdě, upravdě vám říkám: **Dříve než Abraham začal existovat, byl jsem já⁵⁰.** Posbírali proto kameny, aby jej kamenovali.“ (Jan 8:56-59)

Poznámka: A srovnejme nyní text o kterém jsme již hovořili: „Tento **Melkisedek**, král Sálemu a kněz Nejvyššího Boha, **vyšel vstříc Abrahamovi**, když se vracel po vítězství nad králi. **Požehnal mu**, a Abraham mu z veškeré kořisti dal desátý díl....“

Ježíš se ale přes tuhý odpor hraničící s jeho fyzickou likvidací nevzdává. Ještě pár dní před svým odchodem se snažil farizejům opět cosi vysvětlit a míří pravděpodobně ke stejnému problému - jen z jiné strany. Nasazuje drtivou logiku:

„Zatímco byli farizeové shromážděni, Ježíš se jich zeptal: >Co si myslíte o Kristu, či je syn?< Řekli mu: >Davidův<. Řekl jim, jak to, že ho potom David pod inspirací nazývá Pánem, když říká: >JHWH řekl mému Pánu: Posad' se po mé pravici, dokud nedám tvé nepřátele pod tvé nohy? Jestli ho tedy David nazývá Pánem, jak může být jeho synem?< A nikdo mu nebyl schopn slovem odpovědět...“ (Mat:22:41-46)

Poznámka: Ježíš se už i podle tradiční věrouky nacházel v situaci vzdáleně připomínající situaci našeho hypotetického Henocha, jako cizince přicházejícího do Salemu. I on musel jeho obyvatelům nějak vysvětlit, že není tak úplně zdejší.

Začíná být zjevné, že s tradiční interpretací totožnosti Ježíše není něco v pořádku. Ježíš zde učencům naznačuje něco, čemu oni velmi dobře rozumí. Pro židovskou jasně danou rodinnou hierarchii je nemyslitelné, aby potomek byl ve větší vážnosti než předek. Ale podle prokazované úcty to skutečně vypadá, že tento Davidův syn, by měl být jeho předkem!

To zní jako naprostý nesmysl. Rezignace farizejů na Ježíšův argument je svým způsobem pochopitelná; pouze s tou připomínkou, že tito znalci tu byli právě od toho aby takové problémy řešili.

Bohužel už se přesně nedozvíme, proč Ježíš ve své argumentaci nepokračoval. Lze jen předpokládat, že z Ježíšovy strany přerušena nebyla. Farizejové jej pravděpodobně už nebyli ochotni dál poslouchat.

Otázkou zůstává, zda se dnes, dva tisíce let po tomto rozhovoru, taková ochota najde. Lze zjistit, kam Ježíš svojí otázkou mířil? Jsme si jisti, že ano a to poměrně přesně, protože později kniha Zjevení tvrdí totéž a dokonce zcela bez obalu – totiž, že Kristus je:

„... kořen a potomstvo Davidovo.“ (Zj.22:16)

⁵⁰Jiní překládají řecký výraz *ego emini* jako „já jsem“. Jde o odvolávku na text Exodu 3:14 z řecké Septuaginty, která v tomto textu uvádí stejný řecký výraz jako první část Božího identifikačního výroku: „(Já) Jsem, který jsem“. Ježíš se tak má podle teologů v tomto místě ztotožnit s posvátným hebrejským jménem Božím JHWH. To by byl pochopitelný pro Židy pádný důvod k jeho kamenování.

I kniha Zjevení o něm tvrdí, že je fyzicky nejen Davidův potomek, ale dokonce i předek. Nelze přeci jednu polovinu myšlenky vykládat fakticky a druhou alegoricky. Co to tedy má znamenat?

Jenže to není nic nového. Už podle Starého zákona je zaslíbený mesiáš

- jak *výhonek z pařezu Jišaje* (Iz. 11:1, Jer. 33:15)
- tak také *kořen Jišajův* (Iz. 11:10).

I podle těchto textů měl být mesiáš potomek a zároveň předek Davidova otce Jišaje. Vypadá to jako logický nesmysl. Ale Ježíš kupodivu právě na tento paradox záměrně poukazuje!

Uvědomme si nyní, že kromě textu Zjevení se nacházíme na půdě ryzího judaismu, kde je jakákoliv transcendentní představa mesiáše naprosto nemyslitelná. Mesiáš je zde ryze lidská bytost s nejvyšším společenským postavením – pomazaný král nebo velekněz.

Chápat tyto texty jako jakýsi poukaz na Kristův nebeský (transcendentní) původ, jak se to zhusta činí, by bylo jak nelogické⁵¹ tak anachronické.

Pokud by se nám nepodařilo přijít na stopu fenoménu Henoch – Melkisedek se všemi jeho superlativy, nevěděli bychom si s těmito texty naprosto rady.

VZKŘÍŠENÍ JEŽÍŠE KRISTA

Za této situace se ale nabízí mimořádně kontroverzní řešení – tento Melkisedek se na Zemi už znovu neobjevil navrácením (jako kdysi Henoch), ale byl na zemi vzkříšen (reinkarnován⁵²) jako Ježíš Kristus.

A Ježíš se v evangeliích skutečně snaží, seč mu síly stačí, soustavně cosi učencům vysvětlit. Evangelisté zaznamenali jen fragmenty těchto disputací. Snaží snad právě pro toto sdělení najít nějaké slyšící uši?

Nezbývá nám než tuto, z tradičního pohledu, velmi kuriózní možnost prověřit pomocí dalších textů:

„Ježíš jí (Samařance) řekl: **Jsem** vzkříšení a život. Kdo projevuje víru ve mne, i když zemře, ožije.“ (Jan 11:25)

„Kristus však byl vzbuzen z mrtvých, **první ovoce** z těch, kteří usnuli [ve smrti].“

(1. list Korintským 15:20)

Hovoří se zde o dnes už zdánlivě banální záležitosti – o Kristově vzkříšení. Všimněme si ale již první pozoruhodné věci. Ježíš říká Samařance, že **je** nikoliv že bude vzkříšení. Byl si pouze tak jist svým budoucím vzkříšením, nebo tu jde ještě o něco jiného?

„... o svém Synovi, jenž podle těla pocházel z Davidova semene, ale který byl s mocí **prohlášen Božím Synem** podle ducha svatosti, **prostřednictvím vzkříšení z mrtvých** ano, Ježíš Kristus, náš Pán.“ (Římanům 1:4)

Ekumenický překlad, jak je zvykem, si neláme hlavu s poněkud košatým řeckým originálem a v tomto místě velmi výstižně převádí tento text jednoduše do tohoto českého znění:

„**Duchem svatým byl ve svém zmrtnýchvstání uveden do moci Božího syna.**“ (Římanům 1:4, EP)

FENOMÉN VZKŘÍŠENÍ

Ačkoliv je výše zmíněné Pavlovo vyjádření jednoznačné, působí poněkud strojeně – jakoby šlo o nějakou úřední formulaci. K čemu to?

Jde totiž skutečně o velmi zásadní prohlášení obsahující jeden tehdy známý princip (zákonitost), jehož znalost byla postupně zapomenuta, a proto o něm dnes již křesťané nevědí.

Stejnou zákonitost jednoduše a stručně vystihnul Ježíš v odpovědi saduceům:

„... ale ti, kteří byli uznáni za hodné, aby dosáhli onoho věku a vzkříšení z mrtvých ... vskutku, nemohou již ani zemřít, neboť jsou jako andělé a **jsou Božími dětmi tím, že jsou děti vzkříšení.**“ (Lukáš 20:36)

Všimněme si nyní dvou důležitých věcí, které z Pavlova textu jasně vyplývají:

- tento Ježíš musel být Božím synem prohlášen (uveden do) - nebyl jím tedy vždy,

⁵¹ Alegorie jednoznačně poukazuje na předka v tomtéž smyslu jako na potomka. Ježíš Kristus byl podle evangelií skutečně pokrevní potomek Davidovy pokrevní linie.

⁵² Dlužno připomenout, že v Ježíšových dobách nebyla v Judeji představa znovuvtělení člověka tak úplně nemyslitelná. Připomeňme farizeje, kteří se dotazovali Jana Křtitele, zda není Eliášem, který má přijít. Nebo Herodovu hrůzu z toho, zda Kristus, který se vydal na kazatelskou kampaň není vzkříšeným Křtitelem, kterého dal nedávno popravit.

- jak tvrdí Pavel, došlo k tomu prostřednictvím vzkříšení - čili jeho vzkříšením.

Podívejme se, jak tuto událost popisuje evangelium:

*„Když se všechen lid dával křtít a když byl pokřtěn i Ježíš a modlil se, otevřelo se nebe a **Duch svatý** sestoupil na něj v tělesné podobě holubice a z nebe se ozval hlas: „**Ty jsi můj Syn** milovaný, tebe jsem si vyvolil.“ (Luk. 3:21,22)*

Některé starší rukopisy uvádějí doslova toto znění: „**Ty jsi můj Syn**, já jsem tě **dnes zplodil**.“ Takto to překládá Žilka a Ekumenický překlad uvádí v poznámce.

Nyní pozor – z evangelia tedy potom vyplývá, že byl Ježíš vzkříšen nejpozději při svém křtu, protože zde zaznívá jednak první prohlášení, že je Božím Synem a jednak některé rukopisy doslova uvádějí zmínku o jeho zplodění.

To je zdánlivě další teologický nesmysl. Kristus měl být přeci vzkříšen třetího dne po ukřižování – jak je to tedy?

Jak to, že je zde křtěn už při křtu a od té doby skutečně vystupuje s mocí Božího syna?

„Neboť je učil jako ten, kdo má moc a ne jako jejich zákoníci.“ (Mat. 7:29, EP)

KRISTŮV KŘEST

Skutečnost je taková, že ke Kristovu vzkříšení v tom smyslu, ve kterém zde Pavel hovoří, muselo dojít opravdu při Kristově křtu. I zmíněný *svatý duch* (v evangeliích znázorněn holubicí), jehož mocí k došlo, tomu nasvědčuje.

Poznámka: Problematické ukřižování a otázce „tradičního vzkříšení“ budeme věnovat v některé ze speciálních kapitol.

Leonardo da Vinci: Kristův křest

Potvrzuje to dále i zpráva ve Skutcích apoštolských. I zde je Kristovo vzkříšení dokladováno prohlášením jeho synovství. Jako argument je zde odvolávka na text Žalmu 2:7 znějící podobně jako evangelijní prohlášení.

To je už třetí potvrzení toho, že v teologii apoštolské církve byla znalost přímé souvislosti a příčinnosti mezi vzkříšením a uznáním Božího synovství:

*„A tak vám oznamujeme dobrou zprávu o slibu daném praotcům, že jej Bůh úplně splnil nám, jejich dětem, tím, že vzkřísil Ježíše; dokonce jak je to napsáno v druhém žalmu: **Ty jsi můj syn, já jsem se tento den stal tvým Otcem.**“*

(Skutcích 13:33)

Jednoduše řečeno – Bůh prostě křísí teprve až ty, které přijímá za své Syny. A je to proto, že toto vzkříšení má vysoké parametry.

MERITUM KRISTOVA ŽIVOTA

Ačkoliv se pozdější křesťanská teologie zaměřuje na vzkříšení po události na Golgotě jako na vyvrcholení dobré zprávy (evangelia), křesťany asi velmi pohorší skutečnost, že tato událost má v globálním významu jen podružný význam.

Pro vývoj utopického křesťanství mělo pochopitelně význam zcela zásadní (a proto k němu i došlo), ale jinak tato událost ve skutečnosti spíše odvádí pozornost od smyslu a velikosti Kristova vzkříšení.

A tak mysticko-utopické teologii zcela uniká skutečné meritum Kristova života, meritum takového významu, že přesahuje horizont lidské civilizace a dotýká se až nebes.

Toto vzkříšení (o kterém hovořil Pavel, Ježíš i Skutky apoštolů) ovšem nebylo tak dramatické, a nebylo na čem tak „okázale“ demonstrovat ...

Zástupům Ježíšových posluchačů a masám raných křesťanů by bylo tudíž velmi těžké vysvětlit jeho význam a asi by je příliš nezaujalo.

VZKŘÍŠENÍ K TRVALÉMU ŽIVOTU

Celými Písmy prolíná myšlenka, že z Božího hlediska existuje ještě jiná (zásadnější) smrt, než jak ji běžně rozumíme.

Jde o smrt duchovní, vyplývající z nedostatečného duchovního rozvoje. A s ní souvisí i ono naše skutečné vzkříšení. Například apoštol Pavel se vyjadřuje takto:

„Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, již si nás zamiloval, probudil nás k životu spolu s Kristem, když jsme ještě byli **mrtví pro své hříchy**.“ (Ef. 2:4,5)

„Dále **ačkoliv jste byli mrtví** ve svých přechýnec a v neobřezaném stavu svého těla, (Bůh) vás oživil spolu s ním. Laskavě nám odpustil všechny naše přechýny.“ (Kol.2:13)

Nebo vezměme formulaci z Ježíšova podobenství o marnotratném synu:

„... tento můj syn **byl mrtvý**, ale opět ožil; byl ztracen, ale našel se.“ (Luk.15:24)

V tomtéž smyslu se ve Starém i v Novém zákoně hovoří i o jakési *Knize života* a o těch, kteří jsou v ní zapsáni, bez ohledu na to, zda jsou fyzicky mrtví nebo živí – to je pro Boha druhotné.

Na trvalé, vyšší vzkříšení poukazuje Pavel i v následujícím textu. Hovoří zde vlastně o dvou kvalitativně zcela odlišných vzkříšeních:

„Ženy přijímaly **vzkříšením** své mrtvé; ale jiní [muži] byli mučeni, protože nepřijali propuštění nějakým výkupným, aby dosáhli **lepšího vzkříšení**.“ (Židům 11:35, toto znění podporuje i KB nebo Český studijní překlad)

Jak si později ukážeme, Ježíš Kristus vlastně podstoupil obě tato vzkříšení, jen v obráceném pořadí.

SLÁVA EVANGELIA

Interní biblická teologie tedy uvádí, že existuje trvalé vzkříšení, které je možné udělit pouze někomu, kdo je ho podle daných kritérií hoden a který se tímto vzkříšením stává (zákonitě) i Božím synem (dědicem).

Klíčovou a převratnou událostí obecného evangelia je tedy to, že se zde konečně objevil někdo, kdo těchto kritérií konečně dosáhl. Obsah dobré zprávy (evangelia) potom tedy zní takto:

Kristus byl vzkříšen z mrtvých. Je prvním ovocem z lidstva, prvním zrozeným (monogenes) synem Božím. A co je nejdůležitější - **prvním zachráněným** z lidstva. To je podklad evangelijního prohlášení: „*Pokoj lidem dobré vůle*“. Čili - dlouhodobé předpoklady se potvrdily, nebojte se budete rovněž zachráněni.

„Jak říká i na jiném místě, ty jsi kněz navěky, podle řádu Melkisedekova. On ve dnech svého těla s hlasitým křikem a slzami obětoval modlitby a prosby tomu, který byl mocen **zachránit ho ze smrti, a byl vyslyšen** pro svou zbožnost (dosl. úzkost). Ačkoliv byl Syn, naučil se poslušnosti z toho, co vytrpěl. I dosáhl dokonalosti a stal se všem, kdo ho poslouchají, původcem věčné záchrany“ (Židům 5:7,8 Český studijní překlad)

Ano čtete správně – Kristus sám musel být zachráněn. Zachráněn před smrtí!

TAKŽE K ČEMU KONKRÉTNĚ DOŠLO?

„... Jan Křtitel vystoupil na poušti a kázal: Čiňte pokání a dejte se pokřtít na odpuštění hříchů.“ (Mar.1:4)

„Potom přišel Ježíš z Galileje k Jordánu k Janovi, aby jím byl pokřtěn. Ten se mu v tom však pokusil zabránit a řekl: Já potřebuji být pokřtěn tebou a ty přicházíš ke mně? Ježíš mu odpověděl a řekl: Nech to tentokrát tak, neboť je vhodné, abychom vykonali **vše, co je spravedlivé**.“ (Mat. 3:14,15)

Máme zde tedy standardní scénář platný pro každého: Ježíš činí pokání z mrtvých skutků a následně je pokřtěn.

Poznámka: Pokud přijímáme tento text bez neopodstatněných teologických pentliček, už zde částečně padá mystický háv Ježíše jakožto transcendentní boholidské nebo utopicky dokonalé bytosti. Ačkoliv Ježíš byl v duchovním a mravním ohledu zcela mimořádná osobnost, nelze se nerealisticky domnívat, že jako „učený spadl z nebe“. K těmto vlastnostem byl výjimečně geneticky disponován – jeho předkové prošli pečlivým výběrem. Rovněž jeho početí bylo nějakým způsobem kontrolováno. Musel si ale nicméně projít běžným osobním vývojem jako každý smrtelník a s realitou tohoto světa se takřkajíc „poprat“.

Dále ale následuje cosi mimořádného. Evangelia to vyjadřují slénutím holubice a hlasem z nebe.

Jak jsme se pokusili vysvětlit, v této situaci dochází k historickému fenoménu vzkříšení a zároveň (a zákonitě) k prohlášení Ježíše za Božího Syna. Nyní je připraven na to, aby tento fakt - tuto novou a převratnou událost, tuto radostnou zvěst oznámil lidem. Ježíš ale ví, že za aktuálního duchovního stavu židovstva a jeho úrovně poznání Písem, to bude tvrdý oříšek.

PROČ VZKŘÍŠENÍ?

Tomuto Kristovu vzkříšení můžeme tedy rozumět jako jisté kvalitativní změně srovnatelné s pojetím ovoce ze stromu života, jak to vysvětluje kniha Genesis. Je to ale skutečně vše? Termín

vzkříšení se nezdá být tak úplně výstižný. Ten byl používán v případě, kdy dotyčný, máme-li použít biblického jazyka, *usnul ve smrti*. Proč je zde používán tento výraz? Jde jen o alegorické použití? Podívejme se, zda-li nám něco nenapoví další události. Ihned po té Ježíš odchází na poušť ...

„A hned ho duch vyvedl na poušť. A byl na poušti čtyřicet dní. A satan ho zkoušel.“ (Mar. 1:12)

Po těchto událostech se zásadně mění Ježíšova osobnost i jeho vztahy:

„Ale když o tom slyšeli jeho příbuzní, vyšli, aby se ho zmocnili, neboť říkali: **„Pomátl se.“** (Marek 3:21)

„Tu přišla jeho matka a jeho bratři, a když stáli venku, poslali k němu, aby ho zavolali. Právě kolem něho seděl zástup, a tak mu řekli: „Pohleď, tvá matka a tvoji bratři tě venku hledají.“ Ale odpověděl jim a řekl: **„Kdo je má matka a moji bratři?“ A když se rozhlédl po těch, kteří kolem něho seděli v kruhu, řekl: „Podívejte se, má matka a moji bratři!“** (Marek 3:31-34)

„Když došlo víno, řekla Ježíšovi jeho matka: Nemají víno. Ale Ježíš jí řekl: **„Co s tebou mám společného, ženo? Má hodina ještě nepřišla.“** (Jan 2:4)

Poznámka: Nad tímto Ježíšovým výrokem se pozastavují mnozí biblisté. V dnešní bezuzdné době možná takový výrok zní banálně. V dobovém židovském prostředí silných rodinných vazeb a úcty k rodičům je takové vyjádření něco skandálního. Marie by se musela dopustit něčeho velmi zlého (pak by se matky jakoby zříkal), nebo to signalizuje něco abnormálního v Ježíšově nitru. Otázka je co.

S Ježíšem se zde zjevně něco děje. Jakoby najednou ztrácel citové vazby k vlastní rodině. Marie sice po Ježíši požaduje něco proti jeho vůli, ale to na tak příkrou reakci rozhodně nestačí. Ježíš musel jednat pod tlakem nějakých velmi silných nebo neznámých emocí Rozvzpomíná se snad na svůj dávný život, kdy Marie skutečně nebyla jeho matkou ... ?

Vzpomeňme na jeho rovněž emotivní reakci při zpochybňování jeho slov farizeji, kdy jim vmetl do tváře: „*Dříve než byl Abraham, by jsem já ...* nebo podle některých překladů dokonce *já jsem ...*“

Poznámka: Je nutno přiznat, že z psychologického (případně medicínského) hlediska nemáme pro takové vzkříšení – přenos osobnosti z člověka do člověka – žádný solidní podklad. Nepočítáme ani s tím, že takový podklad je současná věda schopná poskytnout. Judeo-křesťanské náboženství si nicméně během své historie muselo poradit s mnohem větším množstvím rozumem tehdy nevysvětlitelných problémů a překlentovalo je vírou nebo různými mystickými a utopickými představami. Tomu se skutečně nelze divit – lidský duch neodbytně touží alespoň po nějaké odpovědi. Nám zatím rovněž nezbyvá než překlentout tento schodek poznání vírou, protože zkušenost nás učí, že Bible skutečně nemluví „jen tak do větru“.

Ježíš neměl zde na zemi rovnocenného partnera, který by mu rozuměl. S obrovským emočním tlakem, který na něj doléhal, se musel vyrovnávat většinou sám. Jeho situace byla nesmírně náročná. Ve chvílích nejtěžších se mohl obracet jedině ke svému Otci:

„... a pohleďme, přišli andělé a začali mu sloužit.“ (Mat. 11:4)

Podívejme se nyní na množství dalších indicií v biblických textech podporujících tuto identifikaci.

POKOJ A SPRAVEDLNOST VĚČNÉHO OTCE

„Neboť se nám narodí **dítě**, bude nám dán **syn**, na jehož rameni spočine vláda a bude mu dáno jméno: **Divuplný rádce, Božský bohatýr, Otec věčnosti, Vládce pokoje**. Jeho vladařství se rozšíří a pokoj bez konce spočine na trůně Davidově a na jeho království.“ (Izajáš 9:5 EP)

Takto zní text v Ekumenickém překladu, srovnejme jeho znění ještě v našem standardním překladu Nového světa:

„Vždyť se nám narodilo dítě, byl nám dán syn; a na rameni bude mít knížecí panství. A jeho jméno bude nazváno Podivuhodný rádce, Silný bůh, **Věčný otec, Kníže pokoje**.“ (Izajáš 9:6)

Poznámka: Všimněme si, že se nám tu objevuje totožný paradox, jako v případě Ježíše – *kořen a (zároveň) výhonek*. Rodí se zde dítě, které rovnou dostává jméno Otec a to dokonce Věčný !!!

... v tomto dítěti, v Melkisedekovi a v Ježíši Kristu se prolínají tytéž atributy:

„Jméno Melkisedek se vykládá jako **král spravedlnosti**, král Sálemu pak znamená **král pokoje**.“ (Židům 7: 5)

„**Miloval jsi spravedlnost** a nenáviděl jsi bezzákonnost. Proto tě Bůh, tvůj Bůh, pomazal olejem jásání víc než tvé společníky.“ (Židům 1:9 o Kristu)

„Zanechávám vám pokoj, dávám vám svůj pokoj. Nedávám vám jej způsobem, kterým jej dává svět. Ať se vaše srdce neznepokojuje ani nesvrá strachem.“ (Jan 14:27, výrok Ježíše při poslední večeři před jeho odchodem)

APOŠTOL PAVEL

Jak jsme se již zmiňovali, apoštol Pavel zřejmě dostal informace, o kterých tehdy nemohl hovořit otevřeně. V textu, který bychom nyní rádi uvedli, je poukaz na informace podobného charakteru. Biblisté, stejně jako nejstarší tradice, se sice svorně shodují na tom, že dopis Židům nepochází od Pavla, tedy že dopis není přímo z jeho pera, ale obsahově jde bezesporu o Pavlovu školu. Zde jde o poukaz na informace týkající se přímo Krista, a možná nejde ani o informace přímo „zatajené“ jako spíše těžko pochopitelné nebo „stravitelné“:

„Máme o něm [Kristu] mnoho co říci, ale je těžké to vysvětlit, protože jste otupěli ve svém slyšení. Ačkoliv byste totiž skutečně měli být vzhledem k času učitelé, opět potřebujete aby vás někdo vyučoval od počátku základním věcem Božích posvátných prohlášení. A stali jste se jakoby těmi, kdo potřebují mléko, a ne hutný pokrm. Kdokoli se totiž účastní na mléku není seznámen se slovem spravedlnosti, protože je nemluvně. Ale hutný pokrm patří zralým lidem, těm, kteří používáním cvičili svou vnímavost, aby rozlišovali mezi správným a nesprávným.“ (Žid. 5:12-14)

Dopis Korintským již je Pavlův:

„Moudrosti sice učíme, ale jen ty, kteří jsou dospělí ve víře – ne ovšem moudrosti tohoto věku, či vládců tohoto věku, spějících k záhubě, nýbrž moudrosti Boží, skryté v tajemství, kterou Bůh před věky určil pro naše oslavení.“ (1.Kor. 2:6,7)

A zde si všimněme pořadí, v jakém Pavel, v pojetí pisatele Skutků, uvádí události Kristova života:

„Neříkám než to, co předpověděli proroci a Mojžíš:

- *mesiaš má trpět*
- *jako první vstane z mrtvých*
- *a bude zvěstovat světlo lidu izraelskému i pohanům“*

Pavlova obhajoba před Festem, Skutky apoštolů 26:23 (PNS)

Jak to vypadá, z tohoto vlastně staronového pojetí vzkříšení vyplývá i historicky tolik diskutovaný Ježíšův přívlastek *monogenes*⁵³. Kristovo prvorozenství jakožto Božího syna klade poselství evangelia jako důkaz jeho vzkříšení⁵⁴.

STAVBA CHRÁMU

Celý proces nápravy a budování lidské civilizace, respektive jejího vzorového jádra – židovského národa, je v Písmech prorocky znázorněn stavbou chrámu.

Na spasitele lidstva je v tomto obrazu aplikován princip **základního (prvního) kamene** a **úhelného (posledního) kamene** celého projektu, jenž se v tomto historickém mezníku dovršil na Ježíši Kristu.

„Ježíš jim řekl: Nikdy jste nečetli v Písmech: Kámen, který stavitelé zavrhl, ten se stal nejvyšším rohovým kamenem. Stalo se to od JHWH a je to obdivuhodné v našich očích?“ (Matouš 21:42)

Pavel to komentuje takto:

*„...a byli jste vybudováni na základě apoštolů a proroků, přičemž **Kristus Ježíš je sám základním** (a) **rohovým kamenem**.“* (Efezským 2:20)

Poznámka: Spojka (a) je naše vsuvka. Jde totiž skutečně o dva kameny – základní a úhelný (rohový) tzv. klenák. Základní kámen prostě nemůže být rohový (koncový), protože je v základech stavby. Někteří překladatelé, vědomi si toho problému, řeší překlad tohoto, jinak nesmyslného textu různým způsobem.

Rozumíme tomu tak, že jde o vyjádření principu transepochální spolupráce a provázanosti Henochova a Ježíšova života (rozsévač a žnec) s celým mezidobím vyplněným všemi proroky (synové člověka) podobně spolupracujícími pro společnou věc.

⁵³Pojem monogenes se ale v Písmech objevuje ve dvou případech. Jednou jako „prvorozený z mrtvých“ (což platí Kristu) a podruhé jako „prvorozený všeho stvoření“, což platí nějaké vyšší bytosti (Otec) minimálně ze druhých nebes. Viz. nejednoznačně přeložitelná stať v Kolosanům 1:15-20

⁵⁴ Už samotný pojem „prvorozený z mrtvých“ v sobě obsahuje obě nerozdělitelné složky: rodí se zde Syn a z mrtvých lze povstat jediné vzkříšení. Bible bývá ve svých pojmech překvapivě přesná.

Pavlovo vyjádření o kamenech této „stavby“ je jen dalším z mnoha, potvrzujících naši dedukci, že evangelium znamená skutečně završení celého dějinného procesu a splnutí těchto dvou velikánů v jednu bytost prostřednictvím vzkříšení.

Analogicky je pak podobně osud Ježíše a všech zemřelých křesťanů úzce provázán s osudem stále rostoucí altruistické množiny lidí z řad křesťanů (ale případně i ostatních), která má prokázat (potvrdit) perspektivní schopnost lidstva jít dál touto cestou.

Text Efezským pokračuje a rozvíjí tento symbolický námět takto:

„Ve spojení s ním roste celá harmonicky spojená stavba ve svatý chrám pro JHWH. Ve spojení s ním jste také vy dohromady budováni v místo, které by Bůh obýval duchem.“ (Efezským 2:21)

PRŮBĚH DĚJIN ZÁCHRANY LIDSTVA - RESUMÉ

Podle biblického podání se celá historie lidstva vztahuje k následujícímu ději. Na sklonku prvního světa (starého, předpotopní věk), v době úplného morálního zhroucení, bylo upuštěno od totální likvidace lidstva při potopě na základě existence jediného nadějného lidského jedince - Henocha.

*„Vždyť víte, že od neplodného způsobu chování ... jste nebyli osvobozeni ... zlatem či stříbrem, ale bylo to drahocennou krví jako bezvadného a neposkvrněného beránka, totiž Kristovou. **Byl ovšem předem známý před založením světa**, ale byl učiněn zjevným na konci časů kvůli vám.“*

(1.Petra 1:18-20)

Jeho potomek Noe byl ponechán jako *nová setba* pro obnovu lidstva - založení světa (nového, současného). Byl vytvořen plán kultivace (výchovy a zároveň nápravy) lidstva a stanoven časový limit (první důkazní mezník) na jehož hranici se měla potvrdit nebo vyvrátit životaschopnost lidské civilizace - schopnost trvalého pozitivního rozvoje.

Důkazní materiál měl poskytnout opět jedinec - člověk, který kontrolovaným⁵⁵, ale přirozeným vývojem dosáhne požadovaných duchovních kvalit.

Idea vychází z předpokladu, že pokud této kvality bude schopen dosáhnout přirozenou cestou jeden člověk, je to důkazem schopnosti všech ostatních, kteří jsou jednak jeho potomky a jednak jsou stejného druhu.

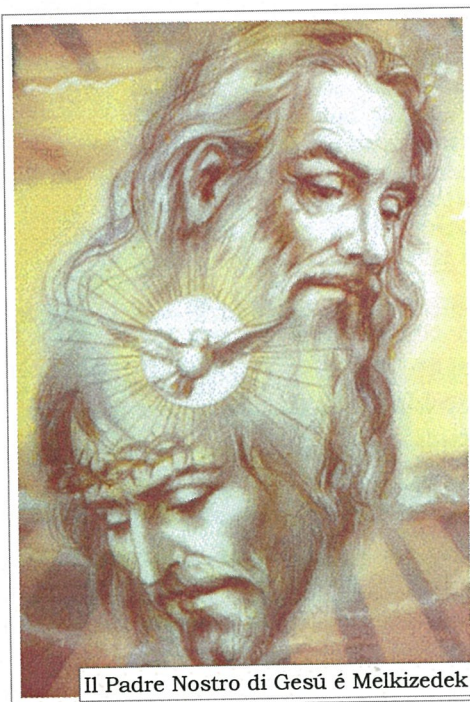
On je pouze prvním a je jen otázkou času, kdy se k prvnímu přidají další a potvrdí tak správnost celé ideje.

Henoch se mohl jednak sám v průběhu dlouhé doby prokázat svým vlastním pozitivním vývojem, čímž si zasloužil jméno Melkizedek (**v historickém dramatu přinášející chléb a víno**).

Dále se přímo odkazoval (spolu se všemi proroky) na zaslíbeného potomka - na Ježíše (**v historickém dramatu podávající chléb a víno**), který se měl stát reprezentativním vzorkem z lidstva a měl přinést jako důkaz očekávané a definitivní ovoce duchovních vlastností.

Tím se měla prokázat úspěšnost lidstva a funkčnost celého procesu, jenž zahrnuje jak nápravu, tak zároveň trasu původního projektu.

Tepře Ježíšův úspěch umožnil vzkříšení Henocha a jeho vtělení, aby tak byl světu zjeven první Boží Syn - z řad lidí. Takto, podle našeho současného chápání, vypadá v úrovni lidstva náčrt *Božího posvátného tajemství* skrytého od počátku v Kristu:

„Stal jsem se jejím (církve) služebníkem, jak mi to uložil Bůh podle svého záměru, aby se na vás naplnilo Boží slovo, tajemství, které po věky a po celá pokolení bylo skryto, ale nyní je zjeveno jeho svatému lidu. Bůh jim chtěl dát poznat, jak bohatá je sláva jeho tajemství mezi pohany: Je to Kristus mezi vámi, v něm máte naděje na Boží slávu.“ (Koloským 1:25-27 EP)

Motivy tohoto tajemství - realizace tzv. Božího království na Zemi - jsou obsahem Kristových podobenství. „Operační rádius“ působnosti tohoto „tajemství“ má ale dosah pravděpodobně až do úrovně druhých nebes. Bude to námět jedné z následujících kapitol.

⁵⁵Jak naznačují evangelijní rodokmeny, byli Ježíšovi předkové pečlivě vybíráni. Je zde velmi mnoho skvělých starozákonních osobností a to dokonce i pohanů.

Kapitola 10. KRISTOVO BOŽSTVÍ

ZÁKLADNÍ TEZE

Biblické pojmy *nebe*, *nebesa*, *nebeský* se často používají i v alegorickém smyslu pro označení politické moci, k označení pozemského správního systému. Podobně i pojem *země* v této spojitosti představuje oblast podřízenou těmto nebesům – jejich území a poddané..

V knize Židům, o níž už slavný Origenes prohlásil, že její autor není znám⁵⁶, nicméně jejíž celý obsah je mimořádně závažný, se píše:

„O andělech také říká: a činí své anděly duchy a své veřejné sluhy plamenem ohně. Ale o Synovi Pane, ty jsi na počátku položil základy země, a nebesa jsou dílem tvých rukou. Ony zaniknou, ty však máš zůstat neustále; a ony celé zestárnou právě jako srchní oděv, a svineš je právě jako plášť, jako srchní oděv; a budou změněny, ale tvé léta nikdy neuběhnou.“

(Židům 1:7-12)

Pisatel zde přímo cituje Starý zákon, kde se v Žalmu 102 hovoří o JHWH:

„Dávno jsi položil základy země a nebesa jsou dílem tvých rukou. Ona zaniknou, ale ty budeš stát; a právě jako oděv se všechny obnosí. Právě jako oblečení je vyměníš a ukončí svůj běh. Ty jsi však týž, a tvé vlastní roky se nenaplní.“ (Žalm 102:25-27)

Na první pohled by se mohlo zdát, že je zde popsán akt stvoření vesmíru. Tak jak je to tedy? Jak je možné, že Kristus zde najednou figuruje jako Bůh stvořitel? A takto jej skutečně interpretovala i křesťanská teologie už někdy ve 4. století, kdy bylo ustanoveno dogma o soupodstatnosti Otce a Syna.

Ježíš sám ale jakoby parafrázoval tyto starozákonné texty v zdánlivě symbolickém smyslu, když říká:

„Nebe a země pomínou, ale má slova nepomínou.“ (Mat. 24:35, srov. Mat. 5:18)

Jde skutečně o parafrázi? Nikoliv nutně. Ježíš zde spíše hovoří velice konkrétně a používá právě ono alegorické označení lidského uspořádání a jeho vlád – nebes a země v politickém smyslu. Těchto symbolů v tomto smyslu je někdy užito zcela zjevně už ve Starém zákoně. Například:

„Sestupuje níže, aby viděl na nebesa a na zemi, nuzného pozvedá z prachu ... a pak ho posadí vedle knížat, vedle knížat svého lidu.“ (Žalm 113:6)

„Rozkladu propadne všechn nebeský zástup: nebesa se svinou jako kniha a všechn jejich zástup bude padat, jako opadávat listí z vinné révy a padavče z fíkovníku. Vždyť můj meč se jistě smočí v nebesích. Pohleďte sestoupí na Edom a na lid, který jsem podle práva oddal zničení.“ (Izajáš 34:4)

Poznámka: Zde je nutné připomenout jednu důležitou věc. Každá kultura, každý jazyk má svůj způsob vyjadřování, včetně idiomů. Pokud bychom se například pokusili dnešní angličtinu překládat doslova, vznikne nám skutečně v mnoha případech zcela nesrozumitelný spletenec slov a frází. Hebrejščina naštěstí není tak bizarním jazykem. Přesto je nutno dávat velký pozor jak kterých výrazů používá. V opačném případě může dojít k nepochopení textu, jež v případě tak závažné knihy jako je Bible může být fatální.

Ježíšova slova o konci *nebes* se naplnila nejpozději po pádu Západořímské říše, kdy antická římská velmoc padla a byla nahrazena velmocí křesťanskou – Svatou říší římskou.

Ale pádem „nebes“ bylo i rozvrácení židovského státního útvaru Římany asi 40 let po Kristově ukřižování. Zde to byla nebesa židovská. Starověký Henoch musel vidět pád již několikerych takový „nebes“.

Nicméně pád antických *nebes* a jejich nahrazení *nebesy* křesťanskými byl perspektivně historickým zlomem mimořádného významu. Došlo zde bezesporu již i ke splnění Izajášova proroctví o – *nových nebesích a nové zemi* (Iz. 66:22), kdy idea vycházející z židovstva se měla rozšířit mezi mnoho národů.

I existence této knihy je vlastně důsledek naplnění Izajášova proroctví. Je psána kdesi daleko v Evropě, na území jakéhosi keltského kmene Bójů, v Praze – tedy až v daleké budoucnosti. Čili v jiné zemi, v jiném národě a v jiném čase - daleko od Palestiny, Izajášova působiště.

Křesťanská civilizace (biblická *nová nebesa a země*) ve které nyní žijeme, stále nabývá na převaze a ve dvacátém století se do vleku za tuto civilizaci dostává i celý okolní svět. Bohužel ani ne tak díky kulturní (duchovní), jako spíše civilizační (technologické a ekonomické) převaze.

⁵⁶ Vzhledem k mimořádné fundovanosti této knihy máme za to, že pochází pokud ne přímo od Pavla, tak přinejmenším od někoho z jeho žáků.

DŘÍVE NEŽ BYL SVĚT

V světle tohoto pochopení základních biblických pojmů pak nabývá zcela nového významu Ježíšův výrok:

„Otče oslav mne vedle sebe slávou, kterou jsem měl vedle tebe dříve než byl svět.“ (Jan 17:5)

Ježíš se zde totiž nemusí nutně odvolávat, jak chápe tradice, na svoji předlidskou, ale pravděpodobněji na svoji predevangelijní existenci ve smyslu 2. Petra 3:5:

„Vodou byl tehdejší svět zatopen a zahynul. Týmž slovem jsou udržována nyní nebesa a země (nynější světové uspořádání), dokud nebudou zničena ohněm.“

V tomtéž smyslu se o něm hovoří jako o „beránku, jenž byl znám před založením světa“. Vše velmi dobře zapadá do konceptu *Syna člověka*, který přichází z dob úsvitu lidských dějin.

Rovněž citát z knihy Židům, uvedený v úvodu této kapitoly, uvádí Syna jako zakladatele lidského světa – s jeho alegorickými nebesy a zemí, která jsou pouze přechodná a mají být obnovována.

PŘECI JEN BŮH?

*„Chtěl bych vám připomenout, bratři, že naši otcové byli všichni pod oblakovým sloupem, všichni prošli mořem, všichni byli křtěni v oblaku a moři s Mojžíšem, všichni jedli týž duchovní pokrm a pili týž duchovní nápoj; pili totiž z duchovní skály, která je doprovázela a **tou skálou byl Kristus.**“*

(1.Kor. 10:1-4 EP)

Poznámka: Pro připomenutí „kristus“ není příjmení Ježíše, je to nebo vlastně jsou to úřady, nejvyšší funkce – krále nebo velekněze (Melkisedek je nositelem obou), do nichž byli adeпти jmenováni tzv. pomazáním. Mohl by to tedy skutečně být někdo, kdo je Kristem už zde, ale Ježíšem se stal až později.

Zde se nám podle svědectví Písma tento Kristus znovu objevuje v toku dějin – v jiné dějinné pozici, než v jaké známe Ježíše. Jenže, jak je známo, na poušti s Izraelem nebyl nikdo kromě JHWH. A pokud znovu připomeneme text Žalmu, který je v knize Židům přímo aplikován na Ježíše:

„Dávno jsi položil základy země a nebesa jsou dílem tvých rukou. Ona zaniknou, ale ty budeš stát; a právě jako oděv se všechny obnosí. Právě jako oblečení je vyměníš a ukončí svůj běh. Ty jsi však týž, a tvé vlastní roky se nenaplní.“ (Žalm 102:25-27),

pak nám Písma skutečně klasifikují Krista jako JHWH. Podobně svým prohlášením, které latinské Bible překládají jako „*ego emini*“ (já jsem) a kterým tolik popudil farizeje, na sebe Ježíš pravděpodobně rovněž vztáhnul jméno JHWH.

Nám už je ale známo, že pod pojmem Bůh (Elohim) JHWH vystupuje v Bibli celá komplikovaná struktura bytostí. To by znamenalo, že tento Henoah, po prokázání potřebných kvalit coby Melkisedek, byl takřkajíc „přijat do klubu“ a pozdvížen na božskou úroveň JHWH, ačkoliv byl Božímu synu zatím pouze „*podobný*“. V biblické terminologii to pak znamená, že byl vzat Bohem, pozvednut na nebesa, přebýval v Boží přítomnosti, usedl po Boží pravici, kde čeká na porážku nepřátel atd. atd.

A zde už se pojmově velmi blížíme – i když velikou oklikou a v jiném smyslu – klasickému křesťanskému vyznání víry v Ježíše. A jak to vypadá, vše zde najednou dostává nový, velice dynamický smysl. Raně křesťanská teologie se tedy zas tak moc nezmýlila, když Krista prohlásila za Boha v lidské podobě.

Toho všeho dosáhnul „Kristus“ už ve své predevangelijní existenci.

NÁVRAT BOHA NA ZEM

Pak ale dochází k situaci, kdy se má vrátit zpět na Zemi, aby završil svoji cestu. Srovnajme raději dva překlady:

„Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“ (Fil. 2:6, EP)

„Ačkoliv byl ve způsobu Božím, nelpěl na tom, že je roven Bohu, nýbrž sám sebe zmařil (doslova vyprázdnil), vzal na sebe způsob otroka a stal se podobným lidem. A když se ukázal v podobě člověka (doslova v postavení nebo způsobu), ponížil se a stal se poslušným až do smrti.“

(Fil. 2:6, Český studijní překlad.)

Dopis Židům komentuje tuto událost takto:

„Když však **opět** přivádí svého Prvorozeného na obydlenou zemi, říká: Ať mu vzdají poctu (doslova ať se mu pokloní) všichni Boží andělé.“ (Židům 1:6)

Poznámka: Český studijní překlad podporuje toto znění stejně jako PNS. Většina překladů se mu snaží pochopitelně vyhnout; vyvolává totiž teologicky neúnosnou představu, jakoby Kristus už na Zemi kdysi byl.

Andělé se tedy mají tomuto Kristu „klanět“. A my už víme proč: vzkříšením je Kristus ustanoven do postavení a moci Božího Syna. Jak si ukážeme hned v další kapitole, Kristus (a perspektivně celé lidstvo) je tímto krokem stavěn v jistém smyslu výše než andělé. To by vysvětlovalo důvod, proč je těmito anděly přijímán jen velice rozpačitě a v druhých nebesích vyvolalo už jen samotné stvoření člověka (na počátku) dokonce skrytý boj a odpor.

Po svém pozemském působení v podobě Ježíše se Kristus vrací nakrátko zpět, a to ještě mnohem výše. Navštívuje až třetí nebesa a předstupuje tedy až před Serafim (Nejvyšší Bůh?):

„Vím o člověku v Kristu⁵⁷, který byl před 14 lety (v době Pavlova obrácení) přenesen až do třetího nebe; zda to bylo v těle nebo mimo tělo, nevím – Bůh to ví. A vím o tom člověku, že byl přenesen do ráje - zda v těle nebo mimo tělo, nevím, Bůh to ví – a uslyšel nevypravitelná slova, jež není člověku dovoleno vyslovit.“ (2.Kor.12:2-4 EP)

Důvod z textu vysvětluje – mělo jít o nové, velmi závažné a v duchovním ohledu i nebezpečné informace. Některé Pavel asi získal, ale nesměl o nich ještě otevřeně hovořit. Jiné z nich jsou snad následně poskytnuty lidstvu v knize Zjevení, ale opět pouze v podobenstvích. S výše zmíněným textem koresponduje i s následující text:

„Když tedy máme velkého velekněze, **kteřý prošel nebesy**, Ježíše, Božího Syna, držme se svého vyznání o něm.“ (Žid.4:14)

⁵⁷ V Pavlově době nebyl na Zemi člověk, který by byl hoden, čili se kterým by bylo vůbec smysluplné, takový výlet podniknout – snad kromě Pavla samotného. Apoštolé ještě velmi tápali a chápali jen zlomek toho, co bylo třeba. Někteří se proto domnívají, že snad Pavel opatrně hovoří buď o své vlastní zkušenosti. Mnohem pravděpodobněji, jde ale o zkušenost Kristovu. Je nutno si uvědomit, že v Pavlově době ještě nebyla zformována mystická transcendentní představa Krista. V synoptických evangeliích Kristus při poukazech na „nebeské věci“ příkře naráží. Podobně i raný Pavel je ještě zdrženlivý. Pisatel pozdějšího dopisu Židům si již dovoluje, vyjádřit se otevřeněji a hovoří o Kristově cestě napříč nebesy. Pozdější teologie pak chápe tyto věci transcendentně v souladu s antickou metafyzickou tradicí, na níž je křesťanství implantováno („naroubováno“), jak o tom budeme hovořit ve speciálních kapitolách.

Kapitola 11. STAROORIENTÁLNÍ APOKALYPTIKA

Zde se na chvíli zastavíme, a to původně skutečně neplánovaně, u tématu židovské a staroorientální apokalyptiky, která fenomén Ježíš tu rozebíráme, velmi dobře zná. Je překvapující, kolik indicií starozákonních, novozákonních a dokonce pohanských k tomuto tématu směřuje.

Víme už, že k tomuto problému se vyjadřují nežidovští mudrci – známe výrok Agura, zaznamenaný z Žalmech. Podobně ani kniha Job není židovského původu. Stejně jako Melkisedek, midiánští kněží Jetro nebo Balám (Bileam), byly osoby nežidovského původu, mající přímý kontakt s JHWH.

A dále stejně jako mudrci v evangeliích, hledající narozeného Ježíše, přicházející z velké dálky odněkud z východu, nebyli židé, ale o příchodu velkého mudrce do Palestiny věděli.

Kaple Scrovegni: Klanění králů, freska

Poznámka: Tito mudrci (někteří uvádějí mágové, ale „magus“ bylo označení pro kněze, čili šlo pravděpodobně o kněze nějakého východního kultu) pochopitelně nepřišli za Ježíšem pro nic za nic. Taková výprava byla v tehdejších dobách velice nákladná a časově náročná. Přišli snad za něco děkovat? Nebo o něco žádat? Vznikal zde nějaký závazek do budoucna? – Zaratuštra (?), Budha (?).

Jak uvádí italský žurnalista Vittorio Messori v knize „Hypotézy o Ježíšovi“, našly se v oblasti Mezopotámie hliněné destičky s výpočtem mimořádné mnohonásobné konjunkce Saturna s Jupiterem v roce 7 př.n.l., která byla Blízkým východem spojována s narozením velkého mudrce v Palestině. Zájem o tento úkaz měl být v této oblasti veliký a byl spojován s velkými nadějemi. Čili až zde jsou archeologicky doložené znalosti o narození a příchodu Krista. Jak uvádí kniha Genesis (1.kap. 14. verš), nebeská tělesa měla sloužit k určování času. Hvězdná obloha byla pro všechny starověké kultury skutečně jakýmsi interaktivním kalendářem.

A to jsou jen postavy o kterých víme, z čehož lze předpokládat, že jich mohlo být i více. Izrael zjevně nebylo jediné působiště božstva JHWH (identifikace [jméno] se může s jiným teritoriem měnit) a jeho známost, potažmo známost určitých obecných idejí, jak se zdá, daleko přesahovala hranice Izraele. Máme např. biblický záznam, že JHWH pobýval v Edomu, v pohoří Seir atd.

Čili už z Písem je zřejmé, že teritorium, kde by mohly být znalosti o jakési mimořádné postavě, bude skutečně mnohem širší a mnohé biblické informace jsou vůbec společné i jiným orientálním kulturám a měly tedy zjevně obecnější platnost.

Udělejme tedy krátkou přestávku v našem náročném biblickém rozboru a provedme malou historickou exkurzi. Podívejme se, co k tomuto tématu uvádí evangelický Biblický slovník od Adolfa Novotného pod heslem „Syn člověka“.

Poznámka: Tato informaci se objevila čirou náhodou až při dohledávání některých zbývajících údajů. Jako inspirace našich předešlých analýz skutečně nesloužila, ačkoliv se to tak může jevit, a to velmi, protože s výsledky našich závěrů v mnoha bodech prakticky shoduje. Podobných menších dodatečných překvapení bylo více, což je určitým potvrzením správnosti naší logiky.

V komentáři k sedmé kapitole knihy Danielovy doktor Novotný uvádí :

„Nejde však o pouhý obraz. Vždyť je tu řečeno, že šelmy jsou králové; pro staroorientální nazírání je ostatně samozřejmé, že jakákoliv říše je viděna vždy jen v nerozlučné spojitosti se svým panovníkem. To vede k otázce, zda i Syn člověka (který v tomto vidění vystupuje) nemá označovat osobu vladaře království Božího.“

Opovědi by mohlo být, že tímto vladařem je toliko Bůh sám, jak se v SZ často předpokládá. Jenže v Danielovi 7:13 je Syn člověka zřetelně odlišen od „Prastarého na dny“, tj. od Hospodina. Nemá se tedy pojmem Syn člověka označit od Boha odlišná (byť s ním těsně spojená) vykupitelská „mesiášská“ postava?

Pro tuto možnost mluví také to, že v předoasijských náboženstvích je leckde doložena představa nebeského Člověka, který byl stvořen v pravěku, aby potřel démonské obludy a od té doby se skrývá v nebesích. Tento nebeský Člověk bývá někdy chápán jako jakýsi prototyp i jako konečné naplnění člověčenství. Je dobře myslitelné, že tato představa byla převzata, aby pomohla vyjádřit staré izraelské očekávání pravého panovníka, Pomazaného Hospodinova Mesiáše ... To vede k další otázce, zda i na některých jiných místech Starého zákona Syn člověka neznamena něco víc, než jen zdůrazněné označení člověka vůbec. Někteří badatelé vsutku dokazují, že se Syn člověka v Žalmu 8:5 vztahuje na (mesiášského) božného krále. Podobný význam lze spatřovat v Žalmu 80:18. ...

Jisté arci je, že výraz Syn člověka, nabývá důležitého terminologického významu v některých proudech židovské apokalyptiky, která navazovala na knihu Daniel.

Tak v knize Enochově se v kap. 45-50 mluví o Synu člověka, čili o Vyvoleném, který existoval před stvořením světa, před nímž se jednou skloní všichni králové a mocní, který bude soudit skutky všech lidí živých i zemřelých a stane se světlem národů a nadějí všech zarmoucených.

Podobně i 4. kniha Ezdrášova, která je otištěna i v apokryfech bible kralické, mluví v dochovaném latinském znění kapitoly 13 o člověku, nebo muži, který přichází s tisíci nebeskými a vystupuje z moře. Je tu vyloženo, že je to vysvoboditel Božího stvoření, kterého Nejvyšší chová od věků.

Je dokonce označen i za Syna Nejvyššího, který přinese ukončení bojů na zemi, vykoupí Sion a znovuzřídí lid Boží. Tak se výraz Syn člověka stal technickým označením Mesiáše, jímž byly zdůrazněny obecné rysy mesiášského úkolu, které přesahují pozemské meze a osudy národa izraelského.“

Kapitola 12. NAPŘÍČ NEBESY

ZÁKLADNÍ TEZE

Pojem „štěstí“ znamená v biblické, ale i v obecné terminologii nezasloužený úspěch. Na rozdíl od pojmu „sláva“ jenž znamená naopak úspěch zasloužený. V souladu s tím např. Kristus ve svých „blahoslavenstvích“⁵⁸ uvádí soubor okolností příznivých pro přijetí Božího království, do kterých se lidé dostali spíše „šťastnou“ shodou okolností, než vlastním úsilím.

„Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vzosném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. **Volali jeden k druhému:** „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy.“ (Izajáš 6:3 EP)

Tento na první pohled celkem nenápadný text nám odhaluje mnohé důležité informace. V tomto vidění je opět teologicky v nepořádku rozmístění figur.

Ve starověké symbolice se postavením a velikostí figur znázorňovala hierarchie. Byl to dobový zvyk – řídí se jím např. symbolika i dobře známých egyptských nebo babylonských reliéfů.

Serafové by měli podle tohoto tradičního dobového pojetí stát pod Panovníkem JHWH a nikoliv nad ním. Byly proto i snahy překládat text ve smyslu, že serafové poletují nad Panovníkem. Středověký malíř dokonce rezignoval na znění textu a na ilustraci umístil „logicky“ pod Panovníka JHWH! Nicméně v originálním textu skutečně stojí nad JHWH a naše české překlady tento fakt respektují.

Nicméně my už ale víme, že je to v pořádku - serafové jsou věkově a tudíž i inteligenčně nejpokročilejší ze všech Biblí popisovaných nebes, mají proto vyšší postavení a stojí správně - nad kýmisi, kdo spadá do nebes druhých, kde ale stojí na vrcholu hierarchie. Víme to z následujícího textu.

Seraphim, Jean de Berry

„Běda mi ... a spatřil jsem na vlastní oči **Krále** JHWH zástupů.“ (Iz. 6:5)

Co je ale pro nás momentálně nejzajímavější, je to, že serafové volají jeden na druhého. Nelze se domnívat, že serafové ve svém prostředí nemají nic na práci a tráví čas oslavou a chvalozpěvy nebeského Krále.

Jak lze z textu vydedukovat, svatost toho Krále byla zpochybněna. Serafové po velice dlouhém období, kdy celou záležitost zkoumali, vynášejí velmi zásadní a pozitivní posudek. Potvrzují svatost této konkrétní postavy.

To, že serafové volají jeden na druhého, zjevuje cosi velice důležitého o jejich společenském uspořádání. Informace je velice stručná, ale je patrné, že nikdo zde nedal rozkaz a ani nevydal výnos - serafové se na svém posudku demokraticky dohodli. Máme solidní důvody se domnívat, že serafové skutečně dosáhli optimálního společenského uspořádání - nehierarchické společnosti

POMĚRY V NEBESÍCH

Písma nám o poměrech v nebesích dávají skutečně minimum informací. Ale pokud tak přeci jen nakonec učiní, lze se domnívat, že to jsou informace zásadního významu. Pokud si tedy chceme vytvořit alespoň nějakou představu o situaci nebes, můžeme to zkusit na základě těchto informací modelově učinit.

Z naší vlastní zkušenosti lze předpokládat (extrapolací), že podobné stvoření, jaké proběhlo na zemi, proběhlo předtím minimálně již třikrát. Podobně byla započata možná i civilizace serafim⁵⁹, ale téměř určitě cherubim (2.nebesa) malakim (1.nebesa). A máme zprávu i o tom, že tyto kultury prošly vývojem analogickým tomu našemu:

„I řekl JHWH Bohové: Teď bude člověk jako jeden z nás, v poznání dobrého a zlého.“ (1:M.3:22)

Jenže člověk podle původního projektu zjevně jako jeden z Nich být neměl ... !

⁵⁸ Výraz překládaný v kralické bibli jako *blahoslavený*, je v moderních překladech vyjádřen slovem *šťastný*.

⁵⁹ Zde pouze v případě, že nad těmito nebesy existuje ještě vyšší instance Nejvyšší Bůh. Pokud ona sama jsou Nejvyšším Bohem, jejich původ je pro nás zcela zahalen tajemstvím.

Poznámka: Pokud tento proces absolvovala nejmladší první nebesa, vyšší nebesa k dispozici zjevně nic lepšího neměla. Bůh není kouzelník, ale postupuje od jednoduchých věcí ke složitějším. Od nedokonalých k dokonalejším. Nebo z opačné strany, pokud by vyšší nebesa znala lepší vývojový program, určitě by pro vývoj prvních nebes nepoužila horší.

Poměry v nižších nebesích nejsou tak optimální jako ve třetích, protože z těch velmi stručných informací co máme, víme, že cherubim mají nad sebou vladaře:

... spatřil jsem **Panovníka**. Seděl na vysokém a vzorném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové ... „Běda mi ... a spatřil jsem na vlastní oči **Krále** JHWH zástupů.“ (Iz. 6:3-5)

Poznámka: Že jde skutečně o vládce (čili pomazaného) 2.nebes (cherubim), je patrné z toho, že posudek musí činit nadřazená 3.nebesa - serafim. Navíc máme zprávu ještě o jednom pomazaném cherubovi, čili veleknězi a tím byl ten, jehož známe pod jménem Satan. Starým Hebrejům byly tyto jejich nadřazené funkce pochopitelně sděleny v podobě jejich dobových ekvivalentů.

Andělé – malakim mají zase nad sebou knížata.

„A během toho času povstane Michael, velký kníže, který stojí ve prospěch synů tvého lidu ...“ (Daniel 12:1)

„A v nebi vypukla válka: Michael a jeho andělé vedli bitvu s drakem a drak a jeho andělé vedli bitvu ...“ (Zjevení 12:7)

Ve společnosti 1. nebes došlo k rozkolu a vzpouře. Došlo zde dokonce k nezákonnému jednání a uvěznění mnoha andělů atd.

„A anděly, kteří si neudrželi své původní postavení, ale opustili své vlastní správné obydlí, uchoval s věčnými pouty v husté tmě k soudu velikého dne.“ (List Judův 1:6)

Obě tato nebesa, a zvláště ta první, se tedy zjevně potýkají s určitými společenskými problémy, které jim znemožňují zbavit se těchto hierarchií. Pořádek zde musí být stále ještě udržován mocí!

ŠŤASTNÝ BŮH

Pouze třetí nebesa, jak naznačuje Izajášova zpráva, žádné takové opatření nemají. Jak si nyní ukážeme, jejich společenství se velmi pravděpodobně optimalizovalo, přičemž nemáme zprávu o tom, kdy tohoto stavu dosáhli.

Lze ale předpokládat, že to bylo až po stvoření druhých a prvních nebes, protože v opačném případě by pravděpodobně byli schopni pomoci těmto svým synům dosáhnout téhož úspěšného výsledku – např. nastavením podmínek vývoje (výchovy). O tomto Bohu máme jedinou podrobnější informaci u Pavla:

„... abys zachovával příkázání ... až do zjevení našeho pána Ježíše Krista. To [zjevení] ukáže **šťastný** a jediný Vladař v jeho vlastních ustanovených časech, [on,] Král těch, kteří kralují, a Pán těch, kteří panují, jediný, jenž má nesmrtelnost, který přebývá v nepřístupném světle, jehož žádný z lidí neviděl, ani nemůže vidět. Jemu buď čest a věčná moc. Amen.“ (1. list Timoteovi 6:15,16)

Nemáme zde sice k dispozici doslovné znění originálu, ale jen pro zajímavost - kraličti překládají termín jediný Vladař takto:

„...kteréž časem svým ukáže ten blahoslavený a **sám mocný**, Král kralujících ...“ (1.Timoteovi 6:15)

Tento text nám sděluje důležitou informaci a to tu, že On je

„... ten blahoslavený (šťastný)“

Úspěchu v optimalizaci společnosti zde nebylo dosaženo nějakým plánovaným nebo projektovaným způsobem (úsilím) – ale šťastně. Pravděpodobně díky skutečně velmi dlouhé době a snad shodě nějakých okolností. V opačném případě by se hovořilo o někom slavném. A dále:

„jehož žádný z lidí neviděl, ani nemůže vidět“

nemožnost spatřit tohoto Boha lidmi jej jednoznačně identifikuje minimálně do úrovně serafim. Další závažné sdělení je to, že zkušenost tohoto Boha je zcela pochopitelně nepřenosná:

„... přebývá v nepřístupném světle“.

Čili nemůže vysvětlit mladším společenstvům, která ještě neprošla obdobným historickým procesem⁶⁰, jak svého úspěchu dosáhl.

⁶⁰ Jen pro znázornění – podobně nemohou nezletilé děti v některých záležitostech rozumět rodičům nebo prarodičům a nelze jim to ani vysvětlit. Leccos pochopí, až samy projdou obdobnou životní zkušeností.

SVĚTOVÉ A KOSMICKÉ JEVIŠTĚ

Když došlo k naplnění dlouhodobých prognóz a zaslíbený potomek přináší očekávané duchovní ovoce, Bůh přivádí Krista opět na svět. Má prokázat něco, čím si získá velkou úctu andělů.

„Když však opět přivádí svého Prvorozeného na obydlanou zemi, říká: Ať mu vzdají poctu (doslova ať se mu pokloní) všichni Boží andělé.“ (Židům 1:6)

Poznámka: Neodpustíme si zde jednu veselou poznámku. Ačkoliv je Překlad Nového světa od společnosti Watchtower Society velmi zdařilým dílem a snaží se o přesný překlad, sem tam se rovněž opovíží provést retuši. Nicméně „lež má krátké nohy a daleko neuteče“. Je až komické pozorovat, jak se různí překladatelé snaží svými překlady „ohřívát své vlastní polívčičky“. Svědkové Jehovovi jako jediní nevěří v božství Krista – andělé se mu tedy nemají co klanět ☺.

„Pak ho Ďábel opustil, a pohledme, přišli andělé a začali mu sloužit.“ (Matouš 4:11)

Podobně jako Ježíš i další lidé mají cosi prokázat.

„Zdá se mi totiž, že nás, apoštoly, Bůh naposledy vystavil jako lidi ustanovené k smrti, protože jsme se stali divadelní podívanou světu a andělům a lidem.“ (1. list Korintským 4:9)

Písma se netají s tím, že vývoj lidstva je s velkým zájmem sledován nebesy.

„Bylo jim zjeveno, že tím neslouží sami sobě, nýbrž vám; ti, kdo vám přinesli evangelium v moci Ducha svatého, seslaného z nebes, zvěštovali vám nyní toto spasení, které i andělé touží spatřit.“ (1. list Petřův 1:12)

Takže, co by mohlo být na lidstvu tak zajímavého?

SYNOVSTVÍ – SVĚŘENÍ PRÁV A POVINNOSTÍ

„Říkám, že pokud je dědic nemluvnětem, vůbec se neliší od otroka, ačkoli je pánem všeho, ale podléhá pověřencům a správcům až do dne, který jeho otec předem ustanovil.“ (Gal.4:1,2)

V historických dobách chápali lidé tvrdé sociální a hierarchické rozdělení společnosti jako věc spravedlivou, nutnou, Bohem danou. Lidé se prostě dělili na ty lepší a na ty horší. Podobně se pak promítalo toto chápání směrem nahoru. Čili andělé byli svatí vůči lidem a oni sami zase vzhlížejí vzhůru k Bohu a velebí jej za jeho slávu.

Dlouho panoval pocit, že Bůh ustanovil toto rozčlenění právě takto a že tento stav je nedotknutelný. A tak křesťané vzhlíželi k Bohu a potažmo ke Kristu, ale možná i k andělům jako k transcendentním, nedosažitelným idolům svatosti a slávy.

Křesťané se dodnes obecně domnívají, že lidé budou navždy Bohu podřízeni a vždy na Bohu závislí. Jako by se lidé bez Boha – ve smyslu závislosti na něm – prostě nikdy neměli obejít.

Proto se křesťané povětšinou doslova utápí v citovém vztahu k Bohu, touží odejít do jeho blízkosti a tam navždy zůstat⁶¹. K tomuto pocitu jim pomáhá mnohdy velmi pesimistický až slabošský pohled na svět, který vnímají jako veskrze zkažený a odcizený Bohu – pohled posilovaný naprostou neznalostí hlubších historických souvislostí. Jsme skutečně takto stvoření?

Vzniká totiž otázka, proč by Bůh tvořil kohokoliv jako trvale podřadného a poníženého? Jaký by to mělo smysl? Jaký by to pak mělo dopad na jeho osobní rozvoj?

Už apoštol Pavel naznačuje ve výše zmíněném textu, že lidské postavení „otroka“ je vůči Bohu jen dočasné. Lidstvo prostě nemůže zůstat navždy nejen *nemluvnětem*, a dokonce ani nedospělým.

Hovořili jsme již o Synech člověka a velkém úkolu a poslání, které to obnáší. To je ovšem jen jakýsi taktický cíl lidstva, mající nastartovat trvale udržitelný rozvoj, nápravu lidstva a ovládnutí planety. Cíl, který mu má umožnit dospět a rozvinout se.

Jaký by ale mohl být strategický cíl stvoření lidstva? Trasa původního projektu míří totiž mnohem, mnohem výše ...

Syn - jak říká i Pavel - je v konečném důsledku dědic. Dědic, který v určitém čase přejímá práva a povinnosti – jednoduše autoritu - svého otce.

Hovoříme jistě o vzdálené budoucnosti. Ale není již načase pochopit žádoucí - Božím projektem predisponovaný směr další cesty? Pokud ano, mělo by lidstvo být schopno jej akceptovat. Je to úkol nabídnutý obojímu Boží smluvnímu lidu - židům a křesťanům. (Řím. 11:7-30) Očekává se přijetí opět vyššího dílu odpovědnosti, než tomu bylo v této, prakticky již minulé etapě⁶².

Máme zde totiž fenomén Synovství nejen lidského, ale i Boží synovství, a to dokonce Synovství Nejvyššího. To opět nejsou žádné prázdné fráze, jak jsme na ně možná někdy zvyklí z mdlého lidského uvažování. Jsou to pojmy s velmi hlubokým a velmi dynamickým smyslem.

⁶¹ A vůbec přitom již dále neřeší, co tam budou celou věčnost dělat.

⁶² Zde je míněna etapa druhé čili křesťanské smlouvy.

SYNOVÉ NEJVYŠŠÍHO

„... a pohleď počneš ve svém lůně a porодиš syna a máš mu dát jméno Ježíš. Ten bude velký a bude nazýván **Syn Nejvyššího**; a JHWH Bůh mu dá trůn jeho otce Davida,...“ (Luk. 1:31)

„Naopak dále milujte své nepřátele a činite dobro a půjčujte [bez úroku] a nedoufejte, že něco [dostanete] zpět; a vaše odměna bude velká a **budete syny Nejvyššího**, protože je laskavý k nevděčným a ničemným.“ (Lukáš 6:35)

Člověk, býval od věků v bližším kontaktu především Malachim a Cherubim a především oni jsou tedy Bohem lidstva. Tato nebesa jsou nám také věkově a vývojově bližší. Proto vzniká otázka, co to znamená, že jsou lidé tak úzce spojováni nikoliv s nimi, ale s Nejvyšším, jehož zařazujeme minimálně až do třetích nebes.

Proč jsou Ježíš a perspektivně i další lidé zvaní Syny Nejvyššího?

Pokud Nejvyšší nemůže, kvůli nesdělitelnosti, svůj úspěch vysvětlit společenstvím už rozvinutým, ale stagnujícím, nemohl by jej nějak pomoci dosáhnout společenství zcela novému? Cesta tohoto společenství a její naplnění by pak měla být těm rozvinutým, kteří ji budou sledovat, srozumitelnější.

Vše nasvědčuje tomu, že mohl a že se k tomu také rozhodl – stvořením člověka

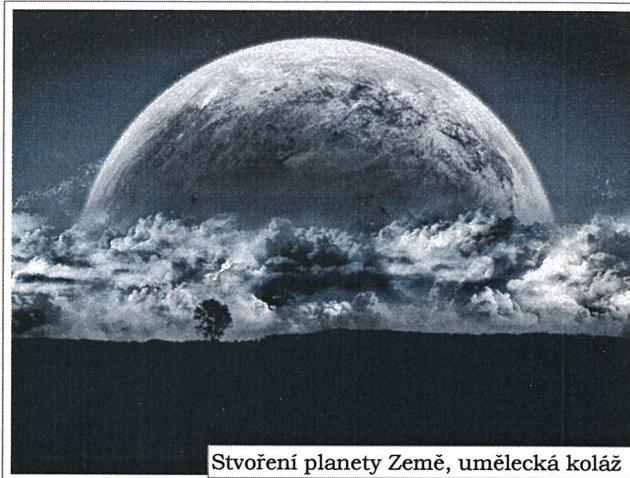
Kapitola 13. PROJEKT LIDSTVO

„Na počátku stvořil Bůh nebesa a zemi. A země byla pustá a prázdná a nad propastí byla **tma** A řekl Bůh: **>Budiž světlo. A bylo světlo ...<**“ Genesis. 1:1-3

Hovořili jsme již o tom, že nejstarší části Bible jsou psány velmi archaickým jazykem a že jejich překlad je velmi problematický. Tento text patří pravděpodobně k těm úplně nejstarším. Jsou to vůbec první verše Bible. A již zde, při popisu zakládání našeho světa, je uvedena věc zcela zásadního významu. Světlem v tomto textu se totiž vůbec nemyslí světlo ve smyslu fyzikálního vlnění v oblasti viditelného spektra.

Jakkoliv se stvoření vesmíru neobejde bez zažehnutí termionukleárních pecí hvězd, o objevení světelných zdrojů na obloze a rozednění ve fyzikálním smyslu se Genesis zmiňuje až ve čtrnáctém verši.

Tento třetí verš hovoří o duchovní ideji, na základě které a kvůli které začal být náš svět budován.

Stvoření planety Země, umělecká koláž

„Je to totiž Bůh, jenž řekl: **>Ať ze tmy zazáří světlo<**, a zazářil na naše srdce, aby je osvětlil slavným poznáním Boha skrze Kristův obličej.“ (slova ap. Pavla ve 2. listu Korintským.6:4)

LOGOS A SVĚTLO ZÁŘÍCÍ VE TMĚ

„Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo bohem. Ten byl na počátku u Boha. Všechno začalo existovat skrze něho a bez něho nezačala existovat ani jediná věc. Co začalo existovat jeho prostřednictvím byl život, a **život byl světlem** lidí. A světlo září ve tmě, ale tma je nepřemohla. Pravé světlo, které svítí lidem všeho druhu, mělo přijít na svět. Byl ve světě a svět začal existovat skrze něj, ale svět jej neznal. Tak se slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi a dávali jsme se na jeho slávu“ (Jan 1:1-14, PNS)

Pisatel Janova evangelia nám zde o této ideji podává poměrně obsáhlou zprávu. Řečtina koiné je ale již rovněž mrtvým jazykem a i s jejím překladem, zvláště při popisů složitějších problémů, které NZ skutečně řeší, mohou být problémy. Podívejme se ještě na doslovná znění sporných bodů těchto textů pomocí Českého studijního překladu.

„Na počátku bylo Slovo, to slovo bylo u Boha (řecky doslova k Bohu), to Slovo bylo Bůh (Bohem [?], výraz členu).

To bylo na počátku u Boha (doslova k Bohu).

Všechno vzniklo skrze ně a bez něho nevzniklo vůbec nic, co je. (doslova ani jedna [věc]).

V něm byl život (doslova co vzniklo, v tom byl život) a ten život byl světlo lidí.

A to světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila (doslova nepřemohla nebo nepřijala, nepochopila).

Pokud je zde řečeno, že *Slovo bylo k Bohu*⁶³ (což se v textu skutečně doslova píše), je smysl úvodu Janova evangelia při srovnání se stvořitelským procesem popsáním v knize Genesis celkem srozumitelný.

Kdosi - vyšší nebesa - dávají pokyn (slovo) k Bohu (nižší nebesa), aby vykonal tvůrčí práci. Je zde popsán akt stvoření, a to zcela shodným způsobem, jako to činí kniha Genesis. Čili:

Nebo-li: *na počátku bylo Slovo* (čili vysoká idea, projekt), *to slovo bylo* (sděleno) *k Bohu*. (Nejvyšší sesílá projekt [návrh] II. nebesům) *To Slovo bylo Bohem* (nabylo moci? návrh byla přijat). *To bylo na počátku* (sděleno) *k Bohu* (I. nebesům; projekt předán k realizaci). *Všechno vzniklo skrze něj a bez něj nezačala existovat ani jediná věc*. Proces realizace pak konkrétně vypadal takto:

- „A Bůh dále řekl: *Ať nastane prostor ... a stalo se tak.*“

⁶³ Připomeňme, že pojem „bůh“ znamená mocný, čili projekt byl prozkoumán a začal být brán vážně, byla mu přiznána moc - byl zplnomocněn. Pravděpodobně jeho přijetí bylo spojeno s velkými závazky a odpovědnostmi, které stvořitelská nebesa musela přijmout, podržet se jim. Uvědomme si, že tento projekt byl zárodkem čehosi velkolepého, co mělo mít velmi významný dopad na existenční základnu prvních i druhých nebes. Označení tohoto fenoménu bohem, nebo božským (podst. jméno zde nemá člen), není nijak přehnané.

- „A Bůh dále řekl: Ať se nashromáždí vody pod nebesy ... a stalo se tak.“
- „A Bůh dále řekl: Ať ze země vyrazí tráva a rostlinstvo ... a stalo se tak.“
- „A Bůh dále řekl: Ať nastanou ... svítící tělesa ... a stalo se tak.“
- „A Bůh dále řekl: Ať se vody zahemží hemžením živých duší ... a stalo se tak.“
- „A Bůh dále řekl: Ať země vydá živé duše podle jejich druhů ... a stalo se tak.“
- „A Bůh dále řekl: Udělejme člověka ke svému obrazu a podle své podoby ... a Bůh pak stvořil člověka ke svému obrazu, stvořil jej k obrazu Božímu.“

Zde je slovo skutečně sdělováno (směřováno) k někomu. Nemůžeme se totiž domnívat, že Bůh v Genesis říká své příkazy jen tak „do větru“, jak si to teologie tradičně vykládá. Bůh není žádný kouzelník a Bible není pohádková knížka. Sdělené slovo (příkaz) musel někdo přijmout a vykonat. Někdo, kdo je toho schopen, kdo má potřebné znalosti a ovládá potřebné technologie – Bůh (zde Malakim).

„Víš do čeho byly zapuštěny její podstavce nebo kdo položil její rohový kámen, když spolu radostně provolávaly **jitrní hvězdy** (cherubim) a všichni **Boží synové** (malakim) začali pochvalně křičet?“

(Job 38:6,7)

Poznámka: Tento zdánlivě banální text opět sděluje důležitou informaci, poněvadž je odrazem určitého dobového zvyku nebo snad odrazem tehdejších mentality lidí. Srovnejme následující text: „Všechn lid ten křičel silným hlasem, jímž chválil JHWH za položení za položení základu JHWH domu. A mnozí z kněží a levitů, kteří kdysi viděli bývalý dům, plakali silným hlasem, když se před jejich očima kladl základ tohoto domu, zatímco mnozí jiní pozvedali hlas v radostném křiku“. (Ezdráš 3:11,12) Na pozadí dobového koloritu nám tento text chce sdělit, že to byli právě tito andělé (cherubim, malakim), kdo vybudovali planetu Zemi.

Zde je tedy popsán stvořitelický proces, na kterém se podílelo vícero úrovní nebes. A to včetně Nejvyšších, která dodala projekt - Logos. V posledním kroku už není zadán žádný příkaz a stvoření člověka provádí sám zadavatel - 2. nebesa: „**A Bůh dále řekl** : Učiňme člověka ...“

Poznámka: Berme v úvahu, že informace v úvodních částech Bible byly sděleny lidem v jejich primitivním stavu, kdy neměli nejmenší tušení o projektování, plánování a dalších operacích spojených s takto sofistikovanou tvůrčí prací. Sdělení muselo být přizpůsobeno jejich úrovni chápání a jejich úrovni jazyka. Popisy složitých procesů byly nahrazeny nebo znázorněny nejjednoduššími pojmy jako *slovo*, *duch*, *světlo* atd. Tato úroveň sdělení pak může dělat problémy při jejich dnešní interpretaci.

IDEA LOGU

Antičtí filosofové rozpracovávali již dlouho před příchodem Krista jakýsi univerzální koncept, jehož ústřední ideu nazvali Logos. Tento koncept měl vyjadřovat jakýsi univerzální princip, projevující se v celé přírodě a který učenci jejím pozorováním vytušili⁶⁴. Existovalo několik verzí tohoto konceptu.

Dnes asi nejznámějším protagonistou teorie Logu byl řecký učenec židovského původu Filón Alexandrijský. Ten si všimnul toho, že koncept Logu by se dal aplikovat i na Starý zákon a celkem úspěšně na této aplikaci pracoval.

Pisatel Janova evangelia byl zjevně seznámen s touto problematikou a termín Logos na stvořitelickou ideu velmi vhodně aplikoval.

Naše Bible termín Logos překládá v úvodu Janova evangelia jako „slovo“. To je ovšem jen okrajový význam tohoto mnohoznačného řeckého výrazu.

Podívejme se na to, co k tomuto výrazu říká Biblický slovník od Adolfa Novotného:

Logos: příbuzné slovesu *legein* (*sbírat, počítat, vypravovat*) a jeho už jen řídce používaný prvotní význam je *sbrírka, soubor*. Častěji se používá ve významu *počet (výpočet)*, účet ale také *schopnost myslet, rozum a odtud i rozumnost* nebo *myšlenkové souvislosti* nebo *zákonitost věcí*. V biblickém řeckém textu je pak nejrozšířenější jako *vypravování, řeč, slovo, účet*. Prvotní i vedlejší významy tohoto slova ukazují, že se při něm zdůrazňuje hlavně obsahová náplň, čili význam slova.

REALIZACE LOGU

„Tak se Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi a dívali jsme se na jeho slávu, jaká patří jedinému zplozenému synovi od Otce; a byl plný milosti a pravdy.“ (Jan 1:14)

⁶⁴ Podobně i dnešní astronomové rovněž hledají jakýsi univerzální princip, který tuší a který by měla vyjádřit - tzv. Teorie všeho.

V této části výkladu se smysl toho textu již nabízí sám:

Došlo zde k dílčímu naplnění dávného projektu - *projektu lidstva* - zadaného už při stvoření planety. Ztělesněním toho projektu byl člověk Ježíš Kristus.

Byl prvním, který dosáhl duchovních kvalit potřebných pro vytvoření optimální nehierarchické, spravedlivé společnosti podle příkladu třetích nebes. Do budoucna je pro lidstvo taková společnost rovněž předpokládána:

*„V ten den, je výrok JHWH vojsk, budete **každý volat na druhého**, zatímco [budete] pod révou a pod fíkovníkem.“* (Zacharjáš 3:10)

Je to společnost, kterou zatím právem vnímáme jako utopickou. K jejímu realizování bude nutná výchova a dosažení potřebného limitního množství jedinců obdobné kvality. Teprve pak bude možné navrhnout její architekturu – pokud její vznik nebude za daného stavu intuitivní. Projekt je ve stadiu experimentu a je možné, že zatím nikdo nezná přesnou odpověď.

Jediné, co z Písem vyplývá je to, že lidé (jako nejmladší 0. nebesa) mají jakési predispozice dané Nejvyšším k dosažení takového vývoje společnosti. Predispozice vyšší nežli obě mezilehlá nebesa – Malakim i Cherubim. Přičemž tato první i druhá nebesa netrpělivě čekají výsledky na tohoto vývoje. Lze se totiž domnívat, že pro Malachim, stejně jako Cherubim, platí totéž co pro člověka – potřeba stálého pokroku vpřed.

Tento závěr by mohl působit poněkud sebevědomě a unáhleně, pojďme se tedy podívat na jeho další podporu v Písmech.

DĚDICTVÍ SPÁSY

*„abyste ... děkovali Otci, který vás učinil vhodnými k účasti na **dědictví svatých ve světle**. Osvobodil nás z autority tmy a přenesl nás do království Syna své lásky ...“* (Kol.1:12,13)

*„O kterém andělu kdy řekl: >Posaď se po mé pravici, dokud ti nepoložím tvé nepřátele za podnož tvým nohám<? Cožpak nejsou všichni duchové (andělé) k veřejné službě vyslaní, aby sloužili **těm, kteří mají zdědit záchranu**?“* (Žid.1:13,14)

a zopakujme ještě tento text:

*„Bylo jim zjeveno, že tím neslouží sami sobě, nýbrž vám; ti, kdo vám přinesli evangelium v moci Ducha svatého, seslaného z nebes, zvěstovali vám nyní toto **spasení⁶⁵** (záchranu), **které i andělé touží spatřit**.“* (1. list Petrův 1:12)

Nejprve se tedy dozvídáme, že svatí tedy mají jakési dědictví ve spojitosti s nejvyšší ideou, světlem. Dále se dozvídáme, že mají získat jakési spasení, čili záchranu, kterou i andělé touží spatřit. Znamená to, že ji sami nemají?

Lidé mají být Syny Nejvyššího, čili jeho dědici. Lidé by tedy měli cosi dědit právě cosi po tomto (Nejvyšším) Bohu. Je to ona zmiňovaná záchrana? Jen tento Nejvyšší, jak už víme, skutečně vlastní cosi vzácného, co ostatní nemají - *světlo* v němž přebývá. Hovoříme zde ve starověkých biblických termínech jejichž smysl snad už čtenáři začíná být srozumitelný.

Tento fakt by stavěl člověka perspektivně velmi, velmi vysoko, což by vysvětlovalo všechny superlativy, které jsou s Kristem, jakožto prvním úspěšným člověkem spojovány. Není se tedy co divit, že to zmátlo a hluboce zasáhlo rannou teologii.

Doposud všichni, bez výjimky, jej pod velikostí jeho slávy chápaly buď jako božskou bytost nebo alespoň jako bytost sice Bohem stvořenou, ale podobného transcendentního původu, vtělenou do člověka.

RÁJ

Další zřejmá spojitost mezi ideou třetích nebes a lidmi je ráj. Jakkoliv bychom neměli tento pojem spojovat s žádnou utopickou blažeností, z Písem je zřejmé, že toto zřízení existuje jak ve třetích nebesích, tak bylo ustanoveno i na zemi a to hned na samém počátku.

*„Znám člověka, který byl před čtrnácti lety ... uchvácen až do třetího nebe. .. **byl uchvácen do ráje** a slyšel nevyslovitelná slova, o kterých není pro člověka zákonné mluvit.“* (2.Ko:12:2-4)

Nyní, po vysvětlení celého základního tématu Bible, se konečně opět dostáváme k tématu ráje a můžeme se vrátit a dokončit slíbené vysvětlení kapitoly s názvem „Spor o jablko“.

⁶⁵ V dnešní době snad již akutně nejde o záchranu existence, jako spíše o záchranu z bezvýchodné situace, ve které se nachází i andělé. V případě lidí jde i o záchranu z nesnesitelného strádání.

ZÁKAZ JEDENÍ ZE STROMU POZNÁNÍ

V této fázi výkladu již můžeme nabídnout vysvětlení smysl „zákazu“ jedení ovoce ze Stromu poznání dobrého a zlého.

Hovořili jsme již o tom, že planeta Země a především zahrada Eden vytvářela nové výchovné prostředí pro kvalitnější duchovní rozvoj a odpovídala tak novému projektu – symbolicky zvanému světlo.

Vnější dravý ekosystém odpovídal duchovně starému a překonanému výchovnému systému – symbolicky označovanému jako tma.

Celý prostor - zahrada Eden s celou okolní přírodou pak měl tvořit jakousi interaktivní učebnici života. Tato situace vyžadovala od lidí úsilí a aktivitu. Lidé měli tento ekosystém – rostlinstvo a zvířata – jednak zkoumat, kultivovat a dále rozšiřovat, až by ovládnul všechna obyvatelná území naší planety.

Tento ekosystém měl být chráněný a velmi příznivý pro lidský život. Podobně lidskému vývoji a výchově měla být poskytována potřebná péče.

Lidé by v tomto prostředí a výchovném konceptu nemuseli být nutně vybaveni zvířecími instinkty, omezujícími jejich svobodnou vůli jako např. nutkavý sexuální pud, a pravděpodobně další instinkty, jako např. strach (což je pud sebezáchovy), mohli by mít vyšší práh bolestivosti atd. To by byl stav velmi příznivý pro rozvoj svobodné vůle.

V takovém hypotetickém případě ale musí být zajištěna primární biologická bezpečnost lidí nějakým jiným způsobem.

Z toho minima informací které máme, se to jeví tak, že se Bůh snažil zavést celý systém takovým způsobem, aby lidé byli schopni spolehlivě poslouchat (respektovat) jednoduché nejnужnější bezpečnostní pokyny. Dostávali by zpočátku patrně i rámcové příkazy nebo pokyny⁶⁶, které by usnadňovali jejich orientaci a urychlovali tak jejich vývoj.

Lidé si měli zřejmě postupně ověřovat, užitečnost těchto kroků a jejich návyk respektovat je, se tak měl posilovat. Tímto vedením a bariérami pouze psychologickými měla být podobně jako instinkty zajišťována jejich základní biologická bezpečnost až do nabytí potřebné zručnosti, zkušenosti a zralosti. Něco podobného lidé vlastně praktikují na svých dětech.

TEST STABILITY

Jenže šlo o experiment, jehož fungování bylo nutno prověřit. Test zákazu jedení ze *stromu Poznání* byl testem spolehlivosti fungování tohoto systému a můžeme se jen domnívat, zda mu předcházela řada podobných, méně závažných testů či nikoliv.

Pokud by totiž tento systém selhával, muselo by se přikročit v krajním případě přikročit k havarijnímu opatření – k nastartování zvířecích instinktů a pádu celého systému zpět do staré vývojové školy.

Strom Poznání byl pravděpodobně posledním a nejvyšším testem stability. Ale také mohl být jediným a dlouhodobým. Detaily řešení neznáme.

V každém případě splňoval funkci jak testu, tak zároveň v případě neúspěchu i spouštěče k nastartování potřebných fyziologických změn k přenastavení celého systému chování lidské společnosti.

Systém Edenu vlastně fungoval zcela automaticky, podobně jako celá stvořená příroda.

Lidé buďto budou respektovat jednoduché bezpečnostní pokyny a tím pádem si takto vypěstují první „duchovní“ vlastnost, kterou po nich zdědí i jejich děti. Nebo nebudou, pokyny začnou porušovat a celý společenský systém (nebo jen jeho neposlušná část?) automaticky spadne do staré „osvědčené“ školy, což se nakonec stalo.

Jeden problém byl v tom, že tato „škola“ byla sice stará, ale nikoliv osvědčená (proto se hledalo jiné řešení).

JÁDRO PROJEKTU - TALENTY LIDSKÉHO DUCHA

Druhý problém byl v tom, že lidé – jak tomu vše nasvědčuje – jsou bytostí s jinou, vyšší architekturou psychiky, odrážející určitou vývojovou kvalitu třetích nebes, která měla urychlit a hlavně optimalizovat jejich vývoj.

Vyšší, nadání člověka je snad znázorněno už talenty nebo hřivny v Ježíšových podobenstvích. Problematice těchto darů ducha je pak věnován velký prostor v novozákonních textech:

„Či myslíte, že nadarmo je psáno: Bůh žárlivě touží po duchu, kterého do nás vložil?“

(List Jakubův 4:5 EP)

⁶⁶ To víme již z precedenčního pokynu: buďte plodní a množte se, naplňte zemi s podmaňte si ji.

„Jsou rozmanité dary, ale je týž duch; a jsou rozmanité služby a přeci týž Pán; a jsou rozmanitá působení a přece je to týž Bůh, který provádí všechna působení ve všech.“ (1.Kor. 12:4,5)

„Ale právě jak je napsáno: „Oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani v srdci člověka nevyvstaly věci, jež Bůh připravil těm, jež ho milují. Nám však je Bůh zjevil prostřednictvím svého ducha, neboť duch zkoumá všechno, i hluboké věci Boží. **Vždyť kdo mezi lidmi zná lidské věci, kromě ducha člověka, který je v něm? Tak také nikdo nepoznal Boží věci, kromě Božího ducha.**“

(1.Kor. 9-11)

Pád do staré vývojové cesty měl pro lidi nepředvídatelné a nakonec i katastrofální následky. Lidé se začali chovat paradoxně úplně obráceně a situace se vymkla kontrole. Přestože nebesa vkládala do lidí velké naděje -

OČEKÁVANÝ VÝVOJOVÝ ZÁZRAK NENASTAL ...

„JHWH tedy viděl, že špatnost člověka na zemi je hojná a že každý sklon myšlenek jeho srdce je po celou dobu jenom špatný. A JHWH poctil lítostí, že učinil na zemi lidi a v srdci ho zabořilo“ (1.M. 6:5)

Celou následující éru proto nebesa řešila spor, proč došlo k tak nečekanému a totálnímu duchovnímu úpadku celé lidské civilizace. Jako první byla napadena a prověřována samotná kvalita stvoření ...

„Nad ním stáli serafové ... Volali jeden k druhému: „Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, **celá země je plná jeho slávy.**“ (Izajáš 6:3 EP)

Tento text nás jen velmi opatrně upozorňuje na to, že se v té době úspěšně vyřešil spor týkající se kvality stvořených lidí. Serafové by určitě neztráceli čas řešením jakýchkoliv problémů ohledně poruchy např. funkce zemského jádra nebo zimního spánku medvědů. Všechny automatické přírodní mechanismy jsou jednak plně v kompetenci Malachim nebo Cherubim, mají samonápravné mechanismy ale hlavně - z duchovního hlediska jsou naprosto nicotné.

Po zevrubném rozboru nese tato zpráva celkem jednoznačné poselství, že celá země je plná slávy JHWH zástupů – tedy **hlavně včetně člověka.**

Problematické chování člověka je tedy vývojového a duchovního nikoliv fyziologického (nebo nějakého podobného) charakteru.

Takto lze rozumět tomuto zdánlivě banálnímu textu. I z něj je opět zřejmý úzký vzájemný vztah mezi třetími nebesy (Serafim) a člověkem. Fundovaně posoudit celou situaci byli schopni jediné Serafim.

Malakim a Cherubim jednoduše nemohou lidské duši dostatečně nerozumět. Lidé jsou prostě jiní. Mělo to být novější, logicky kvalitativně vyšší stvoření, a to dokonce řádově. Počátky byly ovšem velmi nepřesvědčivé.

To by mohlo být i důvodem proč zvláště Malakim člověku velmi dlouho nedůvěřovali a proč zde byla nutná řada intervencí a přímlov za lidstvo.

„Bůh (3.nebesa a 2.nebesa) ho (Krista) vystavil jako obětní dar ke smíření prostřednictvím víry v jeho krev. To proto, aby dal najevo svoji vlastní spravedlnost, protože odpouštěl hříchy, které se staly v minulosti, zatímco Bůh (odpůrce a především 1.nebesa) projevoval trpělivost; aby tak dal (3.nebesa) najevo v tomto nynějším období svou vlastní spravedlnost, aby byl spravedlivý, i když prohlašuje za spravedlivého (hříšného) člověka, který má víru v Ježíše.“ (Řím.3:25,26 poznámky v závorkách jsou naše vysvětlující vsuvky)

Lidstvo mělo ze svého Boha a z jeho reakcí strach. Tento strach byl přítomný ve všech starověkých kulturách, včetně judaismu. Církev si pak pod tíhou tohoto stavu vytvořila celý panteon světců, jakožto patronů lidského plemene. Z hlediska nebes však byl jedinou skutečnou garancí lidstva pouze Kristus.

„... ani výška ani hloubka ani žádné jiné stvoření nás nebudou schopni oddělit od Boží lásky, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu.“ (Římanům 8:39)

ZÁVĚR

Projekt lidstvo je tedy mimořádně velkorysý plán Stvořitele, proces spuštěný stvořením člověka. Bůh zpočátku tento proces sám korigoval, zvláště kvůli počátečním vývojovým problémům. Později činí Stvořitel kroky pro to, aby dohled nad tímto procesem přecházel postupně více a více do rukou člověka. Kontrolu nad svým vývojem mají lidé v budoucnu zcela převzít a Projekt lidstvo se tak má stát Projektem lidstva. Má se stát lidským projektem, protože člověk jako svobodná bytost jej má sám naplnit. Převzetí vyšší míry kontroly je v Bibli opět ohlašováno jako příchod Božího království na zemi. Rozvoj vědy a techniky – nutných nástrojů pro jeho realizaci - je předzvěstí příchodu Božího království 3. smlouvy.

Kapitola 14. ĎÁBEL

Ďejiny světa jsou natolik naplněny násilím a zlem, že v zoufalé snaze pochopit stav věcí na zemi nastalo natolik černobílé vidění Boha a Satana, že v křesťanské tradici vystupuje Bůh jako dobrotivý stařec a Satan jako zlý zoomorfní čert.

Jsou stále tendence vidět Boha jako natolik ideálního, všemohoucího, dokonalého a laskavého, že obecně vůbec nepřipadá v úvahu domnívat se, že by před vystoupením Satana mohlo zlo v jeho říši vůbec existovat.

Satan předsedající černému sabatu

Je sice dost divné, jak se v takovém prostředí mohla najednou objevit tak drsná bytost jako Satan a Ďábel a další podobné bytosti – tzv. démoni, ale podobné nelogičnosti křesťané velice ochotně přecházeli. Toužili udržet si své hřejivé představy o nebi, od něž čekali vysvobození od svých strastí nebo do nějž dokonce toužili odejít.

Poznámka: Vzhledem k historické realitě je to pochopitelné, tento úvod není míněn ironicky.

Satan je přeci padlý anděl a to je přeci úplně jiná kategorie. Problém je ale v tom, že není. A jeho pád z nebes byl z úplně jiného důvodu než u tzv. padlých andělů.

VÝCHOVA UTRPENÍM

Už jsme naznačili, jak nebesa doposud řešila náročný problém výchovy a rozvoje svobodné vůle. Je třeba velké dávky odvahy k realistickému pohledu na věc. Tradiční představa je opět velmi utopická - idylické prostředí nebes bez různic, problémů a už vůbec nemluvě o utrpení nebo zlu.

V rozporu s touto představou ale nejstarší části Pisma naznačují, že i samotná nebesa doposud řešila svoji

vlastní výchovu svobodné vůle připuštěním podmínek utrpení a zla.

„I řekl JHWH Bohové: Teď bude člověk jako jeden z nás, pozná dobré a zlé.“ (1:M.3:22)

Budeme zřejmě nuceni si připustit, že andělé patrně sami prošli dějinami v nichž docházelo i k násilí a utrpení.

Lze to říct i jinak a sice tak, že zlo bylo doposud pravděpodobně nezbytnou fází vývoje svobodné vůle. Nezbytnou v tom smyslu, že nebyl znám způsob jak ji obejít. Z toho by plynulo že zlem, jako ranou vývojovou fází, si prošla doposud všechna nebesa.

Tomu by odpovídal i postoj andělů k projevům násilí, jak je to zjevné v Písmech - nejsou z nich nijak zmateni, natož šokováni, což bychom čekali u bytostí, které se s ním nikdy nesetkaly.

Naopak - podle jejich chování a vnější netečnosti k násilí, bychom o nich směle mohli říci, že jsou to celkem dost tvrdé národy, které na příkaz shůry sami konají třeba i masové vyhlazování:

„I pomřelo z lidu od Danu až k Beer-šebě sedmdesát tisíc mužů. Pak vztáhl anděl svou ruku nad Jeruzalém, aby v něm šířil zkázu. Ale JHWH pojala nad tím zlem lítost. I řekl andělu, jenž šířil mezi lidem zkázu: Dost, již přestaň. Hospodinův (JHWH) anděl byl právě u humna Aravny Jebúsejského.“ (2. Samuelova 24:16 EP)

„Tu vyšel Hospodinův (JHWH) anděl a pobil v asyrském táboře sto osmdesát pět tisíc. Za časného jitra, hle, všichni byli mrtví, všude mrtvá těla.“ (Izajáš 37:36 EP)

Tažení Izraelců Palestinou bylo vyhlazovací válkou rovněž na příkaz JHWH „kvůli veliké nepravosti“ (poškozenému genofondu?) tamní populace:

„Hospodin, tvůj Bůh, půjde před tebou, vyhladí před tebou ony pronárody a ty si je podrobíš. Jozue, ten půjde před tebou, jak mluvil Hospodin.“ (5. Mojžíšova 31:3 EP)

*„Dobyl jej (město Debír) a vybil jej ostrím meče, jeho krále i všechna jeho města, a vyhubili jako klaté vše živé v něm; nenechal nikoho vyvážnout. Jako naložil s Chebrónem, tak naložil s Debírem a jeho králem, stejně jako naložil s Libnou a jejím králem. **Tak vybil Jozue celou zemi, pohoří i Negeb, Přímořskou nížinu i srázy, a všechny jejich krále. Nikoho nenechal vyvážnout, vše, co dýchalo, vyhubil jako klaté, jak přikázal Hospodin (JHWH), Bůh Izraele.**“ (Jozue 10:39, 40 EP)*

Čili v praxi není v biblickém pojetí mezi „andělem a ďáblem“, co se tvrdosti týče, nějak propastný rozdíl.

SATAN alias JHWH ?

Náboženská společnost Mezinárodní badatelé Bible⁶⁷, vycházející z poznatků amerického biblického badatele Charlese Taze Russela, učinila při své práci některé důležité poznatky. Jedním z nich je např. nauka, že mocná duchovní bytost (cherub), která se stala satanem, měla po většinu doby trvání naší historie přístup do tzv. Jehovy nebeské organizace. Podle jejich chápání až do roku 1914. Abychom ale byli přesní - naštěstí tomu tak bylo jen do příchodu Ježíše Krista.

„Nyní je souzen tento svět, nyní bude panovník tohoto světa vyvržen.“ (Jan 12:31)

Vzhledem, k tomu, že křesťané dosud nevědí, že pod pojmem *Bůh* (nebo též *Bůh JHWH*) se v Bibli skrývá celá struktura bytostí, je pro ně zcela nepředstavitelné, že by někdo takový jako Satan by mohl nositelem tohoto jména.

Poznámka: Nicméně podle výše uvedeného textu byl panovník světa skutečně vyvržen ven. Jenže pokud ano, tak odkud?

Při výkladu Písma se pak teologové dostávají do prakticky neřešitelných situací. V knize 2.Samuelova např. doslova čteme:

„Hospodin (JHWH) znovu vzplanul proti Izraeli hněvem a podnítil Davida proti nim: „Jdi sečti Izrael a Judu.“ (2.Sam. 24:1 EP)

Za tento přestupek (byl to Zákonem zapovězený akt) následoval krutý trest. To, že Davida podnítil skutečně Jehova (Hospodin) říká otevřeně pouze Ekumenický překlad. Ostatní překlady se tomu pokouší vyhnout:

„A Jehovův hněv se opět rozpálil proti Davidovi, když **někdo** podnítil Davida proti nim...“ (2.Sam. 24:1, PNS)

Kraličtí překladatelé se dokonce odhodlali k této retuši:

„Tehdy opět se prchlivost Hospodinova popudila proti Izraelovi; nebo byl ponoukl **satan** Davida na ně ...“ (2.Sam. 24:1, KB)

Kraličtí si tuto operaci dovolili díky knize Paralipomenon.

Poznámka: Ta byla napsána ve starozákonních dobách jako náhrada za knihy Královské (kam tehdy patřily i dnešní knihy Samuelovy), které byly na přechodnou dobu ztraceny. Kněží tehdy znali svaté texty prakticky z paměti, takže rekonstrukce těchto knih byla docela dobře možná.

Tato kniha, jakožto duplikát, totiž řeší tento problém přímočaře:

„Proti Izraeli povstal **satan** a podnítil Davida, aby sečetl Izraele.“ (1.Par. 21:1)

Nicméně Ekumenický překlad ve svém rozšířeném komentovaném vydání, uvádí v poznámce, že v původní Samuelově knize skutečně je toto kontroverzní znění (že JHWH podnítil Davida) a jeho výklad pochopitelně činí teologům vrásky. Je to jediné místo v Bibli, kde je Satan prakticky přímo ztotožněn s JHWH.

Jenže takový případ není v Bibli ojedinělý. V téže knize Samuelově na jiném místě stojí:

„A JHWH (Jehovův) duch, ten se od Saula vzdálil, a děsil ho zlý duch od JHWH.“ (1.Sam. 16:14).

Velmi „podivný“ je rovněž případ Baláma.

„Poté Balám ráno vstal a řekl Balákovým knížatům: Jděte do své země neboť JHWH odmítl propustit mne s vámi. ... Potom přišel Bůh v noci k Balámovi a řekl mu: Jestliže tě ti muži přišli zavolat, vstaň a jdi s nimi. Ale smíš s nimi mluvit jen to slovo, které k tobě budu mluvit já. Poté Balám ráno vstal a osedlal svoji oslici a šel s moabskými knížaty. A Boží hněv vzplanul, protože šel ...“ (4.M. 22:13,20-22)

Tak pokud se tímto způsobem zachová člověk, máme tendenci považovat jej za duševně chorého. Jenže zde se takto chová sám Bůh. Co to tedy má znamenat?

A máme další takové případy. Podobnou zkušenost zažil taktéž Mojžíš. JHWH jej pracně přemlouvá a připravuje na náročný úkol v Egyptě, až jej nakonec vyšle na cestu. Je to popisováno ve čtvrté kapitole druhé knihy Mojžíšovi. Ale pak se stává něco nepochopitelného:

„A stalo se cestou na místě ubytování, že se s ním JHWH setkal a hledal způsob, jak ho usmrtit.“

⁶⁷ Dnešní pokračovatelé tohoto hnutí nesou název Svědkové Jehovovi.

(2.M. 4:24)

Z těchto a mnoha dalších biblických textů vyplývá, že v úrovni nebes a dokonce v rámci JHWH, probíhaly jakési závažné spory, spory týkající se Božího přístupu k lidem.

POMAZANÝ CHERUBÍN

V knize Ezeziel máme první podrobnější informace o jakési bytosti z druhých nebes. Je to bytost v Bibli natolik ojedinelá, že obecně není sporu o tom, že jde o popis satana. U Ezeziele jde o alegorický popis tyrského krále, jeho vývoj byl nějakým způsobem ekvivalentní satanovu:

„Byl jsi v Eden, Boží zahradě ... Jsi pomazaný cherubín, jenž přikrývá (ochrání), a dosadil jsem tě. Byl jsi na svaté hoře.... A odstraním tě z Boží hory jako neposvátného a zničím tě cherubíne, jenž přikrýváš, ze středu ohnivých kamenů“ (Ez. 28:14,16)

Ačkoliv penzum informací je u Ezeziela poměrně obsáhlé, tento popis nás bezděky trochu zavádí, když jakoby situuje jeho kompetence pouze do zahrady Eden a tím vytváří dojem, že satan byl pouze jakýmsi andělem, který dostal na starost péči o první lidi a který se zpronevěřil (svedl lidi k hříchu) a stal se z něj padlý anděl, který nám od té doby komplikuje život a basta fidli.

Tak se to při povrchním čtení skutečně může jevit a tak zní i oficiální církevní pojetí. V tomto pojetí Bůh vždy byl a je universální panovník (hegemon). Proto měl vždy být cherubu (satanovi) nadřazen co se týče moudrosti a moci.

S Boží nadřazeností to ale není tak jednoduché, uvědomíme-li si že pod pojmem Bůh se zvláště ve Starém zákoně obecně skrývá celá struktura inteligentních bytostí.

Tento celek, v konečném důsledku, jistě je nadřazen jednotlivci - i tomu nejvýše postavenému v ní. Jenže rozhodovací procesy zde mohou trvat dlouho. Svrchovaný Bůh (Elohim - Bohové) tedy může v složité situaci jednoznačně zakročit až za situace, kdy nějakým právním procesem nebo v krajním případě až společenským procesem dosáhne takové jednoty, která mu takový zákrok umožní. V případě neexistence precedentu je to daň za demokracii, ke které spějí všechna nebesa.

Znalec biblické terminologie by se ale měl pozastavit už nad tím, že tento cherub byl označen jako **pomazaný**. To proto, protože pomazání se ve starověku udělovalo především králům a velekněžím. Tento fakt zůstává zpravidla nepovšimnut. Takže co to znamená? Čeho se jeho pomazání týká a co to vysvětluje?

VELEKNĚZ V SOUDNÍ PŘI

Víme o existenci krále v úrovni druhých nebes a proto na tohoto pomazaného cheruba zbývá už jen jedna funkce – funkce velekněze. Bible tedy velmi překvapivě vysvětluje, že tento satan je partnerem Krále JHWH zástupců. Jde o pomazanou dvojici král – velekněz v úrovni 2. nebes. Zároveň je s ním ale v právní při a právě v této při je jeho odpůrcem – což je v původním jazyce význam slova „satan“.

Nyní je tedy ještě lépe rozumět, co se děje ve vidění proroka Izajáše. Zde již můžeme říci, že jde o výnos soudního dvora, představovaného serafíny:

„Toho roku, kdy zemřel král Uzijáš, spatřil jsem Panovníka. Seděl na vysokém a vzhledném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám. Nad ním stáli serafové: každý z nich měl po šesti křídlech, dvěma si zastíral tvář, dvěma si zakrýval nohy a dvěma se nadnášel. Volali jeden k druhému: "Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupců, celá země je plná jeho slávy." [Izajáš 6:3 EP]

Jiný detail sporů byl zjeven proroku Zacharjášovi. Je to alegorie na velekněze Jošuu, který se vrátil z vyhnanství Babylon obnovit JHWH chrám v Jeruzalémě. Jošua zde alegoricky představuje biblického Henocha & Melkisedeka, který jak víme, byl na počátku klíčovou postavou sporu o člověka:

„Potom mi ukázal velekněze Jošuu, jak stojí před JHWH poslem, a po pravici stál satan, aby proti němu vznesl žalobu (dosl. aby mu odporoval). JHWH však satanovi řekl: JHWH ti dává dýtku, satane, dýtku tu dává JHWH, který si vyvolil Jeruzalém. Což to není oharek vyrvaný z ohně? Jošua totiž, jak stál před poslem, byl oblečen do špinavého šatu. A JHWH se obrátil k těm, kteří tu před ním stáli: Svlékněte z něho ten špinavý šat. ... Nuže slyš veleknězi Jošuo ... že přivedu svého služebníka zvaného Výhonek“ (Zach. 3:1-4, 8)

JEHO MOC A POSTAVENÍ

Moc tohoto cheruba tedy vyplývá z jeho „velekněžské“ kompetence. V druhých nebesích měl tedy zastávat nejvyšší správní funkci a starat se o duchovní sféru a výchovu. Těchto svých schopností a zkušeností měl při stvoření lidstva využít k jejich výchově, správě a ochraně.

Poznámka: Platí zde samozřejmě pravidlo vzájemného neovlivňování kultur. Působení nebes, a tedy i působení toho cheruba, muselo být vždy nepřímé - pouze garanční, poradenské nebo nějak zprostředkované - pomocí proroků, králů a velekněží.

Během historie však padlo podezření a postupně se začalo prokazovat, že tato vysoce postavená bytost má nějaké skryté pohnutky a sabotuje vývoj lidstva. Žádný nezákonný postup mu však dlouho nebyl prokázán. Jeho postavení bylo dlouho neotřesitelné.

Vypadá to tak, že pravděpodobně od určité doby z nějakého důvodu začal odporovat vyšší ideji **světla** a začal zastávat původní metody - cosi, co bychom mohli nazvat jen **tmou**, jakkoliv snad snažil tyto postupy modifikovat. *Tma* potom představuje cosi předchozího, ve skutečnosti stagnujícího, co vyšší nebesa pociťovala nutnost změnit a proto přistoupila k novému stvoření - lidské civilizaci.

A pozor - *tma* tedy není satanova původu. Nebyla stvořena a tedy už existovala - příměr k fyzikální tmě je vhodný. Navíc jako *tma* se začala jevit až v kontrastu se světlem.

„*Světlo svítí ve tmě a tma je nepohltila*“ (Jan 1:5)

Pokud by se tedy satan snažil použít při výchově lidstva staré ověřené postupy (byť jakkoliv modifikované), nedostával by se do žádného rozporu s principy JHWH a byl by zcela z obliga. Naopak - těšil by se z jistot konzervativního přístupu, což by mu zajišťovalo zcela suverénní postavení - neúspěch je vždy snadnější shodit na nedokonalost nových a tedy neověřených postupů.

A podle různých biblických zpráv přesně to satan dělal.

SATANŮV PÁD

Viděli jsme, že už jeho ignorace Melkisedeka (alegorického velekněze Jošua⁶⁸) mu přineslo ostré pokárání druhých nebes. Ale teprve na bojkot výsledků Ježíše Krista zareagovala druhá nebesa jeho energickým odmítnutím.

„*Viděl jsem satana, jak již spadl s nebe jako blesk*“ (Luk.10:18)

„*Nyní je souzen tento svět, nyní bude panovník tohoto věku vyvržen ven.*“ (Jan 12:31)

Poznámka: Měřítkem tehdejšího světa byl jediný člověk - Ježíš Kristus. Posouzením jeho kvality byl posuzován celý svět. Podle obecně platných zákonů bylo už jen otázkou času, kdy jí začnou dosahovat další. Jde o podobně opatrné vyjádření jako při vyhlášení svatosti stvořitele, Krále JHWH zástupů u Izajáše. Čili Ježíšův úspěch přinesl celému světu pozitivní posudek. V tomto smyslu je spasitelem lidstva.

Satan ale toto odmítnutí nerespektoval. Pustil se do přímé konfrontace jak s vyššími nebesy, tak s lidstvem - ztrácí nejen svoji velekněžskou autoritu, ale i své právní postavení odpůrce a stává se v očích vyšších nebes už jen ďáblem, což v řečtině znamená pomlouvač.

Jenže jak jsme se již zmiňovali, nejvíce nedůvěřiví vůči lidstvu byli vždy andělé prvních nebes - Malakim. Tato

nebesa jsou nám vývojově i fyziologicky nejbližší a tudíž mají vůči zemi nejkonkrétnější pravomoci. Mohou se od lidstva nejvíce naučit - v případě úspěchu, ale mohou se jím také cítit nejvíce ohroženi - v případě neúspěchu. Jejich obavy jsou pochopitelné - lidstvo se paradoxně projevilo jako mimořádně agresivní druh.

BŮH TOHOTO SVĚTA

Díky tomu mohl v civilizaci prvních nebes získat, nyní už Ďábel, po svém svržení velké množství zastánců. A proto, přesto že byl svržen, mohl z těchto pozic nadále uplatňovat svůj vliv:

„*Víme, že pocházíme z Boha, ale celý svět leží v moci (teď už) toho zlého (pochopitelně Boha)*“.

(1.Jana 5:19)

⁶⁸ Jde o obdobu hebrejského jména Jozue, jehož latinská forma je Jesus a česká Ježíš. Shoda jmen této historické postavy s Ježíšem Nazaretským bude ale nejspíš náhodná.

„**Bůh tohoto světa** oslepil jejich nevěřící mysl, aby jim nevzešlo světlo evangelia slávy Kristovy, slávy toho, který je obrazem Božím.“ (2. list Korintským 4:4 EP)

„Nevedeme svůj boj proti lidským nepřátelům, ale proti mocnostem, silám a všemu, co ovládá tento věk tmy, proti nadzemským duchům zla.“ (Efezským 6:12 EP)

Poznámka: Všimněme si, že Pavel pokud hovoří o veličinách nepozemského původu nepoužívá termín „nebeský“, což jak jsme vysvětlovali, je alegorie pozemských mocenských atributů. Používá zde termín „nadzemský“. Čili zde hovoří skutečně o moci nepocházející ze Země.

Proces jeho pádu má podle prognóz Nejvyšších nebes pokračovat dále, podle toho, jak bude vybraná část lidstva dosahovat stanovených duchovních a mravních limitů. I v těchto nebesích bude přibývat zastánců ideje světla, což povede k vyhocení situace, kterou ještě můžeme v budoucnosti očekávat:

„A v nebi vypukla válka: Michael a jeho andělé vedli bitvu s drakem a drak a jeho andělé vedli bitvu, ale nezískal převahu, ani již pro ně nebylo nalezeno místo v nebi. Velký drak byl proto svržen, ten prahad, který je nazýván **Đábel a Satan**, jenž zavádí na scestí celou obydlenou zemi; byl svržen a jeho andělé byli svrženi s ním.“ (Zjevení 12:7-10)

AUTORITA SLAVNÝCH

Satan tedy sice v jedné nebesích o svoji slávu přišel, ale v dalších mu byla zachována. Proto by mu lidé měli být stále povinni tuto slávu formálně přiznávat. Zní to možná neuvěřitelně, ale Pisma tento předpoklad potvrzují.

Jeho spor tehdy ještě zdaleka nebyl rozhodnut na všech úrovních a protože první nebesa jsou nám lidem de facto mnohem blíže než druhá, jeho vliv proto mohl být tímto sestupem paradoxně citelnější než kdy dříve.

Přestože byl satan svržen, objevují se v novozákonních textech zdánlivě protichůdné a paradoxní informace a připomínky:

„Šimone, Šimone, pohleď, satan si vás vyžádal, aby vás proséval jako pšenici. Úpěnlivě jsem však prosil, aby tvá víra neselhala; a ty jakmile se vrátíš, posiluj své bratry.“ (Lukáš 22:31)

A postavme proti sobě tyto dva texty:

„Víme, že pocházíme z Boha, ale **celý svět leží v moci toho zlého** (pochopitelně také Boha).“
(1. Jana 5:19)

„Každý ať se podřizuje vládní moci, **neboť není moci, leč od Boha**. Ty, které jsou, jsou zřízeny od Boha, takže ten, kdo se staví vládnoucí moci, vzpírá se Božímu řádu.“ (Římanům 13:1 EP)

Za předchozí informace, že celý svět leží v moci toho zlého, nebo že satan je panovníkem světa, nemůže být pochyb o kterém Bohu se zde hovoří. Další podrobnosti uvádí Juda ve svém dopise:

„Podobně i tito blouznivci poskvrňují své tělo, žádnou autoritu neuznávají, nadpozemským mocnostem (dosl. slávám) se rouhají. A přece sám archanděl Michael, když se přel s ďáblem o Mojžíšovo tělo, neodvážil se nad ním vynést zatracující soud, ale řekl: Potrestej tě JHWH. Tito však se rouhají tomu, co neznají ...“ (Juda 8-10 EP)

Pozornému čtenáři neunikne, kam Juda zařazuje ďábla – mezi „slávy“, což byl výraz pro nebeské (andělské) mocnosti. Judův výrok je zdánlivě anachronický, protože v době o které píše, satan ještě ďáblem nebyl. Tímto anachronickým označením ale vztahuje tento respekt na svoji dobu a na své současníky, jimž psal.

Další ďáblovy pravomoci uvádí Pavel:

„... vydejte toho člověka satanu ke zkáze těla, aby duch mohl být zachráněn v den Páně.“
(1. list Korintským 5:5 EP)

I tento Pavlův text ukazuje, že uznával satanovu autoritu, kterou měl v nadřazených 1. nebesích a koneckonců i jeho kompetenci při nápravě lidí.

JEHO POHNUTKY

Satan je obecně považován za ztělesnění zla ničemnosti a vši špatnosti. To je ovšem velmi ubohá tradiční představa a je v příkrém rozporu se všemi biblickými informacemi, které o něm máme. Za prvé je vyloučeno, aby si tak ničemná postava získala být jen sebemenší vliv a respekt v úrovních nebes. Taková bytost by se zcela zdiskreditovala a byla by okamžitě zneškodněna. Že jej lidsky chápeme jako zlého, je dáno naším úhlem pohledu – jak stále otevřeněji a aktivněji vystupoval vůči lidstvu v konečném důsledku v jeho neprospěch.

Chápeme jej tak také především díky mimořádně fundovanému posudku jeho osoby, který ale máme jen díky vyjádření vyšších nebes. Takto zkušenou a vyspělou bytost prostě nelze posuzovat lidskými měřítky. V našich lidských poměrech by bezesporu exceloval ve všech ohledech. A kohokoliv z lidí by, takřikajíc, „strčil do kapsy“.

Nicméně Ježíš nám podal některé zajímavé a konkrétní informace o jeho osobnosti, které však vyšly najevo právě až při konfrontaci s Ježíšem a bojkotem jeho výsledků:

„Vy jste ze svého otce ďábla a chcete činit žádosti svého otce. On byl vrah (jiní překládají zabiják) od počátku a nestál pevně v pravdě, protože v něm pravda není. Když mluví lež, mluví ze svého vlastního, protože je lhář a otec lži.“ (Jan 8:44, Český studijní překlad)

Na jiném místě Ježíš říká svá známá slova - „*Já jsem ta cesta, pravda a život.*“ – kdy hovoří o ideji Logu, jejímž byl ztělesněním. Ale jak si lze povšimnout, tyto hodnoty jsou přesným opakem toho, co vytýká ďáblu. Čili satan popíral od počátku této cesty jak její pravdivost, tak i život, který z ní vyplýval. Tak připravil o život, který byl pro ně původně připraven, miliardy lidí.

Jde o odmítnutí velmi sofistikovaného programu, jehož hloubku a složitost si my lidé, při naší úrovni znalostí, stále ještě nejsme schopni vůbec představit. Nejde tedy o nějakou primitivní formu lži⁶⁹ nebo vraždy. Jde o spor na mimořádně vysoké úrovni znalostí a o selhání komunikace vysoce vyspělých inteligencí s dalekosáhlými důsledky. Je nutné si uvědomit na jak vysoké úrovni tento proces probíhá.

Teprve až v konfrontaci s fenoménem Ježíš se v úrovni 2. nebes prokázalo⁷⁰, že tento satan musí mít skutečně ještě i nějaké skryté pohnutky a že tedy pravděpodobně nejedná férově.

To mělo ovšem v takto velkolepém projektu a při takto vysokém postavení, jaké Satan zastával, následky nedozírného rozsahu. Následky protínající horizonty všech tří civilizací – 2. nebes, 1. nebes a téměř fatální následky pro civilizaci lidskou. Proto tak rozhořčený, velmi emotivní a zcela oprávněný Ježíšův odsudek.

Ježíš si však k satanovi dovolil něco, co si k němu nedovolil ani „kníže“ andělů Michael – zneuctil jeho slávu ...

JEHO CESTA

Velmi stručně shrnuto Bible se nám snaží sdělit správu přibližně následujícího obsahu.

Velekněz druhých nebes buď ze silné nedůvěry k neznámé formě nové civilizace nebo kvůli konfliktu projektu Světla s jeho vlastními vizemi, tento projekt ve svém nitru odmítl a začal podnikat velmi nenápadné kroky ke zmaření jeho realizace.

Posléze začal napadat stvořitele člověka z chybného provedení a následkem toho i člověka samotného jako bytost dekadentní a neschopnou dalšího duchovního vývoje. Byl prvním, kdo začal jednat takto záluďně a neprůhledně. Byl zřejmě přesvědčen o správnosti svých vizí, ale byl zřejmě taktéž přesvědčen, že jeho postupy nesmí být zjevné, protože by se setkaly s odporem. To by vypadalo na důsledek jeho pocitu výjimečnosti a znamenalo by to, že byl přesvědčen o tom, že vysoce převyšuje ostatní svými schopnostmi nebo znalostmi. A problém byl v tom, že tento cherub asi skutečně nejschopnější byl. O týrském králi, alegorickém satanovi, je totiž řečeno:

*„Hle, jsi **moudřejší** než Daniel⁷¹, nic tajného se před tebou neutají. **Svou moudrostí a rozumností** ses domohl blahobytu... Byl jsi věrným obrazem pravzoru, **plný moudrosti a dokonale krásný**. Byl jsi v Edenu, zahradě Boží ...“* (Ezek. 28:3,4,12)

Nacházel se tedy patrně ve stavu, kdy ostatní ve 2. nebesích vysoce převyšoval ale na 3. nebesa nedosáhnul. Prorok Izajáš podává další jeho popis. Tentokrát jde o alegorii na babylonského krále:

⁶⁹ V židovském prostředí je vícero pojmů pro lež a nabývají různých poloh od zlomyslné lži až po omyl. Satan je otcem spíše jakési pomýlenosti či ještě lépe vyjádřeno jakési zcestnosti podobně jako např. Adolf Hitler, pevně a velmi racionálně přesvědčený o své pravdě a vycházející z velmi pádných argumentů a informací. Ježíš totiž tvrdí, že nemůže mluvit jinak, protože mluví ze svého vlastního ... čili jako by ze své vlastní povahy nebo podstaty. Čili nepůjde o lež v našem slova smyslu. Tomu, co tvrdí, pravděpodobně sám věří. Problém jeho osobnosti je nejspíše zjednodušen pro naše lidské chápání.

⁷⁰ 3. nebesa kupodivu znala tento výsledek již mnohem dříve díky své o řád vyšší vyspělosti a zkušenosti. Zmínili jsme již jeho znění u proroka Ezekiele. Patrně zde sehrálo roli autorství a tedy i důkladná znalost celého Projektu lidstva. Mentální schopnosti 3. nebes jsou samozřejmě nepochopitelné jak pro lidi, tak dokonce ani pro 2. nebesa. V tak vysokou schopnost a fundovanost 3. nebes patrně nevěřil ani satan, a proto se mohl domnívat, že mu jeho plán vyjde a stejně i předpokládat, že prognózy 3. nebes se prostě nenaplní. Pravděpodobně nikdy předtím nedošlo k takové konfrontaci idejí a nebyla s tím zřejmě žádná zkušenost.

⁷¹ Prorok Daniel byl ve své době považován za nejmoudřejšího z lidí. Byl synonymem moudrosti. „*Tehdy se ten Daniel stále vyznamenával nad vysokými úředníky a satrapy, jelikož v něm byl mimořádný duch; a král měl v úmyslu povznést ho nad celé království.*“ (Daniel 6:3)

„Jak jen jsi spadl z nebe, ty zářící (v septuagintě dosl. lucifere), synu úsvitu! Jak jsi byl podřát k zemi, ty, který jsi ochromoval národy! Ty který sis řekl v srdci: Vystoupím do nebes. Svůj trůn pozvednu nad Boží hvězdy ... vystoupím nad oblačné výšiny. Připodobním se Nejvyššímu.“

(Izajáš 14:12)

Svémi mimořádnými schopnostmi se pravděpodobně dostal do určitého společenského vakua, kdy začínal postrádat zpětnou vazbu a korekci svého myšlení a jednání. Pokud takový stav trvá velmi dlouhou dobu, což v případě cherubů mohou být i astronomické jednotky času, mohl mít tento stav velmi neblahé následky na jeho osobnost. Následky, které z lidského hlediska prostě konkretizovat nelze.

Poznámka: Psychologové ale velmi dobře vědí, že například i mimořádně inteligentní lidé mohou zažívat určitou společenskou izolaci a jejich osobnosti se pak mohou vyvíjet velmi originálním způsobem.

ZMĚNA BOŽÍ CHARAKTERISTIKY V NOVOZÁKONNÍ DOBĚ

Jedním z těžko pochopitelných teologických problémů je náhlá změna Boží charakteristiky v novozákonních textech. Jak je možné, že Bůh, který ve Starém zákoně vzbuzuje takovou bázeň svojí přísností, prchlivostí, žárlivostí a tvrdostí svých soudů je najednou schopný projevovat bezmeznou lásku k lidstvu, a je ochoten za jeho záchranu obětovat dokonce vlastního Syna? Zatímco ve SZ je Bůh vůči Izraeli nedůvěřivý a má je tendenci jej stále zkoušet a prověřovat, v NZ jako by člověku najednou až oddaně věřil.

Určitý posun v přístupu vůči lidem by snad dal vysvětlit pokrokem lidí v duchovních vlastnostech. Jenže v době vystoupení Ježíše nebyl tento pokrok v běžné populaci nijak zvlášť viditelný a dokonce ještě ani dlouho potom. Přesto je změna v charakteristice Boha až zarážející.

Domníváme se, že v této fázi výkladu se řešení již nabízí samo. Důvod je vypuzení satana z božstva JHWH a jeho svržení z pozice pomazaného (velekněze):

„Víme, že pocházíme z Boha, ale celý svět leží v moci toho ničemného. Víme však, že Boží Syn přišel a dal nám rozumovou schopnost, **abychom poznali toho pravého**. A jsme ve spojení s tím pravým prostřednictvím jeho Syna, Ježíše Krista. To je ten **pravý Bůh** a věčný život.“ (1. list Janův 5:20)

Povšimněme si nyní této pozoruhodné připomínky. Pisatel Janova dopisu doslova uvádí, že *Boží Syn přišel a dal lidem schopnost poznat toho pravého*. Míni tím Boha? Jako by se to bál napsat přímo, ale z textu, a vůbec z dalších kontextů, je to velmi zjevné.

Jak to že je najednou problém určit totožnost pravého Boha? Ale hlavně jak to, že určení totožnosti je možné až od dob působení Ježíše? Copak to dřív nebylo možné?

Hebrejská písma identifikují JHWH jako pravého Boha. A přesto dochází v křesťanských textech k teologicky podivnému jevu – k jakési další nebo bližší potřebě určení totožnosti nebo identifikace pravého Boha, pokud se o něm začne hovořit. To opět potvrzuje správnost našeho závěru o rozštěpení sil v nebesích:

„Pavel, Boží otrok a apoštol Ježíš Krista podle víry Božích vyvolených a přesného poznání pravdy, která se shoduje se zbožnou oddaností, na základě naděje na věčný život, jenž před dlouhotrvajícími časy **slíbil Bůh, který nemůže lhát** ...“ (Titovi 1:1,2)

Poznámka: I toto je velmi prapodivná připomínka. U Boha přeci zcela automaticky předpokládáme, že lhát nebude.

Nebo jinde: „Kéž Bůh, **který** dává pokoj, je s vámi se všemi. Amen.“ (Římanům 15:33)

„Bůh, **ten, který** dává pokoj, totiž záhy rozdrtí satana pod vašima nohama. Kéž je s vámi nezasloužená laskavost našeho Pána Ježíše.“ (Římanům 16:20)

„... kteří skrze něho věříte v Boha, **toho, jenž** ho vzbudil z mrtvých a dal mu slávu; aby vaše víra a naděje byly v Bohu.“ (1. list Petřův 1:21)

„... abyste dále chodili hodni Boha, **který** vás povolává do svého království a slávy.“

(1. list Tesalonickým 2:12)

„Kdo tedy projevuje nevážnost, neznevažuje člověka, ale Boha, **který** do vás ukládá svého svatého ducha.“ (1. list Tesalonickým 4:8)

„Ježíš jí řekl: „Přestaň se mě držet. Ještě jsem totiž nevystoupil k Otci. Jdi však k mým bratrům a řekni jim: Vystupují ke svému Otci a vašemu Otci a **ke svému Bohu a vašemu Bohu**.“

(Jan 20:17)

Křesťané jsou citlivě informováni o tom, že Ten který byl kdysi pravým Bohem (přesněji byl jeho součástí), jím již není. Jsou informováni o tom, že došlo k mocenskému rozštěpení (schizmatu) a že existují vážné důvody (z pohledu Nejvyššího dokonce jistota) domnívat se, že pohnutkou tohoto (bývalého) Boha je poškození a v konečném důsledku i zničení celého projektu.

V tomto ohledu se „Bůh“ v novozákonní době skutečně mění a to ve prospěch lidstva.

UTRPENÍ LIDSTVA A JEHO SATISFAKCE

V této knize se už principu její podstaty nemůžeme vyhybat problému zla a utrpení. Na otázku jak je možné, že nebesa (Bůh) dovolují podstupovat lidstvo tak velkou míru utrpení, dává Bible odpověď. Toto utrpení pochopitelně nebylo nikým plánováno, a jako takové je vždy důsledkem celého řetězce událostí a chybného smýšlení a jednání člověka. A jak jsme si v této kapitole ukázali, Bible navíc dokonce nezastírá, že i chybného jednání Boha – části bytostí prvních a dokonce i druhých nebes.

Ale nyní to podstatné – jak již bylo ukázáno, člověk je dimenzován jako bytost s cíli, možnostmi a perspektivami, jejichž velikost je pro nás v současné době stále ještě prakticky nepředstavitelná. Poznatky přírodních věd, ale již dávají tušit možnosti, jaké náš fyzikální a biologický prostor nabízí, přičemž zvládnutí všech potřebných „nástrojů“ má lidstvo již téměř nadosah.

Poznatky z biblického výzkumu zase dávají tušit slávu lidské civilizace, jež je jí umožněno vzhledem k nebesům i vzhledem k ní samotné dosáhnout - nebo jinak řečeno, jež je jí „nabízena“.

Ačkoliv vzhledem k mnoha minulým i současným trpícím to může znít ještě velmi netaktně, lidstvu se má celé toto martyrium nakonec vyplatit:

*„Mám tedy za to, že **utrpení v nynějším období nejsou ničím ve srovnání se slávou**, která na nás bude zjevena. Dychtivé očekávání tvorstva totiž čeká na zjevení Božích synů. Vždyť tvorstvo bylo podrobeno nicotnosti, ne ze své vlastní vůle, ale prostřednictvím toho, kdo je podrobil na základě naděje, že i tvorstvo bude osvobozeno ze zotročení porušeností a bude mít slavnou svobodu Božích dětí. **Víme, že všechno tvorstvo nadále spolu sténá a je spolu v bolesti až dosud.**“*

(Římanům 8:18-22)

Bible ujišťuje, že viníci budou nakonec potrestáni a všechny křivdy narovnány:

„A anděly, kteří si neudrželi své původní postavení, ale opustili své vlastní správné obydlí⁷², uchoval s věčnými pouty v husté tmě k soudu velikého dne.“ (List Judův 1:6)

„Nevíte, že budeme soudit anděly? ...“ (1. list Korintským 6:3)

„A viděl jsem anděla, jak sestupuje z nebe s klíčem od propasti a [s] velkým řetězem v ruce. A zmocnil se draka, prahada, který je Dábel a Satan, a spoutal ho na tisíc let ...“ (Zjevení 20:1)

*„Na této hoře (Jeruzalém, Židé) odstraní závoj, který zahaluje všechny národy, příkrývku, která přikrývá všechny pronárody. **Panovník Hospodin (JHWH) provždy odstraní smrt a setře slzu z každé tváře**, sejme potupu svého lidu z celé země; tak promluvil Hospodin.“* (Izajáš 25:8 EP)

„Hle, já stvořím nová nebesa a novou zemi. Věci minulé nebudou připomínány, nevstoupí na mysl.“
(Izajáš 65:17 EP)

Kniha Zjevení rovněž velmi poeticky popisuje náhrady všech škod:

*„Nebudou již hladovět ani žíznit a nebude na ně bít slunce ani žádný sežehující žár, protože Beránek, který je uprostřed trůnu, je bude pást a povede je k pramenům vod života. **A Bůh setře každou slzu z jejich očí.**“* (Zjevení 7:16, 17)

*„**A setře jim každou slzu z očí a smrt již nebude a nebude již ani truchlení ani křik ani bolest. Dřívější věci pominuly.**“* (Zjevení 21:4)

*„A na té i na oné straně řeky [byly] stromy života, které rodí dvanáct úrod ovoce a vydávají své ovoce každý měsíc. **A listy stromů [byly] k léčení národů.**“* (Zjevení 22:1,2)

Bible vysvětluje, že životní zápas a životní zkušenost každé lidské bytosti jsou velmi drahocenné:

„A mnozí z těch, kteří spí v prašné zemské půdě se probudí... k životu, trvajícím na neurčito...“
(Daniel 12:2)

*„Nedivte se tomu, neboť přichází hodina, kdy **všichni** v pamětních uslyší jeho hlas (Syna člověka) a vzejdou...“* (Jan 5:28)

Jedině fakt, že celé lidstvo je dimenzováno jako Božský organismus, umožňuje pochopit, jak je možné, že bylo připuštěno, aby podstoupilo takové utrpení. Míra utrpení lidstva odpovídá jediné této božské dimenzi. Tato dimenze nemá hranic v žádném směru. Životní zkušenost každého jednotlivce bude nakonec jedinečným příspěvkem do zkušenosti celého tohoto organismu:

„A BŮH PAK STVOŘIL ČLOVĚKA KE SVÉMU OBRAZU, STVOŘIL JEJ K OBRAZU BOŽÍMU“

⁷² Jde o anděly s prvních nebes, kteří prováděli nelegální zásahy do vývoje lidstva přímo zde na Zemi. Jejich pobyt na Zemi byl podle tohoto textu v rozporu s kosmickým řádem.

Kapitola 15. KRÁLOVSTVÍ NEBESKÉ

„Proto vám pravím, že vám bude Boží království odňato a bude dáno národu, který ponese jeho ovoce.“ (Mat. 21:43)

Máme zde opět pojem spojovaný s velkým mystériem. A opět si ukážeme, že jde pouze o nepochopení skutečného smyslu tohoto pojmu.

Již jsme se setkali v kapitole Ježíšovo božství s faktem, že Písma někdy používají pojmu „nebesa“ případně ve spojitosti s pojmem „země“ pro alegorické označení lidského uspořádání a jeho vlád – země a nebes v politickém smyslu.

Abychom se naučili uvažovat ve starozákonní terminologii, připomeňme další starozákonné texty, které užívají těchto pojmů v tomto smyslu. Prorok Jeremiáš například popisuje stav izraelské společnosti před dobytím Babyloňany takto:

„Viděl jsem zemi a pohled byl prázdný a pustý; a do nebes, a jejich světlo už nebylo. Viděl jsem hory, a pohled kymácely se, a pahorky a byly všechny otřeseny.“ (Jer. 4:23, 24)

Po dobytí Jeruzaléma se týž autor vyjadřuje takto:

„Jak jen JHWH ve svém hněvu zahaluje mrakem síónskou dceru. Z nebe na zem svrhl krásu Izraele. V den svého hněvu si nevzpomněl na svoji podnož.“ (Pláč 2:1 EP)

Tento způsob vyjadřování musí mít pochopitelně nějaký faktický důvod.

STAROVĚKÉ TEOKRACIE

Vznik tohoto pojmosloví můžeme datovat do dob, kdy se nebesa⁷³ na počátku lidstva do dění na zemi poměrně intenzivně angažovala. Tento obecný stav nám velmi pěkně ukazuje text v páte knize Mojžišově:

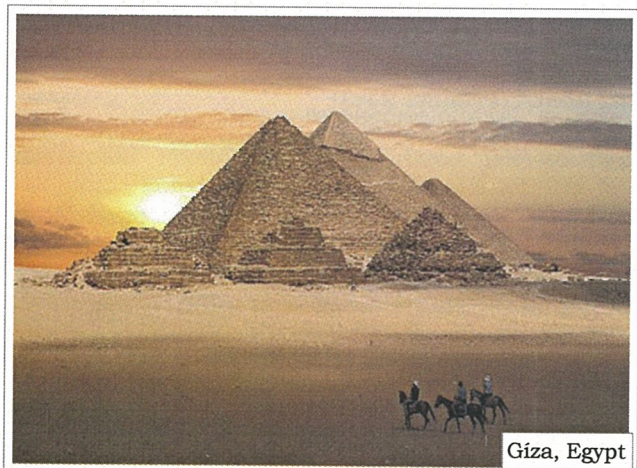
„Když Nejvyšší dával národům dědictví, když rozdělával Adamovy syny jednoho od druhého, upevnil hranice národů s ohledem na počet **Božích synů**. Podílem JHWH je jeho lid, Jákob je příděl, jež dědí.“ (5.Mojžišova 32:8,9)

Poznámka: Opět zde máme teologicky kontroverzní text a opět docházelo k jeho retušování. Výraz „Boží synové“ byl nahrazován výrazem synové Izraele. Originální znění je ale skutečně takovéto. Viz poznámka ve starších vydáních českého ekumenického překladu. Program výchovy nebo vedení k jakému docházelo v Izraeli, nebyl tedy ojedinělý. K obdobnému procesu docházelo i u jiných národů.

Proč se nebesa takto chovala, je zcela zřejmé z předešlých kapitol – lidstvo bylo ve vážných vývojových problémech a nebesa vynakládala nemalé úsilí na podporu jejich řešení. Proto se pojem *nebesa* stal ve starověku synonymem vlády.

Starověké vlády tedy byly prakticky bez výjimky teokraciemi, což potvrzuje i současná historie a archeologie. Rozdíl je jen v tom, že materialistická věda se domnívá, že starověcí vládcové si svá božstva vymysleli z důvodu vyztužení vlastní moci. To je ovšem pouze moderní předpoklad a není pro něj žádný důkaz.

MYTOLOGIE STARÝCH NÁRODŮ

Jiná otázka samozřejmě je, jak si tato božstva starověcí lidé představovali a jaké atributy jim přisuzovali. A pokud můžeme sledovat, kolik mýtů a zkrslých představ si vytvořili lidé o velmi dobře dokladovaném působení JHWH nebo o Kristu (a to přesto, že právě těmto velmi záleželo na pravdivosti), nelze pochybovat o tom, že i kolem těchto božstev vznikaly podobně barvitě mytologie a fantaskní představy.

Nicméně řada velmi podivných archeologických nálezů a monumentální památky vybudované právě pro tato božstva nebo v nějaké spojitosti s nimi napovídají, že jejich tvůrci museli být inspirováni nějakou skutečně mimořádně silnou motivací,

⁷³ Nebeské mocnosti, panstva, nebeské slávy a řada dalších termínů v originálních jazycích.

zkušeností nebo zážitkem.

Dále je tu ta skutečnost, že např. JHWH nebyl přítomen stále, ale vracel se v určitých sedmiletých cyklech nebo i ve víceletých periodách tvořených násobky sedmi⁷⁴. Pokud tomu tak bylo i u ostatních, v obdobích dlouhé nepřítomnosti si pak kulty vybudované kolem těchto božstev mohly žít svým vlastním životem a ke slovu se pochopitelně přihlásil i folklór.

Jak ale lidstvo během historie vospívalo, praktického vlivu nebes neustále ubývalo. Ukázali jsme si již, že Bůh nemá v úmyslu zachovat lidstvo v otrockém nebo infantilním postavení. Naopak pomáhá lidem přebírat záležitosti do vlastních rukou, předává jim svoji moc – své čili Boží království, tzn. moc, vládu.

Moai, Velikonoční ostrov

CÍL KONTRA PROSTŘEDEK

Konečným smyslem a cílem celého judaického a křesťanského náboženství je vychovat člověka ke schopnosti spravovat své záležitosti.

Poznámka: Jde o výchovu k tzv. spravedlnosti, což je zároveň i archaický výraz s dnes už poněkud posunutým významem. Biblickou spravedlnost bychom dnes nazvali spíše spravovatelnost.

Toto musí platit i pro ostatní výchovné programy - náboženství, která se také hlásí k inspiraci z vyššího zdroje, jako je buddhismus nebo islám, který má rovněž velké ambice na celosvětovou správu. Jde vlastně o nejúspěšnější z dlouhé řady konkurenčních

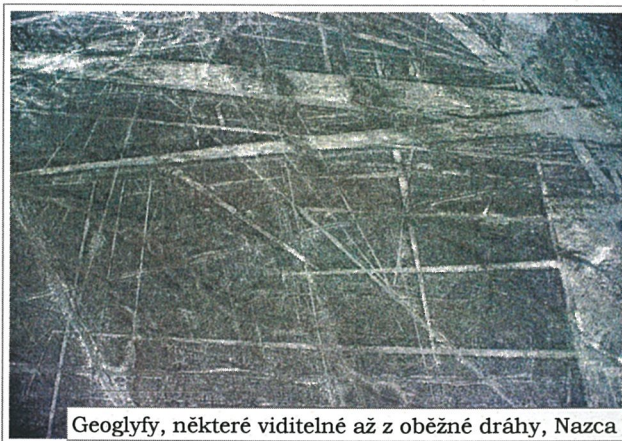
programů, o jejichž existenci a zahájení víme díky textu v 5. Mojžíšově 32:8,9.

Žádné náboženství samozřejmě není samoučelné – je nebo mělo být nástrojem, prostředkem výchovy lidstva k duchovním vlastnostem, které jim mají umožnit samosprávu – převzetí vlády svých věcí.

Veškeré obřady a náboženské úkony měly pouze obracet pozornost k Bohu a k závažnosti duchovních principů. Byly pouhou pomůckou k budování ducha. Bůh sám žádné lidské služby a dokonce ani chvály k ničemu nepotřebuje:

„Střež své nohy, kdykoli jdeš do domu [pravého] Boha; a ať se [člověk] přibližuje, aby slyšel, spíše než aby dával oběť, jak to činí hlupáci, protože ti si neuvědomují, že dělají to, co je špatné.“ (Kazatel 5:1)

„Naslouchej země! Hle přináším neštěstí na tento lid jako ovoce jejich myšlenek, neboť nevěnovali pozornost mým vlastním slovům; a můj zákon, ten také zavrhli. Co to pro mne znamená, že přinášíte dokonce vonnou pryskyřici ze Šeby a dobrou třtinu z daleké země? Vaše celé zápalné oběti neposkytují žádnou rozkoš a ani vaše oběti mi nejsou libé.“ (Jeremjáš 6:19,20)

Geoglyfy, některé viditelné až z oběžné dráhy, Nazca

„Konat spravedlnost a soud je pro JHWH přednější než oběť.“ (Přísloví 21:3)

A Jeremiáš dokonce ukazuje, že provozování náboženských obřadů ve skutečnosti není božského původu.

„S vašimi praotci jsem totiž nemluvil ani jsem jim nepřikazoval v den, kdy jsem je vyváděl z egyptské země, ohledně záležitostí celého zápalného obětního daru a oběti. Ale toto slovo jsem k nim opravdu pronesl jako příkaz a řekl jsem: Poslouvejte můj hlas a chci se stát vaším Bohem a vy se stanete mým lidem; a budete chodit po celé cestě, kterou vám přikážu, aby se vám dobře vedlo.“

(Jeremjáš 7:22)

To by potom znamenalo, že náboženský ritus je lidmi navržený⁷⁵, nebesy pouze tolerovaný a posléze přijatý způsob uctívání. Z toho lze dále vyvodit, že Ježíšův výrok – *cokoliv svážete na zemi,*

⁷⁴ To musí mít opět nějaký praktický důvod. Snad nějaká astrofyzikální omezení možnosti cestování?

⁷⁵ První zmínka o obětech je v souvislosti s Kainem a Abelem, kteří začali obětovat zcela spontánně ve snaze naklonit si Boha pravděpodobně kvůli touze po návratu do zahrady Eden. Potřeba obětí ať zvířecích nebo lidských patrně odpovídala nějakým představám a tudíž i potřebám primitivního člověka.

bude svázáno i v nebi – má obecnější uplatnění. Jedinou skutečnou službu, kterou po nás svým prostřednictvím a svým jménem Bůh žádá, je služba lidem, služba lidstvu.

„Jděte tedy a naučte se, co to znamená: Chci milosrdenství, a ne oběť. Nepřišel jsem totiž volat spravedlivé, ale hříšníky. ... Kdybyste však byli rozuměli, co to znamená: **Chci milosrdenství, a ne oběť**, nebyli byste odsoudili nevinné.“ (Matouš 9:13,12:7)

„Řekl mu: Budeš milovat JHWH, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou myslí. To druhé je mu podobné: Budeš milovat svého bližního jako sám sebe. **Na těchto dvou přikázáních závisí celý zákon a proroci.**“ (Matouš 22:37)

Závažné odchýlení od tohoto ideálu – záměna prostředku s cílem – je podle starověké terminologie modlářstvím.

A to byl i jediný skutečný důvod obrazoborectví v židokřesťanském náboženství. V pohanských kultech totiž docházelo k přímému zbožšťování kultovních předmětů, soch a obrazů.

Poznámka: k podobnému jevu došlo i v pokročilém judaismu, jak se to projevilo v roce 70. n.l., kdy Židé při dobývání Jeruzaléma Římany považovali zbožštělý chrám za nedotknutelný. Ukrývali se v něm s přesvědčením, že JHWH nemůže dopustit zničení takové „svátosti“ nesoucí jeho jméno. Byla to jen tragicky končící lidská a modlářská iluze. Podobný vztah nabývali i křesťané ke svým svatyním se stejně tragickými konci. Bohu jsou jakékoliv hmotné symboly lhostejné. Lze jej ctít jedině *duchem a pravdou* – rozvíjením mravních principů.

Ale i v takto duchovně vyspělém konceptu jako je křesťanství si velmi nebezpečné sklony k „modlářství“ najdou svoji cestu. Jeho moderní alternativou je fundamentalismus, tedy záměna prostředku s cílem – uctívání „uctívání“, čili uctívání kultu a jeho nadřazení nad zdravý rozum nebo obecný prospěch.

Všechny náboženské systémy, které v historii nenapravitelně propadly tomuto nešvaru, byly vyhlazeny. A téměř všechna náboženství s ním musí bojovat – dnes zvláště islám, ale i křesťanství.

VÝZNAM POJMU

V dobách Kristových bylo toto *nebeské království* velice aktuálním tématem. Jeho příchod začal hlásat Jan Křtitel.

„Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v judské poušti: Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (Mat.3:1,2)

V jeho díle pokračoval dál Ježíš Kristus. To jsou známá fakta. Jejich výklad však křesťanská teologie postupně tak zkomplikovala, že smysl zůstal zastřen. Evangelisté naštěstí zachovali jeden výrok, který poskytuje velmi názorné vysvětlení:

„Proto vám říkám: Boží království vám bude odňato a bude dáno národu, který ponese jeho ovoce.“ (Mat.21:43)

CO NÁM TENTO VÝROK SDĚLUJE ?

- Boží, nebeské království už měli Židé, ale měli o něj přijít. Toto království byla kdysi politická a v době Ježíšově už jen duchovní správa garantovaná nebesy.
- Toto království měl dostat někdo jiný, kdo lépe splní potřebná kritéria. Přičemž není důvod se domnívat, že by mělo fakticky jít o něco jiného – židovské *Boží království* je precedentem křesťanského.
- Pokud nějaká vláda má být právoplatně prohlášena *Boží vládou*, musí splňovat nebesy stanovená kritéria (ovoce) nebo o ně vážně usilovat.
- Židům, ač se o to obecně snažili, se tato kritéria nedařilo splnit

Poznámka: Přestože židovský národ jakožto Boží smluvní lid udělal obrovský pokrok v období po babylonském exilu, helénská kultura jej ve své progresivitě prostě předběhla, a to v oblasti jak civilizační tak i duchovní. To prakticky znamenalo selhání židovské kultury v této době. Židé totiž měli být světlem národů a k tomu byli od Abraháma systematicky vychováváni. Na úspěchy svých reforem byli nepřiměřeně hrdí a neschopní sebereflexe, což zastavilo jejich schopnost dalšího rozvoje. Odmítnutí Kristova učení elitou židovského národa už jen potvrdilo, že na myšlenky toho formátu byli jako národ naprosto nepřipraveni. Antický svět byl díky své všestranné, pokročilé a už i humanistické filosofii na příchod Krista mnohem lépe připraven. Křesťanství se zde rozšířilo rychlostí blesku.

Na otázku *co je to Boží království*, lze tedy odpovědět, že jde o mocenská (politická) správa, splňující Bohem (nebesy) stanovená kritéria a sledující Bohem stanovený cíl.

BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ A APOŠTOLÉ

Rozuměli ale Ježíšovi a Janovi posluchači pojmu *Boží království* skutečně takto? O tom nemůže být pochyb:

„Zatímco tomu naslouchali, pronesl navíc podobenství, protože byl blízko Jeruzaléma a oni si představovali, že Boží království se projeví okamžitě.“ (Luk.19:11)

Židé, včetně apoštolů, očekávali obnovení politické moci mesiáše (což je pomazaný král), který porazí Řím a podle starozákonních proroctví ovládne dokonce celý svět. To je známý historický fakt⁷⁶.

Apoštolé přirozeně chápali Janovo i Kristovo kázání jako předzvěst příchodu moci Mesiáše. Příchodem *Božího (nebeského) království* rozuměli příchod této moci. O tom svědčí i výše zmíněný text. Chápali to ale správně? Ve spojitosti s tímto tématem je totiž zřejmé, že jim Ježíš cosi nechtěl říci.

„Ti, kteří tam byli s ním, se ho ptali: Pane už v tomto čase chceš obnovit království pro Izrael? Řekl jim: není vaše věc znát čas a lhůtu, kterou si Otec ponechal ve své moci ...“ (Sk.1:6,7)

Pokud tedy *Boží nebeské království* nemělo být v nebi - a tato představa vznikla až mnohem později díky mystikům a jejich únavě z nenaplněných utopických očekávání - v čem spočíval omyl apoštolů?

POLITICKÝ ZLOČIN

Pro ještě hlubší pochopení kázání a výraziva Jana Křtitele, Ježíše a raných křesťanů na téma Božího království je nutno si uvědomit politické reálie dané doby.

V celém tehdejší středomoří, včetně Palestiny, byl v té době nastolen *Pax Romana* – římský pořádek věcí - *římský mír*, udržovaný velmi efektivním a obávaným válečným strojem římské armády. Judea byla velmi odbojná a nepokojná provincie, pod přísným dohledem císařských úředníků.

V prvním století, v době nástupu křesťanství, by přiznání takovýchto mocenských ambicí bylo politickým zločinem. Pravděpodobně i z bezpečnostních důvodů používali nejen Kristus, ale i apoštol Pavel ve svém vyučování výlučně termíny jako *nebeské království*, *nebeský trůn*, *nebeská místa*, *nebeské moci* atd., pokud hovořili o budoucí vládě. V souladu se starozákonní alegorií tak elegantně odvedli pozornost politických úřadů. Jejich učení pak budilo zdání jakéhosi tajemného mystéria, čímž velmi dobře zapadalo do dobového koloritu⁷⁷.

Bylo lepší vypadat v očích tehdejší úřední moci jako náboženští blouznivci a blázni, než se jevit jako političtí zločinci. V takovém případě by totiž byli křesťané nemilosrdně vyhlazeni, a to se vši naléhavostí a důsledností.

K jejich zabíjení nakonec stejně docházelo, ale z trochu jiných důvodů.

JEŽÍŠ PŘED PILÁTEM

Podobnou taktiku lze sledovat při Ježíšově vyšetřování před Pilátem. Na jeho otázku, zda je králem Židů, odpovídá skutečně poněkud záhadně. Srovnajme tři překlady:

„*Mé království není z tohoto světa... není odtud.*“ [EP] nebo „*Mé království není částí tohoto světa... není z tohoto zdroje.*“ [PNS] „... ale nyní mé království není odsud“ [KB] (Jan 18:36)

Není naše tvrzení o nastolení politické moci Božího království v rozporu s tímto Ježíšovým výrokem? Někteří kritikové, argumentující tímto výrokem, totiž dokonce vytýkají křesťanstvu, že vůbec uchopilo politickou moc.

Tyto výtky odrážejí nepochopení skutečného stavu věci, protože jak měl Ježíš Pilátovi stručně a srozumitelně vysvětlit⁷⁸:

- Že jeho království začne získávat politickou moc (podle precedentu ustanovení království 1. smlouvy) teprve až za cca 400 let⁷⁹, a že se tedy nebude týkat nejen Piláta, ale dokonce ani deseti generací jeho potomků?
- Že toto království nebude dobývat svět mečem, ale duchem (Zach. 4:6), konkrétně šířením ideologie, což by byla novinka a v očích tehdejší politické strategie, a tedy i v očích Pilátových, zcela absurdní a směšná představa, které by neuvěřil?

⁷⁶ Např. J. Flavius, Židovská válka

⁷⁷ Doba přelomu tisíciletí byla obdobím vzrůstajících se mysteriózních kultů jako např. kulty Isis, Artemis, kulty Adonise, Mithry, různé gnostické kulty atd.

⁷⁸ Aby ho nepodezíral z úmyslu jej obelstít a nakonec neobvinil nespravedlivě. Šlo o vyšetřování politického vězně!

⁷⁹ Bude vysvětleno v příští kapitole.

- Obecně vzato, že jeho království nebude v žádném případě moc tehdejšího Říma nijak ohrožovat? Toho se Římané nejvíce báli.
- Že Ježíš není tolik očekávaný vůdce povstání proti Římanům?

Ježíš reagoval na Pilátovu otázku jen velmi stručně - mé království není z tohoto (současného pohanského) světa. Nemůžeme vědět, zda nebo jak Pilát odpověď pochopil, ale v každém případě byla poskytnuta ochrana Ježíšovým učedníkům, kteří Piláta v tento moment přestali zajímat.

Poznámka: Překlad tohoto textu je poněkud nejednoznačný, ale Ježíš možná hovořil o zdroji moci tohoto království (což je při srovnání překladů patrné). Každá moc potřebuje ke svému výkonu oprávnění. Moc Božího království tehdy ještě neměla podporu světa (lidí nebo jejich aristokracií), ale zatím pouze nebes. Z právního hlediska toto království ani nemohlo být dobyto silou, (jak si to představovali Židé - Bůh lidem nic nenutí), ale jediné dobrovolným přijetím atributů jeho moci, což se v době raného středověku skutečně dělo. Piláta odpověď uspokojila - možná, že právní hledisko Ježíšovy odpovědi, jako politicky vzdělaný úředník pochopil.

Zároveň Ježíš dále otevřeně řekl, že kdyby se království křesťanů stalo „částí“ světa⁸⁰ (v tom smyslu, v jakém i židovské bylo), křesťané nebudou moci dál zůstat pacifisty, ale budou muset zájmy tohoto království hájit případně i mečem.

*„Kdyby mé království bylo částí světa, moji služebníci by **bojovali**, abych nebyl vydán...“*

(Jan 18:36)

Toto království se tedy nemělo ujmout politické moci tradiční násilnou formou, ale zcela novým způsobem - postupným šířením ideje.

„A Ježíš přistoupil a mluvil k nim a řekl: Byla mi dána všechna autorita v nebi i na zemi. Jděte proto a číňte učedníky z lidí všech národů, křtěte je ve jménu Otce a Syna a svatého ducha a vyučujte je ve všechno, co jsem vám přikázal. A pohleděte, já jsem s vámi po všechny dny až do závěru systému věcí.“ (Mat. 28:19-20)

Vzdělaným farizejům poskytl Ježíš fundovanější informaci:

„Ale když se ho farizejové ptali, kdy přijde Boží království, odpověděl jim a řekl: Boží království nepřichází se zarážející nápadností ani lidé nebudou říkat: Podívejte se, je zde nebo tam. Vždyť pohleděte, Boží království je ve vašem středu.“ (Lukáš 17:20,21)

Jiní překládají „*ve vás, uprostřed vás*“ atd. Čili Ježíš jím vlastně říká: vy sami se máte stát tím královstvím. Jde o formování zcela nových způsobů chování, vztahů a kultury, které postupným procesem zdokonalování a růstu umožní vznik nového způsobu spravování společnosti.

Poznámka: Evropskou politickou kulturu rytířskosti a čestnosti pracně budovanou od dob středověku zničil v době třicetileté války jediný politik – kardinál de Richelieu, který na svých velmi podlých politických praktikách ukázal svým soupeřům efektivitu machiavelismu a otočil tak kolo evropských dějin směrem zpět na hezkou řádku let – až do poloviny 20. století. (viz kniha Henryho Kissingera – *Umění diplomacie*)

BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ JAKO PERSPEKTIVA

Velice důležitou charakteristiku tohoto království vyjádřil Ježíš výrokem:

„Neustále hledejte nejprve království a jeho spravedlnost, a to všechno ostatní vám bude přidáno ...“
(Mat.6:33)

Zde je opět vidět, že Kristus nepředpokládal, že nový národ, jemuž bylo království předáno (křesťané), dosáhne automaticky všech potřebných vlastností nutných pro vybudování tohoto panství. Kristus proto dal svým učedníkům tento pokyn, aby hlavní důraz kladli na spravedlnost (spravovatelnost) a usilovali tak, slovy dnešní terminologie, o vytvoření právního státu.

Poznámka: Křesťanům na rozdíl od Židů, nebyl předán žádný státoporný předpis (Zákon). Takový Zákon, pravidla spravování svého panství, už měli být křesťané schopni tvořit sami a měli tak činit neustále - tedy přizpůsobovat jej stupni svého vývoje a stále zdokonalovat. To odráží vyšší míru svobody, jakou křesťané dostali.

Slíbené království se s konečnou platností začalo formovat skutečně až po čtyřech stech letech křesťanského „otroctví“ - na začátku pátého století, kdy padla Římská moc (utlačovatel křesťanů) pod nájezdy evropských, převážně germánských kmenů. To už ale mělo křesťanské učení na teritoriu bývalé říše převažující ideologický vliv.

⁸⁰ V textech typu Jan 15:19; Jk.4:4, je míněn svět neznající Boha Bible - pohanský či ateistický svět. V dnešní době „zchátralého“ křesťanství jsou však tyto texty opět na pováženou. Spíše ale v duchu 2.M.23:2

Postupně křesťané převzali veškerou správu nejen nad územím poražené říše, ale i nad územím jejich dobyvatelů. Vznikly první křesťanské velmoci – Francká a Byzantská říše. A později velmi stabilní evropská velmoc tzv. „Svatá říše římská“.

Boží království hláсанé Janem Křtitelem a Ježíšem Kristem tedy nemělo mystický, ale velice reálný charakter. Tím ovšem hledání království, jak už bylo řečeno, nemělo skončit. Křesťanské národy v tomto hledání stále pokračují - ať si to uvědomují nebo ne – formováním a rozvojem demokracií a právních norem při řízení společnosti.

Jak vážné a bolestné problémy tento proces doprovází je zjevné z každodenní reality. Bible ovšem realisticky předpokládá, že tento proces nebude snadný.

„Ode dnů Jana Křtitele až podnes **království nebeské** trpí násilí a násilníci po něm sahají (dosl.: se po něm sápu).“ (Mat.11:12)

POSTKŘESŤANSKÉ OBDOBÍ

Toto království, které hlásal Ježíš, bylo sice úspěšnější než židovské, ale rovněž nedosáhne plně potřebných cílů. Proto má být založen další správní systém, na základě další, už třetí smlouvy - jak bude vysvětleno v další kapitole.

Tato vláda by podle prognóz už svého cíle skutečně měla rámcově dosáhnout. Doba její správy bude ale oproti ostatním věkům poměrně krátká, což bude znamenat zvýšenou náročnost na realizaci jejích cílů.

Kapitola 16. CYKLY JHWH DNÍ A NOCÍ

Lidské dějiny, jak známo, se vyvíjejí po spirále. Vývoj společnosti má své cykly. Každý začíná vždy nějakým počátkem (založením), vytýčením cílů, zvolením prostředků k jejich dosažení a jejich realizaci.

Na počátku je taková společnost úspěšná a zažívá rozmach. Je budována s velkým elánem a stojí-li na zdravých základech, cítí velikou perspektivu.

V procesu dalšího vývoje však dochází k postupné mravní „únavě“ - k otupení původně proklamovaných spravedlivých norem, které právě způsobily takové uvolnění duchovní síly ve společnosti a její růst.

Dochází k přehlížení faktu, že spravedlnost je tmelem každé společnosti, dochází k nekontrolovanému přesouvání moci, k jejímu zneužívání, k sobeckému a bezohlednému obohacování vládnoucích vrstev a k falešnému pocitu jistoty z dosažených úspěchů.

V tomto stavu je již naše modelová společnost za svým zenitem a pomalu ale jistě spěje ke svému zániku, či v lepším a vzácném případě k reformě a obrodě.

LIDSKÁ SPOLEČNOST A BIBLICKÁ PROROCTVÍ

Kniha Zjevení popisuje tento cyklus jako známou alegorii čtyř biblických jezdců:

„A hle, bílý kůň, a na něm jezdec s lukem; byl mu dán věnec dobyvatele, aby vyjel a dobýval ...“

„A vyšel jiný, ohnivě zbarvený kůň; a tomu jenž na něm seděl, bylo dáno, aby odňal ze země mír, takže měli jeden druhého pobíjet; a byl mu dán velký meč ...“

„A pohled černý kůň a jezdec měl v ruce váhy. A z kruhu těch čtyř bytostí jsem slyšel hlas: Za denní mzdu jen mírka pšenice, za denní mzdu tři mírky ječmene. Olej a víno však nech. A když Beránek rozlomil čtvrtou pečeť, slyšel jsem hlas čtvrté bytosti: Pojď.“

„A hle kůň sinavý, a jméno jeho jezdce Smrt, a svět mrtvých zůstával za ním.“ (Zjevení 6:2-8 EP).

Hebrejští proroci, inspirováni chováním JHWH, o těchto cyklech velmi dobře věděli a na základě dlouhodobých pozorování byli schopni sestavovat poměrně přesné prognózy vývoje společnosti. Snažili se varovat a zachránit společnost před nejhorším a přimět ji k reformě.

„Svrchovaný Pán JHWH totiž neučiní nic, pokud nezjeví svou důvěrnou záležitost svým služům prorokům.“ (Ámos 3:7).

„Když začal Ješurun tučnět, pak kopal. Ztučněl jsi, ztloustl jsi, přecpal ses. Opustil tedy Boha, který ho udělal, a opovrhl Skálou své záchrany.“ (5. Mojžišova 32:15)

„Jak se jen to věrné městečko stalo prostitutkou! Bylo plné smyslu pro právo; pobývala v něm spravedlnost, ale nyní vrahové.“ (Izajáš 1:21)

„Budou koně běhat po skalním útesu, anebo [tam] bude někdo orat se skotem? Vždyť jste obrátili právo v jedovatou rostlinu a plody spravedlnosti v pelyněk ...“ (Ámos 6:12)

ZLOMOVÁ OBDOBÍ - APOKALYPSY

Na základech zchátralých říší nebo odštěpením se od upadajících pak vznikaly nové říše obnoveného ducha – obnovené síly, čerpající ze zkušeností předešlého správního systému. Takový princip velmi připomíná řeckou alegorii Fénixe vstávajícího z vlastního popela.

Každý správní systém potřebuje stát na nějakém funkčním, duchovním základě, zachovávajícím alespoň nejzákladnější principy práva a spravedlnosti. Jen tak umožňuje svým členům (a v případě velmocí i svým satelitům) naplnění jejich potřeb nebo dávajícím alespoň naději.

Samoučelná morálka a tzv. moralizování – rádoby po vzoru Božích proroků - je jen žalostným nepochopením těchto principů.

Absolvováním každého takového cyklu se lidská společnost dostává na vývojově vyšší úroveň, poněvadž čerpá z předešlých zkušeností. Bohužel se přelomy těchto cyklů zpravidla neobejdou bez velmi bolestných, ba často až katastrofických událostí – zhroucení ekonomického a

bezpečnostního systému, což býval ve starověku podnět pro invazi nájezdníků, kteří jen dovršili dílo zkázy.

Taková mimořádně stresová situace měla dále dopad na zdravotní stav (imunitu) jednotlivých členů populace, následkem čehož docházelo k šíření morových nákaz – systém se pak hroutí na mnoha úrovních.

V tomto výchovném systému, systému poznání dobra a zla nastoleném na počátku, má lidstvo procházet těmito velmi bolestnými cykly tak dlouho, dokud nepochopí, že mravnost a spravedlnost jsou naprosto nezbytné pro optimální fungování společnosti, pro její udržitelný rozvoj a že je nelze do nekonečna obcházet.

Poznámka: Moderní levicová hnutí (komunismus, nacismus), ač se nám nelíbí pro příkrost svého jednání a nerespektování demokratických principů, si jako první důsledněji uvědomily tento mimořádně závažný fakt. Jsou jakýmsi mementem – jakýmsi bičem Božím pro příliš liberální demokracie. Západní demokracie, ačkoliv se ohání právem, je v konečném důsledku krajně nespravedlivá⁸¹ v přerozdělování peněz, podobně jako všechny předešlé aristokratické systémy.

CYKLY VĚKŮ

Jak jsme o tom již hovořili, Písma dělí lidské dějiny do velmi dlouhých (délkově zpravidla předem neurčených) časových období. V hebrejštině se nám tak objevuje termín *’olam*. V řečtině jsou jeho obdobou pojmy *aión* a *kosmos*.

Oba tyto řecké pojmy jsou jak výrazy pro ona velmi dlouhá období, tak i pro svět (lidské uspořádání), který dané období reprezentuje. Překlad Nového světa je proto celkem vhodné překládá jako „systémy věcí“, ve smyslu – správní systémy věcí lidských.

Víme minimálně o třech takových *světech* – *věk* předpotopní, *věk* židovský a *věk* křesťanský. Podobně bychom mohli předpokládat ještě další věk – mezidobí od potopy do založení Izraelského národa.

Obávaný konec „světa“ pak pochopitelně neznamená konec lidstva, ale konec takového věku (světa) a začátek věku nového.

SROVNÁNÍ PARALELNÍCH JEVŮ SMLUVNÍCH OBDOBÍ

Počínaje Abrahamem uzavírá Bůh JHWH s lidmi smlouvy. Ty mu dávají právní podklad pro výchovné působení a intervence v rámci smluvního lidu.

Proběhla již celkem dvě smluvní období – období 1. smlouvy (židovský věk) a období 2. smlouvy (křesťanský věk).

V těchto obdobích přebírá Boží lid odpovědnost za správu svých věcí – je mu dána autorita, politická moc. Jeho činnost je proto dopředu důsledně připravována, průběžně kontrolována a při selhávání je tento lid trestán.

Poznámka: Tyto tresty z božího stanoviska nejsou chápány jako akt pomsty nebo satisfakce poškozených, ale výhradně jako prostředek nápravy trestaných.

Po proběhnutí dvou smluvních období, by logicky nyní měla následovat další, v pořadí již třetí smlouva. Podíváme se nyní, zda-li pro její příchod existují v Písmech nějaké podklady. Provedeme srovnání dvou ji prakticky uplynulých smluvních období a obdobných jevů předznamenávajících příchod období třetího.

1. SMLOUVA

- A) Smluvní národ má čtyři sta let přípravného (výchovného) období, kdy je veden k pokoře. „*Bůh nadto mluvil v tom smyslu, že jeho (Abrahamovo) semeno bude cizími usedlíky v cizí zemi a [lidé] je zotročí a budou [je] trápit po čtyři sta let.*“ (Skutky 7:6)
- B) Národ připravený k duchovnímu zrození je přirovnán k dítěti: „*Tak řekl Jehova: ‚Izrael je můj syn, můj prvorozený.‘*“ (2.M.4:22).
- C) Vystupuje posel smlouvy ve funkci krále (Mojžíš) s partnerem ve funkci velekněze (Áron).
- D) Dochází k uzavření smlouvy připodobněné k manželství. „*Tvůj vznešený původce je totiž tvým manželským vlastníkem. JHWH vojsk je jeho jméno.*“ (Iz.54:5,6)
- E) Nevěrný lid je symbolizován nevěstkou. „*Jak se jen to věrné městečko (Jeruzalém) stalo prostitutkou! Bylo plné smyslu pro právo ...*“ (Izajáš 1:21)

⁸¹ Jedinou omluvou je fakt, že se doposud nepodařilo vytvořit fungující spravedlivý ekonomický systém. V kapitalistických demokraciích neexistuje zábrana ani proti velmi příkré nespravedlivému přerozdělování hodnot. Socialistický experiment byl společensky nefunkční. Německý nacismus zase stál na zcela pomýleném duchovním základě. Z humanitárního hlediska to byl krok zpět – minimálně do středověku.

- F) Začíná výstavba symbolického Božího domu reprezentovaného stánkem úmluvy, později chrámem – Šalomounův chrám.
- G) Boží lid a jeho struktura je symbolizován svícem (2.M.25:31,32,37).

2. SMLOUVA

- A) Smluvní lid má čtyř sta let přípravného období, kdy je veden k pokoře. Křesťané byli cca 300 let pronásledováni a vražděni římskou mocí. Teprve po Nicejském koncilu (r. 324) došlo k obratu. Správu říše postupně převzali v ponicejském období.
- B) Duchovně se rodící národ je přirovnán k dítěti: „... *dříve než ji zachvátily porodní křeče, povila* (dcera Sionu) *pacholika*.“ (Iz. 66:7).
- C) Vystupuje posel smlouvy podle precedentu Mojžíše (Ježíš Kristus) s partnerem podle precedentu Eliáše (Jan Křtitel). Ježíšův výrok o Janu Křtiteli: „*a chcete-li to přijmout: On je Eliáš, který je určen, aby přišel*.“ (Matouš 11:14) A Petr k Židům v chrámu: „*Mojžíš opravdu řekl: Jehova Bůh vám vzbudí z vašich bratrů proroka, jako jsem já. Budete mu naslouchat podle všeho, co vám říká*.“ (Skutky 3:22)
- D) Dochází k uzavření smlouvy znázorněné sňatkem: „*A Ježíš jim řekl: "Mohou se snad přátelé ženicha postit, zatímco je ženich s nimi? Dokud mají ženicha u sebe, nemohou se postit. Ale přijdou dny, kdy jim ženich bude odňat, a potom se budou ten den postit*.“ (Marek 2:19)
- E) Nevěrný lid je symbolizován nevěstkou:
 „*A přišel jeden ze sedmi andělů, kteří měli sedm misek, mluvil se mnou a řekl: "Pojď, chci ti ukázat soud nad velkou nevěstkou, která sedí na mnohých vodách, ..."*“ (Zjevení 17:1)
- F) Začíná výstavba Božího domu – duchovního chrámu – jímž je církev, Kristovo tělo.
 „... *sami jste také budováni jako živé kameny, duchovní dům pro účel svatého kněžstva, abyste obětovali duchovní oběti přijatelné Bohu prostřednictvím Ježíše Krista*.“
 (1. list Petřův 2:5)
 „*Ve spojení s ním roste celá harmonicky spojená stavba ve svatý chrám pro JHWH. Ve spojení s ním jste také vy dohromady budováni v místo, které by Bůh obýval duchem*.“
 (Efezským 2:21)
- G) Struktura Božího lidu je symbolizována svícny (Zj.2:1).

3. SMLOUVA

- A) Smluvní lid má čtyři sta let přípravného období, kdy je veden k pokoře. Prozatím jediná nalezená paralela – od r. 1620 (bitva na Bílé hoře?) Mohlo by platit v případě, že český a moravský národ jako zastávce „svaté pravdy“ a zahajovatel křesťanské reformace obnoví a potvrdí svého historického ducha.
- B) Duchovně se rodící národ je opět přirovnán k narození dítěte:
 „*Ta žena byla těhotná a křičela v bolestech. ... A drak se postavil před ženu (Boží lid - církev), aby pohltil její dítě, jakmile se narodí*.“ (Zj.12:1-5)
- C) Vystupuje posel smlouvy – křesťanští reformátoři? Zde zatím nemáme jednoznačnou odpověď. V západní církvi to byli Jan Kalvín a Martin Luther. U nás jsou výrazní Jan Hus a Jan Žižka. Husité vůbec čekali příchod Království Božího stejně jako Kristovi učedníci. Duchovně nejpokročilejší je ale moravský Jan Amos Komenský se svojí převratnou didaktickou metodou a Obecnou poradou o nápravě věcí lidských. (Mat.17:3; Zj.11:3,6) I časově a precedenčně odpovídá spíše Komenský - r. 1620 počátek čtyřsetleté poroby reformního národa, (beránek-lev)?
- D) Dochází k uzavření smlouvy znázorněné sňatkem.
 „*Sami buďte jako lidé, kteří čekají na svého pána, až se vrátí ze svatby, aby mu ihned otevřeli až přijde a zaklepe*.“ (Lukáš 12:36)
 „*Pohleď, stojím u dveří a klepu. Jestliže někdo slyší můj hlas a otevře dveře, chci vejít do jeho domu a budu s ním večeřet a on se mnou*.“ (Zj. 3:19)
 „*Radujme se a překypujme radostí a vzdejme mu slávu, protože přišla Beránkova svatba a jeho manželka se připravila*.“ (Zj. 19:7)
- E) O nevěře Božího smluvního lidu ve třetí smlouvě již není zmínka.

F) Je dokončena stavba duchovního chrámu z lidských myslí a srdcí, obývaného Božím duchem. Tradiční náboženství používající rituální předměty, chrámy a symboly je zrušeno. Začíná fungovat nehierarchicky uspořádaná vláda pomazaných křesťanů a židů (tzv. duchovní Izrael) Bůh je uctíván již výhradně duchem a pravdou.

„A neviděl jsem v něm chrám, neboť jeho chrámem je JHWH Bůh, Všemohoucí, a také Beránek.“ (Zjevení 21:22)

G) Struktura Božího lidu je symbolizována svícem. (Zach.4:2,3)

CYKLY JHWH DNÍ A NOCÍ

V tradičním chápání je den Páně spojován s koncem světa, posledním soudem, jakožto s jakýmsi jedinečným a neopakovatelným fenoménem kdesi v budoucnu. Srovnejme ale následující texty:

„JHWH (Jehovův) velký den je blízko. Je blízko a velice spěchá. Zvuk JHWH dne je hořký. Silný muž tam vydává výkřik.“ (Sofonjáš 1:14)

„Pohleď, přichází JHWH den, krutý rozlícením i hořícím hněvem, aby učinil z té země předmět úžasu a aby z ní vyhladil [její] hříšníky.“ (Izajáš 13:9)

„Zástupy, zástupy jsou v nížině rozhodnutí, neboť JHWH den je blízko v nížině rozhodnutí.“ (Jóel 3:14)

„Ocitl jsem se ve vytržení ducha v den Páně, a uslyšel jsem za sebou mocný hlas jako zvuk polnice...“ (Zjevení 1:10 EP)

Z výše uvedených textů to ale vypadá spíše tak, že podobných dnů JHWH byla celá řada, což vyvolává otázku, zda i tento křesťanský den Páně (ve Zjevení uváděný jak prorocství do budoucna) není spíše jedním z řady obdobných. Takový den byl aktuálně ohlašován už za proroků Sofonijáše, Izajáše, Joela a bezesporu tenkrát i proběhl.

DEN JHWH V DOBĚ KRISTOVĚ

Podobně v době Ježíšově a v době apoštolské probíhal takový den JHWH jak se svým soudem (posledním soudem dané éry),

„A to je základ pro soud, že světlo přišlo do světa, ale lidé si zamilovali tmu spíše než světlo, protože jejich skutky byly ničemné. Kdo totiž provádí podle věci, nenávidí světlo a nepřichází ke světlu, aby jeho skutky nebyly kárány. Ale kdo koná, co je pravé, přichází ke světlu, aby jeho skutky byly učiněny zjevnými, protože byly vykonány v souladu s Bohem.“ (Jan 3:19,20, 21)

tak i se svým trestem, ke němu došlo v roce 70 n.l. zničením Jeruzaléma Římány:

„Sekera již leží u kořene stromů; každý strom tedy, který nenese znamenité ovoce, má být poražen a hozen do ohně.“ (slova Jana Křtitele o příchodu JHWH soudu, Matouš 3:10)

„Má svou lopatu k převívání v ruce, aby úplně vyčistil svůj mlat a shromáždil pšenici do zásobárny, ale plevy spálí ohněm, který nemůže být uhašen.“ (slova Jana Křtitele o Kristu u Lukáše 3:17)

V rámci dlouhých časových cyklů – věků, totiž probíhají kratší cykly tzv. dní a nocí Páně (JHWH).

„Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den; přichází noc, kdy nikdo nemůže pracovat.“ (slova Ježíše Krista, Jan 9:4)

Tyto cykly odpovídají zákonitým společenským cyklům vývojové spirály, jak jsme o nich hovořily na začátku kapitoly.

Jako typický příklad takového kratšího cyklu bychom mohli uvést dřívější dobytí Jeruzalema Babyloňany a odvlčení Židů do vyhnanství v době proroků Daniele a Ezekiele. Dále každý velký přelom věků ('olam, kosmos) je v případě smluvního lidu přirozeně doprovázen fenoménem JHWH dne.

V dobách duchovního úpadku Izraele docházelo k oslabení soudržnosti a bojeschopnosti celého národa, čímž se Izraelské království stávalo lákavou kořistí pro okolní národy. Za takové situace byla Izraeli odnímána ochrana nebes a celá situace byla využita jako precedent trestu a jako zúčtování v JHWH dni. V Izraeli byli povoláváni nebo sami povstávali osvěcení muži - proroci, aby varovali národ před blížícím se trestem a pokusili se národ přimět k nápravě.

SHRNUTÍ

JHWH (Pánův nebo později Kristův) den byla tedy obecně období aktivity, ve kterém JHWH zasahoval do událostí na zemi. Bůh buď schvaloval výsledek vývoje, nebo prováděl soud, trestal neschválené a vynucoval si nápravu věcí.

Časová mezidobí mezi těmito vrcholy jsou časem jeho pomazaných lidských služebníků, kteří jsou "světlem" v jeho *nocí*, (období JHWH pasivity) a jsou symbolizováni svícem.

JHWH ponechával většinu času na Zemi lidské vlády a to i ve smluvním lidu. Od počátku sice používal tzv. hierarchických organizací, ale jeho cílem je vychovat postupně lidstvo k jakési autonomii nebo až demokracii. Ponechává proto lidem co nejdéle samosprávu (ovšem s tím, že jim potvrzuje pravidla).

Po určité době přichází kontrolovat výsledek. Před tím jednak nechává o svém plánovaném příchodu varovat své služebníky, nechává zvěstovat o svém záměru, a vybírá ty z lidí, kteří mu vyhovují. Rozděluje své služebníky na přijatelné a nepřijatelné. Pro nepřijatelné přichází trest jako prostředek nápravy a přijatelným ukazuje způsob záchrany. Po vykonaném trestu dostávají přijatelní nové příkazy, nové podmínky a prostředky. Potom JHWH opět "poodstoupí" a sleduje další vývoj.

Tímto se uzavírá základní stať této knihy. Dále budou následovat již speciální kapitoly, které nemají přímou vzájemnou návaznost. Jejich počet bude stále narůstat podle počtu postupně zpracovávaných témat.

ODDÍL SPECIÁLNÍCH KAPITOL

KŘESŤANSTVÍ A NOVÝ ZÁKON VE SVĚTLE KRITICKÉHO ZKOUMÁNÍ

Vlivem tradičního chápání považují často křesťané text Nového zákona, podobně jako text Starého zákona za nedotknutelnou knihu, jako projev přímého Božího zjevení. Bible o sobě v Novém zákoně na několika místech skutečně tvrdí, že je Božím slovem a že Písma (především SZ, ale podle stejného principu i NZ) jsou inspirována Božím duchem. Ale co si pod touto inspirací představit? Cílem následující statě není zpochybnit toto tvrzení o inspiraci, ale poukázat na skutečný stav věci - na to, co toto tvrzení rozhodně neznamená.

To že Bible je skutečně nositelkou mimořádných nadčasových informací je snad zjevné už z obsahu předešlé základní části knihy - z vnitřní logiky a závažnosti již předložených informací.

Jako autoři této knihy chceme touto statí dát zároveň na vědomí, že jsme si vědomi veškerých problémů, které jsou s biblickými texty spojeny.

Jako křesťané a lidé hledící vstříc nové době a jejím událostem bychom chtěli ukázat, že bychom i tuto knihu měli znát takovou jaká skutečně je, a i v této nanejvýše citlivé záležitosti se zbavit mystických a utopických představ o jejím vzniku a obsahu.

V následujících dvou kapitolách shrneme nejzásadnější body exegetického (textově kritického) výzkumu textů Nového zákona a historického pozadí evangelijní a apoštolské doby.

Texty Nového zákona vznikaly zcela jiným způsobem než texty Starého zákona a máme mnohem více informací o pozadí jejich vzniku. Ale i zde zcela zjevně platí totéž co pro Starý zákon:

Bibliční pisatelé - duchovně nejvyspělejší jedinci své doby - často (a zcela přirozeně) popisují své vlastní mínění o popisovaných věcech na základě zkušeností a jevů, jimiž byli inspirováni. Popisují je prostě tak, jak jim v daném období sami rozuměli a zde ještě dodejme - jak je zpracovala a zapamatovala si ústní tradice.

Bible (zde především NZ), jak bude patrné, je ryze lidskou knihou, psanou lidmi své doby, popisující ale zcela zásadní historické události. Nicméně popisuje je dobovým pohledem, dobovým chápáním s veškerou příměsí chyb a omylů jejich pisatelů.

Bibli tedy opět považujeme za literaturu faktu. Ovšem z dnešního pohledu (a při vši úctě), co se faktografie týče, velmi diletantsky napsanou. Tento stav velmi komplikuje, ale neznemožňuje zcela její úspěšnou interpretaci.

Základním vodítkem pro rekonstrukci jejího poselství je vnitřní logika informací, která v Písmech přes všechny problémy kupodivu zůstala zachována. Tuto logiku považujeme více než co jiného za důkaz inspirovanosti Bible. O tuto logiku jsme se doposud opírali a ji jsme se snažili v této knize předložit k posouzení.

Uvedeme tedy nyní ve dvou kapitolách souhrn (z hlediska víry) nepříjemných informací. V kapitole následující, ale opět nabídneme jejich smysluplné zařazení do logiky celého biblického děje.

DOBA A PRAMENY VZNIKU NOVÉHO ZÁKONA

Knihy kánonu tzv. Nového zákona vznikaly v druhé polovině prvního století našeho letopočtu v antickém, helénském prostředí. Od jejich vzniku nás dělí bezmála dva tisíce let. V našem myšlení a zvycích se mnoho změnilo. Ačkoliv antika přinesla skutečné průkopníky kritického vědeckého myšlení, vnímání tehdejší společnosti bylo jeho potřebám ještě velice vzdálené.

Například v posledním století př. n. l. se objevilo šedesát rozprav pod jménem velkého filosofa Pythagora, jenž byl v té době již po smrti. Údajně byly nalezeny. Později se ale přišlo na to, že autory díla byli stoupenci školy novopythagorejců.

Vyvolalo toto zjištění skandál? Nikoliv - autoři nejen že se nesetkali s odsouzením, ale naopak sklídili chválu za to, že se vzdali nároku na osobní slávu a sepsali svá díla jako oběť zbožňovanému tvůrci školy.

Podobný příklad existuje i v křesťanské historii. Koncem 2. století sepsal jistý duchovní z Asie „Historii Pavla a Tekly“. Celý příběh je fantazií autora a dokonce ani svatá Tekla, údajná Pavlova žákyň nikdy neexistovala. Když mu to bylo dokázáno, omlouval se, že motivem sepsání příběhu

mu byla čistá láska k svatému apoštolovi. Ani to pak nevadilo církevním otcům, aby nepostavili fiktivní životopis prakticky na stejnou úroveň se spisy, z nichž byl později vybrán dnešní tvoří kánon Nového zákona a aby nepropagovali kult svaté panny, již se netkly plameny, zvířata ani hadi.

Reakce „odborné“ veřejnosti byla tedy naprosto stejná jako v případě novopythagorejců - dílo bylo natolik zdařilé, že jej jednoduše akceptovali. A tak snad už ani nepřekvapí, že v některých zemích má dodnes tato „svěťice“ 23. září své důstojné místo i v kalendáři.

Tyto dva příklady názorně demonstrují ducha doby. S historií se tehdy obecně nedělala žádná velká věda. Historie se chápala spíše jako umění a záleželo jen na dotyčném autoru, jak svůj příběh pojal a nakolik mu záleželo na jeho historické přesnosti.

Proto mohlo postupně vzniknout i na poli křesťanství nepřehledné množství literatury různé kvality, původu a žánru, která utvářela myšlenkové klima prvotní církve a tehdejší pojetí víry. Tak vznikla rozsáhlá raně křesťanská literatura - množství evangelií, epištol, agrařů⁸², hagiografií⁸³ a apokalyptických spisů. Za „pravdu“ bylo tehdy považováno víceméně vše, co se jevilo nějakým způsobem přínosné - povzbudivé, poučné, podnětné a co dokázalo nejen věřící ale hlavně skeptiky přesvědčit o pravosti křesťanského učení.

Tomuto vývoji byla učiněna přítrž až v 382, kdy římská synoda rozdělila spisy na kanonické a nekanonické (apokryfní). A teprve až v roce 494 bylo dekretem papeže Glasia zařazeno jako apokryfní i tzv. Petrovo evangelium, z něž si pro zajímavost odcitujeme základní fragment:

„A hle, v noci ze soboty, zatímco vojáci drželi stráž a střídali se po dvojicích, znenadání zašumělo na nebesích. I uviděli nebe otevřené a dva muže sestupující ve velké záři a blížící se ke hrobu. A ejhle kámen, kterým byl zahrazen vchod se sám odvalil na stranu. Hrobka se otevřela a dva mládenci vstoupili dovnitř.

Když to strážní viděli, vzbudili setníka a židovské starší, kteří tam byli také na stráži. A když jim vyprávěli, co viděli, spatřili opět tři muže vycházející z hrobu: dva mládenci podpírali třetího a kříž se pohyboval za nimi. Hlavy prvních dvou dosahovaly až k nebi, ale hlava toho jež vedli, převyšovala nebe.

Pod dojmem neobyčejného zázraku pochopil sám Pilát, že Ježíš je Synem božím. Přesto ustoupil naléhání židovských kněží a přísně nařídil vojákům, aby nikomu neříkali, co se u hrobu stalo. Kněží byli totiž velice zděšení a pravili: Lépe pro nás bude zodpovídat se před Bohem za nejtěžší zločin než se dostat do rukou židovského lidu, aby nás kamenoval.“

POČÁTEK KÁNONU

Raně křesťanská literatura má své charakteristické rysy, kterým se ale mnohdy nevyhnuou ani kanonická evangelia a epištoly - zákonitě; i dnešní kánon vznikl v téže době, v téže atmosféře a byl vytvořen toutéž obecnou mentalitou.

Přestože církev rozdělila své posvátné texty na kanonické a nekanonické, čímž jedny označila za hodnověrné a druhé nikoliv, obsahově mezi nimi neexistuje pevná hranice.

Když dnešní, racionálně založený člověk čte často vyumělkovaná vyprávění apokryfů, nevyhne se dojmu, že jedním z kritérií, jimiž se církev řídila při vyřazování těchto spisů ze svého kánonu musel být i tzv. zdravý rozum - snaha distancovat se od těchto někdy až trapných historek.

Nadpřirozené události jsou v Novém zákoně - až na výjimky - v mezích relativní přijatelnosti.

Je ale třeba dodat, že vztah církve k apokryfům zůstal poměrně vstřícný.

Už někteří církevní otcové považovali mnohá fakta z těchto knih za pravdivá, což pochopitelně nelze vyloučit.

Mnohé, dodnes užívané, církevní obřady, liturgie a množství textů v breviářích a misálech pocházejí (z dnešních) apokryfů.

Rovněž evropská kultura a umění bohatě čerpají z těchto zdrojů. bez nichž by nikdy nevznikla mnohá skvělá díla jako např. Rafaelova, Tiziánova nebo Dantova.

Apokryfy jsou velmi vzácným zrcadlem dobové mentality a vývoje pojetí víry ranných církví. Navíc informace z apokryfů v mateřské církvi dodnes prolínají do látky pocházející z uznaných kanonických zdrojů.

Skutečně pevnou hranici mezi oběma zdroji se fakticky vytvořit nepodařilo. Je to dáno nejen tím, že původně šlo o jeden zdroj ale i tím, že i část Nového zákona (především evangelia a Skutky apoštolů) vznikla podobným mechanismem a trpí podobnými nedostatky.

Jednoduše řečeno - knihy Nového zákona mnohdy nezaprou svůj původ.

⁸² Agrařa - výroky připisované Ježíšovy, které nejsou v kanonických evangeliích ale nacházíme je např. v apokryfních evangeliích (Logia Jesu).

⁸³ Hagiografie - příběhy svatých plné fantastiky, zázraků a heroických činů světců.

SYNOPTICKÁ EVANGELIA

Ještě v nedávné době byl rozšířen názor, že evangelia jsou očitá svědectví čtyř různých autorů. Tento názor je však po důkladných textových a historických analýzách už neudržitelný.

Nejstarší křesťanská tradice přisoudila autorství prvního evangelia apoštolu Matoušovi (celníku Levimu). S tímto apoštolem jej ztotožňují církevní otcové Papias, Ireneus a Klemens Alexandrijský.

Ovšem tito otcové nemohli předat přímé svědectví nýbrž jen to, co se v jejich době tradovalo.

Už Eusebios, křesťanský historik z přelomu 3. a 4. století, se ale o prvním evangeliu vyjádřil zároveň poněkud záhadně:

„Matouš posbíral Ježíšova proroctví v hebrejském nářečí a každý je vysvětloval po svém, jak nejlépe uměl“

Ačkoliv biblistům dodnes není jasné co myslel pojmem „proroctví“, toto vyjádření by vypovídalo o něčem trochu jiném, než je očitě svědectví.

Dříve se mínilo, že nejstarším evangeliem je hebrejské Matoušovo evangelium, z nějž později vyšel evangelista Marek. Současné výzkumy však víceméně vysvětlují smysl Eusebiova vyjádření a dávají za mu pravdu.

Analýzou textových kritérií dnes biblisté došli k shodnému závěru, že nejstarším evangeliem je evangelium Markovo. Z něj (nebo ze stejného zdroje) později vyšli Matouš i Lukáš a doplnili je svými postřehy a další ústní tradicí, známou v jejich prostředí.

Z obsahu je zřejmé, že autorem prvního evangelia byl Žid. Orientuje se velmi dobře v židovské tradici, terminologii i ve znalosti Zákona. Rozumí tehdejšími právními i finančními procedurám. Charakterizuje jej velmi houževnatá snaha uvést události Ježíšova života do souladu s proroctvím Starého zákona. Je s židovstvím bytostně spjat.

Filologové ale tvrdí, že ačkoliv jsou v textu místy hebraismy, plynulost a styl řečtiny jakým je evangelium psáno, vykazují všechny známky toho, že pisatelem musel být židovský helénista, čili Žid jemuž byla řečtina mateřským jazykem.

Z 661 veršů Markova evangelia Matouš opakuje celých 600. Text nevykazuje známky očitého svědectví, ale jeho stavba je dopředu promyšlená - dělí se na pět částí podle pěti výkladů morálních témat (7:28, 11:1, 13:53, 19:1, 26:1).

Autor se při kompilaci dvakrát dopustil zdvojení příběhu, aniž by si uvědomil, že jde o tutéž epizodu - dublet o rozmnožení chlebě a dublet o vyhnání zlého ducha z posedlého slepého a němého, za nějž je Ježíš osóčen, že tak činí z moci Belzebuba.

Rovněž evangelista Lukáš nebyl Ježíšovým učedníkem ani očitým svědkem událostí evangelia, ale v NZ se objevuje až později. Mohlo by jít o pobočníka apoštola Pavla (Kol. 4:14). Autor tohoto evangelia v úvodu sám sděluje, že podklady pro sepsání evangelia byly církvi předány očitými svědky, ale sám se za očitého svědka nevydává.

Lukáš tedy rovněž vycházel z ústního podání. Lukáš je mistr pera s citem pro poetičnost vyprávění. Je vzdělaný a respektuje literární konvence své doby. V textu bylo objeveno značné množství lékařských výrazů, shodujících se s terminologií takových lékařů jako byl Hippokrates, Dioskurides nebo Galénos. Autor měl znalosti profesionálního lékaře.

Při porovnání Matouše a Lukáše s Markovým textem jsou patrné snahy retušovat text a vyhnout se některým nelogičnostem a příkrostiti Ježíšova jednání.

Markantní příklad je v příběhu o neplodném židovském pobočníkovi. Matouš vypouští poznámku, že „*nebyl čas říkat*“. V Markově podání se Ježíš buď nechal zcela unést svojí prchlivostí nebo (což je pravděpodobnější) je celá tato anekdota⁸⁴ produktem folklóru⁸⁵ a patřila by spíše do apokryfní literatury. Lukáš ji vypouští úplně.

Očitě svědectví lze připustit snad jen v případě evangelisty Marka. A to nejen podle církevní tradice, ale i podle vyjádření některých biblistů.

Podle Papias (přelom 1. a 2. století) Marek, jako Petrův tlumočník, „*zapsal vše, nač se rozpomněl, i když je třeba přiznat, že nikoliv v poslušnosti, jak učil a působil Kristus*.“ A dále „*A to proto, že neslyšel Pána a nenásledoval jej, ale teprve později šel za Petrem a přizpůsobil instrukce a učení potřebám posluchačů, nikoliv se záměrem vyličít Ježíšův život*.“

I případné Markovo očitě svědectví ale mohlo být jen velmi okrajové - Marek nebyl ani Ježíšův učedník (*neslyšel Pána a nenásledoval jej*).

⁸⁴ V antickém slova smyslu znamená anekdota krátký poučný příběh (později i vtipný). Anekdoty jsou jedním z literárních typů, z nichž byla evangelia sestavena.

⁸⁵ Folklór je charakteristický pro celou raně křesťanskou literaturu - zvláště pro již zmíněné apokryfy. Jde o zákonitý vývoj přeměny a mytologizace historických událostí předávaných v kterémkoliv lidovém (vědecky nekritickém) prostředí. (Antické prostředí má své vlastní specifikum). Skutečné fakta událostí se tak deformují a zároveň se k nim přidávají prvky lidové představivosti, ve kterých se často odráží touhy a potřeby takového společenství. Právě s těmito tendencemi více nebo méně úspěšně bojovali apoštolové - ochránci původního Kristova učení.

Pravděpodobně však patřil do okruhu jeho známých a mohl být i svědkem jeho zatčení a popravu. Podle církevního otce Klemense Alexandrijského (150-215 n.l.) Marek sepsal Petrovo učení na žádost křesťanů žijících v Římě. Textová kritéria souhlasí s Římem jako oblastí jeho vzniku.

PŮVOD EVANGELIÍ

Se sepisováním evangelií se začalo teprve třicet, ale pravděpodobněji až čtyřicet let po Kristově smrti. Evangelia vznikala v prostředí tzv. orální tradice. Starověké národy mívaly vypracovaný systém pro předávání svých ústních tradic. Šlo o určité mnemotechnické pomůcky, především rytmy, které jim pomáhaly „konzervovat“ předávané informace. Změna obsahu se pak projevila aritmií textu. Ačkoliv tento systém nebyl dokonalý, podstatně zvyšoval přesnost předávané zprávy.

Ústní učení na základě rytmičnosti textů užívala před sepsáním svých knih mnohá jiná náboženství - islám, buddhismus, brahmanismus atd.

Jádra synoptických evangelií jsou natolik paralelní, že je mimo každou diskusi jasné, že čerpaly ze společného zdroje. Přičemž zde není myšlena ani tak věcnou shoda, ale způsob podání, strukturu textu, posloupnost děje atd. Jejich paralelnost je zřetelná i bez zkoumání textových kritérií řeckých originálů.

Evangelium podle Jana pak spadá do úplně jiné kategorie. Ježíš je zde popsán jakoby odtržený od reality a je mu vtisknuta jistá transcendentní (nadsvětná) podoba. Ježíš zde už vystupuje téměř jako nadčlověk. Mnohé jeho výroky jsou nejen velmi obsáhlé, ale všechny jsou precizně formulovány a stylizovány. Jsou nadnesené, mají podobu konečných pravd a odpovídají liturgickým potřebám⁸⁶ místa a doby, ve které evangelium vzniklo. Janův Ježíš je už mystický, zcela vyretušovaný, je předmětem kultu. Chronologie ani místopis neodpovídá synoptikům, jak bude ukázáno později.

Křesťanský historik Eusebius uvádí, že Janovo evangelium bylo natolik odlišné od nejstarší tradice synoptiků, že některé církve v Malé Asii kladly velký odpor proti jeho přijetí, podobně jako proti přijetí knihy Zjevení, jakožto děl posledního Ježíšova apoštola.

Evangelia kolovala nějakou dobu anonymně a dokonce bez názvu. Později byla nazvána evangelií. Poprvé užívá tohoto termínu pro příběhy o Ježíšově životě Justin Mučedník ve své Apologii (150 n.l.)

Ještě později byla nadepsána domnělými autory - prokazatelně až ve čtvrtém století. V případě evangelií došlo velmi pravděpodobně i k jevu popsanému v úvodu, kdy redaktori nebo autoři, ve snaze dodat textu vážnost nebo z přílišné skromnosti, připsali autorství některému věhlasnému světcí. A to zcela v souladu s konvencemi své doby.

PROČ BYLA EVANGELIA NAPSÁNA

Zůstává stále otevřena otázka, proč křesťané, pokud si byli vědomi univerzálnosti svého učení a jeho celosvětového významu, neměli snahu sepsat Ježíšovo učení a události jeho života dříve - dokud byly ještě v živé paměti? Ale hlavně, proč se tohoto úkolu aktivně neujali sami apoštolové? Jedním z důvodů byla patrně jejich bezmezná víra v brzký návrat Krista v moci. Proč nakonec začala být evangelia vůbec psána, napovídají okolnosti doby jejich vzniku.

Brzy po Kristově odchodu získal v rodici se Jeruzalemské církvi největší vliv Jakub, v historii známý jako Jakub Spravedlivý, bratr Páně.

Tento Jakub paradoxně nebyl ani apoštolem ani učedníkem Ježíše. Podle historických pramenů (Eusebios, Flavius) se jednalo o mimořádnou a obecně uznávanou osobnost v židovské společnosti vůbec⁸⁷. Z Bible zase víme, že se před ním chvěl i jinak průbojný apoštol Petr a proti jeho autoritě nezmohl nic ani apoštol Pavel.

Podle Eusebia (cituje staršího Hegesipa) byl Jakub původně nazorejcem⁸⁸ (nazírem) a dokonce snad i vůdcem řádu nazorejců, od nichž zřejmě přivedl k apoštolům ne bezvýznamnou skupinu konvertitů. Kolem Jakuba se postupně vytvořilo ortodoxní jádro „lidí z okolí Jakubova“ (Sk.21:18, Gal.2:12). Tito křesťané vytvořili slepou větev křesťanství, či spíše židokřesťanství. V historii se objevují jako nazorejští (nazaretští; Sk.24:5), později ebionité (chudí).

Tito křesťané chápali Krista pouze jako člověka a židovského proroka bez jeho nadzemských atributů. Cítili se být plně Židy a to ještě pravověrnějšími než ostatní, kteří Krista nepřijali. Byli to

⁸⁶ Z liturgických potřeb podle slov Papia ale vychází už i Markovo evangelium.

⁸⁷ Když byl Jakub v roce 62 z podnětu velekněze Annáše ukamenován, vyvolalo to takovou nevoli, že velekněz byl nakonec zbaven svého úřadu.

⁸⁸ „Jeho kolena byla prý jako kolena velbloudova. Klekával v chrámu, aby si vyprosil odpuštění hříchů svých bližních. Svatým už v těle matky, v dospělosti složil nazírský slib.“ (Eusebios)

oni známí zastánci obřízky a Zákona, pro nějž rychle získali většinu jeruzalémských, aramejsky mluvících křesťanů, přičemž pravděpodobně zviklali i většinu apoštolů.

Křesťanství se v té době rozdělilo na dvě frakce - židovsky a řecky mluvící křesťany (Sk.6:1). Toto rozdělení bylo dáno jednak jazykově, ale hlavně geograficky. Helénští křesťané žili většinou v diaspoře, na území Malé Asie a zákonitě nebyli tak „kovani“ v židovství. Ze známých osobností to byli - Štěpán, Filip, Barnabáš, ap.Pavel, Timoteus, Apollos a další. Helénisté spontánně přijali a spoludotvářeli Pavlův výklad⁸⁹ smyslu Kristova života a učení.

Zatímco helénisté před pronásledováním ze strany Židů opustili Jeruzalém už dříve, nazorejští působili v Jeruzalémě přibližně až do roku 70 n.l, kdy odešli před římskou agresí do Pelly. Po té se jich část vrátila a působila v Jeruzalémě až do r.135, kdy byl po povstání Bar-Kochby Jeruzalém zcela srovnán se zemí. Po dobytí Jeruzaléma a zničení chrámu však vliv nazorejských už výrazně slábně a křesťanství přestává být židovskou sektou.

Ale ještě ve čtvrtém století jejich potomci ebionité Pavla ostře kritizují, a označují jako odpadlíka a člověka, který falšoval Ježíšovo učení a stavěl se na stranu Říma.

Křesťanství, jehož jsme dnes dědici, bylo v té době vystaveno enormnímu tlaku z mnoha stran. Jednak ze strany Židů, kteří zpochybňovali Krista jako mesiáše a považovali křesťany, odmítající se účastnit bojů proti římské nadvládě, za vlastizrádce⁹⁰. Dále ze strany židokřesťanů, kteří odmítali universalismus a nadzemský původ Krista a chápali křesťanství jako reformované židovství.

Tlaky přicházely z antického prostředí, které začínalo vnímat křesťany jako nepřátele Říma, ztotožňovalo je s Židy a vysmívalo se jejich učení, zvláště učení o vzkříšení. V neposlední řadě to byly tlaky zevnitř - pochybnosti přicházející z vystrízlivění a z nenaplněných utopických očekávání Kristova návratu. V tomto období začínají vznikat evangelia a Skutky apoštolů jako první apologie křesťanství. V evangeliích je dobře patrný důraz na obhajobu výše zmíněných témat.

Vůbec nejstaršími křesťanskými písemnými dokumenty jsou ale dopisy ap. Pavla, zvláště pak dopisy Římanům, 1. a 2.Korintským, Galatským a Filemonovi, které byly bez výhrad uznány za autentické.

Všechny tyto listy byli napsány do roku 64 nebo 67, kdy byl Pavel popraven.

STANOVISKO TEOLOGICKÝCH AUTORIT

Jeden z největších myslitelů církve - Augustin prohlásil na adresu nejasností a protikladů v evangeliích:

„Ani já bych nevěřil evangeliím, kdyby mi to nepřikazovala autorita církve.“

Podobně řekl i Martin Luther: *„... vznikne-li nějaká obtíž, týkající se svatých knih a nemůžeme-li ji vysvětlit, musíme je prostě ponechat tak, jak je.“*

Nutno dodat, že zde nešlo o žádné pochybovače, ale o skalní zastánce víry a Kristova učení.

Od konce minulého století do dnešních dnů byly prováděny rozsáhlé studie a analýzy novozákonních textů za podpory mnoha vědních oborů a za účasti badatelů mnoha, často i protichůdných, vyznání a přesvědčení.

Protestantský biblista Robert Bultmann, zakladatel směru demitologizace Bible, je někdy nazýván Koperníkem biblistiky. Výsledky jeho bádání na tomto poli byly natolik výrazné, že je musela uznat i katolická církev (Encyklika Pia XII.- Divino afflante spiritu 1943; Usnesení papežské biblické komise 1964; Závěry II. vatikánského koncilu).

Bultmann svými pracemi zejména „Die Geschichte der synoptische Tradition“ (1921) vedl biblickou exegezi novou cestou a jeho výsledky byly natolik přesvědčivé, že přiměly k ústupu i skalní konzervativní biblisty.

Bultmann rozlišil evangelijských textech jednotlivé literární typy - podobenství⁹¹ („mašal“, na Blízkém Východě velmi oblíbená vyprávěcí forma), paradigmata (ilustrativní vyprávění navazující na nějaký Ježíšův výrok), novely (líčení Ježíšových zázraků) a logia. Všechny tyto typy mají svá vnitřní kritéria, jsou v textu rozeznatelné, existovaly kdysi odděleně a tvořily základ ústní tradice při sestavování evangelií. Jsou tedy jakýmsi stavebními kameny evangelií.

⁸⁹ Proti Pavlově teologii se postupně zvedl tuhý odpor. Při jeho pozdějších soudních vězněních a soudních procesech zůstal Pavel víceméně opuštěn a nakonec se o něj křesťané přestali úplně zajímat - nevědělo se ani, kde je vězněn. (2.Tim.1:15-17; 4:16). Už koncem jeho života jeho vliv prudce zeslábl a jeho dílo upadlo na několik desítek let v zapomnutí. Později, když už byly jeho listy málem ztraceny, došlo náhle k obrození jeho teologie. Z dochovaných fragmentů byly jeho listy znovu zkompletovány.

⁹⁰ To mívalo mnohdy fatální následky i pro tzv. židokřesťany, kteří židovstvo jinak příliš neprovokovali a kterým se vyhnulo i pronásledování namířené proti křesťanským helenistům, bojujícím proti dodržování Zákona.

⁹¹ Je zajímavé sledovat jak podle pravděpodobného stáří evangelií jejich počet u synoptiků narůstá. Marek jich zná osm, Matouš dvacet tři a Lukáš dokonce třicet.

Při výkladu byl kladen důraz na historické pozadí, prostředí a sociologické podmínky, které utvářely ústní tradici - tzv. „Sitz in Leben“ (včlenění do života). To otevřelo zcela nové možnosti. Vědci tvrdí, že evangelia nejsou literaturou ve vlastním slova smyslu. Nemají vědomě přesnou kompozici. Patří k proudu lidové literatury, která se řídí svými vlastními vnitřními zákony. Je proto organicky srostlá se životem svého prostředí a stejně jako život podléhá neustálým proměnám⁹².

Tradice, vytvářející pozadí evangelií, byla tedy odrazem života prvotních křesťanských obcí. Její vývoj byl závislý na jejích nejrozličnějších potřebách. Ježíšova postava postupně začala obrůstat legendami, které nesou všechny znaky etiologických mýtů. Pozdější apokryfy zacházely v tomto procesu až do fantastiky.

EVANGELIA A LIDOVÝ FOLKLÓR

Zatímco Ježíšovy výroky a některé epizody jeho života byly pravděpodobně⁹³ dostatečně konzervovány ústní tradicí, tyto drobné literární útvary musely být v době sepisování evangelií nějak spojeny v jeden celek.

Tento celek a návaznost jeho jednotlivých částí ale bylo pochopitelně po cca 40 letech možno jen ztěžka rekonstruovat. Uvědomíme-li si tehdejší velmi benevolentní konvence v oblasti historické „vědy“, nemusí nás už tolik překvapit zjiitelné závažné rozpory v podání některých těchto událostí evangelisty. Lze si také snadno představit, že autoři si museli při sestavování kompozice evangelia pomáhat jak se dalo – legendami, starozákonními proroctvími, leckdy nevhodně použitými, různými anachronismy či vlastní fantazií.

Evangelia si tak snad lze znázornit sedimentární horninou slepence, kde jednotlivé úlomky a valouny hornin (zde platné informace) jsou spojeny v jeden celek jen naplaveným pojivem. Platnost těchto informací lze dnes potvrdit snad už jen možností jejich logického zařazení do celkového konceptu biblické zprávy. A to je ve stručnosti i popis způsobu naší práce při zpracovávání jednotlivých témat této knihy a při hledání biblického konceptu vůbec. Je to práce zčásti (nejprve) intuitivní a teprve později analytická. Projdeme nyní některé nejmarkantnější rozpory evangelijního podání.

UDÁLOSTI JEŽÍŠOVA NAROZENÍ

V podání Matouše se Ježíš narodil v Betlémě, v Judsku poblíž Jeruzaléma. V této době přicházejí do Jeruzaléma mudrci z východu, aby se poklonili Jezulátku. Od svých rádců a východních mudrců Herodes zjišťuje dobu a místo narození. Podle těchto údajů vydává rozkaz povraždit v okolí Betléma všechny chlapce mladší dvou let. Podle střední hodnoty Herodova údaje mohl být Ježíšovi v té době asi jeden rok.

Mezitím ale rodině přispěchal na pomoc anděl a přikazuje jim odejít do Egypta. Josef s rodinou tedy odchází z Betléma⁹⁴ do Egypta.

„Ale když Herodes zemřel, hle, anděl Hospodinův se ukázal ve snu Josefovi v Egyptě a řekl: Vstaň vezmi dítě a jdi do země izraelské, neboť již zemřeli ti, co ukládali dítěti o život. On tedy vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země. Když však uslyšel, že Archelaos vládne v Judsku po svém otci, bál se tam jít; ale na pokyn ve snu se obrátil do končin galilejských a usadil se ve městě zvaném Nazaret - aby se splnilo, co je řečeno ústy proroků, že bude nazýván Nazarejským.“ (Mat.2:13-23)

Na otázku, kam se Josef bál vrátit, je jediná odpověď - do Judska, tedy do Betléma. Podle Matouše je původní bydliště Ježíšovy rodiny v Betlémě a rodina se až později usazuje v Nazaretu.

Podle Lukáše je to naopak - rodina původně sídlí v Nazaretu. Jenže jak vyřešit problém Ježíšova narození v Betlémě? Lukáš proto nechává cestovat těhotnou Marii do Betléma kvůli sčítání obyvatelstva. Pravděpodobně jsou oba příběhy pouze volnou rekonstrukcí - apologií (obhajobou) Ježíšova narození v Betlémě⁹⁵.

Ke sčítání obyvatel ve skutečnosti⁹⁶ došlo až po Herodově smrti. Herodes zemřel⁹⁷ v roce 4 př.n.l. Po něm nastoupil na trůn jeho syn Archelaos, který však byl v roce 6-7 n.l. sesazen. Judsko

⁹² Tzn. postupem času se měnila podle aktuálních potřeb (např. apologických), a to dokonce i v době kdy už měla písemnou podobu - různé vsuvky a dodatky (závěry).

⁹³ A to je otázkou křesťanské víry - věda je zde pro nedostatek podkladů v koncích.

⁹⁴ Pokud by bydleli v Nazaretu, vzdáleném od Betléma téměř 250 km na sever, Ježíši by žádné nebezpečí nehrozilo. Cestou z Nazaretu do Egypta by se naopak blížili ohnisku nebezpečí.

⁹⁵ Zvláštní je, že ačkoliv v Janově evangeliu je Ježíš stále zpochybňován pro svůj galilejský původ, evangelista vůbec nemá snahu bránit Ježíšovu kompetenci jeho narozením v Betlémě. Tento údaj vůbec nezná a všechny útoky prostě ignoruje. Těžiště obhajoby Krista klade Janovo evangelium na jeho charisma.

⁹⁶ Herodes byl spojencem Říma a formálně byl suverénním vládcem. Odporuje tehdejšími diplomatickým pravidlům, aby takovému panovníku Římané nařizovali sčítání lidu a vměšovali se do vnitřních záležitostí země.

⁹⁷ Toto datum pochází od počítání podle poměrně spolehlivých údajů Josefa Flavie a není zpochybňováno.

přešlo pod římskou správu a bylo rozděleno na čtyři tetrarchie (místodržitelství). V takových případech převzetí správy bývalo zvykem provádět sčítání lidu, v rámci revize nově nabytého „inventáře“. Římané se ale Židů štítali a jejich zvyky až na výjimky politické nutnosti pochopitelně ignorovali. Z hlediska historie je navíc těžké si představit, že by Římané své sčítání lidu podřizovali židovskému kmenové uspořádání. Lze předpokládat, že celou proceduru komplikovali co nejméně a sečetli obyvatele, jako obvykle, přímo v místě bydliště.

Podobných nesrovnalostí je v evangeliích skutečně velké množství. Evangelisté sice vždy vycházeli ze skutečných historických událostí, nedokázali je však v jejich časovém odstupu (cca 40-60 let) již správně zařadit.

Pochybně vypadá rovněž příběh o vraždění nevinátek. Ačkoliv Herodes byl skutečně velmi bezcitný a nenáviděný panovník⁹⁸, historiky zarazí fakt, že Flavius by přešel takový skutek mlčením. Flavius nenáviděl Heroda jako mor a neodpustil mu ve svých spisech jediný přestupek.

Vzhledem k tomu, že evangelijní příběhy o narození Ježíše jsou evidentně jen volnými rekonstrukcemi, jejichž děje⁹⁹ bychom mohli zařadit do evangelijního folklóru, je i tento skutek zřejmě jen ozvěnou určitých pověstí, které o něm v toto období kolovaly a snahou zařadit je do kontextu starozákonních proroctví.

UDÁLOSTI JEŽÍŠOVA ODCHODU

S podobným problémem rozporu se setkáváme při snaze evangelistů o rekonstrukci Ježíšova odchodu. Zatímco Matouš se domnívá, že Ježíšův odchod se uskutečnil na blíže neurčené hoře v Galileji, Lukáš přesvědčivě uvádí, že to bylo na Olivové hoře blízko Jeruzaléma (Luk. 24:50; Sk.1:12).

Jako další příklad uveďme popis situace po Ježíšově zmrtvýchvstání. Srovnáme-li zprávy u Matouše 28:1-14, Marka 16:1-14, Lukáše 24:1-12 a Jana 20:1-18, zjistíme, že se události sebehly takto:

Podle Matouše:

Marie Magdalena a Marie přichází k hrobu, v tom dochází k zemětřesení a sestupuje (jeden) anděl a odvaluje kámen, strážci strnuli jako mrtví. Anděl ženy uklidňuje a ukazuje ji místo, kde Ježíš ležel. Vzkazuje ostatním, že mají jít do Galileje. Na odchodu ženy potkávají Ježíše, který opět vzkazuje ostatním, že se s ním setkají v Galileji.

Podle Marka:

Marie Magdalen, Marie a Salome přicházejí k hrobu. Kámen je již odvalený. V hrobě potkávají mládence v bílém rouchu, který jim ukazuje místo Ježíšova uložení. Vzkazuje ostatním, zvláště Petrovi, že se setkají s Ježíšem v Galileji. Pak se Ježíš zjevil Marii Magdaleně, potom dvěma cestou na venkov a konečně jedenácti, když byli u stolu.

Podle Lukáše:

Ženy z Galileji přišly ráno k hrobu, kámen je již odvalený, hrob prázdný. Ženy bezradně stojí a tu u nich stanuli dva muži v zářícím rouchu. Vysvětlují jim proč musel Ježíš zemřít a že měl podle Písem být vzkříšen. Ženy, Marie Magdalena, Jana a Marie, se rozpomínají, že to tak má být a všechno oznamují jedenácti. Apoštolům však slova připadají jako blouznění a nevěří jim, ale Petr běží k hrobu a vidí jen plátna. Téhož dne se zjevuje na cestě do Emauz. Pak se zjevuje jedenácti, kteří se ze strachu schovali v uzamčené místnosti a stoluje s nimi.

Podle Jana

Ráno Marie Magdalena přichází k hrobu, kámen je odvalen a hrob je prázdný. Marie se vrací zpět, jde za Petrem a za tím, kterého Ježíš miloval. Říká jim, co se stalo. Petr s učedníkem utíkají k hrobu. V hrobu nalezne Petr lněná plátna a šátek. Potom vstoupí ten druhý, spatří vše a uvěří. Dosud totiž nevěděli, že podle Písmu musí vstát z mrtvých (?). Ale Marie stála venku, před hrobem a plakala. Přitom se naklonila do hrobu a spatřila dva anděly v bílém rouchu sedící v hlavě a v nohách místa, kde ležel Ježíš. Po dialogu se obrátila a spatřila Ježíše (zahradníka). Ježíš se jí představuje. Ani po srovnání textů evangelií skutečný průběh události už nelze jednoznačně rekonstruovat.

PRŮBEH JEŽÍŠOVI ČINNOSTI

Další problémy vznikají při srovnávání událostí paralelních synoptických evangelií s originalitou Janova evangelium.

Synoptikové kladou těžiště Ježíšovy činnosti do oblasti kolem Galileje. Ježíš na člunu brázdí vody Galilejského jezera, prochází postupně mnoha Galilejskými městy, míří do oblastí Týru,

⁹⁸ Ví se o něm, že nechal zavraždit svoji manželku, tři syny a mnoho příbuzných.

⁹⁹ Hodnověrnost jednotlivých epizod, z nichž jsou tyto příběhy sestaveny, je pak výhradně otázkou víry.

Sydonu a Dekapole, ale zcela se vyhýbá Jeruzalému. Tam se děj přesouvá až v závěru - při událostech kolem jeho odchodu.

V Janově evangeliu Ježíš putuje stále sem a tam mezi Galileou a Judeou, přičemž těžiště děje je přesunuto naopak na Judeu - Jeruzalém (kde často vyučuje v chrámu) a jeho okolí (Betanie, oblast za Jordánem).

DALŠÍ NESROVNALOSTI

Podle synoptiků trvala Ježíšova služba asi rok, kdežto podle Jana tři roky. Podle synoptiků proběhla památná večeře 14. nisanu, kdežto Jan ji situuje na předvečer svátku pasach, tedy na 13 nisanu, aby Beránek Boží mohl být obětován v souladu s požadavky Zákona - 14. nisanu.

U synoptiků je Ježíš velice zdrženlivý, pokud jde o svoji totožnost. Těm, kterým byla odhalena o ní zakazuje mluvit. U Jana je to jiné. Od samého začátku je jeho totožnost vystavována na odiv - už při jeho křtu volá Jan Křtitel „*Hle Beránek Boží, který snímá hřích světa ...*“. Ježíš zde velmi důrazně obhajuje své Boží synovství a nikoho nenechává na pochybách kdo je a kdo a proč jej vyslal na tento svět. Čtvrté evangelium přímo hýří autocharakteristikami typu: „*přicházím od Otce*“, „*jsem světlo světa*“, „*jsem brána pro ovce*“, „*jsem znamenitý pastýř*“, „*jsem pravá vinná réva*“, „*já jsem vzkříšení a život*“ atd.

PŮVOD JANOVA EVANGELIA

Od poloviny 2. století převládal názor, že Janovo evangelium je dílem apoštola Jana (Papias, Klemens, Origenes). Autorství apoštola Jana je však velmi pochybné, především pro další závažné rozpory v obsahu vůči synoptikům. Jako místo vzniku tohoto evangelia je udáván Efez, místo konečného působení apoštola Jana. Autor musel být velmi vzdělaný - v evangeliu jsou zakomponovány prvky tehdejší vrcholné filosofie.

Efez bylo, shodou okolností, rodištěm a působištěm věhlasného filosofa Heraklieta Efezského (540-475 př.n.l.), velmi uznávaného ve filosofických kruzích ještě v Ježíšově době zvláště pro velmi populární koncepci logu. Město Efez jej velmi ctilo a oslavovalo jako národního hrdinu. Byl natolik přesvědčen o převratnosti své práce, že své hlavní dílo „O přírodě“ uložil v chrámu a vymínil si, že bude zveřejněno až po jeho smrti - nemýlil se.

Základem jeho přírodní filosofie bylo tvrzení, že všechno plyne a mění se a že v boji protikladů tkví zdroj vývoje a pokroku. Jestliže se však vesmír realizuje v ohni bojů s protikladů neznámá to, že je v něm chaos. Tento dialektický proces je totiž podřízen určitým principům imanentní (vnitřní) zákonitosti, kterou Herakleitos nazval logos. Učil, že vše ve vesmíru se děje ve shodě s logem. Logos je věčná suverénní, na bozích nezávislá podstata všehomíra.

Herakleitos pojem logos nevymyslel - navazoval na určité stručné poznámky o logu na Platóna a Aristotela a rozpracoval je do kompletní koncepce. Tématem logu se velmi věnoval a dál jej rozvíjel, v antice velmi uznávaný, Filón Alexandrijský - největší židovský myslitel všech dob. Filón někdy logos personifikuje a nazývá jej „Synem božím“ nebo také „Prvorozeným synem Boha“.

Koncepce logu, byť se vyvozuje především z antické filosofie, měla totiž svou obdobu v náboženské tradici Židů - v textech Zákona. Je to ona Moudrost přítomná při stvoření (Přísluví 8:22-31) a dále slovo boží (1.M.1.kapitola; 2.Pe. 3:5, aramejsky „chochma“ a „memra“), jehož mocí byl stvořen svět a jehož mocí je i nadále udržován v chodu.

Jde o zajímavý příklad, kdy se dva zcela odlišné filosofické¹⁰⁰ systémy dokážou díky pozorování přírody přiblížit k velice podobnému závěru.

O vzdělanosti autora Janova evangelia svědčí i používání dialektické metody, známé ze Sokratových „Platónových dialogů“. Ježíš položí otázku, pozorně vyslechne odpověď, poukáže na její rozpory a vrhá nové, překvapivé světlo na její řešení.

Pokud Janovo evangelium skutečně vzniklo v Efezu, v kolébce koncepce logu a podle tradice i v pozdějším působišti apoštola Jana, mohl být jeho autorem skutečně někdo z okruhu Janových posluchačů.

VYČIŠTĚNÍ CHRÁMU

Velmi zarážející epizodou v evangeliích je Ježíšovo vyhnání překupníků z chrámu. Zatímco synoptikové uvádějí tento příběh na samém konci Ježíšovy služby - po jeho triumfálním vjezdu do Jeruzaléma na oslátku - Jan jej uvádí na jejím samém začátku, hned po jeho prvním znamení v Káně Galilejské. Máme tomu rozumět tak, že Ježíš vyhnal kupčíky z chrámu dvakrát?

Tomu, kdo nezná všechny okolnosti a historické pozadí tehdejší doby, připadá možná tato událost prostá.

Vyprávění evangelií jsou vůbec popsána způsobem, který v neznalém čtenáři vytváří místy pocit, jakoby příběh Ježíše probíhal až v idylickém vakuu vůči okolnímu světu, jeho běhu a dějinám.

¹⁰⁰ „Filosofické“ v původním smyslu tohoto slova jež je - „láska k moudrosti“.

Dějiny ale byly většinou velmi bouřlivé což platilo i o Ježíšově době a zvláště pro palestinskou provincii. Židé (a zvláště Galilejci) byli národ mimořádně odbojný už z principu svých kulturních a duchovních tradic.

Římská nadvláda představovala kruté břemeno prakticky pro všechny podrobené provincie - rozdily byly dány pouze povahou a rozměry jejich místodržitelů; vrtkavými sympatiemi nebo antipatiemi.

Jen pro představu - v Ježíšově době činily v Palestině dávky jako řádná daň římskému správci 30-40 % ze zisku obyvatel. V této cifře nejsou započítány zisky nenáviděných výběrčích daní, kteří měli pravomoc vybírat dávky navíc jako prostředky ke své vlastní obživě, čehož velmi často zneužívali pro vlastní obohacení. Věhlasný Pax Romana byl tak v této době vykoupen doslovným ožebračováním řadových obyvatel takové provincie.

V židovské provincii navíc velmi bujely společenské nešvary v podobě korupce a kolaborace s římskou mocí a to až do nejvyšších kruhů kněží a aristokracie. Např. bylo možné si koupit úřad velekněze, což byl případ velekněze Annáše, který si koupil úřad velekněze z peněz¹⁰¹ získaných z prodeje zvířectva a peněžních transakcí na chrámovém nádvoří. Židovští vládci a kněží používali despotické metody, masově uplatňovali nucené práce a drželi společnost na uzdě za pomoci množství placených donašečů.

Plodem jejich hanebné činnosti bývaly deportace, věznění nebo až smrt.

Proti tomuto stavu se zvedaly četné lidové nepokoje. Sikariové (dosl. dýkaři) v tlačenicích dýkou zabíjely udavače, zrádce a kolaboranty. Palestina byla v Ježíšově době jako sud střelného prachu chystající se každou chvíli vybuchnout. Řím odpovídal na každou, někdy i zdánlivou, provokaci s největší brutalitou. Lidové nepokoje končily nezřídka krvavou řeží - Římané vraždili, mučili, loupili, pálili domy a ve svém pohrdání nerozlišovali ozbrojené od bezbranných¹⁰². Zéloti pak podnikaly rychlé a účinné odvetné akce. Lid žil v atmosféře mesianistických nadějí a toho si byli Římané velmi dobře vědomi.

V samotném centru židovského dění, v těsné blízkosti Jeruzalémského chrámu vybudovali silné vojenské opevnění - Antoniovu pevnost. Její plány se dochovaly, takže bylo možné přesně rekonstruovat její velikost a polohu. Byla spojena schodištěm přímo s chrámovým nádvořím. Tento prostor snese srovnání s Forem Romana, či s pražským Václavským náměstím. Zde se odehrávaly v době antiky klíčové události židovských dějin.

Tento strategický prostor byl proto pod stálou kontrolou římské posádky. Samotné chrámové prostory měly navíc přímou ochranu chrámové stráže.

Do tohoto času a prostoru najednou evangelia situují Ježíše, přicházejícího po triumfálním vjezdu do Jeruzaléma jako král a vyhánějícího pomocí pouhého lněného provazu z chrámového nádvoří kupce a penězoměnce.

Těžko si představit, že by Ježíš mohl provést tento úkol bez přímé podpory ozbrojených sil¹⁰³. Už jen jeho vjezd do Jeruzaléma vzbudil pozornost a rozruch. Ještě hůře si lze pak představit, že by se tato scéna mohla odehrát hned dvakrát - jednou podle Jana na začátku a podruhé podle synoptiků na konci jeho činnosti.

Nelze se proto divit, že tato scéna přivedla některé biblisty k teorii o vzniku křesťanství jako následku mesianistického hnutí, na jehož počátku byla nezdařená ozbrojená vzpoura, jejíž duchovní vůdce byl zajat a ukřižován.

DŮVĚRYHODNOST BIBLICKÉHO POSELSTVÍ

Posouzení souhrnu těchto faktů by mělo soudně uvažujícímu člověku pomoci pochopit proč dnes většina biblistů dochází poměrně svorně k závěru (teorii), že křesťanská teologie vznikala spíše jako produkt určitého společenského procesu než jako následek zjevené pravdy. I z vědeckého pohledu ale musel být tento proces nastartován nějakou výraznou událostí - odkazem či snad dílem jakési podivuhodné osobnosti, kterou bezesporu musel být historický Ježíš Kristus.

Pro křesťana tedy vzniká zásadní otázka: Do jaké míry nebo v jakém smyslu zůstává zachována platnost celého tohoto historického dramatu a Ježíšova poselství? Lze to vůbec z neuspořádaného evangelijního textu zjistit?

V nedávné době začala přirozeně vznikat otázka zda kromě nepopiratelného duchovního přínosu pro evropskou kulturu má evangelijní a potažmo celá biblická zpráva ještě vůbec nějakou

¹⁰¹ To bylo otevřené zhanobení uctívání JHWH a plně vysvětluje Ježíšovu bouřlivou reakci právě na tomto nádvoří.

¹⁰² Flavius tvrdí, že po potlačení jedné takové vzpoury ukřižovali pouze v Jeruzalémě 2.000 Židů.

¹⁰³ Podle některých indicií šlo pravděpodobně o zéloty, s nimiž byl Ježíš v kontaktu. Autentickým zélotou byl původně jeden z apoštolů - Šimon (Luk.6:15 EP) a dále pravděpodobně i Petr a jeho bratr Ondřej snad i další (Jidáš, Jakub). V roce 42 byl Herodem Agrippou I. odsouzen ke stětí apoštol Jakub. V židovském zákoníku byl tento trest vyhrazen pro zločin vraždy. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že Jakub nebyl obyčejný vrah, je možné, že se nějakým způsobem ještě zapletl do násilné akce zélotů.

praktickou či funkční hodnotu v dynamice lidských dějin. Zda tedy skutečně platně popisuje a předeseílá historický a společenský vývoj lidstva.

Jakkoliv se už celý komplexní teologický a biblistický výzkum postavil skepticky k těmto otázkám, již první výsledky práce v úvodu zmiňovaného badatele ing. Jiřího Holečka začaly vracet důvěru v platnost biblické zprávy. Šlo o zcela nový, ale na druhé straně velmi přirozený přístup k chápání biblického textu.

Kromě vnitřní logiky Písem, o které jsme již hovořili a na niž ještě budeme poukazovat, nám může být dalším vodítkem k důvěře v platnost biblické zprávy osobnost a dílo apoštola Pavla.

Biblisté neskrývají svůj údiv nad některými okolnostmi jeho působení. Pavel přes rozporuplnost své povahy byl racionalista a střízlivý realista. Jeho vyjadřování ohledně jeho pohnutek a přesvědčení se vyznačují až strohostí. Není v nich ani náznak náboženského zaujetí (exaltovanosti), jako v případě např. evangelistů. Přesto se netají způsobem svého obrácení (Gal.1:11¹⁰⁴) a zkušeností exkurze do jakýchsi třetích nebes, které z pohledu vědy jakoby přeci jen patřily do kategorie náboženského blouznění.

Bezpochyby to byl právě až tento apoštol, který postavil Kristův odkaz na skutečně racionální základ a uvedl jej do souladu se smyslem nábožensko-právního systému, na kterém křesťanství stojí - se smyslem židovství. Pavel pokračoval dál v rozvíjení poznání, svobodně, bez svazujících omezení Zákona, podle Ježíšova příkladu. O této mimořádné postavě budeme ještě hovořit.

Ježíš sám nic nenapsal, žádnou teologii nezaložil a ani založit nepřišel, nepřišel založit dokonce ani náboženství - to vše jsou až produkty pozdějšího lidského úsilí. Tyto produkty nejsou ve skutečnosti ničím jiným než prostředky k dosažení cíle¹⁰⁵, prostředky bez nichž se lidé nebyli schopni obejít a bez nichž by křesťanství jako idea zaniklo. Na jejich podobě proto tolik nezáleží, nemluvě už o jejich vědecké přesnosti.

Přes dílčí neúspěch Ježíšovy mise, zůstává platný smysl a přínos jeho života - ukázat lidstvu cestu, jak postupovat ve svém vývoji kupředu: „*Já jsem ta cesta a pravda a život*“ a „*Poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.*“

V následujících kapitolách sice opět uvedeme zdánlivě znepokojivé skutečnosti, ale nakonec poukážeme na další logické spojitosti v biblické zprávě a budeme se tak snažit ještě zvýšit její důvěryhodnost.

DODATEK - ESEJISMUS JAKO PŘEDSTUPEŇ KŘESŤANSTVÍ

Po fenomenálních nálezech svitků v pouštní oblasti Chirbet Kumrán v roce 1947, se otevřel zcela nový zdroj poznání nejen o dokladech míry autentičnosti textů Starého zákona, ale i zdroj zcela nových poznatků o doposud trochu tajemné sektě židovských esejců.

Kláster v Kumránu je považován za duchovní centrum esejského hnutí. V poměrně rozlehlém komplexu, který v době rozkvětu obývalo až dvě stě příslušníků řádu, archeologové narazili na zbytky jídelen, komor, dílen, nádrží a vodovodu. Ve studovnách a pracovnách, kde se členové řádu věnovali zkoumání a opisu textů Písma se dochovaly v kalamářích dokonce zbytky zaschlého inkoustu - pracovalo se zde tedy nepřetržitě až do zániku kláštera.

Eszejci se považovali za „kající ostatek lidu smlouvy“ a za „Izrael doby konce“. Myšlení a životy těchto lidí byly formovány Písmem svatým, jehož studium bylo v očích esejců nejdůležitějším a nejušlechtlejším úkolem. Do jejich myšlení pronikaly dualistické a apokalyptické vize, víra v Boha (JHWH) jako jediného počátku a jediného stvořitele. Jemu byl svěřován soud na konci dějin. Doufalo se ve zničení zla a na konci byly očekávány dvě mesiášské postavy - kněžský a královský mesiáš (Mat.17:1-3, Zj.11:3,4).

Chudoba, celibát (pouze členů kláštera) a přesné hierarchické rozdělení připomíná křesťanské mnišstvo. K přípravě a zkoušce sloužil delší noviciát. Iniciačním obřadem byl křest, jinak neznámý v celém židovstvu. Za prohřešky se ukládaly různé tresty až po vyloučení (Mat.18:17) S touto skupinou udržovalo volnější spojení mnoho lidí (sympatizujících).

Řád si adoptoval mladé chlapce a tím doplňoval a rozšiřoval své řady (Jan Křtitel?¹⁰⁶). Eszejci měli rozpracované zvláštní andělské učení (angelologii), odmítali přísahu (s výjimkou přijímací přísahy, Mat.5:34), měli společný majetek (Sk.2:44), zavrhovali otroctví a válku. Hlásali lásku k bližním, věnovali se charitativní činnosti (almužny, léčení nemocných), volili dvanáctičlennou radu představenstva. Učili o boji synů světla se syna tmy („Pravidla války synů světla“, Luk.16:8).

¹⁰⁴ Evangelium v Pavlově době ještě nebyl míněn příběh života a činnosti Ježíše. Tato evangelia tehdy ještě neexistovala. Původní smysl slova byl odměna pro toho, kdo přinášel dobré zprávy a později dobrá zpráva samotná. Evangelium Pavel myslí dobrou zprávou o naplnění proroctví a smyslu Zákona příchodem mesiáše a jeho formu. Pavel ve svých teologických úvahách detaily jeho života ani jeho učení prakticky nepotřeboval. Zajímaly ho především právní údaje.

¹⁰⁵ Podobně jako i Zákon měl být jen prostředkem a ne cílem. Ježíš to vysvětlil svým tvrzením, že v lásce k bližnímu je celý smysl Zákona a proroků.

¹⁰⁶ Pro Janovu příslušnost k esejcům hovoří nejen jeho přísný asketismus a mládí prožité v poušti, ale i strava. Součástí jídelníčku esejských mnichů tvořily jedlé pražené kobylinky.

Provozovali obřad rituální večeře lámání chleba (Sk.20:7), při níž kněz žehná chleba a víno („Řád jednoty“).

Knihy Skutky apoštolů, Pavlovy listy a evangelium Jana obsahují formulace a obraty typické pro essejskou literaturu; zvláště např. obhajoba ap. Pavla před králem Agrippou. Dále například tzv. „maximy“ mravní kodex esseců vykazuje podivuhodnou podobnost se známým Kázáním na hoře.

V neposlední řadě Benediktus - chvalozpěv Zachariášův (v Lukášově evangeliu), je téměř totožný s essejskými chvalozpěvy.

Biblista Renan už před sto lety, s tehdejšími znalostmi esejismu vytušil blízký vztah esejismu a křesťanství, když poznamenal: „Křesťanství je esejismus, kterému přálo štěstí“.

Jenže Ježíš nebyl řádným essecem. Esseci byli skalní zastánci židovství a Zákona, zvláště pokud jde o dodržování soboty. A byla to právě sobota, kterou Ježíš provokoval židovské představené.

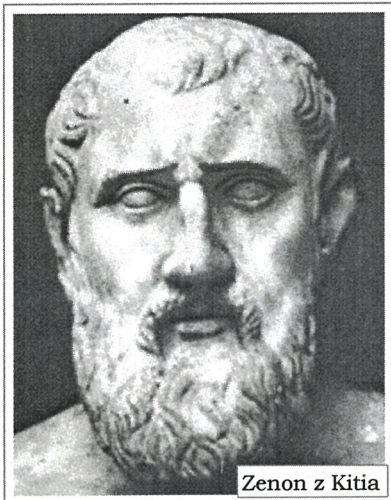
Nicméně nesporné stopy esejismu v Ježíšově učení a zvycích a jeho časté odchody na poušť (na pustá místa - pouštní klášter v Kumránu?) poukazují na důvěrné kontakty s touto, asi nejprogresivnější židovskou skupinou.

Údaje v této kapitole jsou převážně převzaty z knihy Zenona Kosidovského: „Na počátku bylo slovo“

NÁBOŽENSKO - SOCIÁLNÍ STAV SVĚTA V DOBĚ VZNIKU KŘESŤANSTVÍ

Už v sedmém století př.n.l. vyryl kdosi v Babylóně na hliněnou tabulku: „*Tomu, kdo ti ukřivdí, odpověz dobrotou.*“ V roce 334 př.n.l. se na Krétě narodil člověk, jehož učení později stalo téměř kultem - Zenon z Kitia, zakladatel stoicismu.

Zenon byl člověk ušlechtilého ducha, až asketicky skromný, nesmělý, mírný. Byl to člověk, který byl ostouzen za to, že přijímal chudáky a otroky. Chtěl, aby se lidstvo zbavilo partikularismu - společenského rozdělení, čímž vlastně hlásal rovnost všech lidí. Toužil po tom, aby se lidstvo spojilo v celosvětový řád svobody, bratrství a všeobecné lásky (universalismus). Podle jeho mínění se moudrý muž poddává boží vůli, žije ve shodě s přírodou a tak získává nejvyšší stupeň duchovního štěstí. Zenon hlásal odpovědnost člověka vůči jiným lidem. Jeho učení lze pokládat za počátky už skutečné universalistické lásky k bližnímu.

Zenon z Kitia

Jeho římsí žáci stoicismus dále rozvíjeli. Epiklétos (50-135 n.l.) zmrzačený a ponižovaný otrok, propuštěnec a Neronův¹⁰⁷ oblíbenec hlásal spolu s dalšími stoiky, že bůh je otcem lidstva, že lidé jsou bratry a mají se navzájem milovat, nevyjímaje nepřátele. U stoických autorů se objevují myšlenky a nálady očekávání spasitele.

Význačný židovský učenec Hillel (75 př.n.l.-5 n.l.) odpověděl, když se ho ptali co je podstatou Tóry: „*Nečiň druhému to, co je tobě nepříjemné, to je celý Zákon.*“

Zde jako by se nám opět potvrzovalo staré Šalomounovo: „*Nic nového pod sluncem.*“ Kristovy myšlenky tu už byly před Kristem, podobně jako Mojžíšovy tu byly už před Mojžíšem. Mnoho údajů potvrzuje naši představu, že lidské záležitosti jsou skutečně lidskými – včetně mnohých božích zjevení. Bůh sleduje a hodnotí lidskou činnost a vybírá z ní to nejlepší. To pak vrací zpět s božskou garancí.

Vrcholná antická filosofie měla tak hluboce propracované myšlenky humanismu, že apoštol Pavel, coby helénský vzdělanec, prohlásil:

„*Proto nemáš nic na svou omluvu, když vynášíš soud, ať jsi kdokoliv.... Svou tvrdostí a nekařícínou myslí si strádáš Boží hněv pro den hněvu ... On odplatí každému podle jeho skutků ... Těm, kteří vytrvalostí v dobrém jednání hledají nepomíjející slávu a čest, dá život věčný. ... Bůh nikomu nestrání ... Před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší; ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní. Jestliže národy, které nemají zákon samy od sebe činí, co zákon žádá, pak jsou sami sobě zákonem i když zákon nemají. Tím ukazují, že to, co zákon požaduje, mají napsáno ve svém srdci, jak dosvědčuje jejich svědomí, poněvadž jejich myšlenky je jednou obviňují, jednou hájí.*“ (Řím.2:1-16)

Dnes navíc není sporu, že Pavel své humanistické teze rozvíjel nejen díky učení Ježíšovu, ale i díky svému vynikajícímu vzdělání a znalosti myšlenek antických filosofů¹⁰⁸. Výše uvedený citát je vlastně polemikou s židovstvím, ve kterém se ozývá výtku ne nepodobná Kristově – „*nevěstky a celníci vás předcházejí do nebeského království.*“

VZESTUP MYSTÉRIÍ

V době počátku našeho letopočtu vznikaly ve všech zemích blízkého východu, které obsadily římské legie, obrovské společenské a potažmo i náboženské změny. Zatímco na jedné straně kvetla řemesla a obchod s Římem, na straně druhé rostly masy utlačovaných rolníků, otroků a městské chudiny. Nastal úpadek nezávislých městských států. Tyto státy měly své patrony - olympské bohy. Jejich soumrak byl však nezadržitelný - jako ochránci naprosto selhali, když definitivně podlehl náporu římských legií a nezmohli nic ani proti následnému politickému diktátu Říma. Byli spjati s městským státem a spolu s ním umírali. Pro vzdělané vrstvy přestali existovat už dříve - zabýjela je filosofie.

Lidé měli nejasný pocit, že všechno je v pohybu a směřuje k záhubě, že oni sami ztratili smysl a základ života. Svět ve své krizové situaci jim připadal tak bezmocný, že jediné východisko spatřovali jediné v pomoci z vnějšku, z nadpřirozeného světa.

¹⁰⁷ Nero ve skutečnosti nebyl ani tak krutý jako spíš pošetilý. Krutost jako vlastnost mu přiřkl soudobý kronikář jehož rozčiloval svými přihlouplými verši. Epiklétos byl v roce 95 vyhnán z Říma Dominciánem.

¹⁰⁸ Netýká se to pochopitelně jen Pavla. Např. stoikové učili, že vesmír po nesmírně dlouhé době pohltí boží oheň z něhož vzešel, aby se v následující fázi zrodil do nového lepšího života. (Srovnej s 2.Pe. 3:10 ale i Ža.102:27, Iz.34:4). Autorství ap. Petra bylo vyvráceno pro anachronismy.

Výsledkem tohoto duchovního neklidu a touhy po vysvobození z tohoto stavu bylo to, že helénský svět zaplavila vlna náboženského mysticismu. Tajemná mystéria přicházela převážně z Východu, pomineme-li řecká Dionýsova a orfická mystéria.

Máme-li uvést jen ta nejvýznamnější, pak to byl kult Isis (Egypt), Mithry (Persie), Adonise (Tamuze, Sýrie), Kybely a Attida (Frýgie).

Byly mezi nimi rozdíly, co se týče jejich mytologie, historie, teologie a rituálů. Jedno jim však bylo zpravidla společné - **idea umírajícího boha, který vstane z mrtvých**. Zasvěcení věřili, že tak jako jejich bůh zemřel a pak se vrátil do života, i oni po své smrti vstanou z mrtvých.

Jeden z hymnů např. utěšoval takto:

„Neklesejte na mysl, zasvěcení! Bůh se spasil! I my po své smrti dojdeme spásy.“

Isis a Horus

Náboženská mystéria postupem času ovládla téměř celé území řecko-římského světa. Za svou popularitu vděčila nejen svému tajemnému kouzlu, ale především tomu, že odpovídala potřebám tehdejší nejisté a bouřlivé době. Povznášela člověka nad jeho životní starosti v situaci zdánlivě beznadějně a zažehovala v lidských srdcích světlo naděje. Francouz Ch. Hainchelin, autor knihy Původ náboženství píše:

*„Pohanská mystéria vzrušovala srdce věřících - **bozi trpěli, umírali a vstávali z mrtvých**. Lidé trpící, otroci, chudáci a ukřivdění ženy nacházeli v kultovním obřadu magický odpočinek, uklidnění a posilu.“*

Na počátku našeho letopočtu ovládala například bohyně Isis, matka dětátka Hora, svojí duchovní mocí obrovské území římské říše od Sahary až po Británii. Za vtělení Isis byla mimochodem považována a jako bohyně¹⁰⁹ Isis i uctívána egyptská královna Kleopatra.

Dnes už se většinou neví, že její stoupenci byli později pronásledováni podobně jako křesťané. Vliv Isis se natolik rozmohl, že v roce 19 n.l. bylo její uctívání císařem Tiberiem zakázáno a její stoupenci, kteří se odmítli vzdát nové víry, krutě pronásledováni a vražděni.

Náboženské nadšení Isidiných vyznavačů se však terorem, stejně jako v případě křesťanů, zlomit nepodařilo. Procesí na její počest se konalo v Římě ještě v roce 391. A koncem 5. století studenti a profesori alexandrijské university vyjádřili veřejně lásku bohyni Isis, přestože už město ovládlo křesťanství.

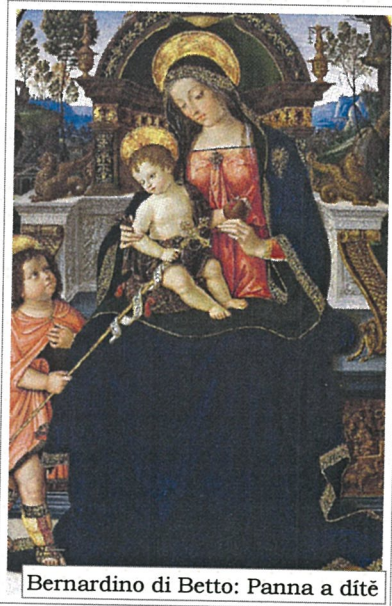
Síla Isis spočívala v její laskavosti - byla považována za ochránkyni a důvěrnici žen. Byla nazývána Matkou boží a Královnou nebes. Zobrazována pak byla s dětátkem (bohem) Horem na klíně. S psychologie je znám fakt, že pro tvorbu veřejného mínění je rozhodující názor žen - teprve její ztotožnění

(synkreze) s Marií jakožto matkou božského Ježíše, vedlo k porážce tohoto kultu.

Dalším mystériem konkurujícím

křesťanství byl kult boha Mithry. Mithra,

jakožto posel nejvyššího boha, uspokojoval touhu lidí po spravedlnosti a vnitřní čistotě. Základ filosofie tvořil zápas zla s dobrem (které nakonec zvítězí), perský dualismus, konec světa a poslední soud. Iniciační obřad byl křest, jehož součástí bylo pokropení krví býka pod oltářem. Součástí zasvěcení bylo hrané drama smrti a probuzení k novému životu. Když podle legendy Mithra splnil své poslání, usedl se

Bernardino di Betto: Panna a dítě

Mithra

¹⁰⁹ Takovým duchem se dali strhnout i římsí vládcové. Usiloval o to začal první římský císař (César), blízký přítel královny Kleopatry.

svými druhy k poslední večeři a potom vystoupil na nebesa.

Mithraismus měl sedm stupňů zasvěcení, podle údajných sedmi stupňů nebes. Zasvěcení se však týkalo pouze mužů a v tom byla podle historiků jeho slabost. Mithraismus bylo náboženství mužů. Prikazoval boj se zlem jak uvnitř člověka, tak i vně. Památná večeře připomíná křesťanství - chléb a víno. Nad Mithrovým kultem se pohoršoval Tertulianus:

„Dábel rovněž křtí osoby, také dělá znamení kříže na čelech svých bojovníků, slouží oběť chleba a přináší obraz zmrtvýchvstání.“

Pozůstatky tohoto kultu jsou dodnes patrné v Římě, v Londýně, v Podunají a Porýní, na severním okraji Sahary i v údolí iberských hor. Biblista Renan o něm napsal: Kdyby bylo křesťanství zabržděno nějakou smrtelnou chorobou, svět by se stal světem Mithry.

V roce 307 na setkání v Carnnutu na Dunaji spoluvládci říše Dioklecián, Galerius a Licinius zakončili rokování otevřením chrámu zasvěceného patronovi impéria „Mithrovi“. Na počátku 4. století se Mithraismus stal přechodně státním náboženstvím.

Nakonec ještě vzpomeňme kult Kybelé a Attida. V kultu Kybelé (oblast Frýgie) byla scéna odmítnutého milence Attida Kybelou. Attidos se v návalu zoufalství vyklestil.

Attidos byl rovněž **bůh, který zemřel a byl vzkříšen**, což byl proces inspirovaný přírodními slunečními božstvy, která se starým rokem umírala a s novým se obrozovala. Na jeho počest se pak konala procesí, při které se muži v náboženské extázi zraňovali nebo mržčili.

Pro antiku tohoto období byl typický synkretismus - srůstání kultů. Ohlas tohoto kultu je proto patrný v dopisu Galatským, žijícím právě v oblasti uctívání bohyně Kybelé.

Pro Galatany proto nebylo neúnosné zavést obřizku - před svým obrácením se jistě mnozí účastnili i procesí na počest Attida. Proto jim Pavel vytkl obřizku těmito slovy:

„Ti, kteří mezi vás kvůli obřizce unášejí neklid, ať se rovnou vyklestí.“ (Gal.5.12)

Císař Klaudius se snažil tento kult povznést na státní náboženství, což se nezdařilo. Nicméně z těchto příkladů je zřejmé, že impérium bylo ve fázi hledání nové státní ideologie.

Kybelé

SÓTÉROLOGIE

K problému náboženského pozadí vzniku křesťanství nelze neuvést jeden pozoruhodný fakt. Židovská teologie, ačkoliv dobře zná a rozvádí podobu mesiáše (povolaného pomazaného vůdce), v podstatě nezná podobu a úlohu spasitele. Ačkoliv tento pojem v židovství existuje, má zcela jinou podobu. V židovském biblickém kánonu je Bůh (JHWH) sám spasitelem. Křesťanská podoba Spasitele není v židovském kánonu popsána.

Zato v mystických kultech východu, a zvláště v gnosticizmu, je řecký Sótér nebo latinský Salvátor, což znamená Spasitel, definován velmi podrobně.

Gnosticizmus existoval už dávno před křesťanstvím. Tzv. křesťanský gnosticizmus je výsledkem synkreze - srůstání gnosticizmu s křesťanstvím a je jeho pozdější odnoží. Gnosticizmus podle definice Jana Legowicze:

„předpokládá existenci neobyčejně složité hierarchie přechodů od boha ke hmotě“.

Je to vlastně učení ukazující jak osvobodit duši od hříchu a vrátit ji do jejího původního stavu čistoty a obecnství s všeobjímajícím Bohem. Cesta zpět z hmoty do Absolutna je pak podobně složitá jako cesta do hmoty a hříchu. Lidský život je podle gnostiků neustálé vysvobozování ze zla. Vystupuje zde jeden bůh jako stvořitel a jiný bůh jako spasitel (Ahriman), který osvobodí svět z dosahu vlivu Démiurga - stvořitele hmoty.

Člověk se ale v gnostickém pojetí světa není schopen vysvobodit sám. K tomu potřebuje právě pomoc Sótéra (Salvátor) neboli Spasitele, který ho použitím řady praktik obrodí ve věčnosti. Tato myšlenka se tedy už mnohem dříve objevuje právě zde - na půdě mysticismu a gnosticizmu.

Gnosticizmus v mnoha svých formách¹¹⁰ byl odedávna zakořeněn v představách lidí Blízkého Východu a spoluutvářel duchovní klima doby vzniku křesťanství.

¹¹⁰ Římský biskup Hippolytos (3.století) vypočítává celých 33 druhů gnosticizmu.

Dnes už se všichni seriózní biblisté shodují v tvrzení, že Pavel ve svých listech, zejména do Korintu používá termíny a metafory vypůjčené z kultů náboženských mystérií a jak píše i (jinak velmi konzervativní) katolický biblista E. Dambrowski:

„... řecké náboženství před ním (Pavlem) nemělo tajemství, působil na něj vliv helenismu a pod jeho vlivem utvářel své náboženské koncepty.“

SITUACE

Kazimierz Kumniecki říká:

„Antický svět byl připraven přijmout takové náboženství jakým bylo křesťanství.“

V antické literární a dramatické tvorbě se dodnes dochovaly duchovní tendence tehdejší doby. Vergiliova (stoik) čtvrtá ekloga Aneida vyjadřuje tak silné mesianistické tendence, že křesťanský autor Lactantius nazval (neoprávněně) Vergilia „prvním z našich“

Ještě více Seneca (stoik) a jeho tragedie „Herkules na Oitě“ jejíž mnohé úryvky připomínají evangelia (Hainchelin).

V Senecových spisech jsou myšlenky jako Bůh je naším otcem, ideje konce světa a zmrtvýchvstání. Není divu, že se začalo věřit tomu, že Seneca byl křesťanem.

Po předložení všech těchto historických podkladů by mohl opět zdánlivě vznikat důvod k panice, není-li nakonec celé křesťanství skutečně jen nějakým historicko-vývojovým „falzifikátem“ a celá Bible jen nějakou židovskou a antickou mytologií.

Dovolíme si proto na tomto místě formulovat tezi Kazimierza Kumnieckeho opačně:

Nebylo to naopak křesťanství, které se muselo stát právě takovým náboženstvím, jaké byl antický svět schopen přijmout?

Jinak řečeno nebylo křesťanství (a to už ve své nejranější formě) záměrně utvářeno podle potřeb antického světa? V následující kapitole poukážeme na důkazy, že právě k tomu skutečně došlo a na důvody proč tomu tak muselo být.

VÝVOJ RANÉHO KŘESŤANSTVÍ ROZPOZNATELNÝ V TEXTECH KNIH NOVÉHO ZÁKONA

Jak bylo uvedeno v předešlém rozboru, texty evangelií stejně jako konečná podoba křesťanských představ vznikaly a rodily se postupně podle potřeb rané církve. Tento naukový komplex nevytvořil Kristus, ale až jeho následovníci (a to včetně definování Kristovy role). Evangelia byla už i po svém zaknihování dále doplňována a evidentně i upravována, jak dokazují rozbor jejich obsahu, textových kritérií a srovnávání různých novozákonních kodexů¹¹¹.

Nejstarší Markovo evangelium například ve své původní podobě neobsahovalo závěrečnou zprávu (tzv. klauzuli). Tento text je pozdější dodatek, což uznali i katoličtí biblisté. Nejstarším důkazem Ježíšova zmrtvýchvstání byl na počátku „prázdný hrob“ - tímto argumentem evangelium končí.

Giotto di Bondone: Zmrtvýchvstání

Proti tomuto důkazu zmrtvýchvstání postavili Židé (jak by se dalo čekat) protiargument, že jeho tělo bylo učedníky uneseno. Proto v obhajobu zmrtvýchvstání začalo být evangelium doplňováno dalšími důkazy. Vzkříšený Ježíš se učedníkům začíná zjevovat a rozmlouvat s nimi. Podobně jako Markovo i ostatní evangelia obsahují pozdější dodatky nebo dokonce několik dodatků, jako apologie zpochybňovaných teologických tvrzení. Později proto přibývají další, místy až fantastické úkazy - přilet andělů v záři a zemětřesení, děs strážných, nanebevstoupení atd.

Matouš ke hrobu dokonce doplňuje strážce, které mají hrob střežit - to je ovšem anachronismus. Marek nic takového ještě nezná - ženám dělá starost pouze to, kdo jim odvalí kámen. Pro tehdejší společnost byl Ježíš pouze jedním z mnoha bezvýznamných rebelů. Jeho ukřižováním pro ně jednoduše přestal být zajímavý. Pověst o ukradeném těle vznikla evidentně až mnohem později, jako reakce na nebezpečné šíření křesťanství.

¹¹¹ Jde o soubory nejstarších „originálů“ novozákonních knih, nesoucí název zpravidla podle společného místa nalezení. Např. Sinajský kodex, Vatikánský kodex atd.

Apologetické tendence jsou více než zjevné z pseudoepigrafů. Petrovo evangelium uznané jako apokryf až v 5. století uvádí, že kromě stráží hlídali hrob i služebníci kněží. A podle staroruské verze Flaviovy *Židovské války* hlídaly hrob už stovky Židů, kněží a vojáků.

V prvních dodatcích se Ježíš zjevuje v různých podobách; to nebudilo důvěru. V dalších dodatcích evangeliích muselo být postupně stále důrazněji dokazováno, že Ježíš se zjevil skutečný - v hmotném těle a nikoliv jako následek blouznění. U Jana se na něj ve starším dodatku ještě nesmí sahat, *protože ještě nevystoupil k Otcí*, kdežto v mladším už sám vyzývá Tomáše, aby vložil prsty do jeho ran. V dalším dodatku dokonce přijímá potravu.

V Janovi je další evidentní anachronismus. Marie říká „zahradníkovi“ s naprostou samozřejmostí: „*Odnesli mého Pána a nevím, kam ho položili.*“ To je další ohlas bohužel ale až pozdějších šířených zpráv o uneseném těle.

Lukáš a Jan nechávají v hrobce spatřit plátna, do kterých byl Ježíš zavinut, čímž se zřejmě opět snaží posílit argumentaci. Proč to? Únosci by se byli jistě nezdržovali rozbalováním těla.

Evangelisté však z nedůslednosti zachovali v textu další podivné indicie, které nás mimo jiné utvrzují v podezření, že pověst o uneseném těle je pozdějšího data.

V synoptických evangeliích Ježíš několikrát opakuje učedníkům, co jej čeká a Matouš a Marek uvádějí, že Ježíš třikrát a doslova učedníkům vysvětluje, že jako Syn člověka musí být zabit a třetího dne vzkříšen.

Po jeho smrti však považují apoštolé zprávu o zmrtvýchvstání překvapivě za naprosté blouznění a není zde ani náznak úvah o tom, že by jim tento fakt měl být jakkoliv znám.

Jan dokonce uvádí krajně paradoxní poznámku¹¹²: „*Dosud totiž nevěděli, že podle Písem musí vstát z mrtvých.*“ (což se nejvíce blíží pravdě). V rozporu s tím u Matouše to měli velice dobře vědět i Židé, když činí konkrétní kroky, aby učedníci nemohli tělo unést a provést tak fingované vzkříšení. Židovští odpůrci lépe informovaní o plánovaném vzkříšení než Ježíšovi nejbližší?

Tyto indicie nás prakticky ujišťují, že tzv. *předpovědi utrpení* v evangeliích jsou pozdější vsuvky.

Vzniká tedy pochopitelně otázka, zda Ježíš svoji smrt skutečně plánoval dopředu a zda popis evangelií není jen výsledkem za pochodu se vyvíjející teologie a snahy nějak jednoznačně definovat smysl a podobu Ježíšova poslání.

PŘIJETÍ POHANŮ

Velmi podobný problém vyvstává v momentu, kdy by měli být do církve přijati pohané. Podle evangelií Ježíš přeci jasně sděluje, že zvěst má být kázána všem národům a lidé všech ras mají být přijímáni jako jeho učedníci, vyučováni a křtěni. Jaké je ale naše překvapení, když ve Skutcích apoštolů se najednou všichni začínají tvářit, jako by šlo o úplnou novinku.

Než má dojít k obrácení prvního pohana setníka Kornelia, Petr musí dostat nejprve vidění, které mu nejprve vůbec nejde na rozum. Najednou si vůbec nepamatuje, že by Ježíš hovořil o vyučování a křtu lidí z národů. Vzpomíná si pouze na jediný (ne příliš přesvědčivý) argument a sice, že Ježíš přeci říkal: „*Jana vás křtil vodou, vy však budete pokřtěni duchem svatým.*“

Až když tedy vidí sestupovat na pohany „svatého ducha“¹¹³, začíná mu docházet, že jde o Pánovo znamení, a že Bůh nikomu nestrání.

Když si uvědomíme, že většina universalistických Ježíšových vizí se v evangeliích objevuje až po jeho zmrtvýchvstání a že je tedy součástí závěrů evangelií, není třeba pro vysvětlení chodit příliš daleko - jde patrně opět o pozdější dodatky¹¹⁴.

Už přílivem helénských židů začaly vznikat v rané židokřesťanské církvi vážné problémy a rozbroje, se kterými se jen velmi těžko vyrovnávala a potýkala se s nimi ještě dlouhá desetiletí. Tyto problémy vedly až k rozdělení církve na přísné židovsky mluvící a liberální řecky mluvící křesťany, a vytvoření¹¹⁵ slepé židokřesťanské větve, která nebyla schopna přijmout nikoho, kromě proselytů.

APOŠTOL NÁRODŮ A JERUZALÉMSKÝ KONCIL

Na tento problém navazuje ještě jedna závažná nesrovnalost ze Skutků apoštolů. Jde o tzv. Jeruzalémský koncil. Skutky apoštolů jsou psány evidentně jako apologie osobnosti a díla ap.

¹¹² U Jana Ježíš hovoří o svém odchodu typicky v hádankách. Jan si tedy tuto poznámku může dovolit.

¹¹³ *Glosalálie* odborný termín pro blábolení „cizími jazyky“ ještě velmi rozšířené ve středověku (dnes např. Letniční) bývá doprovázeno dalšími extatickými projevy - trans, nekontrolované chování. Pozorovatelé popisují jako bláznivost (napili se mladého vína, král Saul a extatické projevy starověkých proroků).

¹¹⁴ Srov. např. Mat. 28:18 „*Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ...*“ a 1.Kor.1:17 „*Kristus mě totiž neposlal křtít, ale zvěstovat evangelium.*“

¹¹⁵ Takto to ovšem vidíme my, z našeho pohledu. Nejstarší křesťané by to pravděpodobně popsali opačně - přijetí pohanů vedlo k vytvoření helenistické benevolentní větve pohanokřesťanů.

Pavla. Autor¹¹⁶ Skutků vyložil situaci tak, jako by Pavel byl nejstarší jeruzalémskou církví oficiálně uznán za apoštola Ježíše Krista a jako by došlo ke jejich oficiální vzájemné koordinaci při evangelizaci pohanů.

Při vzniku sporu ohledně obřizky pohanů v Antiochii, se měli Pavel s Barnabášem vypravit do Jeruzaléma, aby problém prokonzultovali s tamní církví. Závěrečné usnesení pak mělo znít takto: „*My apoštolé a starší... jsme jednomyslně (?) rozhodli ... Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi, než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve ... a smilstva.*“ (Sk.15:28).

Paradoxní je, že podle Skutků, průlom ohledně obřizky měl v jeruzalémské církvi udělat Jakub, hlava¹¹⁷ církve, nazorejec a ve skutečnosti nejzarytější zastánce Zákona a obřizky. Jeho skutečná povaha se projevila o mnoho let později (podle Skutků), při Pavlově poslední návštěvě Jeruzaléma:

„*Pohleď bratře, kolik tisíc Židů uvěřilo v Krista a všichni jsou nadšenými zastánci zákona. O tobě se doslechli, že prý učíš všechny Židy, žijící mezi pohany, aby odpadli od Mojžíše, aby přestali obřezávat své syny a žít podle otcovských zvyků... Udělej, co ti radíme, podrob se s nimi očištnému obřadu ... Tak poznají všichni, že není ani trochu pravdy na tom, co se o tobě říká a že jsi naopak věrný Zákonu a žiješ podle něho. Pokud jde o pohany, těm jsme písemně oznámili své rozhodnutí, že nemají jíst pokrmy obětované modlám, ani krev ... a že se mají vyvarovat smilstva.*“ (Sk. 21:20-25)

Jakub zde Pavlovi oznamuje verdikt Jeruzalémského koncilu, toho koncilu, kterého se měl Pavel, podle téže knihy Skutků, přeci osobně účastnit a problém sám obhajovat. Zde to ale vyznívá tak, jakoby chtěl Jakub Pavla o tomto usnesení teprve informovat. Je to další příklad neuspořádanosti novozákonního textu.

Text sám o sobě jinak vypadá na první pohled logicky, ale Pavel se v dopise Galatským rovněž zmiňuje o podobné návštěvě Jeruzaléma; byla to jeho druhá návštěva po 14 letech. Osoby i popis jednání velmi připomínají návštěvu na koncilu ze Skutků, ovšem obsah je značně odlišný.

Podle listu Galatským hovořil Pavel s představenými soukromě a děj probíhal opačně. Pavel zde hodnotí jeruzalémské představené s určitým despektem. Na problém obřizky upozornili až místní křesťané a to kvůli Titovi, Pavlovu společníku, na nějž byl vyvíjen silný nátlak, aby se dal obřezat. (Gal.2:3) Pavel se pak kvůli klidu podrobil alespoň chrámovým očištným obřadům, což původně neměl v plánu.

Ale jen o něco později se (podle Pavla) stala jiná příhoda:

„*Když pak Petr přišel do Antiochie, postavil jsem se otevřeně proti němu, protože byl zřejmě v nepravu. Nejprve totiž jidal společně s pohany; když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože bál zastánců obřizky.*“ (Gal. 2:11-13)

V období po Pavlově návštěvě Jeruzalémští křesťané považují neobřezané křesťany dál za nečisté a straní se jim - evidentně je neuznali a nepřijali jako bratry.

„Sloupy církve“ (Gal.2:9) a rada starších buď neměli vůbec žádnou autoritu, nebo se tzv. Jeruzalémský koncil prostě nikdy nekonal.

Dáme-li přednost svědectví Pavlových epištol, koncil se nekonal. Pavel v listu Galatským přesvědčivě uvádí, že jako křesťan navštívil Jeruzalém¹¹⁸ během sedmnácti let všeho všudy dvakrát. Poprvé po třech letech (po svém obrácení) a podruhé až po čtrnácti letech. Přičemž se kontaktu s církevní obcí snažil spíše vyhnout - pochopitelně (Gal.1.kap.).

O účasti na shromáždění podobném tomu v Skutcích, kde by se problém obřizky vyřešil, nemůže být (jak vyplývá z jeho slov) vůbec řeč. Při jeho třetí návštěvě byl zatčen, vězněn a později eskortován do Říma.

Při obhajobě svého apoštolátu ve svých epištolách se vůbec nezmiňuje o tom, co by mohlo být největším argumentem pro jeho odpůrce - jeho schválení „konciliem“ a apoštoly. Toto schválení jednoduše neměl¹¹⁹, verdikt koncilu nikde necituje, ba se jím ani neřídí - vysvětluje pohanským křesťanům, že mohou jíst vše, co koupí v masných krámech. V Jeruzalémě se nikdy dlouho nezdržel a s apoštoly nespolečně pracoval. Jednal víceméně na vlastní pěst, podle svého svědomí, jak uvádí.

Podle všech těchto indicií se situace jeví dokonce tak, jakoby rozšíření církve na pohany vůbec nebylo v původním plánu. Církev jednoduše upravovala své teologicko-apologetické podklady podle aktuálních potřeb a momentálního vývoje.

¹¹⁶ Redaktor - Skutky apoštolů vznikly podobným procesem jako evangelia.

¹¹⁷ O Jakuba syna Zebedeova nejde, ten byl stát brzy po Kristově smrti.

¹¹⁸ Chronologie a pořadí událostí při jeho obrácení ve Skutcích a jeho epištolách opět nesouhlasí. I jako důvod svého útěku z Damašku uvádí pronásledování ze strany místodržitele Arety a nikoliv židů (1.Kor.11:2).

¹¹⁹ Jeho rokování „s těmi, kteří byli ve zvláštní vážnosti“ a jejich dohoda byly podle jeho slov soukromé. Nikdo o nich tedy nevěděl a jako argument a důkaz byly bezcenné.

Autor Skutků průběh událostí buď neznal nebo je prostě popsal s odstupem a prostě moudřeji než se ve skutečnosti udály.

Lze předpokládat, že výnos podobný tomu, který Skutky uvádějí, skutečně formulován byl, ale zřejmě ne dříve než po zániku chrámu a oslabení vlivu Jeruzalémské církve, kdy byla cesta pohanům skutečně svobodně otevřena - dávno po smrti apoštola Pavla.

Podle konvencí tehdejší doby by to však nebránilo v zakomponování tohoto výnosu do doby působení ap. Pavla, což se prokázalo jako velmi přesvědčivá apologie jeho autority.

- Předpovědi smrti a vzkříšení Ježíše Krista
- přijetí pohanů do církve
- uznání Pavla za povoláního apoštola pro pohany

- to vše je velmi pravděpodobně výsledek historického procesu a o něco pozdější teologie. Všechny tyto tři body se navíc přímo vztahují k jednomu klíčovému momentu, kterému budeme věnovat celou následující kapitolu.

PROFIL JEŽÍŠE KRISTA Z POHLEDU EXEGEZE

Na otázku jaká byla skutečná podoba historického Ježíše a jaký byl jeho pravdivý příběh, není schopen exegetický výzkum jednoznačně odpovědět. Zkusme se ale přesto podívat na některé náznaky, která nám evangelia zachovala.

Vzhledem k tomu, že jako historický pramen jsou evangelia značně nespolehlivá, určitým spolehlivějším vodítkem, kromě zmiňované logiky, jsou nám indicie, které jsou v rozporu z mytologizovaným obrazem, který se nám evangelia jinak snaží předložit.

Zatímco Matouš a Lukáš se nám snaží velice krkolomně dokázat, že Ježíš je kompetentní Mesiáš, protože přeci pochází z Betléma, jak je psáno v prorocích, pro evangelistu Jana to není vůbec důležité. Nic nezastírá a otevřeně říká, že Ježíš je Galilejec.

Odpůrcům, kteří haní Ježíše pro jeho původ nic nevyvrací. Přitom Janovo evangelium vyniká právě znevažováním Ježíše pro jeho galilejský původ.

Těžiště Ježíšovy apologie klade toto evangelium na jeho charisma. Ježíš zde své odpůrce šokuje svojí inteligencí, znalostí Písma a sebedůvěrou.

Ačkoliv Janovo evangelium pokročilo nejdále v celkové mytologizaci Ježíšovy osoby, v některých ohledech je naopak proti synoptikům překvapivě realistické. Uvádí například nejméně zázraků a některé velmi přesné dobové a faktografické údaje¹²⁰.

Z historie je známo, že Galilea stála nejen v opozici a vzájemné nevraživosti vůči zkorumpované Judě, ale byla v předkřesťanské době vyhlášena jako domovina proroků a vůdců povstání. Ani v novozákonních spisech není Ježíš jediným galilejským buřičem (Sk.5:37, Luk.13:1).

Odmyslíme-li si univerzalistické teze, u nichž obecně existuje vážné podezření, že jde o pozdější dodatky a vsuvky, zůstává nám:

- Ježíš, nazývající pohany psy¹²¹ (Mat.15:27)
- Ježíš zdráhající se uzdravit pohanské dítě (Mat.15:22,23)
- Ježíš jenž je vyslán jen ke ztraceným ovcím domu izraelského (Mat. 15:24)
- Ježíš nabádající své učedníky, aby nevstupovali na cestu k pohanům ani do samařské vesnice (Mat. 10:5), protože předvídá, že do příchodu Syna člověka nestihnou obejít ani všechna izraelská města (Mat.10:23)
- Ježíš který musí být přemlouván (poukazem na zásluhy ve prospěch židovství), aby se uvolil uzdravit služebníka pohanského pána (Luk. 7:3,4)

Máme tu pak Ježíše, který se jeví jako řádný Žid, stranicí se pohanů (jak kázal Zákon) jako něčeho nečistého a podřadného (jak kázal tehdejší mrav) - Ježíše jako ryze židovského reformátora. Chceme po něm příliš mnoho? Je tato úvaha už příliš zaujatá v neprospěch jeho univerzalizmu?

Přestože Ježíšovo narození mělo být podle Matouše a Lukáše potvrzeno nadpřirozenými událostmi:

- zvěstováním Gabrielem a zástupy andělů

¹²⁰ Jde dále o popis jeho ukřižování a uložení do hrobu, kde jako by se nám evangelista snažil dokázat, že Ježíš křižování přežil (Viz dále). Vyjítí vody a krve vysvětluje hromadění sérózní tekutiny v tělních dutinách (především v osrdečníku) následkem anoxie (nedostatek kyslíku při oběhové nedostatečnosti), jež způsobuje tzv. ortostáza - dlouhodobá vertikální poloha. Podle studií v německých koncentračních táborech. (Dr.A.Fantiš - Záhada Turínského plátna)

¹²¹ Toto označení nebylo projevem nějaké velké nenávisti, ale běžným židovským výrazem pro pohany.

- klaněním a vzácnými dary mudrců
- požehnáním děťátka proroky Simeonem a Annou

jeho rodina, v níž přinejmenším matka měla být svědkem toho všeho, později vážně pochybuje o jeho duševním zdraví a chce se jej zmocnit (Mar. 3:21,31-35).

Jsou tyto závažné logické (i teologické) rozpory symptomy něčeho, co evangelia přímo neuvádějí, ale co se nepodařilo úplně „odklidit“?

JAN KŘTITEL

Nejpoetičtější a zároveň nejdramatičtější uvádí Jan Křtitel Ježíše svým učedníkům v evangeliu Jana.

„Hle beránek Boží, který snímá hřích světa. To je ten, o němž jsem řekl: Za mnou přichází někdo větší neboť byl dříve než já ... Spatřil jsem jak duch sestoupil z nebe jako holubice a zůstal na něm. A já jsem stále nevěděl, kdo to je, ale ten, který mě poslal křtít mi řekl: Na koho spatříš sestupovat holubici a zůstávat na něm, to je ten který křtí duchem svatým. Já jsem to viděl a dosvědčuji, že je to Syn Boží.“ (Jan 1:29-34)

To je zcela vyčerpávající, konečná definice křesťanského Mesiáše – téměř transcendentní Spasitel lidstva, přinášející svůj život jako výkupné, Syn Boží, jemuž Jan není hoden ani rozvázat opánky na nohou.

Zarážející je však ta skutečnost, že k tak majestátní osobnosti přešli od Jana Křtitele k Ježíšovi jen dva učedníci. Jak je to možné? Jak je možné, že je vůbec nezajímalo, jak učí Boží syn a Spasitel světa? Řekněme, že Jan své učedníky nepřesvědčil o Ježíšově totožnosti. Ale stejně, jak je pak možné, že to nezajímalo ani samotného Jana?

Z toho, co nám o Janu Křtiteli říkají evangelia je zřejmé, že evangelista Jan svůj úvod trochu přehnal a dopustil se zde opět (už velmi hrubého) anachronismu.

Jan byl typem přísného askety. Vyrosl na poušti jako esesejský mnich. O přísnosti jeho asketismu svědčil jeho způsob života - oblečen do velbloudí kožešiny a živící se kobylkami a medem divokých včel. Žil tedy takřikajíc pouze z podstaty - pouze z Božích darů. To možná vypovídá i něco o jeho postoji k lidské společnosti.

Z evangelií je dále evidentní, že Jan měl svoji vlastní „školu“, či sektu. Byla to skupina jeho vlastních učedníků, s vlastními rituály - modlitbami, posty a křty (Luk.5:33, 11:1).

Nacházíme zde opět podivnou reakci, máme-li věřit tomu, že by Jan na počátku svědčil o Ježíši s takovým patosem. Když totiž začal Ježíš získávat více učedníků než Jan, Janovy učedníky to znepokojilo (Jan 3:26,4:1). Nejen tedy že Ježíše nenásledují, ale dokonce je rozčiluje, že je lepší než oni.

Jaký asi mohl být vztah Ježíše a Jana Křtitele? Pokud je někdo asketa, nedělá to z legrace. Odráží to jeho životní filosofii. Ježíš byl osobnost úplně opačného ražení. V prostředí přísného judaismu musel působit jako bohémský volnomyšlenkář.

Někteří racionalističtí biblisté vyslovili dokonce domněnku, že Jan se s Ježíšem nejspíš nikdy nesetkal. To je přehnaný názor, protože Palestina je jednak teritoriálně malé území na to, aby se dvě takto výrazné osobnosti navzájem přehlédly a jednak podle evangelií byli Ježíš a Jan blízcí příbuzní.

Navíc jsou u obou patrné důvěrné kontakty s esejci. Ale hlavně - oba mistři sledovali stejný cíl - hlásali pokání a příchod Božího království, teologii odvozenou ze studií esejců. Jejich kooperace na začátku je tedy více než pravděpodobná.

Podezřelý je však popis Janova submisivního chování. Jde pravděpodobně opět o velmi působivou apologii Ježíšovy autority.

Z uvedených indicií lze vyvodit, že oba učitelé se pravděpodobně neshodli na konkrétní podobě budoucí éry Mesiáše a zcela ani na tom, jak ji dosáhnout¹²². Šli dál každý svoji cestou a existovala mezi nimi dokonce i určitá rivalita.

Nepřehlédnutelné rozdíly v přístupu a teologii se evangelista snaží zmírnit submisivními Janovými rozpaky:

„Jsi ten, který má přijít, nebo máme čekat jiného?“ (Mat.11:3)

Následovníci Jana Křtitele vystupují v historických pramenech jako Johanité. Ve Skutcích apoštolů jsou ohlasy na jejich působení dlouho po smrti obou Mistrů. Ještě ve druhém století se o ní mluví v kronikách jako o jedné ze sekt uznávaných v rámci judaismu.

¹²² Jan Křtitel usiloval o urychlení procesu obrácením vládce (Heroda), což se mu stali osudným. Ježíš mu to in memoriam vytýká.

R. Bultmann ji ztotožňuje s pozdější sektou mandejských známou jako baptisté¹²³ nebo hemerobaptisté.

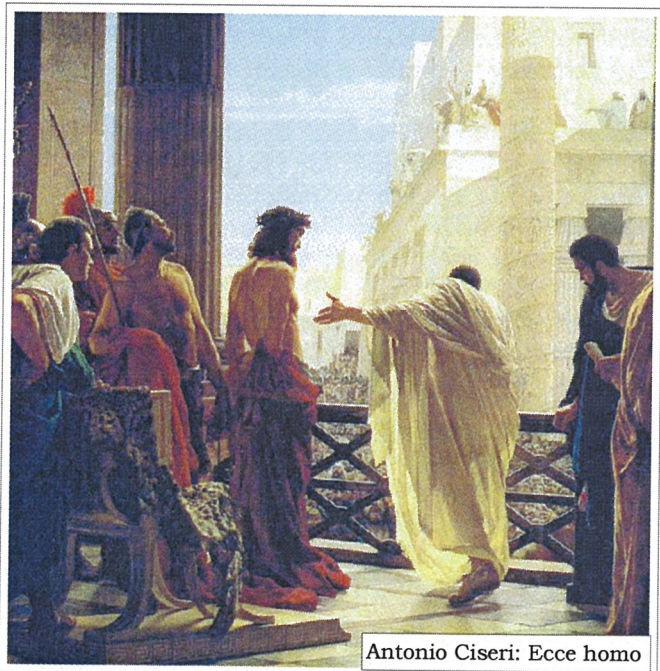
Mandejští existují dodnes v oblasti dolního Eufratu v Perském zálivu v počtu asi dvou tisíc. Mají své vlastní Písmo, v němž se o Janu Křtiteli mluví jako o pravém a o Ježíši jako o falešném proroku.

SOUĐ

Ani popis Ježíšova soudu není v evangeliích bez problémů. Nastíníme opět v krátkosti společensko-politickou situaci v době Ježíšova procesu.

Historie popisuje Piláta jako hrubého, arogantního a ignorantského muže a tedy nepříteli dobrého diplomata. Už na počátku svého úřadování v roce 26 n.l. se dopustil hrubé chyby, když nechal vpochodovat do Jeruzaléma své oddíly s císařskými znaky - s orlicemi a podobiznami císaře. Židovská víra zakazující zobrazování lidských postav a zvířecích způsobila, že tento akt byl chápán jako snaha zneuctit chrám (v těsném sousedství Antoniovy pevnosti). Židé uspořádali obrovský průvod do Cesareje, kde měl prokurátor svoji rezidenci. Obklopili palác a dožadovali se odstranění císařských znaků ze svatého města. Až šestého dne vystoupil Pilát v čele silného oddílu a oznámil, že žádost se zamítá. Demonstrantům přikázal rozejít se do svých domovů a vojákům tasit meče. Židé jako jeden muž padli na zem s obnaženými krky a dali tak najevo, že raději zemřou, než aby se vzdali svého nároku. Otřesený Pilát nakonec slíbil, že znaky odstraní. Tak hrubý zásah vůči pokojným demonstrantům si z tak malicherných důvodů dovolit nemohl - tím by přímo ohrozil svoji kariéru.

Pilát byl však muž prchlivý a zpitý mocí, do budoucna si poučení nevzal. Když se rozhodl postavit akvadukt pro Jeruzalém, zkonfiskoval na vlastní pěst fondy nashromážděné v chrámu. Přestože židovský zákoník mišna dovoľoval používat tyto fondy na veřejně prospěšné účely, kněží spustili takový povyk, že v městě vypuklo vzbouření. Aby zakryl svou hrubou chybu, přikázal vojákům, aby se převlékli do civilu a brutálně dav rozehnali.

Antonio Ciseri: Ecce homo

V roce 35, tedy už po Ježíšově smrti, překonal v zaslepenosti sám sebe. V Samařsku povstal jakýsi prorok, který vyvedl zástupy věřících na horu Gerizim, kde jim měl ukázat sakrální předměty, které tam prý ukryl Mojžíš. Samařané byli známí svým loajálním poměrem k Římu. Jejich mládež sloužila dokonce v římských žoldněřských jednotkách a nejednou se podílela i na likvidaci židovských nepokojů.

Při zmíněné pokojné pouti však Pilát nedokázal udržet nervy na uzdě a uspořádal nevinným poutníkům krvavou lázeň. Když byla správci Sýrie Vitelioví vznesena stížnost, byl účinek okamžitý. Pilát byl povolán do Říma k císaři, aby se za svůj skutek zodpovídal. Snadno si lze představit nenávist jakou Židé k Pilátovi chovali.

Do této bouřlivé doby nám evangelia opět situují Ježíše, který dovolil vlastním lidem, aby ho provolali králem a hned poté vyhnal z chrámu lichváře, což byl neskrývaný projev

vzpoury proti moci kolaborantského velekněze.

Při vlastním popisu procesu s Ježíšem, evangelisté jako by se nedokázali shodnout na tom, zda byl Ježíš politický nebo náboženský trestanec.

Synoptikové uvádějí, že Ježíše zajali Židé, pouze Židé. Jakoby zatčení Ježíše byla ryze židovská iniciativa. Jakoby si Římané ničeho ani nevšimli a nijak nezasáhli¹²⁴.

Evangelista Jan ale uvádí, že při zatčení byla i římská kohorta¹²⁵ (500 - 600 vojáků). Tento údaj do plynulé logiky děje nějak nezapadá. Proč najednou Římané a k čemu tolik vojáků?

Tento přehlednětelný¹²⁶ údaj neodpovídá retušovanému obrazu, který se nám evangelisté snaží předložit a je to opět příklad paradoxně realistických detailů jinak značně mytologizovaného

¹²³ Baptizó = křtít

¹²⁴ Podle evangelií zajali Židé Ježíše v noci, protože se báli zástupů. Toho by Římanům nebylo zapotřebí - zajali by je hned při činu (pokud by k tomu měli dostatek prostředků).

¹²⁵ Od tohoto údaj překladaatelé evangelia zpravidla odvádí pozornost vágními překlady termínu pro vojenskou jednotku.

Janova evangelia. Je to navíc přímý poukaz na politický přečin od samého počátku - Římany židovské náboženské spory nezajímaly.

Když je Ježíš zajat, je Židy tajně souzen, obviněn z rouhačství a prohlášen za hodného smrti. Židé sice měli právo vynášet rozsudky smrti z náboženských důvodů, ale museli si v takovém případě vyžádat souhlas římského prokurátora. Místo toho tedy, aby šli cestou nejmenšího odporu a vyžádali si souhlas k popravě, což byla víceméně pouhá formalita, žalují Ježíše před Pilátem z politických zločinů:

„Podle našeho zjištění tento člověk rozvrací tento člověk náš národ, brání odvádět císaři daně a prohlašuje se za Mesiáše krále¹²⁷.“

Ježíš je tu obviňován z činů, které podle římského práva patří k nejtěžším zločinům urážky majestátu, do kategorie „crimen laesae maiestatis“.

Když se Pilát Ježíše vyptává na jeho obvinění „Jsi králem Židů?“, Ježíš podle Matouše odpovídá pouze¹²⁸: „Ty sám to říkáš“.

Pilát na toto přiznání reaguje velmi paradoxně, nejenže vůbec nezahájil vyšetřování, ale snaží se Ježíše ospravedlnit. Projevuje při tom nevídanou humanitu a dokonce i soucit s Ježíšem, přestože ten své nároky na trůn (!) nepopřel. To neodpovídá nejen římské (jakékoliv) právní proceduře, ale už vůbec ne Pilátově povaze.

V tomto příběhu je na velmi malém prostoru příliš mnoho nesrovnalostí. Protestantský biblista E.Lohse našel jen při jednání sanhedrinu 27 porušení procedury. Rovněž profesor historie židovského národa Haim Cohn protestuje (Israel Review 1967).

Kdyby Pilát shledal Ježíše nevinného, vydal by jej podle platné procedury Židům. Což se podle evangelií skutečně mělo stát. Židé by mu pak ale vyměřili trest podle svých zvyklostí - nejpravděpodobněji ukamenování. Další židovské způsoby popravby byly upálení na hranici, oběšení, stětí mečem.

Giovanni Battista Tiepollo: Kristus nesoucí kříž

Ježíš byl ale usmrčen římskou procedurou - přibit na kříž. Podle křesťanských řeckých originálů dokonce doslova pouze na dřevo - kůl, sloup (stauros, xylon). To celou situaci ještě komplikuje. Židé totiž měli skutečně ze Zákona zvyk věšet těla zvláště opovržených zločinců na kůl. Jenže tato těla se věšela nebo nabodávala už mrtvá. Ježíš je přibit a živý - jako při římském křižování. Že šlo o čisté římskou proceduru (tedy o ukřižování) svědčí i fakt, že žádost o vydání těla byla podána Pilátovi. Ježíš musel být skutečně přibit na kříž - přes rozpory novozákonního podání.

Evangelijní popis Ježíšova procesu a popravby je tedy neuvěřitelný spletenec židovských, římských a vybájených procedur a zvyklostí. Dokonce i ono vyhlášené Pilátovo mytí rukou, jako gesto neangažovanosti, byl vyložen

židovský a nikoliv římský zvyk. Evangelisté jako by se při rekonstrukci příběhu nemohli rozhodnout, kdo vlastně za Ježíšovu smrt může.

Na stopu toho, co se vlastně stalo nás přivádí opět Jan. Tvrdí, jak už víme, že Ježíše zadrželi Židé ovšem za aktivní účasti římského oddílu. Ještě předtím se Židé společně radili:

„Jestliže proti němu nezakročíme, vsichni v něj uvěří a přijdou Římané a zničí toto svaté město i národ.“ Na to velekněz Kaifáš odpověděl: *„Vy ničemu nerozumíte, nechápete, že je pro vás lépe, aby jeden člověk zemřel za lid, než aby zahynul celý národ.“* (Jan 11:48-50)

Z textu vyplývá, že Jan prozrazuje to, co ostatní evangelisté nevidí dost jasně - že Ježíšovo zatčení nebylo motivováno nábožensky ale politicky. Vedoucí kasta kněží disponující mocí a bohatstvím se bála veškerých společenských nepokojů, které by mohly poskytnout Pilátovi záminku k zákroku a vystavit nebezpečí jejich postavení a majetek. Kněží, zvláště Annáš, jemuž i rabínská tradice přičítá politické udavačství¹²⁹ se přičinili o to, aby se Ježíš dostal před římský

¹²⁶ Biblické překlady uvádějí výrazy jako oddíl vojáků, prapor atd.

¹²⁷ Tento titul odpovídá esejské a farizejské teologii, která očekávala Mesiáše krále a Mesiáše velekněze.

¹²⁸ Matouš tvrdí, že Ježíš neodpovídá nic na žaloby kněží a Pilátovi už dál neodpověděl na jedinou věc, čemuž se Pilát diví. Jan toto napětí, postrádající logiku, zmírňuje a Ježíš s Pilátem diskutuje o konkrétnější podobě a neškodnosti jeho království - dává tak Pilátovi aspoň nějaký důvod k omilostnění Ježíše.

¹²⁹ V této spojitosti je vhodné připomenout postavu Jidáše, jemuž badatelé věnovali pro jeho rozporuplnost velkou pozornost. Jeho role předurčena Bohem (!). Evangelia jej popisují pouze jako ničemu. Vzhledem k tomu, že byl vybrán za

tribunál a byl odsouzen k ukřižování jako každý jiný politický zločinec. Je pravděpodobné, že takový byl skutečný průběh událostí.

Proces před sanhedrinem, včleněný do líčení bez úsilí spojit ho logicky s kontextem, rozbíjí svými nesrovnalostmi spojitost základního děje, vnáší do něj nejasnosti, takže čtenář nakonec ztrácí orientaci, za co byl vlastně Ježíš odsouzen a kým.

Další historický vývoj křesťanského písemnictví ukazuje už velmi výrazně směr tendencí v této otázce, naznačený už v evangeliích. Je zde zřetelná snaha rehabilitovat Piláta (Řím) a přesunout celou tíži viny na Židy. Vznikl celý cyklus o Pilátovi, zařazovaný dnes mezi apokryfy. Skládá se ze sedmi údajně historických hlášení a obsahuje také čtyři údajně Pilátem napsané dopisy císaři Tiberiovi.

Pilát získával mezi křesťany stále větší popularitu jako římský úředník, jež se choval slušně a spravedlivě k Ježíšovi. V těchto spisech je už Pilát líčen jako muž, jenž se zajímal o Ježíše, naslouchal Jeho učení a pokládal ho za velkého mudrce. Jednal s ním s mimořádnou úctou a jejich setkání byla už tradičně doprovázena zázraky.

Jiné dílo tohoto cyklu uvádí, že Ježíšovi přáli nejen Pilát a jeho manželka, ale dokonce i sám Tiberius. Když se dozvěděl o Ježíšově ukřižování, velice se rozzlobil a ztrestal Piláta smrtí. Podle jiného apokryfu měl Tiberius vážný zájem o Ježíše, protože když byl na smrt nemocen, zjevila se mu u lůžka Veronika (utírající podle legendy Ježíšovi zmučenou tvář) a vyléčila jej dotykem ruky. Tiberius se pod dojmem tohoto zázraku stal údajně Ježíšovým vyznavačem a dal se pokřtít.

Jiný nedávno nalezený apokryf vysvětluje, že se Pilát s pouhou hrstkou zestárlých vysloužilců nebyl schopen postavit na odpor rozlícené mase fanatiků, žádající Ježíšovu smrt. Teprve den po ukřižování dorazily do města naléhavě vyžadované posily.

Dlouholetý proces směřující ke kanonizaci Piláta a jeho manželku se sice v latinské církvi nezdařil, ale v kalendáři etiopské a koptské církve figuruje 25. červen jako den svatého Piláta a svatě Prokly.

Neproveditelné snahy včlenit do příběhu *Umučení Páně* řadu židovských zvyků a legendu o procesu před sanhedrinem, jsou zřejmě dalším případem pozdějšího rozšíření evangelia, majícího potvrdit jednoznačný teologický smysl Ježíšovy popravky a dotvořit jeho dějinný obraz odmítnutého Božího Syna, Mesiáše a Spasitele lidstva.

Dalším výsledkem této apologie a celkového pozdějšího vývoje bylo rehabilitování a projev vstřícnosti římské moci, která už začínala křesťany krutě svírat. Vskutku podle Ježíšova učení - kdo tě uhodí do levé tváře, nastav mu i pravou a milujte všechny, včetně svých nepřátel.

Údaje v této kapitole jsou převážně převzaty z knihy Zenona Kosidovského: „Na počátku bylo slovo“

apoštola a držel pokladnu, nemohl mít jen špatné vlastnosti. Že by Ježíš záměrně vybral ničemu, aby „naplnil Pisma“, to by svědčilo naopak o charakterovém nedostatku Ježíše. Mnoho biblistů se poměrně přesvědčivě pokusilo rekonstruovat a rehabilitovat Jidášovi pohnutky. Existují dokonce úvahy, že jde o folklórní postavu, personifikaci tehdy tolik rozšířeného udavačství. Ap. Pavel se zmiňuje, že po zmrtvýchvstání se Ježíš ukázal dvanácti apoštolům (1. Kor. 15:5) a nikoliv jedenácti. Za jeho života evangelia ještě neexistovala a možná neexistovala ani legenda o zrádném apoštolu. Dále Pavel hovoří o *nocí, kdy byl Ježíš* (doslova) *zajat* a nikoliv *zrazen*, jak uvádějí moderní překlady.

KŘESŤANSTVÍ - ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ ŽIDOVSKÉHO SELHÁNÍ

Hovořili jsme už o tom, že křesťanská teologie do sebe postupně synkrezí (srůstáním) přibírala mnohé mystické, pohanské představy. Tímto způsobem, zvláště po teologické krizi ve čtvrtém století, efektivně bojovala s velmi houževnatým pohanstvím. To už je dnes i pro mnohé badatele a zasvěcené křesťany známý historický fakt.

Tento fenomén ale vede ještě mnohem hlouběji, což z hlediska víry může znamenat další nepřijemné zjištění.

Nicméně předpokládáme, že křesťané kteří došli až sem, projevíli značnou odolnost vůči takovým zjištěním a že se i s následujícími fakty budou schopni vyrovnat. Náš výklad nemůžeme nechat nedokončený, a proto se nyní pojďme podívat na samotné evangelijní kořeny křesťanské teologie - na problém, který jsme již naznačili v předešlé kapitole.

PRAMENY KŘESŤANSKÉ TEOLOGIE ?

Kromě mnoha zmatků a nesrovnalostí, o nichž jsme již hovořili, je totiž samotný evangelijní příběh zatížen jednou velkou zvláštností.

Citujme vůbec nejstaršího křesťanského autora v poapoštolské době. Nepočítáme-li biskupa Papiu z Hierapole, je to osobnost zahajující éru tzv. církevních Otců, antických vzdělanců bojujících za obranu víry - Justin Mučedník (100-165 n.l.), který píše:

„Jestliže tvrdíme, že Ježíš Kristus, náš učitel, byl počat bez pohlavního styku, ukřižovaný, zemřel, a znovu vstal a vstoupil na nebesa, nepředkládáme nic jiného, než v co někteří věří ohledně synů boha Jupitera.“

V jiném spise Justin píše:

„Kromě narození z panny je to stejné, jako to, čemu věříte u boha Persea.“

Justin jako mnoho raných křesťanských vzdělanců nemohl přehlédnout, jak velmi bylo křesťanství podobné pohanským náboženstvím. Vysvětlovali si to po svém – působením ďábla, který rafinovaně předešel Krista a vytvořil jeho charakteristiky už v pohanském světě.

I Tertulian se pohoršoval - pro změnu nad Mithrovým kultem:

„Ďábel rovněž křtí osoby, také dělá znamení kříže na čelech svých bojovníků, slouží oběť chleba a přináší obraz zmrtvýchvstání.“

SLUNEČNÍ BOŽSTVA

Pojďme se podívat nyní podívat odkud tyto představy, které jsou zdrojem těchto problémů, pramení. Jeden z nejstarších dobře známých a popsáných kultů pochází z Egypta.

Hor byl sluneční bůh starého Egypta už v době asi 3000 let př. n.l. Byl potomkem slunečního boha Amon Ra. Byl personifikovaným Sluncem a jeho život je sérií alegorických mýtů zahrnujících pohyb Slunce na obloze.

Hor (jako sokol) měl nepřítele Seta (šakal), jenž byl bohem temnoty a noci. Alegoricky vzato každé ráno sváděl Hor souboj se Setem a jeho porážka znamenala příchod nového dne.

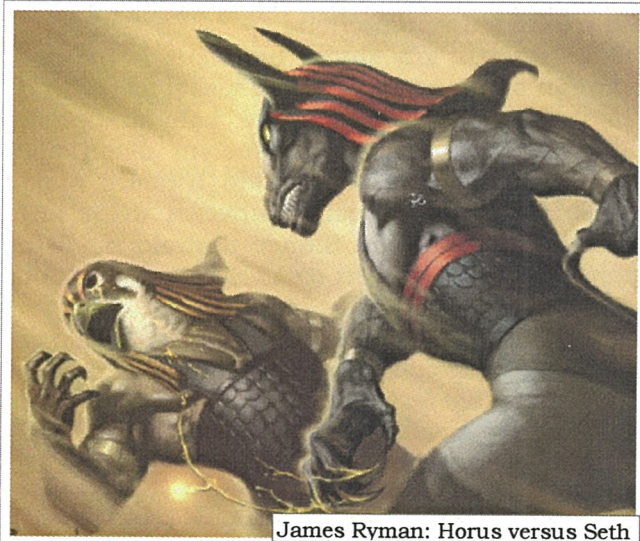
Naopak večerní porážka Hora znamenala příchod noci. To zase v hlubším smyslu představovalo souboj dobra a zla jako základní mytologickou dualitu. Pozoruhodný je ale jeho životní příběh.

Hor se narodil 25. prosince panně jménem Isis. Jeho zrození doprovázela hvězda na východě. Po svém narození byl uctěn třemi králi.

Ve dvanácti letech byl zázračným dětským učitelem. Ve třiceti lety byl pokřtěn osobou jménem Anup, čímž se začala jeho vláda. Hor měl 12 učedníků, se kterými cestoval.

Konal zázraky jako uzdravování nemocných nebo chůze po vodě. Po Typhonově zradě byl hor ukřižován, pochován na tři dny a pak vzkříšen.

Tyto Horovy atributy ale nejsou nijak ojedinělé. Jak je zjevné, jsou společné mnoha kulturám. U mnoha jiných bohů nacházíme stejnou mytologickou strukturu.

James Ryman: Horus versus Seth

Například:

- **Attis z Phrygia:** narozený z panny jménem Nana 25. prosince, ukřižován, uložen do hrobu a po třech dnech vzkříšen.
- **Dionýsos z Řecka:** porozený pannou 25. prosince, byl učitelem na cestách, konal zázraky jako proměnění vody ve víno. Po své smrti byl vzkříšen.
- **Mithra z Persie:** povorozený pannou 25. prosince, měl 12 učedníků a konal zázraky, po své smrti pochovaný a tři dny potom vzkříšen. Posvátný den uctívání Mithry byla neděle.

Podstatným historickým faktem tedy je, že existuje mnoho různých kultů z různých období z celého světa, kteří mají tyto společné charakteristiky. Prakticky všichni byli alegoricky zvaní Světlem, Pravdou nebo i dalšími charakteristickými jmény jako Král králů a pod. Jak už jsme uvedli, Francouz Ch. Hainchelin, autor knihy *Původ náboženství*, píše:

„Pohanská mystéria vzrušovala srdce věřících - **boží trpěli, umírali a vstávali z mrtvých** ...“

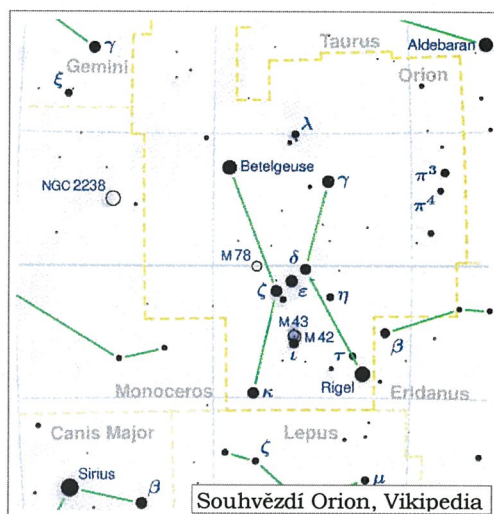
Vzniká otázka, proč zrovna tyto atributy? Proč zrození 25. prosince? Proč smrt (někdy i na kříži) a následné vzkříšení po třech dnech? Proč dvanáct učedníků nebo dvanáct průvodců? Vezměme to opět po pořádku.

SLUNEČNÍ KULTY

Slunce bylo bezesporu nejuctívanějším objektem všech dob. Kříž zvěrokruhu, který se ve spojitosti s ním objevuje, je asi nejstarší konceptuální obrazec v historii lidstva. Zobrazuje pohyb slunce, jak prochází 12 hlavními souhvězdími v průběhu roku. Ukazuje taky 12 měsíců, 4 roční období, slunovraty a rovnodennosti. Slunce s jeho životodárnou a ochrannou povahou bylo personifikováno jako výraz neviditelného stvořitele a boha. Bylo známé jako *Boží slunce*, *Světlo světa*, *Spasitel lidstva*.

Sekvence zrození Slunce je astronomická.

Hvězda na východě – Sírius, je nejjasnější hvězda noční oblohy, kterou lze 24. prosince vidět v linii Orionova pásu. Třem hvězdám Orionova pásu se dnes, stejně jako v dávné minulosti, říká Tři králové. Tyto čtyři hvězdy – tedy Sírius a Tři králové – tvoří na obloze přímku, jejíž průsečík s horizontem ukazuje místo východu Slunce 25. prosince. To je den znovuzrození slunečního Boha.

Zde je pravděpodobně pramen příběhu „Tři králové“¹³⁰, kteří následují hvězdu na východě, aby našli místo narození Slunce čili slunečního Boha.

Od letního slunovratu, kdy slunce na obloze kulminuje, časem k zimnímu slunovratu na obloze klesá, až se na tři dny 22. 23. a 24. prosince ve svém pohybu opticky zastaví. Ode dne 25. prosince je prostým okem opět pozorovatelný jeho vzestup. Během této třídní pauzy slunce setrvává v těsné blízkosti souhvězdí Jižní kříž. V astrologické terminologii zde Slunce umíralo na kříži. Odtud vyplynul motiv smrti na kříži u mnoha pohanských božstev.

Oslava vzkříšení až po jarní rovnodennosti (velikonoce) má rovněž astrologický původ. Teprve až v den jarní rovnodennosti slunce de facto přemáhá síly temnot – den se stává delší než noc a začínají se projevovat blahodárné účinky jara. Rovněž 12 průvodců (apoštolů) u antických božstev má zjevnou spojitost s 12 znameními zvěrokruhu.

Kříž zvěrokruhu býval často zjednodušeně znázorňován jako kříž v kruhu. Je to starý pohanský symbol slunce.

Rovněž Ježíš býval, zvláště v ranných dobách, znázorňován s hlavou v průsečíku kříže v kruhu jako „svatozáří“, jež jakoby završovala zjevný symbol zvěrokruhu.

¹³⁰ V evangeliu ve skutečnosti nejde o krále. V originálním textu je termín *magus*, což někteří překládají jako mudrci, jiní jako mágové nebo astrologové. Patrně šlo ale o kněze, což je asi původní význam tohoto slova. Význam tohoto slova se časem posunul, protože tehdejší kněží se věnovali i praktikám, které dnes chápeme jako magické.

Toto vše jsou nepopíratelná historická fakta. Jenže co si s tím vším počít? Kristus jako zjevná synkreze pohanského slunečního kultu a to už ve „svatých“ textech evangelia? To musí znít většině křesťanů jako naprosto absurdní, nanejvýš kacířská představa.

Jenže přisuzovat tento stav ďáblu a jeho rafinovanému jednání, působí po prozkoumání všech historických faktů a astronomických jevů skutečně úsměvně. Nezbyvá tedy než obvinít z kacířství samotnou historii, evangelia i s nebeskou mechanikou a dát je společně do klatby ...

POKUSY O INTERPRETACI TOHOTO JEVU

Nelze se divit mnoha biblistům, jež uzavřeli tento výzkum stanoviskem, že Kristus jak jej známe, pravděpodobně vůbec neexistoval a celý jeho kult je výsledkem nějaké nepovedené židovské revolty proti Římu, kdy zbylí stoupenci povstání postupně přisoudili svému obdivovanému ukřižovanému vůdci synkreticky, což bylo tehdy běžné, slavné a všeobecně rozšířené atributy antických božstev.

Jenže tomu, kdo skutečně zná židovství a křesťanství, jeho dynamiku, jeho duchovní hloubku a nadčasovost, je zřejmé, že tomuto výkladu cosi podstatného schází. Tento výklad má zjevné rysy evolučního materialismu. Jednak předpokládá že takto vyspělá duchovní koncepce se náhle vyvine prostě jen tak sama od sebe.

Dále pak vůbec neřeší, jak a proč by k něčemu takovému v prostředí šokovaných a zmatených, ale hlavně židovských pozůstalých stoupenců vůbec mělo dojít. Aby k něčemu takovému došlo právě na půdě judaismu je totiž vyloučeno. Judaismus se všeho pohanského štítil, považoval je za nečisté a všemu pohanskému se striktně vyhýbal. Judaismus byl bez nadsázky těmito postoji až posedlý.

ZJEVNÉ TRHLINY HYPOTÉZ O JEŽÍŠOVI

Zmíněné interpretace naráží na další závažný problém. Na předpokládanou postupnou mytologizaci Ježíšovy osoby, která je těžištěm podobných hypotéz, nebylo prostě dost času.

Už v Pavlových listech se totiž nacházejí křesťanská kerigmata¹³¹ – ustálené textové formy, které Pavel jen cituje, a kde je Kristus už oslavován v superlativních pojmech, které by v židovském prostředí nemohly být přisouzeny žádnému člověku. Už zde má Ježíš z pohledu vědy „mýtickou“ podobu, vyvolávající ve starověku a středověku transcendentní představy. Například:

„Vzkřísil ho z mrtvých a posadil po své pravici v nebesích, vysoko nad všechny vlády, mocnosti, síly i panstva, nad všechna jména, která jsou vzývána, jak v tomto věku, tak i v budoucím.“

(list Efezským 1:20-22 EP)

Apoštol Pavel začal působit velmi záhy. Jeho dopisy se datují do doby kolem roku 50 n.l. tedy necelých 20 let po Kristovu odchodu. Jeho teologie je přitom racionálně nejvyspělejší a tento parametr dále už víceméně jen upadá.

Pavel, ač vyrůstal v helénské prostředí a dosáhnul velmi vysokého vzdělání, byl tělem i duší Žid, jak sám ve svých listech uvádí. Křesťany právě z důvodu své židovské ortodoxie nenáviděl a tvrdě pronásledoval. A byli to tehdy dokonce ještě prapůvodní židokřesťané – dodržující Zákon a uctívající v chrámu.

A právě tento člověk se najednou obrací na křesťanství a to ne na jeho židovskou formu, ale dokonce na úplně novou formu – na jakousi ryze pohanskou koncepci Krista, kterou sám zakládá! Čili z židovského pohledu jde o něco ještě mnohem horšího, než sám původně pronásledoval!

Ne tady nemohlo dojít k mytologizaci Kristovy osoby ani k samovolnému vývoji křesťanského kultu.

Původ nebo důvod této naopak **revoluční** změny musel být velmi závažný. Pokud se Pavel úplně nezbláznil, co se vlastně stalo?

Najít odpověď na tuto otázku není tak složité, jak by se na první pohled mohlo zdát. Řešení vyplyne víceméně samo, když si zrekapitulujeme posloupnost děje, který se v předkřesťanské době odehrál. Nuže pojďme se na vývoj této situace podívat.

VYVOLENÝ NÁROD

Židovský národ byl po mnoho generací připravován na příchod jakési zásadní postavy, která měla změnit běh dějin a přinést nový pořádek věcí na zemi.

¹³¹ Jde o ucelené útvary orální tradice, které mají specifický rytmus a specifickou poeticky-liturgickou stavbu a byly pravděpodobně součástí nejranějších křesťanských bohoslužeb. V ekumenickém překladu jsou tato kerigmata uvedena odlišnou sazbou podobně jako i ostatní starozákonní citáty.

„Žezlo se od Judy neodvrátí ani velitelská hůl z [místa] mezi jeho nohama, dokud nepřijde Šilo; a jemu bude patřit poslušnost národů.“ (1. Mojžíšova 49:10)

„Pohleďte, můj sluha, jehož pevně držím! Můj vyvolený, [jehož] má duše schválila! Vložil jsem do něho svého ducha. Vynesou právo národům.“ (Izajáš 42:1)

Židé (Hebrejové) byli dokonce od samého počátku zasvěceni zvláštnímu poslání, které mělo přinést prospěch celému lidstvu:

„A chci rozmnožit tvé semeno jako nebeské hvězdy a tvému semeni chci dát všechny tyto země; a prostřednictvím tvého semene si určitě budou žehnat všechny národy země.“

(Boží slib Abrahamovi v 1. Mojžíšově 26:4)

„A v konečné části dnů se stane, [že] hora JHWH domu bude pevně založena nad vrcholkem hor a jistě bude pozvednuta nad pahorky; a budou k ní proudit všechny národy.“ (Izajáš 2:2)

„Uctíváte, co neznáte; my uctíváme, co známe, protože záchrana pochází ze Židů.“ (Jan 4:22)

A nyní je třeba znovu zdůraznit, že všechna tato zaslíbení byla dána Židům a pouze Židům:

„Jsou to **Izraelci, jim patří synovství i sláva i smlouvy s Bohem, jim je svěřen zákon i bohoslužba i zaslíbení**, jejich jsou praotcové, z nich pochází rodem Kristus.“ (Římanům 9:4 EP)

Tento národ byl k tomuto poslání speciálně založen, připravován a vychováván. Mesianismus a jeho očekávání byl součástí kultury tohoto národa. Jenže co se stalo? Židé se prokázali jako nedostateční pro zvládnutí tohoto úkolu. V dané době jako národ prostě nedorostli k tomu, aby byli schopni nové myšlenky přijmout, rozvíjet a aplikovat v programu založení a rozvoje nového, vyššího typu společnosti. Intelektuální špičky Ježíše zcela zavrhl.

- Došlo k havárii celého plánu s izraelským národem -

KŘESŤANSTVÍ – HAVARIJNÍ ŘEŠENÍ

A nyní nastal problém – na zemi nebyl nikdo, žádný národ, který by se mohl tento úkolu převzít. Žádné společenství, žádný národ nebyl na podobný program připraven, žádný národ jej neměl ve své tradici a dokonce o něm ani neslyšel. Žádný národ jej proto nebyl schopen přijmout. Zdánlivě bezvýchodná situace!

Přesto se uvnitř antického světa¹³² nezávisle na sobě a zcela spontánně začali objevovat duchovně pokročilejší lidé, kteří splňovali alespoň nejzákladnější předpoklady pro start tohoto nového programu.

„Před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší; ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní. Jestliže národy, které nemají zákon samy od sebe činí, co zákon žádá, pak jsou sami sobě zákonem i když zákon nemají. Tím ukazují, že to, co zákon požaduje, mají napsáno ve svém srdci, jak dosvědčuje jejich svědomí, poněvadž jejich myšlenky je jednou obviňují, jednou hájí.“

(Řím.2:14-16)

Přes selhání plánu výchovy vzorového národa pro nápravu věcí na zemi, se tedy dlouhodobá prognóza vývoje lidstva prokázala jako správná – úroda země dozrála ke žni. Bylo jen třeba tyto lidi nějak oslovit a aktivizovat. Pavel znázornil tento nouzový program jako naroubování „pohanských větví“ na „židovský kořen“:

„Jestliže však některé větve byly vylomeny a ty, planá oliva, jsi byl naroubován na jejich místo a bereš sílu z kořene ušlechtilé olivy, nevynášej se nad ty větve! Začneš-li se vynášet, vzpomeň si, že ty neneseš kořen, nýbrž kořen nese tebe! Řekneš snad: Ty větve byly vylomeny, abych já byl naroubován. Dobře. Byly vylomeny pro svou nevěru, ty však stojíš vírou. Nepovyšuj se, ale boj se! Jestliže Bůh neušetřil přirozených větví, tím spíše neušetří tebe!

Považ dobrotu i přísnost Boží: přísnost k těm, kteří odpadli, avšak dobrotu Boží k tobě, budeš-li se jeho dobroty držet. Jinak i ty budeš vyřazen, oni však, nesetrvají-li v nevěře, budou naroubováni, neboť Bůh má moc naroubovat je znovu. Jestliže tys byl vyřazen ze své plané olivy a proti přírodě naroubován na ušlechtilou olivu, tím spíše budou na svou vlastní olivu a roubování ti, kteří k ní od přírody patří!

Abyste nespolehali na svou vlastní moudrost, chtěl bych, bratři, abyste věděli o tomto tajemství: Část Izraele propadla zatvrzení, avšak jen do té doby, pokud nevejde plný počet pohanů. Pak bude spasen všechn Izrael, jak je psáno: „Přijde ze Sióna vysvoboditel, odvrátí od Jákoba bezbožnost; to bude má smlouva s nimi, až sejmu jejich hříchy. Pokud jde o evangelium, stali se Božími nepřáteli,

¹³² Určité procento se jich pochopitelně spontánně objevilo i uvnitř židovského národa. Byli to apoštolové a další Ježíšovi učedníci a stoupenci. Později vytvořili početnější skupinu židovských křesťanů.

ale vám to přineslo prospěch; pokud jde o vyvolení, zůstávají Bohu milí pro své otce. Vždyť Boží dary a jeho povolání jsou neodvolatelná.“ (Římanům 11:17-29 EP)

REALIZACE HAVARIJNÍHO ŘEŠENÍ

A nyní vzniká zásadní otázka: Jak toto alternativní řešení prakticky provést? Jak přimět lidi z národů, aby přijali, a to velmi akutně, naprosto cizí a neznámou ideu, aktivně se jí chopili a začali pracovat pro naplnění její nesmírně náročné ideje a to ještě navzdory velmi krutému a houževnatému pronásledování?

Na pochopení a zvnitřnění židovského chápání světa nebyl čas a bylo by čirou utopií po mentálně a kulturně zcela odlišných pohanech něco takového žádat.

Z „ryby“ prostě „raka“ nelze udělat „přes noc“. Takový proces metamorfózy by v rámci celé společnosti vyžadoval celé generace a právě takto dlouho připravovaný židovský národ selhal.

Jedinou reálnou možností bylo umožnit pohanům navázat na to, co sami velmi dobře znali, v čem po staletí a tisíciletí vyrůstali. Navázat na jejich mentální, duchovní svět a tradice ...

*„Vždyť ačkoli jsem svobodný ode všech, učinil jsem se otrokem všech, abych získal co nejvíce lidí. A tak jsem se Židům stal jako Žid, abych získal Židy; těm pod zákonem jsem se stal jako pod zákonem, ačkoli sám nejsem pod zákonem, abych získal ty pod zákonem. **Těm bez zákona jsem se stal jako bez zákona,** ačkoli nejsem bez zákona vůči Bohu, ale pod zákonem vůči Kristu, abych získal ty bez zákona. Slabým jsem se stal slabým, abych získal slabé. Stal jsem se lidem všeho druhu vším, abych rozhodně některé zachránil. Ale všechno činím kvůli dobré zprávě, abych se na ní stal podílníkem s [jinými].“ (1. list Korintským 9:19-23)*

Ano, muselo dojít k razantní změně kurzu nové tvořící se ideologie, aby rámcově vyhověla potřebám antických pohanských představ a tradic. Stalo se tak velmi otevřenou synkrezí židovského Krista s všeobecným pohanským slunečním kultem a jeho následnou kultivací. Jedině tímto způsobem mohla být zaručena kontinuita plánu výchovy lidstva a nápravy světa, kterou provádějí nebesa na této planetě prakticky od stvoření lidstva.

Zdá se, že ani intelektuální špičky křesťanstva tento proces nepochopily, ačkoliv v raných dobách musel být zcela zjevný. Od samého počátku církevní otcové a později teologové sledují tento jev velmi rozpačitě a s nedůvěrou.

V následující kapitole si názorně ukážeme, jak byl tento proces zahájen už za Ježíšova života.

SMRT A VZKŘÍŠENÍ JEŽÍŠE KRISTA

Synkrezi židovského mesiáše s pohanským slunečním kultem, která se začíná jasně rýsovat, bylo nutno nějak konkrétně provést. Tento proces začíná, jak se to podle skutečně mnoha indicií jeví, ukřižováním Krista a jeho následným „vzkříšením“.

Už toto drama bylo tedy zjevně součástí a začátkem plánu synkreze a to dokonce pod patronací nebes. Pojďme se ale na problematiku vzkříšení opět nejprve podívat šířeji.

VZKŘÍŠENÍ Z POHLEDU BIOLOGIE

Vzkříšení mrtvého bylo už od počátku předmětem značné nedůvěry. Ačkoliv antická mystéria obsahovala hojně tento prvek, ve vzdělaném světě to byla záležitost jen náboženských blouznivců:

„A když slyšeli o vzkříšení mrtvých, někteří se posmívali, zatímco jiní řekli: "Chceme si o tom poslechnout od tebe ještě jindy." (Skutky apoštolské 17:32)

Pokud máme při výzkumu Pisma postupovat podle vědeckých zásad, což mimo jiné znamená respektovat poznatky např. přírodních věd, dostáváme se v případě vzkříšení mrtvých těl skutečně do rozporu s těmito poznatými zákony.

Dnes už víme, že po přerušení základních životních funkcí dochází v organismu velice brzy (asi po pěti minutách) k postupnému procesu nenapravitelného poškození buněk. Tento proces, jak známo, začíná v nejdůležitějším orgánu těla - v mozku.

Ačkoliv tedy na první pohled vypadá tělo zcela neporušené a schopné další existence, v jeho nejelementárnější úrovni (úrovni buněk), tomu tak ve skutečnosti není. Tento klam je způsoben jednoduše tím, že naše smysly nejsou schopny tyto mikroskopické změny vnímat. To ovšem nic neubírá na jejich závažnosti!

Bible ale přesto tvrdí, že mrtvá těla některých lidí byla vzkříšena. Je to možné? Nebo jak to lze chápat? Demonstrujeme tento paradox na příkladu Ježíše Krista. Zde nám Pisma poskytují velké množství údajů o okolnostech jeho smrti a vzkříšení, takže nejsme odkázáni na pouhé teoretizování.

OPĚT NIC NOVÉHO

Těto nesrovnalosti si všiml už teolog Rudolf Bultmann (1941), hlavní protagonista proudu označovaného jako dnešní¹ demytologizace Bible, podle nějž:

„nedošlo ani v případě Ježíše k žádnému skutečnému zázraku, žádnému skutečnému zmrtvýchvstání, neboť Bůh neporušuje sám své přírodní zákony, nýbrž k nám promlouvá a ukazuje nové životní možnosti“. [ENCYKLOPEDIE BIBLE heslo „demytologizace“]

V následujících statích si ukážeme, že v Janově evangeliu existuje řada velmi podivných okolností Ježíšova ukřižování a zmrtvýchvstání, která mohou napovědět k čemu zde zřejmě ve skutečnosti došlo. Je to téma mimořádně kontroverzní a potenciální důkazy jsou jen nepřímé. Necháme tedy na čtenářích samotných, aby si na základě toho rozboru udělali vlastní obrázek o této bezesporu historické události.

Jak si ale záhy ukážeme, zdá se, že Ježíšova smrt pravděpodobně nebyla událostí, která by byla ponechána náhodě. Vypadá to skutečně tak, jakoby by to byla akce dopředu pečlivě připravená.

PŘÍPRAVA JEŽÍŠOVA ODCHODU

Navážeme-li na předchozí kapitolu a vlastně na celý exegetický výzkum, byla situace následující. Ježíš přichází v rámci programu věku k židovskému a pouze židovskému národu, aby ukázal a nabídnul novou cestu v souladu se všemi prorocstvími a zaslíbeními danými tomuto vyvolenému národu. Jeho učení tedy oslovuje Židy a je zcela židovské.

Jak bylo zjevné z ukázek exegetického výzkumu, Ježíš například vůbec neučil o kázání pohanům a nepředpovídal svoji smrt ani vzkříšení. To všechno jsou pozdější didaktické vsuvky.

V souladu s ideou světla hlásal vzkříšení a život trvajících po dobu celého věku (věčný život) pro povolání, tzv. pomazané (králové a kněží), kteří měli být přijati za Boží syny stejně jako On. Tyto odpovědnosti a výsady měli dostat skuteční připravení a povolání – intelektuální špičky židovského národa. Ježíš je má připravit na příchod Božího království a na budoucí ministerské úřady.

¹ Tzv. *dnešní demytologizace* se distancuje od svých předchůdců, kteří chtěli některé biblické pasáže dokonce zcela odstranit jako ryze mytologické. Současný výzkum ukazuje, že takové zásahy by Bibli nejen neprospěly, ale dokonce by znemožnily podat její ucelený a smysluplný výklad. To je jeden z důkazů, že obsah biblické zprávy (její kánon) byl shora kontrolován, což souhlasí s jejím tvrzením, že je božského původu.

Ve stavu naprosté nouze je ale nucen obrátit se na ty, kteří jediní reagovali a byli k dispozici – na prosté a nevzdělané rybáře a svěruje tato privilegia jim.

To už je ale zcela zoufalá situace a nebesům je jasné, že původní plán selhává. Je nutno zahájit havarijní plán. Ježíš dostává pozvání od cherubim na jistou horu a dostává zde mimo jiné jakési instrukce.

*„Skutečně, asi osm dnů po těchto slovech vzal Petra a Jana a Jakuba s sebou a vystoupil na horu, aby se modlil. A když se modlil, vzhled jeho obličeje se změnil a jeho šat trpytivě zbělel. Také, pohledme, rozmlouvali s ním dva muži, což byli Mojžíš a Eliáš. Ti se objevili ve slávě **a hovořili o jeho odchodu, o němž bylo určeno, aby se splnil v Jeruzalémě.**“ (Lukáš 9: 28-31)*

Tato změna plánu je ale nepochopitelná a jen těžko přijatelná i pro samotného Ježíše. Byl to rovněž Žid a byl rovněž vychován a připraven stejnou tradicí. Uvažoval ve stejných dimenzích Starého zákona. Toto je změna na kterou rovněž nebyl připraven, neměl čas ji dostatečně pochopit a do samotného konce se s ní nemohl vnitřně vyrovnat.

*„A sám od nich poodešel, asi co by kamenem dohodil, poklekl, modlil se a řekl: **Otče, jestliže si přeješ, odstrañ ode mne tento kalich. Ať se přesto neděje má vůle, ale tvá.** Tehdy se mu objevil anděl z nebe a posílil ho.“ (Lukáš 22:41-43)*

Poznámka: V tomto citované textu máme opět poměrně diskutovanou situaci. Ježíš uvažuje o tom, zda-li by přece jen nebylo možné se nějak ukřižování vyhnout. Jeho strach z toho co jej čekalo, je přirozený. Ale proč je jeho vůle najednou v rozporu s vůlí Otcovou?

K podobné nesrovnalosti dochází na kříži:

*„Asi v devět hodin zvolal Ježíš hlasem a řekl: Eli, Eli lama sabachthani? To je: **Můj Bože, můj Bože, proč jsi mě opustil?** Když to slyšeli někteří z těch, kteří tam stáli, říkali: Ten člověk volá Elijáše“ (Mat. 27:46,47)*

Poznámka: Zde je opět zářející skutečnost – proč kolemstojící nerozumí dobře tomu, co říká? Podle komentáře v Žilkově překladu je to proto, že Ježíš při tomto výkřiku používá velice archaického, vlastně už mrtvého jazyka. Je to další indicie poukazující na jeho pradávný původ ... ?

Pokud si uvědomíme posloupnost děje a krátký časový interval mezi těmito dvěma Ježíšovými výroky, je jejich spojitost nápadná. V evangeliích jsou zřetelné dva prvky. Je zde jak tradiční židovský základ a plynulý evangelijní příběh, tak i na pozadí všudypřítomná příměs čehosi nevyřčeného. Příměs čehosi rušivého, co by zde být vůbec nemělo. I toto zvolání působí teologům těžkou hlavu. Proč se cítí Ježíš opuštěn?

Prostí Galilejci a jejich další následovníci pochopitelně neměli šanci pochopit složitost a kritický stav dané situace. A to už proto, že jejich představy o Bohu a jeho působení byly zcela utopické. Bůh byl pro ně „vševědoucí, všemohoucí“ a jeho konání „dokonalé“.

Evangelia jako by byla jakýmsi podivným slepencem dvou protichůdných rovin. Tyto dvě složky raní křesťané buď nerozlišili - a něco takového by si při svém pojetí Boha ztěžili dovedli představit – a pokud ano, snažili se to z didaktických důvodů urovnat.

KŘÍŽOVÁ CESTA

Nakonec tedy dochází k realizaci „plánu B“ - Ježíš je, přes všechny naděje apoštolů, v rozporu se svým původním učením a k jejich zděšení, zatčen a ukřižován. Podívejme se nyní na další směrodatné nesrovnalosti.

Po svém zatčení byl Ježíš „*vydán do rukou hříšníků*“ a po odsouzení ani v jeho případě nebyla učiněna žádná výjimka - byl fyzicky a psychicky týrán, zesměšňován a zbičován. Vynáší si svůj popravčí nástroj, aby jej donesl na místo vykonání rozsudku. Byla to tehdy běžná exekutivní praxe.

Podle všeho byl Ježíš zdatným mužem, který léta fyzicky pracoval. Proto už cestou na Kalvárii dochází k zářející události. Vojáci prikazují jakémusi Simonu z Kyréné, aby Ježíši odlehčil břemeno.

To je tak zářející skutečnost, že přiměla tradiční podání k tomu, aby logicky doplnilo děj o Ježíšovo vyčerpání a upadnutí. Ale evangelia, na rozdíl od

tradice, neříkají nic o tom, že by Ježíš pod břevnem klesal.

Dochází zde k podivné změně chování Ježíšových katů obecně naprosto bezcitní vojáci mu najednou soucitně ulevují. Proč?

Poznámka: Lze ale vážně pochybovat o tom, jestli i v případě, že by pod břemenem klesal, dostal od vojáků takovou pomoc. Už jeho předání vojákům Pilátem, ukázalo jejich mentalitu - týrali jej pro zábavu. Byli to oni, kdo upletli trnovou korunu, tloukli jej, šikanovali atd. S odsouzenými na smrt se v zůstalých zemích donedávna jednalo velmi bezcitně. Starověk byl proti dnešní době velmi krutým obdobím dějin, proto pozor na jeho anachronické posuzování.

Od tohoto okamžiku jakoby se situace změnila. Všechny následující události až do jeho uložení do hrobky jako by měli pod kontrolou jeho učedníci. Je toto domněnka příliš odvážná? Posuďte sami.

SETNÍK

Setník, který odpovídal za jeho popravu později, při neobvyklých úkazech za Ježíšova skonu zvolal:

„Tento člověk byl jistě Boží Syn“ a podle Lukáše dokonce *„velebí Boha“*. (Mar. 15:39, Luk. 23:47)

To je opět paradoxní. Pokud by to byl obyčejný římský voják, pravděpodobně by nevěděl co se děje a v případě, že by něco tušil, měl by se přece zhroutit v hrůze - dal konečný rozkaz k vraždě Božího syna! To ostatní vojáci a kolemstojící už reagují odpovídajícím způsobem:

*„A všechny zástupy, které se tam shromáždily na tu podívanou, když spatřily to, co se přihodilo, uracely se a **bily se v prsa**.“* (Lukáš 23:48, Mat. 27:54 popisuje zděšení vojáků)

Bitím v prsa dávali najevo staří Židé hluboké ponížení a pokání:

„Ale výběrci daní stál opodál a nechtěl ani pozvednout oči k nebi, ale stále se bil v prsa a říkal: Ó Bože, buď milostivý ke mně, hříšníkovi.“ (Lukáš 18:13)

Ať už se události skutečně sebehly takto nebo trochu jinak, evangelium se nám zde snaží opět něco naznačit.

VÝROK A CHOVÁNÍ SETNÍKA NÁM SDĚLÚJÍ TYTO INFORMACE:

- Tento voják byl na každý pád dobře obeznámen s tím, o koho v případě Ježíše jde.
- Zatím měl určité pochybnosti, od kterých ale pod vlivem událostí upouští.
- Ví, že je nutné aby Boží syn takto zemřel a byl tedy seznámen se smyslem tohoto dramatu. Absence jakýchkoliv výčitek (ba naopak pozitivní reakce) dokazuje, že si je vědom pozitivnosti role, kterou právě sehrává. Právě on totiž zajišťuje hladký průběh nejen probíhajících, ale hlavně i všech následujících událostí.
- Vzhledem k tomu, že pochybnosti měla většina učedníků a to i po těchto událostech, lze se oprávněně domnívat, že setník sám byl tajným učedníkem. Takových měl Ježíš celou řadu.

Musel to tedy být právě tento voják (velitel), kdo už cestou na Golgotu poručil odlehčit ztýranému Ježíši náklad. Dalšími přítomnými učedníky byli: apoštol Jan, jeho matka Marie, (teta?) Salome, Marie Magdalena a také Josef z Arimatie a Nikodém. (Jan 19:25,26,38,39)

OKOLNOSTI KRISTOVI SMRTI

Z textu evangelií vyplývá, že Ježíš byl přibit na kříž o šesté hodině (v pravé poledne). O deváté (okolo 15 hod) vypustil ducha a do západu slunce (okolo 18 hod) byl sňat z kříže.

Poznámka: Židovské počítání času bylo přizpůsobeno určování začátku a konce dne - od západu do západu slunce.

Tato překvapivě rychlá smrt přivedla do rozpaků už Piláta, který se zdál být nanejvýš udiven a dotázal se (opět našeho) setníka, zda je vše v pořádku

„Ale Pilát se divil, že by už byl mrtev, a když povolal důstojníka, zeptal se ho, zda již zemřel. Když se tedy ujistil u důstojníka, dal mrtvolu Josefovi.“ (Marek 15:44, 45)

Na těchto rozpacích se až do dneška mnoho nezměnilo. Četné analýzy, jež provedli především lékaři, měly vnést světlo na fenomén příliš rychlé Ježíšovy smrti. Většinou se za ni činí zodpovědným týrání Ježíše před jeho popravou, následkem čeho měl být tak zesláblý, že mukám na Golgotě už po krátkém čase podlehl. Taková objasnění však mají vratký základ.

Jak již bylo uvedeno, Ježíš byl patrně zdatný muž. Nebyl typem podvyživeného askety. V kontrastu s Janem Křtitelem mu byla např. vytýkána jeho četná účast na hostinách. Od svého jinošství pracoval jako tesař, což je fyzicky poměrně namáhavá práce navíc většinou venku na čerstvém vzduchu

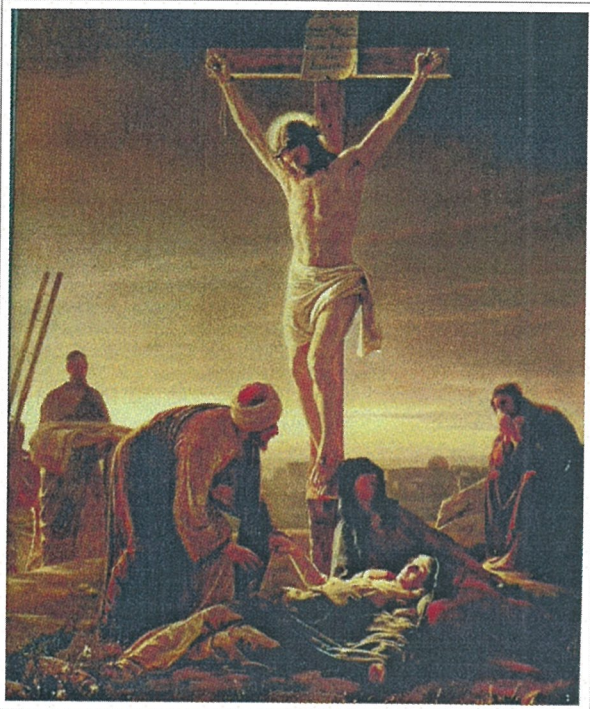
Poznámka: Tesař není stolař, jak bývá někdy nesprávně s Josefem vyobrazen. Tesař pracuje na stavebních konstrukcích. Podle některých lingvistických výzkumů slovo překládané jako tesař dokonce znamená spíše námezdní stavební dělník. Což by znamenalo, že Ježíšova rodina byla nejchudší z nejchudších. To by vysvětlovalo jeho hluboké sociální citění. James D. Tabor: „Ježíšova dynastie“)

Ve svých 33 letech byl Ježíš otužilým mužem v nejlepších letech. Po trýznivé noci se bavil se soudci velice důvtipně a zcela zjevně v plném nasazení svých duševních sil. Pěkný kus cesty ze shromáždění před Pilátem na popraviště jej zbavil Šimon z Kyréné nutnosti nést těžké břevno.

Oproti dalším dvěma trestancům umírajícím vedle něj, nebyl tedy nijak handicapován naopak - museli projít toutéž torturou jako Ježíš a ještě museli svá břevna sami odnést. Jak je tedy možné, že Ježíš umírá tak brzy?

SMRT NA KŘÍŽI

„Tomu, kdo se odebírá na popravu, podá se kousek kadidla v poháru s vínem, aby došlo k oblouznění smyslů.“ (Santh.43a, TALMUD)

„Přivedli ho tedy na místo Golgotha, což přeloženo znamená Místo lebky. Tam se mu pokoušeli dát víno s omamnou myrhou, ale nevzal je. (Marek 15:22, 23)

potom později:

„Ježíš věděl, že je již dokonáno; a proto aby se až dokonce splnilo Písmo, řekl: ‚Žizním‘. Stála tam nádoba plná octa (kyselého vína); namočili tedy houbu do octa a na yzopu mu ji podali k ústům. Když Ježíš okusil vína, řekl: ‚Dokonáno jest.‘ A nakloniv hlavu skončil.“ (Jan 19:28-30)

Ježíš „umírá“ po požití vína, které mu kdosi podal. Dokonce to vypadá, jako by si toho byl vědom! „Umírá“ takřikajíc na svůj vlastní povel - po své žádosti o nápoj, který ale předtím okusil jen velmi opatrně (Mat. 27:34).

Všimněme si, že Jan dokonce říká, že „Ježíš věděl, že je již dokonáno“. V rozporu s tím smrt na kříži končívala agónií (bezvědomím), která způsobila poklesnutí nohou a smrt zadušením. Proto ostatním trestancům zlámali nohy - aby stihli včas zemřít. Dává to nějaký smysl?

PSYCHOFARMAKA

Na předoasijském území byly tehdy běžné různé prostředky, jež např. tišily bolest, působily omamně apod. Léčitelé se znamenitě vyznali v přípravách směsí s neobyčejnými účinky.

„Kouzelné“ přísady mající tu vlastnost, že dokáží člověka uvést do stavu podobného smrti, nejsou žádným ojedinělým fenoménem.

Těchto přísad je známá celá řada. Jsou např. *tetrodotoxin* - jed z mořské fugy, extrakt ze stromu *manzinella* nebo a to je nejzajímavější příklad - extrakt z rostliny v Evropě známé jako *tolita lékařská* (*vincetoxicum hirundinaria*).

Je to blízká příbuzná asijské rostliny *asclepias acida*. Na hrobech prvních křesťanů v římských katakombách je znázorněna právě tato *asclepias acida* s podlouhlými plody, avšak v Evropě se v této podobě nikdy nevyskytovala.

Její evropská forma *tolita* se ve Švýcarsku nazývá „*Maisterkraut*“ - bylina mistrů, v Rakousku „*Judenwurz*“ - Židovský kořen, nebo „*Weisse Kreuzwurz*“ - bílý křížový kořen.

Používání takových přísad je často popisováno i v literatuře. Nejznámějším příkladem je pak příběh Romea a Julie⁴. Zdánlivá smrt je stav podobný hlubokému spánku, kdy dotyčná osoba nejví žádné známky života jako je dýchání, tlukot srdce a puls.

⁴ O osobnosti Williama Shakespeara se dosud vedou spory. Jeho dílo disponuje tak velkou slovní zásobou a obsahuje tolik přesných a v té době běžně nedostupných údajů a informací (např. z politického zákulisí), že někteří odborníci zpochybňují Shakespearovo autorství a toto jméno považují spíš za pseudonym zřejmě větší skupiny velmi vzdělaných autorů. Toto dílo neobsahuje žádné báchorky.

Z popisu evangelií se to jeví tak, jakoby Ježíš a některý z jeho učedníků jednoduše využil zvyku podávat trestancům opojný nápoj k podání takového přípravku.

Poznámka: Máme zde totiž další historickou nesrovnalost. Opojný nápoj se podával trestancům před popravou v poháru, který byl Ježíši podle zvyku skutečně nabídnut, ale který on odmítá. Nápoj který nás zajímá byl Ježíši podán na konci poprav a to na stvolu yzopu v houbě! To představuje předcházející přípravu - yzop a houbu musel někdo přinést. Povolení k takto neobvyklému podání nápoje naštěstí řešit nemusíme, setník byl zjevně minimálně Ježíšův příznivec.

DIAGNÓZA SMRTI

„Když však přišli k Ježíšovi, jelikož viděli, že je již mrtev, nezlámali mu nohy. Jeden z vojáků ho však bodnul do boku kopím a ihned vyšla krev a voda. A ten, kdo to viděl (ap. Jan) vydal svědectví a jeho svědectví je pravé, abyste také vy uvěřili. To se vskutku stalo aby se naplnil text (Písma): „Ani kost mu nebude rozdrcena.“ (Jan 19:33-36)

Výron krve a vody opět působí vykladačům těžkosti. Jedni mohou tuto událost pojmout jen jako zázrak, neboť u zemřelého je přirozeně krevní oběh zastaven, jiní zase dávají přednost symbolickému výkladu elementů vody a krve.

Také vědci z oblasti přírodních věd se pokoušeli tento jev vysvětlit tak, že na vodu pohlíželi jako na krevní sérum, které se tvoří při rozpadu krve. Jenže k podobnému rozpadu dochází nejdříve za šest hodin.

Ježíš zemřel okolo třetí hodiny odpoledne a do západu slunce (okolo šesté hodiny) už byl sňat. K bodnutí kopím ale došlo ještě před žádostí o vydání jeho těla; což odhadem mohlo být snad někde v polovině tohoto tříhodinového intervalu - čili jednu až dvě hodiny po jeho „smrti“, Ani tato varianta tedy nepřichází v úvahu.

Poznámka: Slovo *nyssein* překládané jako bodnutí kopím, znamená doslova jen lehké bodnutí. Takovýmto testem bývalo zjišťováno, zda trestanec nesimuluje smrt. Živý člověk by na bolest zareagoval. Už latinská Septuaginta jej ale nesprávně překládá jako *aperire* - otevření (*otevřel mu bok kopím*). Tato rána tedy nebývala nijak hluboká.

I když uplynulo ještě mnoho staletí, než byl vůbec objeven krevní oběh, bylo už za časů Ježíše známo, že mrtvolý nekrvácejí a v ranách právě zemřelého není vidět krevní sérum.

Už Origenés, ačkoliv věřil, že Ježíš už byl mrtvý, když vyšla krev a voda z rány, pronesl myšlenku, že *„mrtvolý přece nekrvácejí“*.

Evangelium zdůrazňuje, že ihned vyšla krev a voda, což skutečně evokuje představu fungujícího krevního oběhu.

Poznámka: Jedním z „důkazů“ falzifikace tzv. *Turínského plátna* je argument, že dotyčný v plátně krvácel a tudíž nemohl mrtvý. Krev z ran se roztékala ještě v době, kdy tělo zabalené do plátna už bylo v horizontální poloze. Ačkoliv se nechceme nijak vyjadřovat k pravosti této relikvie, její fenomén a vlastnosti jsou přinejmenším pozoruhodné.

PŘÍPRAVA POHŘBU

Další zvláštní okolností byla pohotová přítomnost zcela nové hrobky v těsné blízkosti Golgoty. Hrob pro Ježíše musel být podle židovských zvyků skutečně nepoužitý. Popravený zločinec byl považován za nečistého a znesvětil by tak pietu ostatních pochovaných. Ale kdo by si budoval svoji hrobku tak blízko veřejného popraviště?

Ačkoliv apoštolé do poslední chvíle nemohou uvěřit tomu, že je jejich mistr hodlá skutečně opustit, a po naplnění jeho slov jsou zcela zdrceni a bezradní, vypadá to, že Josef z Arimatie, v zákulisí těchto událostí, činí systematické a cílevědomé přípravy. Kupuje hned vedle Golgoty zahradu a dopředu zde nechává vysekat ve skále hrobku. Později dále nakupuje rozměrná plátna a velké množství směsy myrty a aloe - celkem asi 33 kg⁵! Opět vzniká otázka: K čemu?

Někteří teologové se proto domnívají, že zde mělo dojít k nabalzamování Ježíšova těla olejem s přimíšenými aromatickými látkami. Myrtu např. používali k balzamování Egyptané.

Rabínské texty se však v souvislosti s pohřbem o balzamování nikde nezmiňují. Provádělo se pouze potření zemřelého olejem. O používání těchto látek není nikde žádná zmínka a nikdy to nepatřilo k židovským zvykům, nemluvě o takovém množství - k aromatizování oleje stačí řádově několik desítek gramů koření.

Kromě toho by bylo popsání balzamování zcela nesmyslné. Z těla by se totiž musely vyjmout útroby, aby nedošlo k jeho roztržení hnilobnými plyny.

⁵ 100 liber. Jan 19:39

Provést ale něco takového s mrtvým, by bylo pro Židy něčím zcela absurdním a urážlivým⁶. Proto vypadají všechny pokusy o racionální výklad tohoto místa Janova evangelia zcela nesmyslně. Jeden z jejich autorů, exeget Haenchen, proto pronesl jen resumé:

„Pisatel tohoto verše neznal ani židovské rituály, ani neměl žádnou představu o balzamování...“

DVA POHŘBY V JANOVĚ EVANGELIU

Kromě pohřbu Ježíše Krista nám Janovo evangelium přináší zprávu o pohřbu Ježíšova přítele Lazara. Tento pohřeb v kontrastu s pohřbem Ježíše odpovídá skutečným židovským zvykům. Evangelium popisuje, jak měl Lazar ruce, nohy a tvář (nejspíš ale celé tělo) ovázáno lněnými pásy, řecky *keiriai*.

Naproti tomu při popisu plátna, do kterého byl zahalen Ježíš, používá pisatel Janova evangelia úplně jiný výraz a to *othonia*, což nejsou obvazy ale „plátna“.

Lazarova hlava byla ovázána (*peridedemenos*) pomocí toho, čemu se říkalo sudarium. Patrně šlo o pás ovazovaný přes bradu, aby se předešlo poklesnutí čelisti.

V případě Ježíšova pohřbu použil pisatel opět jiné slovo. Ježíšova hlava nebyla ovázána sudariem, nýbrž spíše „zahalena“ (*entetyligmenon*). Ba ještě více, zmiňuje se o tom, že plátno měl položeno na / přes hlavu“ (*epi tes kephales*).

U Lazarova vzkříšení má být nepochybné, že se jednalo o událost vykonaného pohřbu zemřelé osoby. V případě Ježíše ale všechno ukazuje na to, že nešlo o obyčejný pohřeb

JEŽÍŠŮV POHŘEB A VZKŘÍŠENÍ

„Vzali Ježíšovo tělo a zabalili je s těmi s těmi vonnými látkami do lněných pláten (ovinuli prostěradly KB), jak je to u Židů při pohřbu zvykem“ (Jan 19:40)

Tyto úkony provedli za nepřítomnosti učedníků Nikodém a Josef z Arimatie. Za nimi přišly ženy z Galileje, aby se podívali na hrob a na to, jak bylo Ježíšovo tělo uloženo (Luk. 23:53-55).

Podle skutečných židovských zvyků se tělo zemřelého nejprve omylo. Potom se namazalo (aromatizovaným) olejem, ostříhaly se mu vlasy, opět se obléklo a potom byl jeho obličej zakryt plátnem. Omytí těla mělo tak rozhodující význam, že samo muselo být vykonáno i o sabatu. V případě Ježíše se evangelia o žádném z těchto úkonů nezmiňují. Tyto tradiční úkony šly provést až v neděli Marie Magdalena, Jakubova matka a Salome (Mar.16:1), které evidentně nic mimořádného netušily.

Je zřejmé, že Josef a Nikodém neměli v úmyslu Ježíše pohřbít. Spíše to vypadá na popis opatření pro zajištění potřebné bezpečnosti a klidu pro někoho, kdo potřeboval nějaký čas na regeneraci. K tomu se nehodilo lépe žádné jiné místo než hrob pro toho, koho pokládali za mrtvého. Nově vytesaný a tedy sterilní prostor ve skále. Takto mohl být Ježíšův kritický stav stabilizován.

Pozastavme se ještě nad tím, že tělo, ačkoliv bylo pokryto bylinami a zakryto plátny, nebylo obmyto, což je velmi důležitý rituální úkon prováděný při židovských pohřbech.

Použijeme-li lékařský výraz, bylo by omytí v tomto případě kontraindikativní, neboť by způsobilo nové krvácení četných ran a jejich další infekci.

Aby se tomu zabránilo, byla místo toho na tělo opatrně nanesena silná vrstva preparátu z léčivých bylin. Silný léčivý a desinfekční účinek bylin čeledi aloe je znám a využíván dodnes. Myrta má navíc i anestetické účinky, jak se zmiňuje i Markovo evangelium:

*„Tam se mu pokoušeli dát víno s **omamnou myrhou**, ale nevzal je.“*

Tato situace by vysvětlovala potřebu tak blízké, připravené hrobky. Šlo zde o čas a vyloučení transportu, který by takto zraněnému velmi přitížil. Případy přežití tak těžké tortury jako je křížování, jsou v historii poměrně vzácné.

Těmito úkony mohl být hypoteticky Ježíšův stav stabilizován. Dále se evangelia zmiňují o intervenci andělů, pravděpodobně cherubů ...

„Zatímco nad tím v rozpacích, pohledíme, stály u nich dva muži v blyštivém oblečení. Protože se polekaly a obličeje měly obrácené k zemi, [muži] jim řekli: Proč hledáte živého mezi mrtvými?“ (Luk.24:4,5)

Poznámka: Ačkoliv podle exegetického výzkumu přepokládáme, že události se ve skutečnosti sebehly jinak, a evangelia se právě v momentu vzkříšení a prázdného hrobu diametrálně liší, přesto přináší některá důležitá data. To nasvědčuje tomu, že informace o klíčových událostech sice existovaly, ale nikdo z pisatelů již neznal jejich skutečný průběh nebo pořadí. Otázka andělů zde není ironická! Je to obdobná situace jako v případě Lazara, kdy Ježíš o nemocném říká: *„Tato nemoc není k smrti, ale*

⁶ Není to zrovna košer.

pro Boží slávu“ (Jan 11:4) Ježíš k podpoře své autority a víry apoštolů nutně potřeboval konat „znamení a zázraky“.

DALŠÍ VÝVOJ

Jan ve své zprávě uvádí, že Ježíše připravili k pohřbu, tak jak je to u Židů zvykem. Vlastní líčení těmto zvykům ale vyloženě odporuje.

Proč to udělal, neznal snad skutečně židovské pohřební zvyky? To v žádném případě. Znáť je musel už proto, že byl Žid a s židovským prostředím byl dobře obeznámen, což potvrzuje i jeho vlastní popis Lazarova pohřbu.

Evangelia napovídají o pravděpodobně skutečných událostech v případě obou vzkříšení – jak Lazarova¹³³ tak Ježíšova – jen velice opatrně. Další teologický (didaktický) vývoj ale nakonec dal evangelijnímu příběhu jeho konečnou podobu, která přechkala až do současnosti.

Svědectví pisatele Janova evangelia je ze všech evangelií nejmladší a bylo napsáno až mnoho let po těchto událostech, kdy už bylo jejich věroučné podání v helénské prostředí dostatečně vžito. Pisatel byl zjevně hnán nutností zanechat pro budoucí generace pevné opěrné body pro porozumění celého evangelijního příběhu a zároveň se od nich snaží odvést pozornost.

SLOVO ZÁVĚREM

Židovský Kristus musel být ukřižován a třetího dne vzkříšen. Tímto dramatem dostává základní atributy starověkého slunečního božstva, což sice velmi zmátlo jeho židovské stoupence, ale nakonec umožnilo jeho přijetí zcela nepřipravenými pohany.

K tomu se postupně synkreticky přidávaly další pohanské symboly nebo představy a vznikl tak výrazný kult se všemi potřebnými atributy nutnými pro jeho další šíření v pohanském prostředí. Křesťanství však mělo nový a velmi hluboký duchovní obsah.

Následné velmi rychlé rozšíření křesťanství potvrdilo efektivitu tohoto synkretického postupu a připravilo cestu k prosazení dalšího programu vývoje a výchovy – programu nové etapy kultivace lidstva.

Tento stav velmi pohoršil a dodnes pohoršuje mnoho upřímně smýšlejících křesťanů. Byl jedním z důvodů křesťanské reformace. Prozíraví křesťané a kapitáni rané církve v ponicejské době ale pravděpodobně tento proces pochopili. Je to vidět z jejich pragmatického užívání synkrezí v boji s pohanskými kulty. Například vítězství v boji s velice houževnatým kultem bohyně Isis, a účelové vytvoření mariánského kultu. Tento kult se dodnes těší mimořádnému zájmu a úctě. Poskytl velkou útěchu a vzor především ženám a stal se velmi účinným kultivačním nástrojem katolické církve.

Křesťanskou reformaci nicméně chápeme jako potřebnou a zákonitou snahu naplňovat Kristovu výzvu k hledání pravdy, snahu zbavit se pouze pomocných a přežitých církevních dogmat a vysvětlit v tehdejší již pokročilé době pravdivost biblického poselství vůbec.

V tomto procesu pokračovaly později tzv. revizionistické církve nebo hnutí – především adventní hnutí nebo sdružení Mezinárodní badatelé Bible, kteří se zpočátku snažili zavádět zcela racionální a logický výklad Písma. V současné době se tento proces již zastavil na „mrtvém bodě“.

Ale tam kde opět selhaly církve, nastoupila se vši dynamikou a efektivitou věda. A tak především protestantský teologický výzkum, bouřlivý exegetický výzkum a také historický a archeologický výzkum trávající od konce 19. století poskytly formou základního výzkumu obrovské množství faktografického materiálu jako podklad pro dokončení tohoto historického procesu celé křesťanské éry – pro úspěšnou a víceméně exaktní interpretaci obsahu biblického textu ve smyslu interpretace obsahu jeho poselství.

¹³³ V případě Lazara šlo velmi pravděpodobně o záležitost zvanou katalepsie. Je to stav zdánlivé smrti, k němuž může dojít v mezních situacích organismu. Je to stav běžnými prostředky těžko zjistitelný i dnešní době. Člověk z tohoto stavu může i sám spontánně procitnout, což je tragické v případě, že již byl pohřben. Tyto případy jsou popsány.

ÚVOD DO PRAVIDEL KOMUNIKACE V SYMETRICKÉM VZTAHU

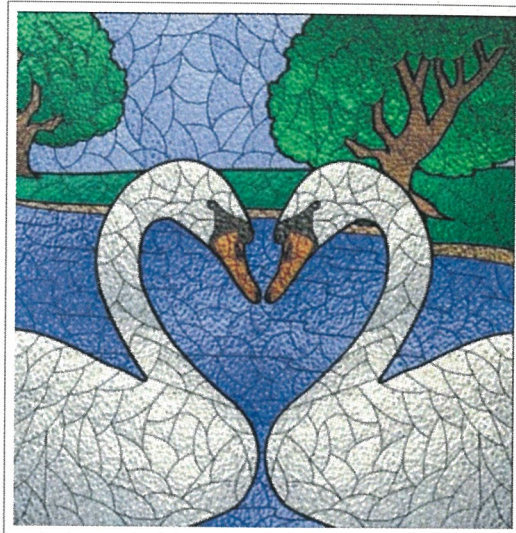
 optimální stav ke kterému lidstvo přirozeně spěje a ke kterému by mělo být podle Bible predisponováno, je nehierarchická společnost. Její realizace ale ztroskotává, kromě duchovní nezralosti, na neschopnosti vytvářet rovnoprávné neboli symetrické vztahy. Nejpalčivěji se tento problém projevuje v partnerském soužití. Pokud platí, že rodina a potažmo tudíž partnerský vztah je základem společnosti, bude užitečné začít řešit tento problém v jeho úrovni.

Kvalita vztahů mezi lidmi roste nebo klesá s kvalitou jejich vzájemné komunikace. Lidé mezi sebou komunikují verbálně - ústně, nebo neverbálně - pohyby, posunky a gesty.

Vztahy mezi lidmi můžeme rozdělit na formálně rovnoprávné (symetrické), formálně nerovnoprávné (asymetrické) a neformální (přátelské).

Příkladem takového asymetrického vztahu je vztah král - poddaný, soudce - obžalovaný, šéf - podřízený, ale i lékař - pacient. Jako příklad symetrického vztahu uveďme vztah mezi kolegy v zaměstnání, mezi spolužáky, mezi manželi, mezi sousedy, mezi vězni atd.

Mezi přáteli je rovněž vztah rovnoprávný, ale na rozdíl od předchozích vztahů není ničím formálně vázán (smlouvou, zákonem). Jde tudíž o vztah nejhodnotnější. Je zřejmé, že v nerovnoprávném vztahu platí zcela jiné zákonitosti, než ve vztahu rovnoprávném. Pokusme se do této problematiky nahlédnout.

EMOČNÍ ZRALOST A JEJÍ VÝZNAM PRO KVALITU DIALOGU

Abychom mohli vyjádřit základní předpoklad pro kvalitní rovnoprávný dialog, dovolíme si provést malý rozbor psychických procesů. Lidské vědomí probíhá ve čtyřech úrovních

- funkce nevědomí - emoce
- citová funkce¹³⁴
- racionální funkce
- intuice

Při dialogu používáme jako nástroje třetí úroveň vědomí - mysl, logiku. A jak si později ukážeme, používáme ji někdy i tím, že ji záměrně nepoužíváme. Všechny úrovně jsou ale provázány, kdy emoce ovlivňují citovou i racionální funkci. Emoce je schopna vyvolat myšlenku a myšlenka nebo čin vyvolají emoci.

Emoční reakce lze při troše úsilí dostat pod kontrolu a postupně se je učit i ovládat. O člověku, který tuto kontrolu a korekci nezvládl, se v Písmech hovoří jako o tělesném člověku. Jeho jednání totiž není ovládáno převážně jeho intelektem a vůlí, ale automatizovanými funkcemi (zde instinkty a asociované emoce), stejně tak jako nejsou ovládány i jeho tělesné funkce (zde reflexy a procesy vegetativní nervové soustavy). Tyto automatizované funkce v podvědomí slouží jako jakýsi autopilot lidského chování.

Proces dozrávání je vlastně procesem postupného získávání kontroly a schopnosti korekce emočně-racionálních pochodů v mysli člověka. Je to podobné jako když pilot letadla vypne autopilot a ujme se řízení letu sám. V případě dozrávání osobnosti je to zařízeno tak, že tento autopilot vlastně vypnout nelze. Jeho funkce může být v počáteční fázi vývoje životně důležitá. Člověk se může ujmout skutečné kontroly nad svým jednáním teprve tehdy, až když správně analyzuje své vlastní emoční pochody a díky této znalosti a své vůli je dokáže rozlišit a díky tomu překonat. Myšlení člověka se pak stává tzv. diferencovaným.

Z člověka tělesného (pudového) se tak postupně stává člověk duchovní - řízený svým rozumovým a postupně až citovým (hodnotovým) systémem - všeobjímající láskou agape (altruismus).

¹³⁴ Na rozdíl o všeobecného mínění je cit spíše racionální funkce. Cit nelze zaměňovat s emocemi. Jde o hodnotový a vztahový systém člověka. Naproti tomu jsou emoce (a jejich vyšší stupeň - afekty) produktem nevědomí a jsou nezávislé na vůli člověka.

Poznámka : Zde se dostáváme k rozdílu mezi duševní a duchovní zralostí. Zatímco při duševní zralosti jde pouze o emoční zralost, duchovní zralost je ještě navíc obohacena vyšším hodnotovým systémem, schopností projevovat lásku agapé.

Pro vytvoření úspěšně fungujícího rovnoprávného vztahu je dosažení alespoň duševní zralosti základním předpokladem.

Proto se s budováním duchovního chrámu (nehierarchické společnosti) mohlo začít až v době Ježíše Krista¹³⁵. Vybudování efektivně fungující nehierarchické společnosti ale vyžaduje jednoznačně inteligentní projekt. Tímto projektem se jako první pravděpodobně začal zabývat Jan Amos Komenský.

Poznámka: Jeho proslulá zásada "škola hrou" např. odráží hluboké pochopení důležitosti emočního dopadu vyučování na dětskou (lidskou) psychiku. Tento princip zdaleka neplatí jen v pedagogice. Ukážeme si, že emoční dopad je klíčovým faktorem i v lidské komunikaci a vlastně v celém rozsahu lidské činnosti. Na jeho zvládnutí bude záviset úspěch celé naší existence.

EMOČNÍ BILANCE DIALOGU

Životní praxe jednoznačně dokazuje, že hierarchické (asymetrické vztahy) jsou stabilnější a dostatečně funkční.

Poznámka: Zde jsou míněny skutečné hierarchie, nikoliv polorozpadlé, pseudoautoritativní, jaké často vidáme v dnešní době.

Vzniká otázka, v čem tkví tajemství jejich stability. Důvod je prozaický. Ač to dnes může vypadat paradoxně, symetrický vztah je emočně mnohem náročnější než vztah asymetrický. Jednoduše řečeno v skutečně asymetrickém (hierarchickém) vztahu si lidé nelezou tolik na nervy. Proč ?

Stabilita jakéhokoliv vztahu vyplývá z emoční bilance (konečného emočního dopadu) vzájemné komunikace. V asymetrickém vztahu byla tato bilance jistě zcela jasnými a srozumitelnými pravidly. Poddaní byli vychováváni k poslušnosti a úctě k vrchnosti. Vrchnost byla vychovávána k umění řídit a vládnout. Pravidla byla jasně vymezena, nediskutovalo se o nich. Obě strany s nimi byli emočně vyrovnané, vždyť jiný princip vůbec nebyl znám. Spory se tudíž neřešily zdlouhavým emočně náročným jednáním. Řešila je vrchnost, a to pragmaticky (účelně). Pokud se obě strany chovaly aspoň trochu rozumně, jejich vzájemné soužití bylo víceméně bezproblémové. Podobný princip fungoval ve vztazích na všech úrovních společnosti - od manželství až po královský dvůr.

Symetrický vztah žádné takové jistění nemá. Role, pravomoci, pravidla a modely chování nejsou jasně stanoveny. Představy o nich se různí, a proto se o nich vedou nekonečné, velmi bolestné spory. Lidé se bezděčně obrací ke starým modelům, vidíce v nich jakýsi ideál, ale zároveň se nechtějí vzdát své rovnoprávnosti. Je zřejmé, že tato kombinace není možná. Tímto způsobem je problém neřešitelný !

Je proto třeba :

- Vzdát se starých modelů a s nimi spojených ideálů (ideál pravého muže a pravé ženy).
- Hledat nové modely chování, nová pravidla komunikace a spojovat s nimi nové ideály.

Problém je totiž v tom, že v rovnoprávném vztahu muž už nemůže být tím silným vůdcem, jakého si podvědomě přeje žena, protože žena už nechce být onou poslušnou "děvečkou", jakou si podvědomě přeje muž).

Přistupme nyní k vyjádření k pokusu vyjádřit nejzákladnějších pravidla rovnoprávné partnerské komunikace.

PRAVIDLA DIALOGU ROVNOPRÁVNÉHO VZTAHU

Pro rozhovor dvou lidí platí pravidlo, že dva lidé spolu nemohou hovořit současně. Dohovořit se mohou jen tehdy, když jeden hovoří a druhý naslouchá. Dialog je tedy uspořádaný (splavný) jen v tom případě, je-li toto pravidlo dodrženo. Není možné, aby dva lidé hovořili současně a navíc každý o něčem jiném. Demonstrujme si tento problém na absurdní situaci.

Představme si, že by k obvodnímu lékaři přišel pacient a začal ho zkoušet z chorob krevního oběhu. Po půlhodině živé diskuse by lékař řekl, že ho píchá několik dnů kolem srdečního hrotu. Po vyšetření by spolu vedli spor o diagnózu a o tom, jakou léčbu zvolit.

V čem je tato událost absurdní? V absurdní neuspořádanosti dialogu. Kdyby měl pacient takové právo, pak by lékař vyšetřil za dopoledne sotva jednoho pacienta a velmi obtížně by se dověděl

¹³⁵ A teprve až vznikem demokracie dostává svoji konkrétnější podobu. Křesťané tento úkol opět nezvládli. Křesťanské světské i duchovní zřízení bylo ještě tvrdě hierarchické. V porovnání s např. muslimskou kulturou byly ale zárodky demokratického ducha zjevné. A není náhodou, že právě Řekové a Římané, objevitelé demokracie, převzali štafetu vyvoleného národa.

něco o jeho chorobě, protože by se nemusel dostat ani ke slovu. Stejně tak by vypadalo absurdně, kdyby se obžalovaný stojící před soudem, ptal předsedy senátu, jak se mu daří, kam pojedete v létě na dovolenou, a odmítal by hovořit o své trestné činnosti.

Za běžných a neabsurdních situací je rozhovor v asymetrickém vztahu uspořádaný. Pravomoc uspořádat rozhovor má totiž nadřazený partner. Hned od začátku je zjevné, kdo bude hovořit, kdy se začne hovořit, jak dlouho se bude hovořit a o čem se bude hovořit.

Dokonce kdyby nadřazený partner tohoto práva nevyužil, vnesl by do rozhovoru nedovolený chaos. Představme si, že by učitel dovolil žákům, aby mu skákali do řeči, překřikovali ho, nebo si ho dokonce nevšíмали a neodpovídali by mu na dotazy. Uspořádanost by okamžitě zanikla.

ZÁKON ČASOVÉ A TEMATICKÉ DIMENZE ROVNOPRÁVNÉHO DIALOGU

Chtějí-li si dva rovnoprávní lidé splavně (uspořádaně) popovídat, nebo se co nejúčelněji dopracovat ke společné dohodě musí vědět, že rozhovor má dvě základní dimenze :

- Dimenzi časovou - musí tedy dojít k rozhodnutí o zahájení rozhovoru, k rozhodnutí o časovém prostrídání obou partnerů v diskusi a k rozhodnutí o ukončení rozhovoru.
- Dimenzi tematickou - někdo musí rozhodnout o obsahu rozhovoru.

Zde narážíme na první problém párového rozhovoru. Kdo rozhoduje v symetrickém vztahu o časové a tematické dimenzi rozhovoru? Podle jakých pravidel je uspořádán rovnoprávní dialog ?

V minulé kapitole jsme stanovili manželství jako model rovnoprávného (symetrického) vztahu. Zamyslete se kdo asi "uspořádává" dialog ve vašem manželství nebo v manželství vašich rodičů? V symetrickém vztahu nemá přece nikdo formální pravomoc rozhovor uspořádat, nikdo není nikomu nadřazený a přitom chcete-li si s manželkou, kamarádem či kolegou popovídat musí být rozhovor uspořádaný, protože jinak hrozí, že si budete skákat do řeči, překřikovat se nebo mluvit oba najednou.

Poznámka: Režie televizních debat si jsou tohoto problému vědomy. Diskusní pořady řídí vždy moderátor. Jen zřídka spolu (rovnoprávní) účastníci dovedou splavně diskutovat, a přitom většinou jde o elitu národa. Nezdvořilost v diskusi je většinou průvodním jevem nezvládnutých emocí.

MÝTUS O SLUŠNOSTI

V rovnoprávném vztahu se obvykle někdo oně pravomoci uspořádat dialog svévolně ujímá. Kdo je ten někdo? Zpravidla partner drzejší, nezřídka hloupější a hlavně nedisciplinovanější - obecně nezdvořilejší.

Opačně vzato se partner mírnější a zdvořilejší uchyluje do velké zkázonosné nevýhody - než by se hádal, raději se podvolí. V rovnoprávném vztahu je sice na prvním místě zdvořilost, ale navíc je nutná i síla. Nechat se od agresivnějšího partnera sekýrovat nebo až ponižovat není projev zdvořilosti ale slabosti.

Nedisciplinovaná slabost slušných lidí vzniká obvykle z víry v následující mýty :

- Slušnost vítězí sama od sebe.
- Každá agresivita je zlo, a tedy zlo je i agresivita proti agresivitě.
- Agresivita je nutno ustoupit, protože ústupností ji lze zlikvidovat, překonat zlo dobrem.

Křesťanské neodporovat zlu zlem nelze jistě chápat absolutně. Pokud vás někdo napadne nožem, nenecháte se přeci bez odporu zabít. Máte právo rovnocenné obrany a máte výsostné právo (nikoliv povinnost) v krajním případě útočníka i zabít. Pokud máte právo rovnocenné obrany v tomto případě, musíte jej mít i v případě napadení společenského, jakým nezdvořilost jistě je. Přemáhat zlo dobrem má smysl (a to hluboký) v případě, kdy lze od tohoto postupu vzhledem k okolnostem očekávat nějaký efekt. (Př. 26:15,21,22)

Jinak to může být postup nejen bezúčelný a mdlý ale dokonce škodlivý. Jako slušný totiž posilujete svoji slabost (rozhodnost vyžaduje trénink) a v nezdvořilém prohlubuje jeho nezdvořilost - vyplácí se mu.

SYMETRIE ROVNOPRÁVNÉHO DIALOGU

Narazí-li tedy slušný a slabý na drzého a silného, skončí v takřečeném komunikačním područí. Překonat toto úskalí a zařídit, aby bylo možné se třeba v manželství dorozumívat splavně a tedy kvalitně, je více než nesnadné. Lze volit dvojitý postup. Losem určit jednoho z partnerů, aby řídil důležitý rozhovor jako předseda na schůzi.

Poznámka: Pověříte-li hašteřivého partnera, aby takto řídil váš rozhovor, bude se zcela nečekaně chovat disciplinovaněji, než když tuto pravomoc nedostane. Pak se jí totiž bude snažit nezdvořile zmocnit.

Druhý postup je náročnější a vyžaduje nejen osobní zralost obou partnerů, ale i znalost pravidel rovnoprávního dialogu. Pak se lze naučit dvěma následujícím návykům při vedení vážného nebo důležitého rozhovoru.

- Žádný z partnerů nehovoří déle než ten druhý a zároveň nedovolí druhému partnerovi aby mluvil déle.
- Žádný z partnerů nevnučuje druhému téma rozhovoru a zároveň nedovolí druhému partnerovi aby mu téma vnucoval.

K projevu vyzrálé osobnosti patří, že se natolik sžije s principem párové zdvořilosti, že někdy klade rovnoprávné principy (symetrii) dialogu nad vlastní obsah hovoru.

ZÁKLADNÍ DĚLENÍ DIALOGU

Podle emoční dimenze lze dialog v rovnoprávném páru rozdělit na tři typy :

DVOJZPĚV

Je to takový typ dialogu, které se vede za účelem vzájemného potěšení. Patří sem sdělování dojmů, zážitků, humor a v případě opačného pohlaví sdělování citů. Při tomto dialogu stojí pocitová stránka před obsahovou. Aby se tento dialog zdařil (a společensky je velmi důležitý), je nutné dodržet následující :

- potlačit logiku rozhovoru, neusilovat o žádné poznání, závěr či vodítko k jednání;
- respektovat symetrii, každý má právo stejně dlouho “zpívat”;
- vést takový dialog, když se chce “zpívat” oběma. Logika (vážnější úvaha) je v tomto dialogu nevýznamná a naopak může kvalitu takového rozhovoru vážně ohrozit.

DISKUSE

Diskuse je rozhovor o postoji nebo o názoru. POSTOJ je určen emočním vztahem k věcem, událostem a také k osobám, kdy postoj vyjadřuje, co má dotýčný rád a co nerad. Manželce se např. líbí vážná hudba, manželovi turistika. Tady sice může existovat neshoda, ale o postoji nelze vést spor. Lze se jen ptát. Je to věc svobodné volby. Pokud se vám líbí plod moruše, je těžké namítat, že to není pravda. Lze se jen dopustit nezdvořilosti a postoj druhého zesměšnit, znehodnotit, znevážit. A to je v rovnoprávné diskusi přísně zakázaný tah. A naopak symetrie vztahu zakazuje požadovat po partnerovi aby zaujímal stejné postoje.

Diskuse o NÁZORU je náročnější. Náзор je totiž zobecnění postoje, a to obvykle zobecnění nedostatečné a nesprávné. To je způsobeno tím, že postoj, z něž názor vyplývá, je určován citovým vztahem k věci. Citový vztah jak známo s pravdou příliš nekoresponduje.

Pokud tedy máte raději bílé víno než červené, budete mít možná sklon vyjádřit názor, že bílé je lepší. Z tohoto rozboru plyne, že spor o názoru je vždy nesmyslný. Většinu názorů totiž nelze nijak pravdivě (vědecky) ověřit. Přičemž zde platí stejná symetrická zdvořilost jako v případě postoje.

V diskusi je citová složka stejně důležitá jako rozumová. I tento rozhovor by totiž měl být částečně zaměřen na dosažení pozitivní emoční bilance (potěšení).

INSTRUMENTÁLNÍ DIALOG

Tento typ dialogu je nástrojem k rozhodnutí o realizaci společného postupu. Zde ustupuje význam emoční dimenze do pozadí. Cílem tohoto dialogu není dosažení radosti, ale nalezení postupu k racionálnímu rozhodnutí. Tento dialog je zatížen fenoménem neřešitelnosti.

V rovnoprávném páru nemá instrumentální dialog logické řešení. Vznikne-li spor o tom, co koupit nebo nekoupit, jak hospodařit s penězi, kam jet na dovolenou je v extrémním případě lepší si hodit mincí, než se ničit slabými argumenty. Dokud se spolupracující dvojice dopředu nedohodne na způsobu řešení svých instrumentálních neshod, neměla by se do jejich řešení vůbec pouštět. Riskuje tak vznik neřešitelných hádek, které začnou postupně leptat i ostatní druhy komunikace.

SHRNUTÍ

Při všech formách rozhovoru je nutné především respektovat jejich formu. Dvojzpěv má být zdrojem radosti. Je chybou kazit radost nebo legraci. V diskusi jsou emoce s obsahem v

rovnováže, je stejně důležité o čem hovoříte, jako radost, kterou z toho máte. Je chybou dělat z diskuse spor.

V instrumentálním dialogu jdou emoce stranou. Podstatné je umění vyřešit spor v podaném návrhu. Jde o nejnáročnější formu dialogu. Je chybou řešit tento dialog emotivně, což jen posiluje jeho neřešitelnost.

NÁVRH V ROVNOPRÁVNÉM VZTAHU

Hodnotný návrh je takový návrh, který respektuje nejen samu věc ale i emoční dopad na druhého partnera. Z tohoto hlediska musí splňovat tato kritéria :

- Návrh neohrožuje ani rovnoprávnost ani samu existenci páru.
- Návrhem nebude jeden z partnerů více emočně poškozen než druhý.
- Návrh znevýhodňuje navrhovatele ve prospěch věci samé, nebo ve prospěch partnera.

Tato poslední varianta sice uměle nastoluje asymetrii, ale pokud k ní navrhovatel dospěje spontánně, je pro něj nejen emočně snesitelná, ale může dokonce vylepšit jeho konečnou emoční bilanci. (Sk.20:35; podkladové emoce)

FAKTOR H

Odborný výraz pro nepřátelství je hostilita. Její faktor (označme jej H) nám představuje intenzitu vzájemného nepřátelství v rovnoprávném páru. Vzniká nejen nerespektováním zákonitostí rovnoprávného dialogu, ale většinou jeho neznalostí. Faktor H představuje zápornou emoční bilanci dialogu nebo i celého vztahu.

VINA A TREST

Trestat svého partnera je v rovnoprávném vztahu nepřípustný akt, kterým se velice často otevřeně hřeší. Tato otevřenost je známkou opětovné neznalosti tohoto důležitého pravidla. Samotný trest je nedovolená intruze (vmetek) z nerovnoprávných vztahů.

Ten z partnerů, který vznáší obvinění, aby posléze trestal, se totiž staví do nadřazené role vyšetřovatele, soudce a exekutora zároveň. Samotný trestní právo je propracovaná vědní oblast s přesně pojmenovanými pojmy a procesními stupni. Žádný z nich být přeskóčen – a to jsme neuvedli obhájece. Navíc v zájmu objektivity, tyto funkce nesmí provádět ani žalobce ani obžalovaný. Samotný posouzení viny je z postavení rovnoprávného partnera problematické. Provinění v rovnoprávných párech přeci jen nebyla ještě dostatečně studována a nikdo dosud nevypracoval kodex provinění např. v manželství. Postoj vyšetřovatele, soudce nebo exekutora jen prohlubuje už tak špatnou emoční bilanci vzniklé situace. Je to totiž postoj vpravdě neoprávněný.

Ovšem pojem viny má přeci jen platnost i v rovnoprávném vztahu, protože se lze provinít :

- jednak proti samotné rovnoprávnosti,
- jednak proti druhé osobě.

Jako provinění proti druhé osobě je pak klasifikováno :

1. Provinění z nedbalosti: lidé se liší, ale jen mírou nedbalosti, nikdo není dokonale dbalý.
2. Proviněním jehož důvodem je nahodilost nebo i řetězec nahodilostí.
3. Neúspěch riskantního řešení.

ad1) Takovéto provinění je hodnoceno podle stupně hostility, a ne podle vážnosti přestupku. Za podmínek nízké hostility se hodnotí smířlivě. Při vysoké hostilitě se hodnotí co nejprísněji, a to dokonce tak, že se prohlásí za přímý úmysl. O objektivitě nelze v praxi vůbec hovořit.

ad2) Náhodný jev, a zvláště pak souběh náhodných jevů je nejednou prohlášen za vinu, za kterou by se rádo trestalo. Např. v případě vztahu s vyšší hostilitou, kdy mladík přijde pozdě na schůzku, mu dívka neuvěří, že došlo k nehodě na trati tramvaje. Náhodný jev vypadá jako výmluva. Řetězení náhod je někdy neuvěřitelné. Z matematického hlediska je ale řetězení jevů dost pravděpodobný, a to mnohem pravděpodobnější než nahodilosti jdoucí rovnoměrně za sebou. Nahodilosti jsou, jak už samo slovo naznačuje, jev neuspořádaný a náhodný. Pokud by tyto náhody měly za sebou následovat v pravidelných intervalech, musel by je někdo uspořádat. A kdo by to byl ?

Poznámka: A tak ve skutečnosti zcela paradoxně mnozí pověřiví křesťané považují řetězec nahodilostí za řízení Boží nebo ďáblovu - to podle jejich prospěšnosti. (Kaz. 9:11)

ad3) Je nutno si stále uvědomovat, že jistota v mnoha oblastech lidského života neexistuje. Čili vlastně nelze neriskovat. Pokud riskantní řešení neuspěje, nelze to hodnotit jako provinění. Je nutno odlišovat risk (výhodné řešení s vysokou pravděpodobností úspěchu za cenu snadno nahraditelných ztrát) od hazardu (řešení byt' ohromně výhodné, ale s malou pravděpodobností úspěchu za cenu těžko nahraditelných ztrát). Jakmile se rovnoprávní partneri dohodnou na riskantním řešení, odpovědnost za případný neúspěch musí nést automaticky oba.

Hodnotíme-li nahodilost jako partnerovu vinu a riskantní řešení jako lehkomyšlnost, prohlásíme za provinění taková jednání, která proviněním vůbec nejsou. S obviněním je nutno operovat velmi obezřetně už z toho důvodu, že často dochází k míšení dvou nebo i všech tří zmíněných faktorů. A tak trochu nedbalosti ještě znásobí řetěz nahodilostí, což způsobí, že nevyjde trochu riskantní řešení. Vyčítat přísně takovému partnerovi vinu je nejen kruté, ale i nebezpečné pro fungování vztahu. Odpovědnost za chybné rozhodnutí může nést jeden z partnerů pouze v asymetrickém vztahu – a to ten nadřazený.

ODVETA

Adekvátním řešením hrubého porušování pravidel soužití je odpovídající odvěta. Ačkoliv není snadné ji obhajovat (i odvety se mohou začít konfliktně řetězit a navíc je to akt plnící podobnou úlohu jako msta), vzhledem k současnému stavu obecné neznalosti a tedy nerespektování zákonů symetrického vztahu to může být skutečně jediný a poslední způsob obrany. Její účinnost je ovšem sporná, proto je nutné tohoto opatření použít uvážlivě nebo v krajním případě. Uvažme, do jaké míry je namístě odvěta třeba v případě nevěry. Jiná je ovšem situace např. alkoholika, který nedává výživné na děti. Je to parazit je přímo povinností manželky jej odvetou zažalovat u soudu.

V ostatních případech, které mají charakter provinění, jež nelze tolerovat, se lze hájit dobře promyšlenými odvetami, které nevyvolávají přílišné vzájemné nepřátelství, jež by vedlo k řetězení odvet, ale naopak, které dávají naději spor duchaplně ukončit.

FENOMÉM CHTĚNÍ

V naší době je velmi populární postoj vyjádřený větou: „Vím, co chci“. V silném chtění je spatřována jakási dokonalost, projev silné osobnosti, předpoklad úspěchu. S tím by se dalo souhlasit, pokud jde o to dosáhnout nějakých cílů nebo změn ve své profesi, nebo pokud jde o osobní předsevzetí.

Zobecnovat tento postoj a přenášet jej do rovnoprávného vztahu je zkázonosné. A může to být naopak projevem osobnosti velice slabé. V rovnoprávném vztahu se totiž tento postoj projevuje jako umíněnost.

Východní filozofie spatřují v chtění kořen většiny problémů a bolestí člověka. Osobní disciplínou a meditací pak chce tato moudrost zprostit člověka chtění a tužeb a zbavit jej tak všech bolestí. Z pohledu západního myšlení se tato cesta jeví jako poněkud extrémní, ale dlužno dodat, že má svoji logiku.

Pokusme se tedy najít nějaké praktické řešení tohoto problému.

BEZCHTĚNÍ

Příliš silné chtění působí skutečně mnoho bolesti, a to nejen v partnerském soužití, ale dokonce i v životě člověka bez závazku. Člověk, který příliš silně něco chce se totiž příliš silně zklame, když to, co chtěl, se nepodaří naplnit. Být ve stavu silného chtění (jde opět o emoci) tedy není nic záviděníhodného.

K jednomu z velkých umění života patří chtít něco dostatečně silně (aby vůbec došlo k realizaci plánu nebo k radosti) a současně být jakoby lhostejný k tomu, jak ona věc doopravdy dopadne. Pak lze chtít prožít krásnou dovolenou např. u Máchova jezera a zároveň počítat s tím, že nemusí vyjít počasí na koupání (v téměř každém počasí lze nalézt půvab). Pak lze chtít jít večer společně do kina, ale když partner z nějakého důvodu nesouhlasí, nemít z toho trauma.

V partnerském soužití je totiž navíc nutné počítat se základním předpokladem týkajícím se chtění, a to takovým, že chtění dvou jedinců se jen málokdy zcela shodnou.

Druhý předpoklad je ten, že realita našeho světa je prostě taková, že většinu okolností a událostí nejsme schopni nejen ovládat, ale ani nijak ovlivnit.

Kdo chce tyto předpoklady respektovat, musí sebe sama stále vychovávat směrem právě k oné východní moudrosti - ovládat své touhy a chtění. Problém prosazování neshodných přání v rovnoprávném páru je opět neřešitelný.

Pro takové soužití je daleko výhodnější, pokud partneri nemají úplně jasno v tom, co chtějí. Čili pokud se učí mít přání obecná, nekonkrétní nebo alespoň pružná. Tuto optimální variantu lze

označit jako stav bezchtění (blíží se snad termínu "benevolence"), kdy mne uspokojí nejen můj návrh, ale i kterýkoliv jiný. Bezchtění není nechtění.

Nechtění je opak chtění, a v tom je člověk zpravidla ještě neústupnější než ve chtění. Je možné se naučit zaujímat k mnohým malichernostem života stav bezchtění, ale je možné tento stav praktikovat i ve vážném párovém rozhodování, pokud lze připustit, že existuje více možných řešení, která lze brát jako uspokojivá.

Příkladem takového vážného rozhodování je např. volba způsobu výchovy dětí, volba způsobu finančního hospodaření atd. Pro fungování rovnoprávného páru je tedy ideální stav co nejméně chtít a co nejméně nechtít, co se týče společného rozhodování. Stav jakési široké benevolence. Vzhledem k tomu, že jde o vztah symetrický, je zde opět nutno tuto vlastnost rozvíjet symetricky. Není možné, aby jeden partner na benevolenci druhého parazitoval!

Že budou chtít oba partneři naplnit svoji dovolenou shodným programem, je stav dosti nepravděpodobný. Usilovat o to aby oba chtěli program zcela shodný, je nerealistické. Ale zaujmout k němu kvůli shodě stav bezchtění, je zatím nejschůdnější známý prostředek.

ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ

Rovnoprávný pár je z hlediska rozhodování naprosto nedokonalý a při střetech, které z tohoto důvodu vzniknou, se k sobě partneři začnou chovat jako sobečtí, umínění lidé, ač jimi ve skutečnosti nejsou.

Neexistuje-li řešení přirozené, je nutno volit řešení umělé. Je to již zmiňované házení mincí nebo rozdělení kompetencí. Dělení kompetencí je náročné, proto je rozumné se na něm dohodnout před vznikem partnerství (uzavřením manželství). Např. kompetenci nad výchovou dětí bude mít žena, kompetenci nad správou financí muž atd.

Populární doporučení dělat vše spolu, rozhodovat o všem spolu vypadá sice na první pohled velice pěkně a romanticky, ale obecně je to postoj velice riskantní, protože zvyšuje riziko instrumentálních neshod. Vzhledem k zákonitostem rovnoprávného vztahu je mnohem užitečnější kompetence rozdělit.

Tím ale není řečeno, že činnost v rámci své kompetence musí dělat každý sám. A tak například manžel doprovodí manželku, když jde vybrat jejich novou kuchyňskou linku a na oplátku manželka doprovodí manžela, když jde vybrat jejich novou obývací stěnu či cokoliv jiného podle vzájemné dohody o kompetencích.

Psychologie tohoto postupu je v tom, že doprovázející partner je dopředu a dobrovolně smířen s tím, že na konečný verdikt má právo jeho protějšek.

SOBĚSTAČNOST (AUTARKIE)

Soběstačnost je dimenze osobnosti, kterou se projevuje duševní zralost neboli dospělost. O zralosti jsme již teoreticky hovořili. Bylo by ale vhodné pro zdůraznění popsat tu její praktickou stránku, která je tolik žádoucí pro úspěšnou funkci rovnoprávného vztahu.

Poznámka: Dospělost se projevuje širokou škálou vlastností. Je to stav dosud vědecky neprobádaný a nelze jej tudíž přesně definovat. Nelze přesně popsat všechny jeho vlastnosti. Vzhledem k tomu, že lidská duše je velmi složitá, může se i nezralý jedinec v určité oblasti chovat zrale (zděděná vlastnost) a naopak jinak zralý člověk se může v určité oblasti chovat nezrale (zděděné poškození).

Vzorem soběstačnosti by se mohl zdát být spořádaný starý mládenec nebo prostě samostatně žijící člověk. Takový člověk je sice prakticky soběstačný, ale na jeho případu nelze studovat soběstačnost v partnerském rovnoprávném soužití. Navíc nelze s jistotou tvrdit, že se v takovém soužití bude chovat skutečně soběstačně, ačkoliv k tomu má dobré předpoklady.

Poznámka: Náš rozbor je samozřejmě zjednodušující, modelový. Existují totiž i lidé, kteří žijí sami právě proto, že nedokáží žít v partnerství, a to třeba právě pro nějakou formu citové nesoběstačnosti, jež jim soužití komplikuje. Lidská duše je velmi složitá a je někdy až šokující, jak zcela protichůdné vlastnosti mohou klidně vedle sebe existovat v rámci jedné osobnosti.

Důležitou vlastností emočně soběstačných lidí je schopnost vyrobit si samostatně svoji vlastní radost (a jsme opět u veledůležitého emočního přetlaku), která není na úkor partnera. Soběstačný člověk je schopen dát svému životu chuť a barvu, aniž by k tomu nutně potřebovat partnera, kterému by potom mohl vyčítat, že se mu to nedaří.

Neautarkní partner potom dokonce svému autarknímu partneru jeho radost vyčítá a zcela nesprávně ji považuje za sobeckou. V rovnoprávném vztahu platí pravidlo, že každý z partnerů má právo na svoji vlastní neúpornou radost. Je ale nutno střežit, aby tato radost nebyla na úkor

druhého ani tím, že by vyžadovala jeho účast, když jej tato činnost nebaví nebo tím, že by narušovala soužití páru svými příliš vysokými nároky.

Jenže pro upevnění vztahu se vskutku nelze radovat jen individuálně a neúkorně. Tento problém lze překonat např. tím, že se určí číslo poměru společné radosti a radostí individuálních. Partneri s chybami v párové komunikaci naplňují svůj vztah takovým množstvím H, že ztrácejí chuť se vůbec bavit a hrozí jim, že se bavit společně nebudou chtít vůbec. Proto je někdy nutné v zájmu udržení vztahu porušit pravidlo spontaneity a přinutit se ke společné zábavě.

Zde je užitečný stav bezchtění, který tuto situaci usnadní - umožní podvolit se společné zábavě, i když se do ní zpočátku moc nechce.

Odborníci v oblasti manželské terapie doporučují poměr maximálně 1:4. Čili na čtyři dny vlastní neúkorné radosti jeden den radosti společné. Zcela neautarkní je takový partner, který druhému vyčítá, že např. poslouchá hudbu a nestará se o jeho zábavu.

Autarkní člověk přistoupí na společnou zábavu, ale jen za předpokladu, že je mu ponechána jeho individuální neúkorná radost.

Kdo chce jen individuální radost a odmítá společnou, je stejný sobec jako ten, kdo vyžaduje jen společné radosti a nevraživě pohlíží na radost individuální. Tnutím do gordického uzlu nesoběstačnosti je pěstovat si už od dětství ušlechtilé individuální radosti. Z nich totiž vede cesta do společných radostí, které potom zpětně ještě násobí ony individuální a tím pádem i celkovou kladnou emoční bilanci párového soužití.

Soběstačnost má respekt k zálibě partnera, kolegy či přítele, neboť mít jakýkoliv zdroj individuální radosti je vždy záslužné a formuje osobnost správným směrem.

Soběstačnost ctí soběstačnost. Vskutku autarkní jedinec dělá všechno možné aby i jeho partner, kolega i přítel, ale v první řadě jeho potomek byl autarkní.

Autarklí se nelze pyšnit. Lze k ní dospět takřikajíc jediné v tichu své vlastní samoty. O tomto principu jsme se už zmiňovali. Dokonce i k vybudování autarkního partnerství odolávajícího nesnázím vnitřním i vnějším je nutné samostatné uvažování, čili rozjímání v samotě a hledání možných cest.

Autarkie totiž nepoužívá při hledání řešení svých problémů hlučných partnerských konfliktů - vždyť je samostatná. (Mat. 5:5,9)

Soběstačnost nezaměňuje životní cíle s podmínkami bytí nebo s prostředky k dosažení cílů. Čili si např. váží zdraví, ale nepovažuje je za životní cíl. Chápe jej jako prostředek k dosažení svých cílů. Neusiluje o finanční zajištění jako o životní cíl, ale jako o prostředek k dosažení cílů - vzdělání, osobní rozvoj, možnost pomoci atd.

Nebo v jiném případě soběstačnému tvořivému člověku přinese větší radost samo zdařené dílo než oslava, kterou si tím získá.

Soběstačnost nepodléhá pocitům sympatie a antipatie ale prověřuje je. Analyzovala své emoční procesy, a tudíž ví, odkud tyto pocity pramení. Soběstačnost, ačkoliv je jistě bere v úvahu, nepodléhá výkyvům společenských nálad (čili emocí) nebo veřejnému mínění (čili názoru), je přece citově soběstačná.

Soběstačnost právě díky své soběstačnosti je tedy schopna sledovat realitu (míru pravdivosti pozorovaných jevů). Její protipól - infantilnost (dětinskost) není schopna sledovat realitu nikoliv pro nedostatek inteligence, ale pro svoji citovou nesoběstačnost. To způsobuje trvalou závislost na některých (nebo i mnoha) faktorech, což působí rušivě a zkoumání zkresluje.

SHRNUTÍ

Rovnoprávný vztah, pokud není pevně založen na znalosti a respektování jeho pravidel, je stav velice nestabilní. Má tendence stále sklouzávat ke stabilnějšímu stavu - nerovnoprávnému, asymetrickému vztahu, který je dnes už ale nepopulární a odmítaný.

K úspěšnému zvládnutí rovnoprávných vztahů v celé společnosti, bude naprosto nutné zahájení vyučování jeho pravidel na školách už základního stupně. Tato potřeba je vzhledem k pokročilé době stále naléhavější.

DEGENERATIVNÍ ZPŮSOBY KOMUNIKACE

Hlavním nedostatkem v párové komunikaci bývá nedostatečná sledovanost emočního dopadu rozhovoru. Nadřazuje se např. téma nad emoce, takže mizí tendence navzájem se rozhovorem potěšit. Nedodržují-li se navíc podmínky uspořádání rovnoprávného dialogu (zpravidla z nevědomosti) utvrzují se postupně partneři v opozičních postojích a stávají se umíněnými ačkoliv ve skutečnosti nejsou.

Tím se dávají do pohybu zpětnovazební mechanismy, narůstá hostilita a dorozumívání je stále náročnější. Vztah a celá komunikace, pro neschopnost najít řešení, degeneruje.

PATOLOGICKÉ ZPŮSOBY KOMUNIKACE

Příčin patologické komunikace je mnoho. Obecně je lze chápat jako důsledek duchovní nebo až duševní nezralosti. Navenek se pak víceméně všechny projevují jako určitý druh umíněnosti. Popíšme některé nejčastější případy takového problematického chování :

- Umíněným se stává ten, kdo chápe partnerství konkurenčně. Motivem pro odmítnutí partnerova návrhu a prosazení svého je v tomto případě snaha ujistit se o své pozici nebo tuto pozici upevnit. Racionální dohoda je potom pochopitelně nemožná. Pozice se dostane nad samu věc (téma) neshody.
- Umíněným se stává ten, kdo je příliš soustředěný na svoji osobní hrdost nebo čest. Zde na pozadí figurují komplexy méněcennosti. Taková osobnost může chápat jako urážku, když je realizován jiný návrh než právě její. Racionální dohoda je komplikovaná.
- Umíněným se stává ten, kdo začne jako zbraně používat svoji slabost nebo handicap. Lpí na tom, aby se mu vyhovělo právě proto, že je takto handicapován. Na pozadí zde figuruje sebelítost jako produkt egocentrismu. Tak si někteří lidé kolem sebe vytváří jakési fluidum nemoci, postižení nebo následků životních útrap. Do něj se pak hystericky halí, aby jim bylo vyhověno. Z praktické stránky to může být perfektně fungující postup, protože pokud je někdo skutečně nemocen nebo handicapován, měl by se skutečně respektovat. Jenže skutečně nemohoucí disciplinovaný člověk nechce svoji nemocí překážet, a proto se snaží podržet se přirozenému běhu života. Umíněný člověk má naopak mimořádné nároky a místo vděku sklídí kritiku, že se o něj málo staráte a málo jej zohledňujete.
- Umíněným se stává urážlivý člověk. Tento případ bude nejlepší demonstrovat na příkladu. - Manželka : "Chtěla bych ještě koupit boty pro kluka na zimu." - Manžel: "Nemáme čas, musíme být před šestou doma." - Manželka: "Pak si mu je sháněj sám." - Manžel: "Tak dobře jdi je koupit." - Manželka: "Nikam nepůjdu, když spěcháme tak spěcháme."

Umínění lidé ve stavu umíněnosti nemají radost ze smíru, ale zpravidla jej považují za svoji porážku. Tím je jejich umíněnost fixována.

PARTNERSTVÍ MUŽE A ŽENY - GENETICKÁ ZÁTĚŽ

K hierarchickému uspořádání mezi mužem a ženou došlo už na samém počátku lidstva.

Na bílém plátně je nakreslení první, druhé nebo ještě třetí čáry výraznou změnou proti předešlému stavu. Na obrazu před dokončením si nové čáry zřejmě ani nevšimnete, pokud nejste svědky jejího vzniku. Podobně je tomu i s mikroevolučními genetickými zápisy lidských vlastností.

Na samém počátku lidstva chování prvních lidí velice silně ovlivnilo směr vývoje následujících generací. Proto mohl Bůh dokonce i z jednotlivých počínů stanovit dlouhodobou prognózu:

"Proto muž opustí svého otce a svou matku a přidrží se své manželky".

Proč? Jestliže každé proč má své proto, tím spíš musí i každé proto mít své proč. Pokud totiž Adam totiž opustil svého otce, Boha, kvůli Evě - které Bůh řekl:

"Budeš toužit po svém muži, ale on nad tebou bude panovat."

- tyto první skutky určily nejen počáteční směr vývoje, ale díky tomuto danému směru se jako zápisy i geneticky zafixovaly.

Mladí lidé jsou dodnes schopni vstoupit do manželství i proti silnému odporu svých rodičů a úplně je opustit. Podobně mají muži dodnes geneticky zafixovaný sklon pokládat se za nadřazené. Ženy mají naopak zafixovaný pocit podřízenosti, což je dnes pro ně značnou emoční zátěží. Uvědomují si, že toto uspořádání je nespravedlivé a navíc musí bojovat nejen se svým vrozeným sklonem k pocitu podřadnosti, ale i s vrozeným mužským sklonem k aroganci.

Vznik feministických hnutí a nárůst ženského vzdoru je tedy zcela zákonitý. Tento stav ještě komplikuje už tak velice náročný proces, jakým je vytváření rovnoprávných vztahů mezi mužem a ženou.

KŘESŤANSTVÍ A ROVNOPRÁVNOST ŽEN

Na závěr si ještě povšimněme, jak se k tomuto problému stavěl apoštol Pavel. Přesto že o rovnoprávnosti muže a ženy dobře věděl a vyjádřil se jednoznačně, že muži i ženy jsou si v Kristu rovni, byl si vědom i toho, že její nastolení nebude vůbec jednoduché. Nařizuje sborům aby dále respektovaly vžitý patriarchát. (Gal. 3:26-28; 1.Kor. 14:34)

V náročném období, které křesťané prožívali a které je ještě čekalo, by pro ně řešení tohoto problému (je to práce na několik generací) bylo příliš těžkým břemenem. Navíc, jak náš rozbor

ukazuje nastolení takovýchto vztahů vyžaduje nejen vysokou míru zralosti partnerů, ale pravděpodobně i projekt - pravdivý (vědecký) kodex pravidel chování v rovnoprávném vztahu.

Pozdější generace křesťanů tento úkol nerozpoznaly, čímž se jeho řešení oddálilo a "řeší se" (nepromyšleně a tedy chaoticky) až dnes, kdy dochází k už nezadržitelnému nástupu rovnoprávného vztahu.

Dnešní situace je už havarijní, protože dochází k nekontrolovanému rozpadu hierarchií uvnitř rodin. A protože nejsou specifikovány nové mužské a ženské role, a tím pádem ani realistické ideály mužství a ženství, končí spory o těchto rolích často rozpadem rodin.

Obsah této kapitoly je výtahem z knihy Mudr. Miroslava Plzáka: „Gordické uzly rovnoprávného párového dorozumívání.“

Použitá a tematická literatura:

Biblické texty Starého a Nového zákona
 Ing. Jiří Holeček, soubor spisů a studií
 Biblický slovník – Prof. Adolf Novotný
 Encyklopedie Bible – Prof. Matthias Stubhann
 Komentovaný šestnáctisvazkový překlad Bible, (pracovní text ekumenického překladu)
 Zenon Kosidowski – „Na počátku bylo Slovo“
 Patristické čítanky – spisy církevních otců, Česká katolická charita
 Eusebius Pamphili – „Historia ecclesiastica“
 Vittorio Messori – „Hypotézy o Ježíšovi“
 James D. Tabor – „Ježíšova dynastie“
 Mudr. Miroslav Plzák – „Gordické uzly rovnoprávného párového dorozumívání“
 Holger Kersten – „Ježíš žil v Indii“
 Jan Amos Komenský – „Obecná porada o nápravě věcí lidských“

Použité Biblické překlady:

zkratka

Překlad nového světa		PNS
Ekumenický překlad		EP
Kralická bible		KB
Český studijní překlad Nového zákona (Antonín Zelina a Pavel Jartym)		
Žilkův překlad Nového zákona		
Doslovný překlad Pentateuchu, Vytlačil		

Pokud není uvedeno jinak, jsou biblické citáty v této knize převzaty z Překlada nového světa Svatých písem od společnosti WatchTower Bible and Tract society.

Ačkoliv je tomuto překladu vytýkáno, že nejde o překlad z originálních textů, ale pouze o českou mutaci anglického originálu, je pracovně používán z toho důvodu, že v českém prostředí jde přesto o nejpřesnější kompletní překlad Bible, srovnatelný pouze z překladem kralickým. Ten se ovšem jeví nevhodný pro nesrozumitelnost současnému čtenáři.

Kolektiv autorů:

Hynek Plechatý
 Mirka Čičovská
 Karel Voldřich

Autor textu:

Karel Voldřich

COPYRIGHT © 2009

PRAHA

